PANOPTIKUM

Vanu kriminaallugusid Prahast

Tšehhi keelest tõlkinud
Leo Metsar

Jin Marek

Tallinn
«Eesti Raamat» 1982

I. JUHUS

Praha kriminaalpolitsei eesotsas seisis kunagi ülemnõunik Knotek, kes läks pensionile ministeriaalnõuniku tiitliga. Ta oli teeninud keisrihärra ajal ja ta teenis veel vabariigi ajalgi, oma töös oli ta alati range ning resoluutne. Peas oli tal oktoober ja nina all vahatatud vurrud, tollal kandsid detektiivid oktoobrit ja vurre, see mõjus väärikalt ja sisendas respekti. Loomulikult tundis teda igaüks, kuid ka tema tundis igaüht, nii et polnudki midagi varjata.

Nondel idüllilistel aegadel ei usutud veel vankumatult tehnikasse ja kriminaaljuhtumid lahendati pigem kuriteopaigal kui laboratooriumis. Muide, härra ülemnõunik, ei vabanenud oma elu lõpuni teatud umbusust näiteks daktüloskoopia suhtes. Tema tugines, ja täiesti edukalt, teistele asjadele, eeskätt nendele, mida ta kutsus heaks ninaks ja juhuseks.

Temast teati, et ta oli kord täiesti juhuslikult läinud ringi uitama, võtnud kaasa esimese ettejuhtunud kordniku ja siirdunud, samuti täiesti juhuslikult, Žižkovisse, «Tichy» hotelli. Seal aga käis tollel õhtul justkui meelega vägev tramburai, oma kambajõmmidega pidas seal pidu pööningukratt hüüdnimega Poolkott. Kuna politsei oli teda asjatult juba mitu kuud otsinud, siis oli see lausa neetud juhus, et tema peole ilmus isiklikult just härra ülemnõunik. Kuid Poolkott oli tohman, ja selle asemel, et lasta end kinni võtta ja kogu eluaeg endale auks arvata seda, et nii kõrge isand on endale tema pärast tüli teinud, põgenes ta akna kaudu ja jooksis koju, kus peitis end voodi alla. Oma naisel käskis ta ütelda, et teda pole kodus. Kindluse mõttes pidi naine naabrusest ühe täitsamehe kohale tooma ja viimasega voodisse heitma, nagu oleks too tema armuke.

Natukese aja pärast oligi nõunikuhärra Poolkoti korteris. Kui ta oli tuppa tormanud ja suleteki maha tirinud, leidis ta Poolkoti asemel eest hoopis teise meesterahva. See oleks igaühe pahviks löönud, kuid härra ülemnõunik ei teinud teist nägugi. Ta tõmbas daamile ja tollele võõ-

rale mehele teki jälle peale, kergitas vabandades kübarat ja müristas kõuehäälel: «Poolkott, kähku lagedale, või ma panen talle topeltplaastri. Ta teab ometi, kui soojad suhted on mul kohtuhärradega!»

Poolkott, näost roheline, roniski tõesti hõivatud voodi alt välja ja tänavalt kohale kutsutud kordnik pani tal käed raudu. Nõunikuhärra möödus uuesti abieluvoodist, kergitas kübarat ega pilgutanud silmagi. Kui õnnetu Poolkott kuue kuu pärast koju tagasi jõudis, andis ta kõigepealt naisele tubli nahatäie, sest too oli selle armukesega täiesti asjatult voodis põõnutanud, ja hiljem nüpeldas ta naist iga kord, kui see lugu talle meelde tuli. Kui härra ülemnõunik seda lugu jutustas, tavatses ta lisada: «Jah, iga süütegu nõuab karistust.»

Mõnikord pidas ta huvitavaid kõnesid oma alluvatele, kes seisid tema ees nöörsirges rivis: «Pidage meeles, detektiivil võib olla igasuguseid abivahendeid, ent parim, mis tal on, see on tema nina!»

Rivi lõpust, just sealt, kus ikka seisis detektiiv Bouše, kõlas vägev aevastus, Nõunikuhärra muutus tusaseks, kuid härra Bouše ei aevastanud meelega, tal lihtsalt oli niisugune kõhutav nohu ja see oli tal kevadest sügiseni ja siis jällegi talvel. Tegemist oli haigusega, mitte pahataht-

likkusega, ja nohu kuulus niisama lahutamatult härra Bouše juurde nagu tükki tema nina otsas. Teda tundsid kõik taskuvargad, sest selles suhtes oli detektiiv Bouše suur asjatundja. Muidu peeti teda kohmardiks ja härra ülemnõunik suvatses aeg-ajalt tema arvel nalja teha. Härra Bouše ei pannud talle seda pahaks, lõpuks peab inimene rõõmus olema, kui ülemused teda tähele panevad.

«Nina, härrased,» jätkas ülemnõunik oma teaduslikku ettekannet, «see on kogu kriminalistika saladus, Ja juhus! Juhus on võimas asi, juhusega ei tohi naljatada, ilma juhuseta ei suudaks te mitte midagi korda saata. Ilma juhuseta ei saaks te abielussegi heita!»

Detektiivide nöörsirget rivi läbis aupaklik lõbusus-puhang.

Härra nõunik kergitas kulme ja jälle valitses vaikus. Mis tal viga naljatada, ta oli ju vanapoiss!

«Juhuse kohta on kirjutatud palju raamatuid, ma ei sunni teid neid lugema, kuid kirjutatud nad on. Juhusest kirjutavad isegi filosoofid... Loomulikult on olemas mitmesuguseid juhuseid. Kui keegi läheb «Zidovskä

Pecisse», siis pole see üldsegi juhus, et ta kohtab seal Pikka Ferdat. Ja kui keegi läheb pärast keskööd «Starä Panisse» ja leiab seal eest Blondi Toniku, siis see pole samuti juhus, sest tema on seal nagu kodus. Ent juhus on see, kui kellelegi kukub pähe lillepott. Arusaadavalt on see tavaline juhus. Erakordne juhus oleks, kui, ütleme, keegi kohtaks Ferdinandi tänaval, praegusel Narodni třidal kassalõhkuja Smitkat ja nii juhuslikult temalt küsiks, kust ta tuleb, ent tema vastaks, et mitte kusagilt, ja just sel momendil kukuks tal mantli alt sillutisele muukraud ... Kuid täiesti erakordne ja tegelikult võimatu juhus oleks see, kui näiteks härra Bouše lahendaks juhtumi, millest ei ole saanud jagu kogu meie politseidirektsioon.»

Härra Bouše aevastas uuesti.

«Näete nüüd, et mul on õigus!» Härra ülemnõunik surus maha muige ja kamandas: «Rivitult!»

«Mina olen selle nohu vastu võimetu,» seletas detektiiv Bouše teistele. «Ma käisin juba arsti juures ja arst ütles, et mulle mõjuks hästi päikese võtmine mere ääres. Aga võib siis meiesugune seda endale lubada?»

Härra Bouše pühkis nina kuivaks ja läks oma töökohale. Tal oli suhteliselt palju vaba aega, sest kuus kõige suuremat taskuvarast istusid kinni. See tegi tal alati südame kergemaks ja võimaldas tähele panna, Tcas pole Prahasse eksinud mõni provintslane, et siin oma kunsti demonstreerida. Selline äraeksinud talleke teeb siinsel karjamaal palju pahandust, enne kui tema riukad paljastatakse.

Peab teadma, et oma taskuvaraste keskel oli härra Bouše suures lugupidamises. Nemad tundsid teda ja tema tundis neid, ja kui ta läks läbi vaksali, pistsid taskuvargad plagama, sest siin võttis ta nad kinni ilma igasuguse põhjuseta.

Räägitakse, et kord oli sõitnud grüünesse taskuvaras Karlicek koos perekonnaga, kuid juhuslikult oli ta silma puutunud detektiiv Boušele, pidi tulema neljandasse osakonda ja perekond sõitis ara ilma issita. Ilmselt arvas härra Bouše, et taskuvargal pole puhkealal mitte midagi otsida. Ta tahtis «omadel» silma pidevalt peal hoida.

Muidu oli härra Bouše sõbralik inimene ja tal oli oma lemmiklokaal, kus ta käis väga korrapäraselt. See oli «Kihvtionn» Apolinäfi tänava lähedal. Ta ei käinud siin selle kummalise nime pärast ega seetõttu, et nimetatud trahter oli muutunud viimasel ajal Praha öiste pummelda-

jate hommikuseks eeliskõrtsiks, vaid ta tuli siia seepärast, et siin sai külastaja juba varahommikul maitsvat suppi.

Härra Bouše käis siin mõnikord ka õhtul, ja siis pani trahteripidaja sõnalausumata tema ette groki. Härra Bouše jõi grokki ka suvel, ikka selle nohu tõttu, ent iialgi ei maksnud ta selle groki eest, sest alati leidus siin keegi, kes härra Boušele välja tegi, ehkki ta muidugi tema lauda ei istunud. Taskuvargad pidasid oma kohuseks hoolt kanda selle mehe tervise eest, kes aina nende

eest hoolt kandis. Sest mis saaks maailmast, kui vargus jääks käristamata? Niisugust maailma ei soovi endale mitte ükski varas, sest näpata saab ainult seal, kus valitseb kord.

Kui mõnikord juhtus, et mitte ühtegi pikanäpumeest parajasti «Kihvtionnis» ei istunud, ei võtnud trahteripidaja ikkagi raha, vaid pani groki kirja. Kui siis saabus mõni tsunftivend, ütles kõrtsmik: «Kuule, ma panen su arvele ühe groki juurde, selle, mille härra Bouše siin eile ara jõi.»

Ja kõnetatu noogutas, et enesestki mõista.

«Suur juhtum, millest ei ole saanud jagu kogu politsei-direktsioon,» pomises härra Bouše endamisi, sammudes varahommikul piki jahedaid tühje tänavaid. «Seesugusel ülemnõunikul on kerge seda rääkida, kui aga inimesel on pidevalt nohu ... Lõppude lõpuks selle nohu tõttu ma teeningi salapolitseis, või nagu õigesti peaks ütlema: univormita politsei koosseisus, sest univormiga ei passi minu märg nina kuidagi kokku.»

Härra Bouše oligi jõudnud oma trahterisse ja tellis endale suppi, ise täis meelehärmi oma saatuse pärast.

Lokaal oli pooltühi, ent sellest hoolimata oli lärmi laialt. Salgake noobleid härrasid ja daame laaberdas siin ringi, ent trahteripidaja kurtis: «Need, kellel tänapäeval plekki on, arvavad, et nad võivad end ülal pidada nagu nõdrameelsed. Vaadake ainult, härra komissar, mis nad mul klosetis korda saatsid. Eile riputasin ma sinna üles uue peegli, ent täna lõid nad selle puruks ja andsid siis igale daamile killukese, et see toovat õnne. Tänapäeval teenivad inimesed kõvasti raha ega tea, mis tempe siis teha. Ma ütlen teile, härra komissar, mulle ei meeldi seegi, kui keegi viinapitsi puruks lööb…»

Nende vestluse ajal oli trahterisse astunud piimavedaja Povondra. Ta puhkis selle soojuse ja suitsu sees, nagu oleks ta nüüd viimaks ometi seda õiget õhku sisse hinga-

mas, ja ütles: «Juba hakkabki talv tulema ... Nagu kõrre-põldudelt lõõtsuma pistab, nii pole enam sittagi teha.»

Ja viisakalt ühines ta trahteripidaja kurtmisega:

«Püha tõde, tänapäeval ei tea rahajõmmid, millega jälle hakkama saada. Seesugune mõtleb, kui tal on autoloks, et talle kuulub kogu maailm... Nagu ivakese aja eest. Laadin Vinohradys piimakannusid vankrile, vaatan et kõik oleks korras, ja korraga kihutas autoga mööda üks noormees, ehtne moenarr, ja keegi naisterahvas oli tal kah kaasas, ja neil polnud häbi mind kingaga visata! ... See ajas mu marru, ja oleks mul olnud kivi käepärast, ma oleksin neile näidanud, kui täpne käsi mul on, ent siin neetud Prahas pole tänavatel mitte ühtegi kivi pihku kahmata, selle poolest on maal hoopis etem …»

Härra Povondra oli ilmselt rohkem solvunud seetõttu, et ta polnud saanud ise nonde kahe pihta kiviga visata, kui seetõttu, et nood olid teda kingaga visanud.

«Kas see king oli vähemalt uus?» küsis härra Bouše.

«Ja see jalake, see oli nagu treitud, eks?» päris trahteripidaja.

«Seesuguse linnukese jala peale ma vilistan. Kuid see king... Nojah, uus see oli nüüd küll, aga mida mul ühe kingaga teha, eks ole? Oleks see raisk mind vähemalt mõlemaga visanud!»

Siis tellis ka härra Povondra endale suppi ja lürpis seda mõnuga.

«Kuid seda ma talle ei kingi, need moenarrid sõidavad sageli Prahas ringi ja küll ma teda kusagil juba kohtan! Ma talle näitan, pilduda korralikke inimesi mingi libu kingaga!»

Seepeale mindi laiali, härra Povondra oma hobusega suundus Chodovisse, detektiiv Bouše läks koju ning trahteripidaja ajas viimased tukkuvad külalised välja ja pani lokaali kinni.

Algav päev andis Praha tänavatele sõbralikuma ilme, hakkasid sõitma tuhavedajad, nende kellukesed helisesid tänavatel ja teenijatüdrukud jooksid majade ette tubakastidega, rääkisid üksteisele uusimaid klatšijutte ja haigutasid, sest öö oli olnud jällegi nii lühike.

Härra Bouše heitis kõdus voodisse oma naise kõrvale, kes kavatses just üles tõusta ja torises, et mees võiks üks kordki varem koju tulla. Kuna naine oli aga seda juttu rääkinud juba kakskümmend viis aastat, siis ei pööranud Bouše sellele tähelepanu. Ta uinus kohe, magas

sügavalt

ning magusalt, sest pärast öist teenistust oli tal terve päev vaba.

Ja kuna tal oli vaba päev, siis ta ei saanudki teada - jah, seda nimetatakse juhuseks - sellest suurest juhtumist, mis oli toimunud Prahas täna hommikul. Härra ülem-nõunik turritas oma vahatatud vurre ja näitas sünget nägu, sest polnud ühtegi pidepunkti, millest lähtuda. Politseidirektsioon nägi tõesti asjatult ränka vaeva, ent härra Bouše ei saanud isegi suurima juhuse kaasabil seda mõistatust lahendada, sest ta ei teadnud mitte midagi. Juhus on mõnikord kelm.

See, mis oli juhtunud, osutus nii mõistatuslikuks, nagu oleks keegi selle filmist välja lõiganud. Ka udu tänavatel, gaasjlaternate ähmane valgus, läbi magava linna kihutav auto — täielik London, ainult siin puudus ilmselt Scotland Yard. Ja samuti puudusid kõikjäljed. Asjatult oli härra ülemnõunik kõik oma alluvad tänavatele ajanud, detektiivid ei toonud mitte ühtegi positiivset teadet.

Tänastel varajastel hommikutundidel, mil öö muutub koidukumaks ja Vltava (kuid ka Botiči ning isegi Rokytka) orust kerkib sügisene udu, mis lasub Praha parkidel, sellisel süngel ajamomendil sõitis mööda tänavaid auto, roolis noor mees.

Auto peatus Legeri tänaval, kus asus kuulus Borůvka sanatoorium, asutus, mis kandis hoolt oma hea maine eest, asutus, kus patsientidele osutati kõige diskreetsemaid meditsiinilisi teeneid, populaarne rikaste inimeste hulgas, sest siin võis kalli raha eest kaua haige olla ja arstide ning haiglapersonali piiritut hoolitsust nautida, siin otsisid varjupaika nii väga haiged kui ka liiga terved inimesed, kes seda mingitel põhjustel vajasid. Sageli tulid siia daamid, kes tervisest lausa lõkendasid, ent nädala pärast lahkusid nad, näost tükk maad kahvatumad ...

Pidurite krigisedes peatus auto otse sissepääsu ees. Uksehoidja nägi seda oma loožist, ta ei maganud, kuidas võibki magada nii väärikas asutuses, kui inimene on teenistuses! Pealegi toodi just öösel haiglasse sellised abivajajad, kes kõige rohkem maksid. Ta sööstis välja. Noorhärra katsus juba sülle võtta naist, kes lebas tagaistmel. Ta ei tulnud sellega toime ja teenistusvalmis uksehoidja lükkas noormehe kõrvale:

«Palun lubage, ma ise … Siin tuleb õiget võtet kasutada!» ütles ta heasüdamlikult, tõstis elegantse daami üles ja kandis sisse, sellal kui noormees talle järele komberdas.

Ta kandis naise väikesesse ruumi ja asetas seal kušetile, mis oli tumeda vahariidega käetud.

«Sügav minestus, eks ole? Küllap süda,» ütles ta asjatundlikult noorhärrale, kes seisis õnnetult ukse juures. Siis jooksis uksehoidja koridori: «Kannatage üks moment, härra doktor on teisel korrusel, kutsun ta kohe siia!»

Kui ta tõesti üürikese aja pärast tagasi jõudis, polnud noormeest enam toas ega koridoriski, ja võis ainult kuulda, kuidas auto maja eest minema sõidab. Uksehoidja jooksis välja, kuid nägi udus ainult seda, et auto keeras Mikoveci tänavasse, ja hetke pärast oli kõik jällegi tühi ja vaikne.

Sellest kõigest täiesti jahmunud uksehoidja pöördus tagasi ambulantsi. Tundmatu köhale oli kummardunud arst, kes otsis tema pulssi ja tõstis siis imestunult pea: «Kuulge, see naine on surnud!»

Uksehoidja sulges silmad. See veel puudus! Kindlasti tõi see mees siia juba surnukeha! Ja mina läksin õnge... Sellest tuleb alles skandaal, skandaal meie sanatooriumis. Taevas hoidku, küll šeff mind nüüd õnnistab^ Ja pidi see just minu valvekorra ajal juhtuma... Väriseva käega valis ta politsei telefoninumbri.

Politsei suutis kindlaks teha ainult seda, et tegemist on tundmatu naise surnukehaga. Vanus umbes kakskümmend aastat, keskmist kasvu, kastanpruunid juuksed, maniküüritud sõrmeküüned, pesu ja riided kallihinnalised, erilisi tundemärke pole.

«Missugune see auto oli? Tume või hele?»

«Issand jumal, härrased, ma ei tea. Pigem tume.»

«Kas limusiin?»
«Ma ei tea. Sel oli purjeriidest katus.»
«Mis mark? Hispano Suiza? Renault? Walter?»
«Seda värki ma ei jaga,» kurtis õnnetu uksehoidja.
«Kirjeldage meile seda meest!» käskis politseikomissar.
Siin sai uksehoidja juba hoopis paremini hakkama, sest Inimesi mäletas ta hästi, ent autosid mitte. Nõnda kirjeldas ta meest väga üksikasjaliselt ja rõhutas eriti, et tollel olid kitsad vurrud.
«Minu kirjelduse põhjal peaks teil kerge olema teda kinni võtta,» lisas ta lihtsameelselt.
«Kui ta end just praegu ei raseeri,» ohkas ametnik, kes seda juhtumit uuris. Ta suutis endale elavalt ette kujutada, kuidas härra ülemnõunik märatsema pistab. Niisama elavalt, nagu kujutas endale ette uksehoidja, kuidas pistab märatsema tema šeff, kui koos üheksanda kellalöögiga

avaneb sanatooriumi uks. Alluvate käsi käib alati halvasti.
Ainsa silmatorkava asjaoluna tuvastati, ehkki sellest samuti vähimatki käsu polnud, et surnul oli vaid ühes jalas king. Kuna puuduvat kinga sanatooriumi eest ei leitud, siis tuli oletada, et naine oli siia toodud ilma kingata.
«Üsnagi nõrk jälg,» ütles detektiiv, kui oli oma raporti lõpetanud, ja ülemnõunik noogutas vaevaltmärgatavalt. Siis andis ta korralduse — kõikide üllatuseks — see king üles otsida.
Mainitud korraldus läks ka päevaraportisse ja «detektiivitoas» (nõnda kutsuti tuumi, kus istusid need, kes olid patrullkäigult asja tagasi jõudnud) kirjutati see eriraa-matusse. Nõnda oli kõikidele kohustuseks tehtud puuduva kinga suhtes silmad lahti hoida.
«Vana muutub juba lapsikuks,» mõtles detektiiv, kes seda juhtumit uuris. «Tahaksin kangesti teada, mismoodi see meid aitab, kui meil on käes terve paar. Mina annaksin mõlemad kingad selle eest, kui saaksin teada surnu nime.»
Veel samal päeval tegi kohtuarst kindlaks surma põhjuse: ülemäärane kokaiini tarvitamine.
Ülemnõunik vilistas. Järelikult kuulub see naine niinimetatud paremasse seltskonda, ja nõnda aheneb hoobilt kahtlusaluste ring. Kokainistide kohta on meil olemas isegi spetsiaalne kartoteefe Kuid juhuslikult — neetud juhus — olid kõik tuntud narkomaanid nagu kiuste väljaspool kahtlust. Hoopis vastuoksa, võis oletada, et see naine oli algaja ja tema kaaslased samuti, sest nad olid lasknud tal ülearu palju kokaiini tarvitada. Terve päev läbi käisid neljandas osakonnas kõik need, kelle nimed leidusid kartoteegis — see oli nagu rongkäik, Kuid tulemus oli null.
Härra ülemnõunik oli sünge, detektiivid otsisid agarasti kogu Prahas kinga, härra Bouše magas ja piimavedaja Povondra lõikas sirbiga Chodovi taga ristikheina oma küülikutele.
Järgmisel päeval ei läinud härra Bouše kohe politsei-direktsiooni, sest kõigepealt tegi ta tiiru üle Väclavi väljaku ja läbi suuremate kaupluste. Ühes poes võttis ta ilma pikema jututa kinni taskuvaras Jandejseki. Taskuvaras Jandejsek punnis algul vastu ja kinnitas, et korralik inimene võib ometi minna kauplusesse midagi ostma, kuid härra Bouše kummutas tema väite lakkamatu ninanuuskamise saatel asjaliku viitega, et kaksteistkümmend korda

karistatud varas pole enam ammu korralik inimene. Teel jaoskonda muutus Jandejsek järeleandlikuks, ja kui ta paluma hakkas, tegi härra Bouše näo, et tänu oma nohule ja pehmele südamele võiks ta ehk ühe silma kinni pigistada, kuid siis peaks Jandejsek üht-teist lagedale laduma nende uustulnukate kohta, kes on Prahasse saabunud. Nõnda jõudsid nad kokkuleppele. Jandejsek mainis kedagi Bräzdat Budejovicest, kes katsub Prahas õnne vana Macliku käe all, see tähendas, et nad töötavad rahvarüsina sees. Praegu aga pole Prahas mingeid suuri üritusi, nii et küllap nad tegutsevad «Edeni» pargis.
Jandejsek hüppas õhku ja oli rõõmus, et võib jälle vabadust nautida, härra Bouše aga läks seepeale direktsiooni, et kirjutada raport tolle Bräzda kohta ja anda aviis
Vršovice komissariaadile, kelle piirkonda lõbustuspark «Eden» kuulus. Loomulikult luges ta läbi

päevaraporti, kuid ei leidnud selles mitte midagi huvitavat. Kui ta oli juba lahkumas, küsis temalt korrapidaja: «Noh, kuidas siis
on, härra Bouše, kas teie seda kinga ei otsigi? Vana ajas juba kõik mehed kinga jahile.»

«Mis king? Minu inimesed kingi ei varasta,» mutieles härra Bouše, ent aevastas korraga kõhutavalt, küllap erutusest. Ja nina pühkides hüüdis ta: «Naise king, eks ole? Helde taevas, ma ometi lugesin päevaraportit, ent seal polnud sellest sõnakestki.. Küllap jätsin juhuse tõttu ühe lehe vahele!»

Härra Bouše tormas tagasi ja luges korralikult läbi ka selle lehe, mille ta juhuslikult oli tõesti vahele jätnud.

Tal läks silme ees mustaks. Siin see oligi! Juhtum, millest ei saanud jagu kogu direktsioon, nagu tavatses naljatada härra ülemnõunik! King!

Nojah, ent kas on siis võimalik oodata homseni ja alles hommikul Povondrat «Kihvtionnis» üles otsida? Ja kui ta juhuslikult seal ei peatugi?

Härra Bouše tundis külmavärinaid. Tema aevastamine muutus kiiremaks nagu tema pulsski.

Et nondel idüllilistel aegadel detektiiv võis saada oma käsutusse auto, et kuhugi kiiresti kõhale jõuda, see oli mõeldamatu. Auto oli ainult härra politseipresidendil, ja kui seda oleks üheks korraks vajanud härra ülemnõunik, see oleks olnud teine ooper, ent lihtne detektiiv? Ja pealegi veel härra Bouše?

Nõnda käsutas ta kõige lühemat teed: sõitis rongiga Krči ja ruttas siis jalgsi üle põldude, kus karjased kartulipeal-

seid põletasid, Chodovi poole. Ta higistas kõvasti, ja kui ta oli pärale jõudnud, oleks ta võinud oma särgist vett välja väänata, ent kummalisel kombel oli nohu mõnevõrra järele andnud. Lõpuks on sel arstil siiski õigus, et korralik päevitamine mere ääres aitaks. Tavaline inimene aga võtku päikest jalgsimatkal Chodovisse.

Härra Povondra oli kodus. Ta võpatas tugevasti, kui nägi härra Boušet, sest ta teadis tema elukutset.

«Meil siin küll ühtegi taskuvarast ei ole!» pahvatas ta kohkunult.

«Muidugi mitte, härra Povondra, kuid ma vajan tungivalt seda kinga,.. Noh sedasama, millega keegi teid viskas!»

«Kuid ma ütlesin juba trahteris, et mina ei kogu üksikuid kingi. Ma jätsin selle sinnapaika, küllap keegi on selle ara koristanud.»

«Aga kes? Härra Povondra, see oli suur aps. Kas teate, missuguse peapesu ma selle kinga eest nüüd saan?» kurtis härra Bouše.

Härra Povondra kehitas õlgu: «Nojah, kas ma siis võisin aimata… Ja misjaoks te just seda kinga taga ajate?»

«See on pikk lugu, seda ei saa ma teile siin jutustada,» vastas härra Bouše kurvalt.

«Kui te otsiksite toda lontrust, kes roolis istus, sellest tunneksin ma suuremat rõõmu... Ent tolle selli leian ma ise üles.»

«Mille järgi te tema üles leiate? Kinga teil ei ole, kuidas ta välja nägi, seda te ei tea ... Kas teate vähemalt, kuidas see auto välja nägi?»

«Seda ma ei tea, kuid ma tunneksin ta ara! Kui mitte mõne muu tundemärgi põhjal, siis numbri järgi.»

«Härra Povondra,» sosistas härra Bouše ja tema nägu oli nii õnnis nagu pühakul, kes on näinud just äsja avanenud taevast. «Härra Povondra, teie teate numbrit? Tolle auto numbrit? Te ju ütlete mulle selle, eks? Hästi aegamööda, et te segi ei ajaks!»

«Võin ka kiiresti, eriti siis kui tean, et valmistan sellega tollele närukaelale ebameeldivusi. Tal oli auto taga numbrimärk: N 3584. Või 3587, seda ma nii täpselt ei tea...»

«See ei loe, see ei loe, tasugu teile issand ise, härra Povondra,» sosistas härra Bouše ekstaatiliselt, ja pärast aevastamist ütles ta: «Kas teate, mis on juhus? Juhus, sellest on kirjutanud

filosoofid ja sellest armastab rääkida

meie ülemnõunik härra Knotek. Juhus, see pole naljaasi, härra Povondra ...» Ja härra Bouše vantsis jällegi jalgsi Prahasse.

Auto leidmine polnud muidugi kuigi raske, see oli eramasin, tumedat värvi sportauto allalastava katusega, mark «Walter», ja kuulus vabrikant Vozäbi pojale. Kui politsei korterisse tuli, varises noorhärra kokku. Ta rääkis kohe puiklematult ära kõik, mida teadis.

Nad olid korraldanud tuttavate pool villas väikese labraka, seal oli viibinud umbes kaheksa... täpselt üheksa inimest, nende hulgas preili Tyna... Kui olengul oli juba hoog sees, siis üks neist, täpsemalt üteldes keegi härra Soukup, oli andnud koosolijatele kokaiini ja preili Tyna oli võtnud seda nii palju, et tal oli hirmus paha hakanud. Seltskond oli ara kohkunud, niisugune asi võib lõppeda väga halvasti. Hoobilt olid kõik kainematest kainemad. Otsustati liisku heita. Liisk langes noorele Vozäbile. Teised vandusid pidulikult, et vaikivad, tema ülesandeks jäi aga preili Tyna autosse paigutada ja nii kiiresti kui võimalik Borůvka sanatooriumi sõidutada.

Juba siis, kui ta oli preilit autosse kandnud, oli asi halb olnud: tütarlaps oli olnud surnukahvatu ja täiesti külm, kuid oli veel hinganud. Noormees oli asetanud neiu tagaistmele, kuid auto polnud eriti lai, tütarlapse jalad olid natuke üle ääre ulatunud, ent seda polnud märganud tema ega ka mitte keegi nendest, kes läbi hommikuudu villast jalga lasksid.

Sõidu vältel oli ta pidevalt üle õla tagasi vaadanud, pidevalt neidu kõnetanud: «Tyna, ärgake üles, kohe saab kõik korda . ..»

Kui ta oli sõitnud läbi Vinohrady ja keeranud Budecska tänavasse, oli preili tagaistmel väga kummaliselt ohanud ja ennast välja sirutanud, nagu oleksid teda raputanud krambid. Jah, väga võimalik, et tal seejuures king jalast maha kukkus. Noormees ei mäletanud, kas preilil olid mõlemad kingad jalas, kui ta oli teda autosse paigutanud ... Mõne minuti pärast jõudsidki nad sanatooriumi ette, siin aga sai noormees aru, et tütarlaps on surnud.

Noorhärra värises kogu kehast ja pani oma käega kirja kõikide nimed, kes olid tollel ööl villas viibinud. Sellest tuli alles afäär, millest räägiti kõige kõrgemates ringkondades.

Selle juhtumi puhul pidid kaasa aitama kõik, kellel direktsioonis ainult jalad all olid, ja tooma inimesi ülekuu-

lamisele. Ainult härra Bouše oli vaba, sest tema oli päevakangelane. Tema esimeseks mureks oli härra Povondra üles otsida ja talle seletada, et mitte keegi ei visanud teda kingaga, et see kõik oli ainult kuri juhus, mille eest aga tuleb jumalat tänada.

Aga veel enne, kui ta leidis aega «Kihvtionm» poole astuma hakata, kutsus teda-enda juurde härra ülemnõumk.

Kaua silmitses ta detektiiv Boušet ja tema igavest tilka nina otsas, keeras oma vurru ja vaikis. Siis ütles ta ohates: «Kuulge, mina lähen peagi pensionile, kuid ma olen rõõmus, et ma veel oma teenistusaja lõpul elasin läbi sellise juhuse, mida ma poleks iialgi suutnud isegi ette kujutada. Ja mina olen siiski nii mõndagi läbi elanud! Bouše, teie olete nii õnneliku juhuse musternäide, et seesugusest pole kirjutanud isegi filosoofid! Olge uhke selle üle, mees! Jah, ma kirjutan selle teie isiklikku toimikusse, ja suvel sõidate sinna mere äärde, ajan selle asja joonde!»

Kui õnnelik Bouše šefi kabinetist tagurpidi väljuma hakkas ja seejuures aupaklikult nina nuuskas, lisas härra ülemnõunik: «Ent pagana pihta, vaadake, et te koos oma nohuga ilma ei jääks sellest õigest kriminalisti haistmisestl See ei meeldiks mulle sugugi!»

II. MEREMEHESÕLM

Surnud eideke lamas vaibal peaaegu keset tuba, laud selles väga vanamoodsalt sisustatud

söögitoas oli seina äärde lükatud. Vanal naisel oli pea all mingisugune padi, ilmselt pärines see nurgas seisvalt sohvalt, ja jupp sellest nöörist, mille otsas ta oli ivakese aja eest rippunud, oli veel ikka kõrge akna ülemise lingi külge kinni seotud.

See oligi kõik, mida detektiiv Brüžek esimese pilguga haaras, ja rohkemat ta näha ei tahtnudki. Peamiselt ei tahtnud ta näha, mida võtab ette nõunik Vacátko nendega, kes siin toas ringi sebisid, ta ei tahtnud näha, kuidas nõunik lööb sõidu sisse siinse komissariaadi kordnikule, kes katsus talle tähtsa näoga kirjeldada, mis oli juhtunud, nagu poleks see täiesti selge olnud. Vaibal ja surnu kehal värelesid heledad laigud, mida tekitasid läbi võrkkardinate sisse tungivad päikesekiired.

«Niisiis kutsusite teie meid siia,» ütles härra nõunik Vacátko lausa mesimagusalt. Nii mesimagusalt, et detektiiv Brüžek silmad kissi tõmbas.

«Niisiis kutsusite teie meid siia …»

«Kannan ette, härra politseinõunik, et mina kutsusin,» kinnitas kordnik puhtsüdamlikult.

«Ja mispärast, kui teada tohin?»

«Kuna on olemas vägagi põhjendatud kahtlus, et see enesetapp, tähendab seesama juhtum siin, polegi ehk enesetapp,» ütles kordnik ja tundis uhkust, et ta oli seda nii selgesti ütelnud. Politseinõunik kriminaaljälitusest, see on suur nina, kellega tavaline inimene ei saa nädalas seitse korda juttu ajada. Kui seesugune mees aga hästi tähele paneb ja otsusele jõuab, et meiesugune pole kah viimane tohman, siis võib kiiremini saada ametikõrgendust... See unistus näis kordnikule kohe tõelisuseks muutuvat. Seepärast raporteeris ta valveseisangus ja kõneles selgelt ning energiliselt.

«Nii et teid valdas siis põhjendatud kahtlus… suurepärane!»

Ent korraga läks härra nõunik näost tulipunaseks ja pistis möirgama: «No kurat võtaks, miks te siis selle eest hoolt ei kandnud, et siin poleks praegu tegemist sealaudaga? Kes seal kogu aeg ringi sebib, mida see peab tähendama? Siin on lugu hullem kui Praha sillal!»

Nõunikuhärra sõrm puuris õhku ja osutas väikesele mehikesele, kes toas lakkamatult ringi kaaberdas. Jalas olid tal viltusõtkutud vanad pantohvlid, seljas mingisugune lühike tööürp ja peas ümmargune müts.

«See on majahoidja Josef Kocbaba,» raporteeris kordnik, kes oli äärmiselt üllatunud sellest, et loos korraga nii ebameeldiv pööre toimus.

«Kes surnu maha võttis?» müristas nõunikuharra. «Kes selle laua kõrvale lükkas? Kes siin on tustinud?»

Detektiiv Brüžek noogutas, ent ainult selleks juhuks, kui nõunikuhärra pilk peaks temale langema. Kuid nõunikuharra vahtis ainiti toda väikest meest —, majahoidjat, kes seisis nüüd liikumatult ja silmitses kohkunult härra Vacátkot, seda kärkivat ning paukuvat isandat.

«Palun vabandust, härra inspektor,» kõkutas ta ebakindlal häälel, «ma pidin seda tegema.»

«Härra nõunik!» suflööris talle kordnik silmatorkamatult.

«Mina nimelt, härra inspektor…»

«Härra nõunik!» meenutas juba rõhutatumalt kordnik, kes taipas, et tuul on pöördunud ja et pole enam kasulik kaitsta härra Kocbabat, kellele ta vana tutvuse tõttu oli seni loovutanud kogu initsiatiivi.

«Mina, härra inspektor,» jätkas majahoidja vankumatult, «mina nägin seda vanaproua Jarošovat, kuidas tema akna küljes rippus. Ma nägin seda sealt alt.»

Et see mehike teda kõnetas inspektorina, see jättis nõunik Vacátko külmaks. Et see kordnik aga lubas toas ringi kõlada tsivilistil, selle asemel et katsuda kõiki jälgi kindlaks teha, see ajas nõunikul südame täis.

Sest kui see on enesetapp, siis on teda asjatult siia kutsutud, ja kui see pole enesetapp, siis pole enam võimalik peaaegu vähimatki teha; asjaolu, et surnu oli maha võetud ja et teda oli püütud igasuguste võtetega elustada — mispärast ta siis muidu põrandal lamab —, ajas nõuniku marru.

«Kuskohalt alt te teda nägite?»

«Ma nägin teda, palun väga, kui olin katusele roninud.»

16

«Kas siis alt või katuselt?» küsis tõredalt härra nõunik, kellele see mehike üldsegi ei meeldinud. «Alt, palun väga, garaaži katuselt.» Nõunikuhärra vaatas aknast välja. Seepeale pööras ta pea härra Brüžeki poole ja andis talle silmadega märku. Detektiiv Brüžek taipas välkkiirelt ja ivakese aja pärast võis teda näha garaaži katusel. Härra nõunik asetus otse kardina taha ja Brüžek viipas käega, et näeb teda. See asi oli siis korras.

«Mida te seal katusel tegite?» küsis veel nõunikuharra, kuid tema viha hakkas juba lahtuma.

«Katus jookseb seal läbi, ja härra insener, kellel on seal auto, palus mind…» «Hästi, ja mis edasi?»

«Edasi tuli see, et ma nagin siin proua Jarošovät, kuidas ta rippus akna küljes; läbi kardina oli näha, et siin midagi on korrast ara. Ma ütlesin endale kohe: mis asja ajab tema nii kõrgel akna juures, tal ju ometi aastad turjal…»

«Ja mis sai siis?»

«Siis ma otsisin üles härra Souceki…» (Toanurgas seisis veel üks mehike, väike ning kiilaspäine, kes aupaklikult kummardas. Küllap see tatsas siin samuti ringi, issand jumal, kes selles toas veel mingit jälge leiab!)

«Kahekesi tulime siia üles ja Helistasime uksekella,» jätkas majahoidja.

«Ent mitte keegi ei avanud,» lisas teenistusvalmilt Soucek.

«Mis sa kostad?» tegi härra nõunik imestunud näo. Detektiiv Brüžek muheles tunnustavalt ja härra nõunik õnneks märkas seda. Vahest see natuke rahustab teda.

«Noh, ja siis mina kui majahoidja murdsin ukse lahti. Kuid, palun, härra Soucek oli minuga kaasas, seesuguste asjade puhul on hea, kui sul on olemas tunnistaja!»

«See mees tunneb asja,» mõtles nõunik Vacátko, «väga hästi tunneb asja… kohe algusest peale seisis tal meeles tunnistaja. Huvitav!»

«Siis me lõikasime nööri kätki. Nimelt härra Soucek...»

«Oma noaga, palun väga, sellesamaga siin,» ja härra Soucek pakkus kõigile oma nuga vaatamiseks. Nõuniku-härra lõi ainult käega.

«Kui ta oli surnud, mispärast te ei jätnud teda rippuma ega helistanud politseisse?»

«Mis tähendab surnud… Ta oli muidugi surnud, ent vahest polnud temas veel viimane elusäde kustunud, eks

17

ole?» väitis majahoidja. «Inimene peab tegema kõik teise inimese päästmiseks. Nõnda arvan mina!»

«Seda on näha,» torises politseinõunik rahulolematult. «Niisiis asetasite surnu põrandale?»

«Jah.»

«Tegelikult mitte,» sekkus jutusse kohkunult härra Soucek. «Ta kukkus meil maha, kui ma olin nööri läbi lõiganud, ja mina olin erutatud ja härra Kocbaba ei hoidnud teda küllalt kõvasti. Surnu kukkus põrandale.»

«See lugu läheb ju aina toredamaks,» porises nõuniku-härra ja vaatas nüüd detektiiv Brüžeki poole. Viimane tõstis teenistusvalmilt pilgu, et mõista anda, kui nördinud ta on sellisest nõmedusest.

«Seepeale hakkasite teda elustama. Kuidas te seda tegite?»

Majahoidja laskus meeleldi-põlvili ja näitas, kuidas ta oli tõstnud surnu käsi ja teinud kunstlikku hingamist. Tuli välja, et ta oli olnud sõjapäevil lühikest aega joodijüriks ja seetõttu oli tal asjast mõnevõrra aimu.

«Proua Jarošovä hakkab juba külmaks minema,» teatas ta vähimagi erutuseta, kui oli püsti tõusnud.

«Nojah, ja sellal kui mina talle kunstlikku hingamist tegin, jooksis härra Soucek komissariaati.»

«Jooksis, tähendab, ei telefoneerinud!» rõhutas härra nõunik.

«Jooksin,» kinuitas härra Soucek.
«Ma olin erutatud, ja pealegi — kus siin telefon on?. Vahest mõnes kaupluses. Ma jooksin kogu tee ja see kordnik siin tuli minuga kohe tagasi.»
«Niisiis te olite ara umbes... umbes veerand tundi?» küsis härra nõunik ja tegi äärmiselt ükskõikse näo. Härra Brüžek tõstis pea, sest ta tundis vana. Ta taipas selle tagasihoidliku küsimuse mõtet.
«Jah, umbes küll,» kinnitas majahoidja. «Ja mina tegin kogu see aeg kunstlikku hingamist... Asjatult.»
«Pagana pihta, siis pidite küll higist tilkuma!» pilkas nõunikuhärra.
«Kannan ette, et leidsime härra Kocbaba surnu kõrval põlvitamas ja tema käsi tõstmas,» täiendas seda juttu tunnistajana kordnik.
«Selle laua lükkasite teie kõrvale?»
«Meie.»
«Ja toolid tõukasite kah eemale?»
«Et oleks rohkem ruumi.»
18

«Kus need toolid seisid, kui te tuppa tulite?»
«Laua ääres ... Eks ole, härra Soucek?»
«Ma ei tea mitte midagi, ma olin erutatud,» sosistas mehike nurgas.
«Kas seisis mõni tool ka akna all?» küsis härra nõunik ja hakkas teraselt majahoidjat vahtima.
«Ei. Misjaoks tooli sinna panna?»
«Ja kas valitses siin korralagedus, nagu oleks keegi midagi otsinud? Laialipillutud asju? Kindlasti heitsite pilgu ka kõrvaltuppa!»
Härra nõunik ütles seda nii veendunult, et majahoidja ainult neelatas.
«Palun, ma olin.. Ma vaatasin ainult korraks üle ukse, kas seal pole kedagi, eks ole, härra Soucek, te võite seda kinnitada!»
«Ma ei tea, ma olin erutatud. Ma jooksin komissariaati.»
Härra nõunik ei lausunud natuke aega sõnagi, käis kaks korda ümber surnu, nagu oleks laiba juures midagi avas-tamisväärset, ja pöördus siis detektiiv Brüžeki poole:
«Korraldage ülevaatus ... Sõrmejäljed, fotograafia, laip, lahkamisele saata. Nagu ikka.»
Detektiiv Brüžek sai aru.
Mõlemad tutvusid korteriga. Kõrval asus magamistuba, k.api uks leiti poikvel olevat, võis oletada, et keegi oli käpist midagi otsinud. Kuid samuti võis proua Jarošovä enne surma sellest midagi otsinud olla.
«Mul oli kunagi väga ammu seesugune juhtum, härra nõunik, et üks naisterahvas oli gaasikraani lahti keeranud ja meie leidsime eest nii põhjalikult segipööratud korteri, et oleksime võinud vanduda, et seal oli keegi olnud… Ja ometi oli naine ise selle segaduse tekitanud, kui ta oli otsinud vana armastuskirja. Tõepoolest vana armastuskirja oma kunagiselt kallimalt. Ta tahtis surra, kiri käes. Ja siis veel. Sellel kirjal oli daatum ja viimase põhjal me saimegi kogu loo teada. Kiri oli kolmkümmend aastat vana... Armastus peab mõnikord kaua vastu!»
Detektiiv Brüžek soris vilunud käega pesus ja tõmbas lagedale hoiuraamatu.
Nad otsisid edasi, kuid ei leidnud enam midagi. Sularaha polnud mitte kusagil.
«Tehke siin põhjalik läbiotsimine! Ja võtke märkamatult sõrmejäljed ka majahoidjalt.»
«Te arvate siis, härra nõunik?» sosistas härra Brüžek.
«Ega ta siin ilmaaegu veerand tundi üksipäini olnud.»
19

«Nii et see oli siiski mõrv?»
«Mis tähendab siin «siiski», härra Brůžek? Te panite ometi tähele, kui kõrgel ta rippus, eks? Ja mitte ühtegi tooli, mille pealt see vana naine oleks võinud nii kõrgele ronida ... Keegi poos naise üles! Ja veel midagi: see keegi oli kardinanööri maha lõiganud. See tähendab, et mõte naist üles riputada tuli talle alles hiljem.»

«Nojah, nojah ... Aga kus on vägivalla käsutamise jäljed? Kui te kellelegi lingu kaela viskate, siis peab keegi teine ohvri käsi kinni hoidma. Ja kohe on järel sinised plekid.»

«Ja kui te teete kunstlikku hingamist, siis hoiate tal kätest kinni ja võite samuti selliseid plekke tekitada. Seepärast ma kirusingi. Mulle ei meeldi seesugune must töö.»

Kui ~. teised ametnikud krinainaaljälitusest olid kõhale jõudnud, läks härra Brůžek majaelanikelt järele pärima, kuidas oli proua Jarošovä elanud. Mis ta kindlaks tegi, polnud kuigi huvitav. Prouat peeti jõukaks. Ta müüs tulusalt maatükke. Ta oli saanud .vanematelt päranduseks mingisuguse maalahmaka jõe ääres, ja see oli talle muutunud kullaauguks just nüüd, mil inimesi oli vallanud palavikuline soov ehitada endile suvilaid ja veeta nädalalõpp vabas looduses. Proua Jarošovä pool käis üsna palju inimesi, sest ta avaldas ajalehtedes kuulutusi... Kui siin täna keegi oligi, siis pole võimalik seda kindlaks teha. Ent käib igasuguseid inimesi, eks ole, käib üsna palju kerju-seid ja seesuguseid noormehi, kes on ilma tööta ja kes pakuvad end njajades süsi tuppa tooma või vaipu klop-pima. Teenijatüdruk kolmandalt korruselt kinni tas, et tema oli kohanud all koridoris kahte noorukit, ent kust nad olid tulnud, seda ta ei teadnud.

Õhtupoolikul oli kriminaalpolitseil juba käes ka viimane kuulutus, mille proua Jarošovä oli pannud ajalehte «Närodni Politika»:

Müüa maatükk soodsas kõhas, vesi, mets. Märgusõna «Odav». Pakkumised ajalehe toimetusse.

Niisama kiiresti leiti ka mõned ostjad. Kahjuks ei suutnud neist mitte keegi teatada midagi seesugust, mis oleks viinud politseid edasistele jälgedele. Viimane ostja, keegi insener, oli maksnud maatüki eest kahes osas. Selle teise osa — kaks tuhat krooni — oli ta ara viinud nädala aja eest. Seda raha polnud hoiuraamatusse sisse kantud ega

leitud seda ka korterist. Proua Jarošova korteris polnud üldse raha. Mitte helleritki.

«Mis seal imestada,» torises härra nõunik. «Mees oli seal küllalt kaua aega üksipäini…»

Ilmselt oli tal kogu selle asja kohta oma teooria. Kuid üksnes teooria on täiesti käsutu. Nimelt tõestatavalt ei leitud majahoidja Kocbaba sõrmejälgi mitte kusagilt.

Härra nõunik läks õhtul koju niisama halvas tujus, nagu ta hommikul oli tulnud. Kui miski asi on kord ara vassi-: tud, siis ei kõlba see enam mitte kuhugi, kordas ta endamisi tusaselt. Seejuures sai talle selgeks — vähemalt midagi saab mulle selgeks! —• mispärast tal tegelikult on täna terve päev nii halb tuju. Selles on süüdi Karlik, minu poeg. See kaks ladina keeles, mis ta eile sai, rikkus mu tuju juba eile. Ikka tahetakse, et pojal oleks kergem elu kui isal, kuid poiss kooserdab õppimise asemel kogu aeg kusagil ringi. Küll ma tal selle kõik peast välja taon, kõik need lakkamatud telklaagrid ja igasugused salga koosolekud! Siin on sulle ladina keele grammatika, see on sinu^ salk!

Kui ta oli koju jõudnud, tajus naine, nagu oli hommikul tajunud härra Brůžekki, et täna on parem nõunikuhärrast eemale hoida, ja nõnda katsus ta mehega võimalikult vähe rääkida. Kuid jälle rikkus see poisiväänikas kõik. Ma olen talle sada korda ütelnud: istu raamatu taga, kui isa kodus on! Noorhärra istuski tõepoolest raamatu taga: kuid isa tuli tema tuppa nii tasa ning ootamatult, et ta ei suutnud kinni lüüa raamatut, mida ta luges, ja lahti lüüa ladina keele grammatikat, millest ta pidi õppima consecutio temporum'it ehk ajavormide ühtlustust.

Ta ei õppinud, sest ta luges raamatut telkimisest... Noormeest huvitasid teised asjad, ja kui ta oma õnnetuseks poleks sündinud politseinõuniku perekonnas, oleks temast kindlasti trapper saanud.

«Vaata aga! Telkimine… No muidugi, see on midagi sinu jaoks! See on just see, mida sa elus vajad!» müristas isa.

Karlik arvas endamisi, et seda tobedat ajavormide ühtlustust vajab ta elus veelgi vähem, kuid vaikis. Isa on neetult hea jäljekütt, üllatas mind, damned, pomises endamisi tulevane karusnahakütt.

«Mina pean rügama, ent noorhärra ei õpi, vaid loeb, kuidas lõket teha! Õpib metsloomade jälgi! Tõepoolest, see

21

on õige lektüür gümnasistile, kellel on ladina keeles kaks ... Telkide tüübid ja vormid ... Sõlmed!»

Isa tõstis raamatu ja näis, et annab sellega pojale vastu kõrvu. Siis ta aga mõtles nagu ümber ja väljus toast. See-eest pidi tema naine veel ühe loengu ara kuulama, et ta poissi küllalt tugevasti ohjas ei hoia.

Lühidalt, kogu see päev polnud enam mitte midagi väärt. Ja muide, ka järgmine päev polnud küünemusta võrragi parem. Lahkamine tõestas, et proua Jarošovále oli löödud pähe mingisuguse suure lameda esemega, võimalik et liivakotiga. Vana daami südame väga selge seisundi põhjal tegi arst järelduse, et isegi nõrk löök võis kergesti põhjustada meelemärkuse kaotamise. Siis oli juba lihtne teda nööriga ara kägistada ja akna külge riputada. Kurjategija ilmselt arvas, et kardin on küllalt tihe ja et surnut niipea ei märgata, sest vastas polnud mitte ühtegi maja. Selles suhtes ta aga eksis.

Kui aga kõik oli tõesti nii, nagu see Kocbaba oli pajatanud! Härra nõunik otsustas veel kord korteris ringi vaadata. Ta sõitis sinna jällegi koos härra Brůžekiga,

Siin oli kõik samuti kui eile. Eemale lükatud laud koos toolidega ... Akna küljes veel jupp saatuslikust nöörist. Ja kõikjal põhjalikult läbiotsitud korteri ebameeldiv tühjus. Ja mitte kusagil raha. Isegi mitte proua Jarošovä kulunud ridikülis.

«Kui tohin midagi ütelda, härra nõunik, siis see, kes vanaproua tappis, pidi kindla peale välja minema. Ta pidi seda korterit tundma ... Võib-olla kandis ta kindaid. Lühidalt, ta oli selleks teoks ette valmistunud.»

Detektiiv Brůžek arendas edasi oma teooriat sellest, et pole kuigi raske leida seesuguste vanade naiste raha, sest nood peidavad selle ikka kas pesu alla või köögikappi. Ja siin-seal ka õmblustarvete hulka.

Kui ta ümber pöördus, et vaadata, mida teeb härra nõunik, kes vaikis, märkas ta, et too teda üldse ei kuula. Nõunikuhärra vahtis ainiti aknalinki, mille küljes surnu oli eile rippunud. Nöörijupp tolknes seal veel praegugi.

«Vaadake, Brůžek, korraks seda sõlme!» ütles viimaks härra nõunik.

Härra Brůžek astus lähemale ja noogutas tunnustavalt: «Korralik sõlm!»

«Kummaline sõlm! Ronige üles ja katsuge nöör maha võtta, kuid ärge sõlme lahti harutage! Kui muidu ei saa, siis kruvige link maha,»

22

Detektiiv Brůžek täitis korralduse laitmatult. Ta hüppas toolilt maha ja viibutas võidurõõmsalt seda kummalise sõlmega nöörijuppi.

«Kas teie oskaksite niisugust sõlme teha?» küsis härra nõunik.

Härra Brůžek raputas pead ja mõtles: mida kõike küll ülemused tänapäeval on alluvatelt ei nõua!

Härra nõunik hakkas toas rahutult ringi kõndima. Ta mõtiskles kuuldavalt:

«See sõlm ... Pagana pihta, see sõlm!... Eile ma ei pannud seda korralikult tähele…»

Ja äkki ta hüüdis: «Sõlmed!»

Härra Brůžek vahtis teda arusaamatul ilmel.

«Telkimise ja laagrielu käsiraamat! Lõkked, metsloomade jäljed, sõlmed ... Teate, see on terve teadus!» Härra nõunik naeris üürike aega: «Ma oleksin eile oma poisile peaaegu vastu kõrvu andnud, ent näete —- nüüd kulub see värk marjaks! Härra Brůžek, võtke see sõlm ja lähme.»

Õhtupoolikul istusid härra nõunik ja detektiiv Brůžek , nõunikuhärra kantseleis ja tegid «Telkimise ning laagrielu, käsiraamatu» järgi sõlmi. Nad olid saavutanud juba märkimisväärse osavuse.

«Nii et see on siis šoti sõlm… Ja see on kalamehe.. Kuidas teil tuleb välja mägironijasõlm?»

Härra Brůžek võis uhkusega teatada, et juba päris hästi. Siis nad katsusid teha veel ambulantsisõlme, ent ikka ja jälle tegid nad seda sõlme, mis oli vanaproua poomisnööri otsas: meremehesõlme ehk laevasilmust.

«Laeva... Just laeva! Mida te selle kohta ütlete, härra Brůžek?»

Detektiiv Brůžek kehitas õlgu! «Et me peaksime küsima, kas too Kocbaba juhuslikult ei teeninud mereväes?»

«Juba küsisin,» tunnistas üles nõunikuhärra. «Ta pole teeninud ja laevadega pole tal vähimatki pistmist. Kahjuks.»

«Siis peaksime järele vaatama, kas meil pole mõnda meremeest. Ma mõtlen kartoteegis ...»

Härra nõunik ei vastanud.

«Või peaksime minema nende hulka, kes teenivad Vltaval aurulaevadel. Lõppude lõpuks teevad ka nemad niisuguseid sõlmi. Vesi on härra Soukupi ressoor, kas käsete talle helistada?»

Härra nõunik kõndis kogu aeg toas edasi-tagasi. Lõpuks jäi ta seisma ja ütles:

«Kindlasti, seda kõike me võiksime teha. Kuid meremehesõlme tegemiseks pole meil üldsegi vaja meremeest! Meremehesõlme köitmiseks piisab poisijõnglasest, kellel on süst... Poisid, härra Brůžek, on romantiline rahvas. Minu omal näiteks istub sees selline tunne, et tema on trapper. Ta ostab endale kaks knakkvorsti ja läheb metse neid lõkketulel küpsetama. Et neid oma meki järgi ara praadida, peab ta tundma vähemalt viit lõkketegemiss viisi... Meremehesõlmega saab hakkama iga sell, kellel on kanuu. Ärge unustage, et see naine müüs jõeäärseid maatükke. Suvilate ehitamiseks, veespordi harrastamiseks ... Homme käite läbi kõik kauplused, kus müüakse veespordivarustust, teete kindlaks, kus on müüdud mõni kallihinnaline veesõiduk. Laupäeval korraldame täieliku haarangu, võtke endale mehi abiks jõepolitseist ja tehke kindlaks igaüks, kellel on u«s kanuu või kajakk… Ta peab teile täpselt teatama, kust ta võttis raha selle muretsemiseks. Laevasilmus, kas mõistate? Nüüd tõmbame meie selle kinni. Köita me seda juba mõistame.»

Detektiiv Brůžek ei armastanud suuri sõnu, ent see mida härra nõunik oli praegu ütelnud, rabas teda. Ta lausus ainult: «Välk ja pauk, härra nõunik, see läks küll märki!»

Ja kuna tema silmades säras varjamatu imetlus, siis härra nõunik naeratas.

Laupäev ei paistnud algul kuigi paljutõotav olevat. Kauplustes tehti kindlaks ainult kaks paadiostu, üks oli läinud Roudnicesse, teise oli endale ostnud linnavalitsuse ametnik.

Ei jäänud muud üle kui hoolikalt jõe läheduses ringi vaadata, kas ei ilmu sinna midagi uhiuut. Silmatorkamatud härrased hakkasid navigatsiooni jälgima ja paadiomanikurl andsid üksteisele salamärkidega teada: Tähelepanu, kõikjal võmmid!

Nad võtsid kinni kõlin poissi, ent selgus, et asjatult.

Vahepeal oli härra Brůžek kindlaks teinud, et firma «Šašek» ehitas uut kanuud. Täiesti erilist paati, sest tellija oli soovinud, et selle parras kaetaks messingplekiga. Täiesti rumal eputamine, kui kunde aga soovib... See tuleb viiskümmend krooni kallim.

Nõnda asus härra Brůžek juba laupäeva varahommikul töökoja lähedal valvele ja ootas, millal tellija paadile järele tuleb. Ilm oli soe ja härra Brůžekit vaevas õllejanu, jõe poolt kostis lärmi ja see äratas temas mälestusi noo-

rusest. Kus on need päevad, mil ma jalutasin oma naisega piki jõekallast? Paati meil tollal muidugi ei olnud, kuid ilus oli see ikkagi!

Kui tal juba hirmus igav hakkas, tulid töökojast välja kaks noorukit ja kandsid uut paati. Nende naod lõõmasid ja messingplekk aina helkis.

«Ilus paat,» ütles härra Brůžek joviaalselt, kui nad temast möödusid.

Poisid ainult kõõritasid teda ja läksid edasi.

«Noh poisid, kuhu siis, kas lõbusõidule?» hüüdis ta neile järele.

Noorukid lisasid sammule pikkust. Härra Brůžek samuti. Kui nad tagasi vaatasid ja nägid, et see tundmatu nende kandadel püsib, hakkasid nad veelgi kiiremini astuma. Paat õlgadel, nõnda polnud see kindlasti kerge, kuid nad läksid nii kiiresti, et härra Brůžek oleks pidanud vähemalt sörki laskma. Pahuralt tõmbas ta taskust vile.

Kui kõlas vile, pistsid poisid kõigest jõust jooksma ja lausa lendasid alla jõe poole, ime et nad käkaskaela ei käinud. Asjatult, all jõe ääres ootas neid kordnik, kes oli vilet kuulnud, ja tõkestas neil tee. Siis läks kõik juba nagu lepase reega; natukese aja pärast olid mõlemad noorukid neljandasse osakonda viidud.

Härra nõunik silmitses neid väga kurvalt, sest üks pidi varsti saama kahekümneseks ja teisel oli aastaid seitseteist. Mõlemad olid pikad ja rühikad, noorema lõuga kattis tihe must pudsuhabe ja nahk oli tal vinne täis.

«Rääkige puhast tõtt, kust te võtsite raha paadi ostmiseks?»

Vanem irvitas: «Me hoidsime kokku. Me töötame ...»

«Kas te proua Jarošovát tunnete?» ütles härra nõunik ja vaatas teravalt mõlemale otse silma sisse.

Noorem neelatas. Vanem lõi silmad maha, ja raputas pead.

«Ja sõlmi teha, kas seda oskate? Kuid mitte tavalist, vaid meremehesõlme ... Seda siin. Kardinanöörist.»

Härra nõunik viskas lauale nöörijupi ja noorem nuuksatas vaga naljakalt. Kuid ka see vanem, kangekaelsem, kahvatas äkki.

Härra nõunik helistas ja kantseleisse tuli vanem sekretärinna; nad kirjutasid protokolli otse masinakirjas, kogu ülekuulamine ei kestnud kaua.

Proua Jarošová poole olid nad tulnud juhuslikult umbes kahe nädala eest, nad olid tahtnud koos kahe teise poisiga

osta endile maatükki jõe ääres, ent nii palju, kui proua tahtis, polnud neil maksta. Nõnda olid nad proua Jarošovága tutvunud ja tema oli neile lubanud, et küsib järele oma tuttavate käest, kas ei ole kellelgi väiksemat maatükki, mida noorukid osta jõuaksid. Ja siis oli ühele neist, keda kutsuti Billiks, ent kes ristimisel oli saanud nimeks Bohouš, tulnud pähe mõte, et sellel naisterahval peab raha olema. Ta oli muretsenud endale iselaadse kumminuia, oli selle ise linasest riidest valmis õmmelnud.

«See oli nagu liivakott,» ütles noorem ja tema hääl katkes.

«Ma tahtsin teda hirmutada,» pomises vanem.

«Seepärast te täitsitegi selle kumminuia liivaga, eks? Jätke valetamine!»

«Bill tahtis talle ainult kerget kopsu anda,» reetis noorem.

«Kerget kopsu.,. Kuid tema kukkus kohe põrandale.»

«Niisiis te arvasite, et kõige parem oleks teha sedamoodi, nagu oleks ta end üles poonud ... Kes lõikas nööri läbi?»

«Tema!» hüüatas vanem ja osutas oma kaaslasele. «Tema lõikas nööri läbi ja pistis siis töinama.»

Nad mõlemad olid tollal kohkunud sellest, mis oli juhtunud. Seda polnud nad oodanud. Nad olid seda kõike ette kujutanud nagu filmis, palju kergemini.

«Ja raha?»

«Ridikülis oli tal hoiukassaraamat ja selle vahel viisteist sajalist. Need me võtsime ara.»

«Kuhu te selle raamatu panite?»

«Ridiküli tagasi.»

Härra nõunik vahetas pilgu härra Brůžekiga. Kanäe, see hoiuraamat puudub!

«Kas selles ridikülis veel raha oli?»

«Ainult peenraha, seda me ei võtnud.»

«Mispärast mitte?»

Mõlemad noorukid vaikisid. Siis ütles vanem: «Me kartsime…»

Protokollile kirjutasid mõlemad alla kandilise, peaaegu lapse käekirjaga. Kui nad olid ara viidud, sirutas härra nõunik end tugitoolis: «Mis nüüd, härra Brůžek? Te lähete ju veel kord Kocbaba poole, eks ole? Võiksin kihla vedada, et hoiuraamat pole seotud märgusõnaga. Vastasel korral

oleks ta selle ridiküli jätnud nagu tolle, mis asus kapis pesu all.»
Juhtum oli lõpetatud. Härra nõunik vajutas kinni «Telkimise ning laagrielu käsiraamatu» ja pidi tahes-tahtmata mõtlema oma pojale.
Alles hiljem sai ta teadlikuks asjaolust, et ühtlasi mõtleb ta ka neile kahele, kes lähevad nüüd piki pimedat koridori, mida mööda neil tuleb käia mitu aastat, ilma paikeseta, ilma jõeta ja ilma selle uue paadita, mis messingplekiga kaetud.

III. KAPP

Kolm meest istusid kõrges hämaras vankrikuuris, mida matusebüroo omanik kasutas laoruumina. Seina ääres seisis vana kõrgete krägisevate ratastega matusevanker. Ühele nendest meestest oli varem kuulunud töökoda siinse hoovi teisel serval. Seal oli rippunud ka suur silt: Väclav Sous, tisler. Nüüd oli seal teine silt.
«Sa jõid selle lihtsalt maha,» ütles väike kohetu Robertek, kes keetis ümmargusel raudahjul grokki. Tegelikult oli ta lootnud hoopis tõhusamat rooga keeta. Nad oli mõtelnud, et müüvad maha selle vana käpi siin, ostavad saadud raha eest sealiha ja keedavad endile potitäie toitu.
Kuid asi läks untsu. Too mees ei ostnud neilt kappi ara. Ja nõnda oli neil raha jätkunud ainult groki jaoks ja nüüd nad hakkavadki seda jooma tühja kõhuga. Et keegi neist jälle korralikult tööle läheks, see mõte oli ammugi maha maetud.
Ja nõnda oli töötu ka kunagine tisler Väclav Sous, ja töötu oli ka väike Robertek, kellel oli see eelis, et ta polnudki iialgi ühtegi ametit selgeks õppinud, ja töötu oli ka see kolmas, kunagine rätsepasell.
Kapp, mida neil polnud õnnestunud maha müüa, ehkki nad olid selle ühiselt korda teinud ja ehkki tisler oli õpetanud kunagist rätsepat nii hästi kappi poleerima, et see helkis isegi siinses hämaruses, see kapp lebas maas.
«Mina seda töökoda maha ei joonud. Aga sellest peale, kui naine minu juurest ara läks, kaotasin ma huvi kõige vastu,» ütles Väclav Sous ja sülitas oma jalgade ette.
Isegi seda kuuri polnud nad endile üürinud, vaid nad olid siia lihtsalt elama asunud ja matusebüroo omanikule oli see ükstakama, sest ka tema elu oli raske. Kui sul tänapäeval autot ei ole, siis ei telli sinu käest matusetalitust isegi vaesed inimesed. Aeg on niisugune, et vaenegi tahab oma raha eest autoga surnuaiale sõita.
«Kui ma seda tööd natukenegi tunneksin,» ütles Robertek, «siis ma lööksin kampa mõne kassalõhkujate pundiga.»

«Mina olen kuritegude vastu,» ütles tisler ja tõmbas ahnelt ninasse rummilõhna, mis hakkas kuuris levima sedamaid, kui Robertek oli kallanud alkoholi keeva vee sisse.
Palju sellest ei räägitud, ent kõik teadsid: selle suhkru oli Robertek varastanud ülejärgmisest majast. Aga mis tähendab — varastanud? Kas saab siis keeta grokki ilma suhkruta?
Siis hakati jooma. Natuke aega kiruti veel toda lollpead, kes polnud nende käest kappi ara ostnud. Siis hakkasid nad rääkima oma elusaatusest.
«Võid rõõmus olla, et naine sinu juurest ara läks. Ta oli igavene tulehark,» ütles rätsep.
Tisler muutus tusaseks. Ta ei tahtnud vaidlema hakata, lõppude lõpuks oli naine tõesti viimane õelus olnud, kuid elu ilma naiseta polnud ka meelakkumine. Kõige rohkem on tal muidugi kahju sellest töökojast, mis läks täielikult võlgade katteks.
«See oli sinu idee selle kapiga jantima hakata ja idiootlik idee,» põrutas tisler vihaselt endise rätsepa aadressil. «Kas sa tead, missugust vaeva nõudis selle kapilogu ülesvuntsimine?»
«Ka mina rassisin selle juures mehemoodi,» torises rätsep. Ta oli vihane, et asi oli nurja läinud ja et tisler võis talle etteheiteid teha.

Nad jõid ja hakkasid pikkamööda purju jääma. Robertek kinnitas aina, et kõige parem on varastada, selle eest antakse kuu või kaks, kuid nii lühikese aja peab igaüks vastu.

Kui ta hiljem järele mõtles selle kõige üle, mis oli kuuris juhtunud, ei suutnud ta kuidagi meelde tuletada, mispärast tisler Sous ja rätsep olid karvupidi kokku läinud. Kui nad oleksid tülitsenud kas või grokinõu pärast, hea küll, ent grokki oli ometi piisavalt, ehkki see polnud eriti kange. Kuid kõhud olid neil tühjad ja seepärast tõusis viin neile kiiresti pähe. Ei, groki pärast see tüli küll ei tekkinud.

Süüdi oli selles too naisterahvas ja küllap oli ka tisleril kahju, et tal polnud enam töökoda ja et rätsep heitis tema kulul nalja.

Korraga sai tisler maruvihaseks ja pistis karjuma, et ta teab juba ammugi, et rätsep luuras tema naist, argu tulgu raäkimagi, et ei luuranud! Rätsep ei teinud katsetki end kaitsta, irvitas veel pealegi, küllap tisleril oli siis õigus, ja korraga... Robertek nägi, kuidas nad teineteisel kõrist

kinni Haarasid, kuid seda poleks tal uneski mõttesse tulnud, et äkki vajuvad rätsepa käed lõdvaks, ja ta ei tee enam piiksugi, et ta ainult ohkab veel korraks ja jääb siis vakka, täiesti vakka.

Tisler Vaclav vahtis kohkunult lõtvunud keha, mis oli tema ette põrandale vajunud.

«Jumala pärast, sa. oled ta vagaseks teinud,» ütles Robertek pigem jahmunult kui nördinult. Potis polnud enam grokitilkagi, mistõttu ta ei saanud oma jahmatust alla uhta ja tal ei jäänud muud üle kui kuiva kurguga neelatada.

«Mina olen ... Mispärast peaksin ma teda ...» kõkutas tisler ja vahtis rätsepat, kes lamas maas tema jalgade ees. Leplikul toonil lausus ta koguni: «Kuule, tõuse üles, selliste viguritega sa mind ei püüa!»

Kuid surnu ei teinud mitte mingisugustest juttudest väljagi. Ta lihtsalt lamas ega liigutanud end.

Väclav, kunagine tisler ja nüüd mõrvar, raputas rätsepat. Kuid Robertek ütles: «Litsusid tal kõri kinni, kamraad, ja oligi jokk.»

Tisler Väclav pidi istet võtma, sest jalad ei kandnud teda enam. Ta vajus istuma sellele kapile, mida nad olid ühiselt repareerinud ja mida nad ühiselt polnud saanud maha müüa.

«Mida me nüüd teeme?»

Robertek tahtis esiteks ütelda, et tema laseb jalga, kuid mõtles siis järele. Ühelt poolt ei saanud kamraadi hädasse jätta, teiselt poolt nabitakse ka tema kinni, ja kuna tema pattude registris leidub nii mõndagi, siis hakatakse teda pikema aja vältel ühest kohtust teise vedama.

«Mina tunnistan, et sa ei teinud seda meelega.»

Tisler ajas silmad jolli: «Sa arvad siis... arvad, et nad pistavad mu trellide taha?»

«Noh, ikkagi tapmine.»

Grokk haihtus nende peadest niisama kiiresti, nagu oli kuurist haihtunud selle hõrgutav lõhn. Nad hakkasid aru pidama.

«Paneme ta kappi,» ütles tisler korraga ja tõusis püsti,

«Ja kuhu me kapi paneme?»

«Kusagile mujale.»

«See juba läheks,» tähendas Robertek, kes sellistest asjadest hästi aru sai. «Paneme ta kappi ja veame kapi jõe äärde. See on hea mõte! Kas sul käsivankrit on?»

«Kui mul oleks käsivanker, siis oleksin ma selle ammugi

rahaks teinud,» ütles tisler. «Kuid siin vastas härra Soucekil on kähe rattaga käru.»

Ja nõnda jõutigi kokkuleppele. Tisler Sous läks ja võttis laenuks käru ja siis panid nad rätsepa kappi. Robertek pani talle alla koti, et laip munakivisillutisel ei kõliseks ja neid ei reedaks.

Robertek oli üldse hindamatu abimees, ta mõtles kõigele ja ilmselt olid tema kogemused nii mitmekülgsed, et endine aus tisler ja praegune juhumõrvar Sous ei saanud selles suhtes üldse näolegi.

«Et sa ta ainult surnuks kägistasid, siis ei torka see eriti silma, ja kui nad ta paari päeva pärast Vltavast leiavad, siis ei saa mitte keegi enam asjast õiget sotti,» ütles ta veendunult.

«Ta oli tubli mees,» lausus tisler kahetsevalt ja ta hääl värises.

«Oli ja polnud ka,» tähendas Robertek. «Selle kapimüümise keeras ta kihva, tema tõttu jäime ilma suurest rahasumakast.»

Tisler ei ütelnud sõnakestki, ta ei uskunud jäägitult, et Robertekil on õigus, kuid praegu oleks olnud rumalus selle üle vaidlema hakata.

Siis laadisid nad kapi koos surnukehaga kärule ja asusid teele.

«Kuhu sa sõidad?» küsis Robertek, kui Väclav käruga oli tänavale jõudnud.»

«Vltava äärde.»

«Püha taevas, kas sa arvad, et me võime ta kusagil Palacky silla kandis jõkke kallutada? Me peame temaga minema teisele poole, kuhugi Holešovice kanti ja veel kaugemalegi, sinna, kus on sadamakai.»

Niisiis nad läksid. Käru kõlises munakivisillutisel, nad vaatasid teineteisele kohkunult otsa, neile näis, et käpp lubamatult palju hüpleb ja et iga möödakäija peab nägema, et see pole tühi kapp.

«Ei, seda poleks tohtinud juhtuda,» ütles Robertek, vahtides kartlikult ringi.

«Võibolla seda polegi juhtunud. Vähemalt mina ei tea, kuidas see juhtus,» sosistas Väclav.

«See ei aita,» ütles Robertek.

Kui tisler tegi liigutuse, nagu tahaks ta kärust tükk maad kaugemale minna, haaras Robertek tal varrukast kinni. «Lükka käru!» sosistas ta peaaegu ähvardavalt.

Sõnakuulelikult võttis tisler kinni teisest kärupidemest.

Mitte kunagi polnud tänavatel olnud nii palju polit-

seinikke kui täna, vähemalt neile paistis see nõnda. See on jube, et neid kõik kohad täis on… Ja inimesed vahivad ka nii kummaliselt, nagu poleks nad iialgi näinud käru ja selle peal kappi.

«See tuleb sellest,» mõtles tisler tusaselt, «et tänapäeval veetakse kõike autoga, Täiesti võimalik, et oleksime meie sõitnud tolle mehe poole autoga, ta oleks selle kapi meie käest ara ostnud. Siis oleks meil raha olnud ja mitte midagi ei oleks juhtunud.»

Ta kõõritas silmanurgast oma kamraadi ja mõtiskles: «Mis siis, kui tema oleks rätsepa tapnud? Mis siis, kui mulle ainult näis, et mina teda kõrist kägistasin? ... Aga miks see kadunuke kõneles mulle minu endisest naisest? Ja midagi tal minu naisega oli, see on surmkindel. Lurjus ta oli, see nõelapiinaja, pikkija peenike nagu makaron ... Ja armetult nõrk peale selle! Issand jumal, kas ma siis teda tappa tahtsin? Nõnda ei võiks inimene teisele mitte ühtegi sõnagi ütelda, ei tohiks teise najalegi laskuda. See oli õnnetu juhus. Ma pole ju ometi mitte mingisugune tülinorija, ainult naisele andsin paar korda vastu kõrvu, kuid selle eest, et ta ringi tõmbas. Kuid rätsep poleks pidanud mulle seda meelde tuletama!»

Ristteel «Bulhari» trahteri lähedal pidid nad peatuma. Politseinik, tume kiiver peas, juhtis siin liiklust ja näitas kumminuiaga, kelle kord on sõita. Nad ei saanud hästi aru, mida ta tahtis, seepärast politseinik vilistas ja ähvardas neid. Kohkunult kihutasid nad jällegi mööda munakivisillutist, nad peaaegu põgenesid, pööramata tähelepanu asjaolule, et käpp oleks äärepealt kummuli käinud.

Masaryki raudteejaama juures alandasid nad väheke tempot.

«Ma pean natuke ara käima,» ütles korraga Robertek. «Lihtsalt pean. See võmm ehmatas mind nii koledasti!»

Ka Väclav jättis käru sinnapaika ja järgnes Robertekile. Ja mõtles: «Küllap Robertek tahab jalga lasta ja mind üksipäini selle supi sisse jätta! No ei lähe läbi!»

Nad lasksid vett kaua ja pikkamisi, nad ei kiirustanud, neil polnud tahtmist selle neetud käru juurde tagasi minna,

«Kuule, mis oleks, kui me jätaksime ta lihtsalt kuhugi seisma,» ütles korraga Robertek. (Ma teadsin, et see sita-vares midagi niisugust oma mõtetes haub!)

«Oled sa hulluks läinud? Kärul on küljes silt omaniku nimega. Ja too teab, et mina käru laenuks võtsin ...»

Ja ta lisas kähku! «Pealegi nägi ta sind samuti!»

Robertek ei lausunud enam sõnagi. Hakkas sadama hõredat lund, ent nemad mõlemad olid üsna õhukeselt riides. Nõnda mässisid nad oma õhukesed sallid tihedamalt ümber kaela, Robertek aga tõmbas mütsi kõrvade peale.

«See veel puudus,» ütles ta.

Käru kõlises edasi mööda jõekallast ja neile näis, et siin, kus on vähem inimesi, on lugu tegelikult hullem kui tänaval. Kuna taevas oli täis lumepilvi, siis läks varem pimedaks kui tavaliselt. See laskis neil natuke hinge tagasi tõmmata. Mida pilkasem pimedus, seda parem!

Siis nägid nad nurgal politseinikku. Mõningaid olid nad juba ennegi kohanud: need kas sooritasid oma ringkäiku või juhtisid ristteedel liiklust. See aga seisis ja vahtis — neid. Ebalevalt aeglustasid nad sammu.

Kordnik Tomaš Hlad (Nälg) oli muidugi tuntud oma komissariaadi piirkonnas, kuid temast räägiti küllalt sageli ka mujal. Juba tema nimi ahvatles teravmeelitsema ja polnud ime, et kolleegid hüüdsid teda Tomáš Žizeň (Janu)!

Talle see ei meeldinud, ta rääkis alati, et inimene ei vali, endale nime. Ta oli range mees, otse sündinud politseiteenistuseks. Teda kartsid inimesed ja koguni tema kolleegidki. Tal oli juba paar skandaali olnud ja politseinikud rääkisid tema kohta, et temaga tülliminekut on parem vältida.

Selles rajoonis siin oli ta alles pool aastat teenistuses olnud. Enne seda oli ta olnud Zižkovis. Et ta aga seal igasugusest keelitamisest hoolimata oli trahvinud linnanõukogu liiget, kuna too oli oma maja ees seista lasknud ehitusmaterjalidel, ilma et oleks neid varustanud eeskirjade kohaselt valgustusega, siis oli ta ümber paigutatud.

Mõni teine mees oleks ehk kibestünud, kuid Tomaš Hlad ütles endale, et nüüd hakkab ta eeskirjadest veel rangemalt kinni pidama.

.Need kaks meest käruga tulid aina lähemale ja tema ootas.

«Mis nüüd? Mida see tähendab?» ütles ta äkki, kui mehed olid temast juba möödumas.

Mõlemad jäid seisma, ja kui oleks natuke valgem olnud, oleks politseinik pidanud märkama, et nad koledasti kahvatasid.

«Ma küsin, mida see tähendab?»

Esimesena toibus Robertek: «Ah te mõtlete seda... Üks kapp.»

«Ma ei ole pime! Kuid ma küsin, mis kord see on nii. moodi pimedas sõita?»

«Pimedus üllatas meid,» ütles tisler ja tema hääl värises. Kuid see võis olla ka külmast tingitud,

«Ja mida tuleb teha, kui ilm on pime?»

Kärulükkajad vaatasid teineteisele otsa. Nad tõesti ei teadnud. Tisler piilus, vargsi üle õla. Peaks politseinik nimelt kapi juurde astuma, siis pistab tema jooksu. Kui Robertekil tuleb pähe õnnelik mõte teisele poole pageda, siis võivad nad pääseda.

Aga ei, see polnud võimalik, sest käru küljes on silt omaniku nime ja aadressiga.»

Tisler sulges silmad. Oleme kadunud.

«Pimeduse puhul on see, kes juhib sõidukit, kõmistatud hoolt kandma selle eeskirjadekohase valgustamise eest, Seepärast ma küsin, mida see tähendab, et te sõidate pimedas ilma

valgustuseta.»

Nad ei teadnud ka nüüd, mida kosta. Ja nad polnud selleks võimelisedki, nende hääl oleks kätkenud.

«Vahite ja vaikite! Kes aga liigub tänaval, peab eeskirju tundma. Niisiis valgustage oma käru eeskirjade kohaselt!» ütles politseinik lõpuks ja noogutas kergelt. Ivake aega ei taibanud nad, et on vabad, siis äkki sööstsid mõlemad edasi ja oleksid äärepealt käru uppi ajanud.

Politseinik vaatas neile järele. Koomilised kujud, vistisu maalt, kuna nad sellist hirmu tundsid! Või olid nad kumamisi? Ent eeskirjade järgi ei tohi purjus isik sõidukit juhtida! Politseinik, kellele nende jahmatus oli enne naeru peale ajanud, vangutas pead. Naerda pole siin mitte midagi!

Ta hakkas neile järele minema.

Kuid nood kaks ei märganud teda. Nad olid neile tundmatutel tänavatel ega teadnud korraga, kus võiks leiduda nii pilkasesse pimedusse uppunud koht jõekaldal, et nsd, saaksid kapi vette kallutada. Nad pidid jõe äärest eemalduma ja edasi liikuma piki tänavaid, mida ääristasid madalad majad.

Ent korraga tuli nurga tagant välja jällegi Hlad.

«Noh, mis? Kas minu jutt ei maksa mitte midagi? Mina selgitan teile eeskirju, kuid teie ei tee väljagi. Mida ma ütlesin?»

Tisler vastas lämbuval häälel: «Et… et valgustus ...»

«Jah! Aga mida teie teete? Mitte midagi...»

Nad seisid liikumatult. Veel hullem see asi enam olla ei saanud.

«Meil . . . meil ei. ole valgustust,» sosistas Robertek.

«Sellisel juhul,» õpetas range politseinik, «ostetakse poest kahekümne helleri eest küünal ja pannakse see pabertuutusse, et tuul seda ara ei kustutaks. Sellest hetkest peale on sõiduk eeskirjade kohaselt valgustatud.»

Nad noogutasid.

«Seal on pood, hüpake sisse!»

«Jah . . . See tähendab . . . meil ei ole kahtkümmend hellerit. Või on?» küsis tisler Robertekilt. Ja Robertek kinnitas, et ei ole.

Politseinik silmitses neid uurivalt ja tema pahameel suurenes. Tänapäeval mängivad inimesed vaeseid. Ma tean, nad ei viitsi poodi minna, et neil aga pole kahtkümmend hellerit, seda ei maksa neil rääkidagi. Mulle näib, et nad tahavad mind lollitada!

«Siis võtke oma käru ja tulge kaasa. Komissariaati.»

Nad vahtisid teda, nagu poleks nad aru saanud.

«Noh, kas pean viimati aitama käru lükata?»

«Ei,» ütles tisler kähiseva häälega. Ta lükkas käru liikuma ja järgnes politseinikule. Ta kõõritas oma paarimeest, kes astus tema kõrval. Nüüd on nende laul lauldud . . . Tobeda küünla pärast. Tobeda kahekümnehellerilise pärast. Ei, ma ei tahtnud teda tappa ja ma oleksin heameelega endale küünla ostnud. Kuid ma tapsin ta ja mul ei ole kahtkümmend hellerit . . .

Komissariaat polnud kaugel.

«Ma ootaksin käru juures,» ütles Robertek püüdlikult.

Politseinik Hlad sisistas: «Seda ma usun, ja siis peaksin ma hiljem teid taga ajama! Käru jääb välja. Selle natukese aja jooksul ei varasta seda mitte keegi.»

Saatusele alistunult laskis tisler käru lahti, see vajus ettepoole, käepidemed kõrgele õhku, kapp ise otsapidi .sillutisele. Tisler oleks võinud vanduda, et ta kuulis, kuidas kapi sees miski mütsatas. Seda meelsamini tormas ta komissariaati ja tõukas Robertekki enda ees, et politseinik enam ümber ei pöörduks. Et ta ei tahaks vaadata, mis kapi sees mürtsub.

Või tagus ainult tema süda?

Nad pidid puust balustraadi taga ootama, sest korrapidaja toksis hirmus aeglaselt ühe sõrmega

kirjutusmasinat.

«Toon siia kaks meest,» raporteeris politseinik Hlad.

«Nad sõitsid kaherattalise käruga, mis polnud valgustatud, mööda pimedaid tänavaid.»

«On see nende käru?» torises inspektor, kes oli lõpuks ometi oma teate ara tippinud.

«Ei,» sosistas Robertek.

«Käru kuulub Jan Soucekile Zižkovist,» ütles politseinik, «Käru küljes on silt.»

«Isegi seda on ta märganud,» mõtles tisler Väclav Sous kohkunult ja tõmbas silmad kissi. «Issand jumal, see lugu küll hästi ei lõpel»

«Nimi, elukoht...» ütles inspektor. Ta kirjutas aeglaselt ja seejuures heitis ta aeg-ajalt pilgu politseinik Hlacli poole. Niisuguse lolluse pärast veab ta mulle siia inimesi. Kui neil polnud kahtkümmend hellerit küünla ostmiseks, siis pole neil ka viit krooni trahvi maksmiseks, see on selge. Mõlemad on töötud, mis mõte sellel on? Ja mina pean nüüd protokolli koostama.

Vahepeal kostis väljas kapi seest uus mürtsatus, kuid mitte keegi ei kuulnud seda, sest parajasti ei juhtunud mitte keegi mööduma. Siis lükati kapiuks lahti ja välja veeres mees. Kohkunult vaatas ta ringi, sest koht oli talle täiesti võõras. Ta kael oli hirmus valus ja ta tundis end nagu läbi kolgitud olevat. Issand jumal, mis on juhtunud, me nagu kaklesime pisut ja siis... Siis ma jäin magama või nii. Ai, küll valutab ... Aga mispärast olin ma kapis ja kus on need kaks, kes koos minuga grokki jõid?

Ta istus natuke aega kapiserval ja talle langes ülalt hõredat lund. Temast möödus keegi naine, vist majahoidja, ja ütles: «Täis kui pinal! Ja koguni veel komis-sariaadi ees, on tänapäeval alles ordnung!»

Kui ta kuulis nimetatavat komissariaati, tõusis ta püsti ja läks t-ükudes veidi kõrvale, nurga taha. Siin hakkas tal jällegi halb ja ta võttis istet ühe maja ukse ees kivitrepil.

Härra inspektor oli protokolliga valmis jõudnud. Ta lisas sellele märkuse, et trahv on kätte saamata, ja viipas käega, et mõlemad ara läheksid.

«Maksate selle hiljem ära,» ütles ta. «Ja veel midagi Võtke siit see küünal!»

Ta ulatas neile üle puubarjääri küünlajupi, mille kohal ta pitseeris kinni eriti tähtsaid dokumente, ja paberi-poogna, et nad võiksid küünalt kaitsta tuule eest.

Politseinik Hlad lõi kulpi, ehkki ta inspektori teguviisi heaks ei kiitnud.

Väljas surusid nad käru rõhtloodi, sättisid käpi korrali-

kult peale ja sõitsid minema. Nüüd olid nad valgusega varustatud ja politseinik Hlad jälgis neid pilguga. Tema mõtles inspektorile, kes oli nii vastumeelselt teatavaks võtnud tema raporti, ja endamisi torises ta, et tänapäeval ei tea enam mitte keegi, mida tähendab korralik politsei-teenistus. Nagu tema pilkamiseks sõitsid nüüd need kaks piki tänavat valgustusega ja ilma trahvita. Ta tundis oma hinges kibedust. Seepärast talle tuligi mõte, et need kaks tegelikult ei ütelnud täpselt, kuhu nad lähevad, ja et see kõik on kuidagi väga kummaline. Mida teevad Zižkovi kandi inimesed siin Maninys?

Ja ta jooksis neile uuesti järele.

Ta sai nad kätte Vltava kaldal.

«Halt!» müristas ta.

Mõlemad jõllitasid teda nagu viirastust. «See on meile saatusest määratud,» ütles endale tisler ning mõrvar Sõus. «See on meie ots.»

«Kuhu te õigupoolest sõidate?»

Nad vaikisid.

Politseinik Hlad hakkas naerma: «Te ei tea? Noh, küll me seda juba vaatame! Ja kelle oma on see kapp? Mis siin sees on?»

Neid sõnu kuuldes vaatasid mõlemad teineteisele kohkunult otsa. «Kurat võtaks,» käis Robertekil läbi pea, «et me ka kokku ei leppinud, mida sellisel juhul teha! Kuid lõppude lõpuks

on tema üksi, meie aga oleme kahekesi. Kui me tegutseme ühel meelel, siis saame jagu vähemalt kahest niisugusest sellist…»

Politseinik Hlad astus käpi juurde ja avas selle ühe ropsuga.

Tisler Väclav kattis silmad ja hakkas nuuksuma. Robertek vastuoksa pöördus kapi poole ja otsustas üllatust teeselda.

Ja talle saigi üllatus osaks, kuigi täiesti tahtmatult.

Kapp oli tühi.

Kuid sel hetkel langes tisler Väclav juba põlvili! «Härra inspektor, ma ei tahtnud teda tappa, ausõna ...»

Robertek vahtis jahmunult. Kapp oli täiesti tühi. Politseinik polnud eriti imestunud, ta oli pigem pettunud.

«Kust te selle kapi saite?» küsis ta uuesti.

Sel hetkel pistis Robertek plagama. Nagu jänes lippas ta piki kaid, libisedes värskes lumes; kõmistades põgenes ta ja jättis kamraadi hädasse. Ta oli täielikult unustanud, et

üürikese aja eest oli ka tema nimi ja aadress komissariaadis kirja pandud.

«Mina pole süüdi,» kordas tisler Vaclav lumes põlvitades.

Politseinik krahmas resoluutselt tal õlast kinni: «Nüüd aitab! Aitab sellest -komöödiast varastatud käpiga! Ja ma rss tagasi komissariaati!»

«Robertek reetis mu,» ütles endale tisler Vaclav Sous, kunagine töökoja omanik, praegune töötu ja varstine arreteeritu... «Karistagu jumal seda lurjust! Mind karistab ta muidugi ka. Kuid teda rohkem. Ma vannun, et tema tappis rätsepa!»

Kui nad olid komissariaati tagasi jõudnud, jätsid nad käru koos kapiga jällegi maja ette seisma. Politseinik Hlad hoidis tislerit käsivarrest ja tõukas mehe ägedalt ruumi, Tisler lendas barjääri äärde. Seal seisis rätsep käsi kaelal, nagu valutaks see tal, ent härra inspektor kirjutas tema kohta protokolli. Ta oli natukese aja eest siia toodud, ta oli leitud maja kangialusest ja ta ei osanud seletada, kuidas ta oli sinna sattunud.

Vaclav Sous röögatas ja katsus plehku pista. Mitte politsei eest, tollega oli ta juba leppinud, vaid kadunukese eest, kelle ta oli mõrvanud.

Selle öö veetsid nad kõik kolmekesi ühes kongis, sest Robertek toodi sinna kohe pärast keskööd. Ja väljas langes kapile öö läbi hõredat lund.

IV. MÕRVAR

Laip lebas hõredas metsas jõe lähedal, käed laiali, nagu oleks tahtnud kedagi emmata, jalad olid kõveras, suvemantel kõrgele üle põlvede lükatud ja tapetud tütarlapse nägu oli pigem hämmastunud kui nördinud.

Kuna oli hiliskevad, pirisesid tema sinkjashalli näo köhal kärbsed, kusagil okstes küütles ämblikuvõrk, mida mitte keegi polnud veel puruks rebinud, ja vaikust, seda sügavat vaikust, mis kaasneb ikka surnuga, ei suutnud häirida isegi Zbraslavi sandarmite sammud, kes kuriteopaika hoolega läbi vaatasid, ega fotoaparaatide klõpsatused, mis paiskasid liikumatusse õhku kirbet mangneesiumihõngu.

Teade sellest mõrvast levis ümbruskonnas nagu kulutuli; noor tapetud tüdruk tekitab inimestes alati mõtteid julmast kättemaksust, soovitakse, et mõrvar satuks nende endi kätte, sest siis poleks enam mingit kohtupidamist vaja.

Kõige pealt tulid inimesed jalgratastega Davlest, natukese aja pärast teatakse seda Modřanys ja naabrinaised Břežanist juba ringutavadki külavainul ahastades käsi.

Õhtul trahteris võiski härra vahtmeister Roštlapil oma tuttavatele konfidentsiaalselt teatada, et see mõrv üsna peatselt selgeks tehakse, sest oli leitud tühi padrunikest, ent see oli niisama hea, nagu hoiaksite juba mõrvari kuuehõlmast kinni. Peale selle näitab tapetu asend, et siin oli tegemist selle asjaga, millega on alati tegemist ilusa naise puhul. Kas naine ei tahtnud või oli

mängus armukadedus, küll see selgub, tarvis ainult pigistada kõiki noormehi, kellel oli tapetuga mingit pistmist, nemad räägivad ara. Üks neist oligi juba nuttes üles tunnistanud, et tema oli Miladkat armastanud, noh muidugi võeti ta kohe vahi alla...

Kuid muidu, härrased, mitte piiksugi, teate isegi, kuni see pole ilmunud ajalehtedes, ei teata ametlikult mitte midagi!

39

Ja siis see ilmus ajalehtedes, ent ametimehed ei teadnud ikkagi mitte midagi ja härra vahtmeister Roštiapil pühkis higist laupa, sest ülekuulamisele läks juba kaheksateistkümnes noormees. Inimhulk selles hõredas metsatukas Zävisti lähedal aina kasvas, ja kuna koha peal enam mitte midagi leida ei olnud, siis lasksid sandarmid inimestel oma uudishimu rahuldada; Naised nutsid ja murdsid endile mälestuseks oksakesi puu küljest, mille all tapetu oli eile lamanud. Mehed rääkisid jällegi seda, et niisugusel lurjusel tuleks nahk maha nülgida, enne kui ta üles puuakse.

Härra Vacátko luges sellest juhtumist hommikul politseikorrespondentsi rubriigist. Politseiametniku saatuseks on juba kord, et kohe hommikust peale hakkab ta saama halbu uudiseid, see kuulub tema elukutse juurde. Käesolev juhtum temasse ei puutunud, Zbraslav asus väljaspool tema piirkonda ja seeparast tegelevad tolle asjaga sealsed sandarmid ise, kuid ta tundis elu ja seepärast kutsus ta enda juurde härra Brůžeki.

«Meil on siin kena kingitus, võtke see alla kaasa, et seda teataks ka «detektiivitoas».»

«Teie arvate siis,» lausus härra Brůžek lugupidavalt, «et ka meil tuleb selle asjaga teatud määral tegelda?»

«Minu kullakallis, kui keegi mõrvab Zävistis naisterahva, kuhu ta kõige tõenäolisemalt peitu poeb? Kas Davlesse? Zbraslavisse? Noh, näete nüüd ... Praha on Praha!»

Trepist alla minnes vilistas härra Brůžek endamisi mingit ammuunustatud laulukest sellest, et «Praha on tšehhidele paradiis, sestap elagu Bajkajlaj siis ...», kusjuures talle tuli mõte, et ta üldsegi ei tea, kes on see Bajkajlaj ja mispärast peab ta elama.

Härrad all «detektiivitoas» kirjutasid juhtumi oma märkmikesse ja võtsid niimoodi ametlikult teadmiseks, et tundmatu kurjategija võib end varjata ka Praha linna territooriumil.

«See tundmatu kurjategija meeldib mulle hullupööra,» torises härra Mrázek. «Sa ei tea, kus ta on, kes ta on ja kuidas ta välja näeb, ent pead teda jälitama. See on nagu siis, kui koer ajab taga oma saba, faktootum.»

Nende sõnadega ja ühtlasi oma väga inetule, ent sellest hoolimata armsale koerakesele mõteldes lahkus härra Mrázek Bartolomejskä tänavalt.

Sellel hetkel oli härra nõuniku laual juba vägagi üksikasjaliku lahkamisprotokolli koopia ja ta teadis, et ei vasta üldsegi tõele see, mida oli eile saladuskatte all rääkinud

40

lossitrahteris härra vahtmeister Roštlapil. Mõrvatu polnud vägistatud, tema kallal polnud üldse vägivalda tarvitatud, peale selle oli ta virgo intacta ja tapnud oli ta lask 9-millimeetrilise kaliibriga püstolist väga lähedalt ning ilmselt täiesti ootamatult. Tema kehal polnud ühtegi jälge võitlusest, ilmselt polnud ta end üldse kaitsnud. Ja kui poleks parajasti olemas olnud nii kuulsat tundmatut surnut Seine'i jõest, siis oleks võinud see Zbraslavi surnu samal viisil kuulsaks saada; ka tema naeratas hämmastunult, nagu oleks ta kuulnud midagi naljakat või uskumatut just sellel hetkel, mil saabub surm. Tulistatud oli teda mõne sentimeetri kauguselt... Keegi oli lihtsalt talle püstoli ribide vahele torganud ja päästikule vajutanud. Kuul oli tabanud südameveert ja surm oli olnud silmapilkne.

Härra nõunik raputas rahulolematult pead. Ka tema oli veel täna hommikul arvanud, et kindluse mõttes oleks kasulik pilku heita nendele, kes asuvad politseikartoteegis kui seksuaalselt ebanormaalsed isikud. Kuid ennäe, asi on hoopis teistmoodi... Juurdlusorganitele on see alati, väga ebameeldiv, kui miski on teistmoodi kui tavaliselt. Politseile meeldib tegelda tavaliste asjadega. Ebatavalisi asju mõtlevad välja kriminaalromaanide autorid. Politsei on ametiasutus ja talle meeldib töötada usaldusväärselt kartoteekidega, nimestikkudega, tuttavate inimestega. Mõrv on

muidugi mõnevõrra erandlik juhtum, ent siiski mitte nii erandlik, et seda mingist otsast ei saaks lahendama hakata. Käesolev juhtum aga paistis päris ebameeldivalt ebatavaline olevat. Härra nõunik oskas endale ette kujutada, mida sandarmid praegu teevad, ta aimas, et nad ahendavad inimeste ringi, kes seda tapetut tundsid, mis on ka õige tegu, sest see aitab süütuid inimesi kahtlusaluste hulgast välja lülitada. Ent mõrvarit nad niimoodi kinni ei püüa.

Kuid mida nad peavad siis tegema?

Härra nõunik ohkas kogenult: ootama!

Samasuguse kogemuseni olid jõudnud ka sandarmid, kes varahommikust peale olid üle kuulanud kümneid tunnistajaid, jooksnud läbi kogu ümbruskonna ja kirjutanud oma kohmakate sõrmedega küünrapikkusi ülekuulamisprotokolle, mis kokku langesid ühes punktis: mõrvatu oli olnud ebatavaliselt korralik tütarlaps, väljaõppinud õmbleja, kes oli käinud Davles tööl, mõnikord oli ta naasnud rongiga Zävisti, mõnikord oli ta lasknud end maanteel

vankrile võtta, kõige sagedamini härra Roulal, kes vedas Prahasse aedvilja.

Härra Roulale tulid sandarmid järele juba öösel ja seetõttu läks tal vett vedama kasulik äri noorte porganditega. Seda ei suutnud ta sandarmeeriaaparaadile kaua aega andestada. Natuke rõõmustas teda küll asjaolu, et ta võis usaldusväärset informatsiooni anda, kui aga tema nimi ilmus ajalehtedes, jõudis ta pahaselt otsusele, et mis liig, see liig. Mis siis, kui talle nüüd turuhoones keegi ütleb, et ei taha osta köögivilja mehe käest, kes on sõidutanud mõrvatut?

«Sellise kuulsuse peale, mis võib mulle raha maksma minna, ma lihtsalt peeretan!» möirgas härra Roula vastava ajalehe toimetuses, muidugi ainult all uksehoidja juures, sest kaugemale teda ei lastud.

Järgmisel päeval ilmus «Väikeettevõtjate Uudistes» artikkel selle kohta, kuidas ühe sotsialistliku seitungi žurnalistid olid kergemeelselt ruineerinud väikeettevõtjate hulka kuuluva süütu inimese, ehkki on teada, et just see ühiskonnakiht on olnud hallidest aegadest peale iga tsiviliseeritud riigi aluseks.

Nõnda tekitas vaikiv surnu peale hirmu ja õuduse ka segadust, vaidlusi ning tülisid, ja see kõik segunes nutuga, mis kostis matustel. Kui arvame sellele juurde läbematuse, mis oli vallanud ka sandarmeid, siis saame aru, et inimesed hakkasid üksteist kahtlustama ja sandarmi jaoskonnas pilluti ohtrasti paberikorvi ilma allkirjata kaebusi.

Igal sandarmil oli selle mõrva suhtes oma seisukohi, vahtmeister Roštlapil oli näiteks truuks jäänud oma teooriale, et siin on tegemist meesterahva ja järelikult ka kõlvatusega; et tüdruk oli süütu, sellel polnud tema arvates mingit tähtsust. Staabivahtmeister Kostrhounil (Piitsavarrel), kes oma nimest hoolimata oli ümmargune ja kes oli tuntud selle poolest, et ta ajas jõe äärest raevukalt minema igaühe, kellel oli õngeritv peos — kirgliku kalamehena asus tal peas idee fixe, et võõrad inimesed on puha vandenõulased ja tahavad Zbraslavi vetest kõik kalad välja püüda —, sellel mehel oli seisukoht, et pole mitte midagi imestada, kui juhtub niisuguseid asju, sest talle ei meeldi see enam ammugi, et nii palju võõraid inimesi sõidab Zbraslavisse nagu oma koju.

«Mulle ei räägi keegi mitte midagi,» ütles ta jaoskonnas ja pilgutas paljutähendavalt silma ukse suunas, mille taga istus koos Praha spetsialistidega tugevdatud juurd-

luskomisjon. «Kui keegi ilma loatäheta käia õngitseb, siis on ta võimeline ka mõrvama.»

Ta hakkas süüdlast otsima õngitsejate hulgas, ja piki jõekallast jalutades silmitses ta uudishimulikult tundmatute inimeste nägusid ja tervitas pahuralt tuttavaid. Ausalt üteldes ei meeldinud talle mitte keegi, kes oli jõe ääres, eriti veel nüüd, mil ta ise päris tükil ajal jõe äärde ei saanud minna. Ei tule kõne allagi, et sandarm läheks kala püüdma, kui tema piirkonnas on

selgitamata noore tüdruku mõrvamine. Ta sammus mööda vaikivatest meestest ja nõudis siin-seal kalastamisluba, kuid edutult —, kõigil olid load olemas.

«See ei tähenda mitte midagi,» ütles ta endale tagasiteel, «see ei tähenda mitte midagi. Lõppude lõpuks — miks poleks võinud mõrvar endale võtta kalastusloa? Tänapäeval antakse neid igaühele. Nii mõnigi lõust seal ei meeldinud mulle. Kas või see lömmilöödud ninaga mees... Ent ma ei või teda kinni nabida, kui tal on püügiluba! Kuid sellest pole tuhkagi, ma lihtsalt hoian jõel silma peal, kui ma ka mõrvarit ei taba, vähemalt kalamehed kihutan sealt minema.»

Innukas vaevanägemine ja ulatuslik juurdlus andsid loomulikult teatud tulemusi. Nii selgus, et tütarlapsel oli kaks austajat, mis süütu tüdruku kohta oli nagu palju. Et ta oli mõlemaga kurameerinud, siis polnud ta iialgi ütelnud, millal ta koju tuleb, et üks neist ei saaks teda oodata ja teisega tabada.

Meister oli talle mõnikord raha, andnud, et ta selle Zbraslavis posti paneks, sest Davles võeti raha vastu ainult kella neljani. Kuid tollel päeval polnud tal raha kaasas. Mõrvar ei tarvitsenud seda muidugi teada, ta võis arvata, et tüdrukul on raha. Kuna aga ei suudetud usaldusväärselt kindlaks teha, et mõrvar oli tüdruku läbi otsinud, siis pidi ka see teooria kõrvale jääma.

Mitte ükski tüdruku sõbrannadest — see tähendab kõik tütarlapsed rätsepatöökojast — ei teadnud vähimatki sellest, et Milada oleks kusagil kohtunud mõne tundmatu mehega, alati oli ta rääkinud inimestest, keda kõik tundsid. Prahasse sõitis ta harva ja alati koos tuttavatega, et uusi moode vahtida ja kohvikus limonaadi juua, mida ta ilmselt pidas elupõletamise tipuks.

«Nõnda paistab asi sedaviisi olevat, et tüdruk läks lihtsalt läbi metsa, korraga astus keegi tema juurde, pani talle püstoli ribide vahele ja — mir nichts, dir nichts — tulistas.

Ja sõitis seepeale rongiga minema või läks Zbraslavisse kõrtsi… Issand jumal, see pole ometi võimalik!» oigas sandarmeeriaülem, kui oli saanud juurdlusrühmalt lõpparuande.

«Siin on mängus, nagu öeldakse, erootiline motiiv,» seletas kaljukindlalt vahtmeister Roštlapil ja staabivaht meister Kostrhoun lisas, et see mõrv lasub mõne õngemehe südametunnistusel, kes piki Vltava kallast uitavad. Ülem ütles, et see kõik on lollus ja et temal kui korralikul sandarmeeriaülemal on jäänud nüüd üle üksainus võimalus endale teenistuspüstolist kuul pähe lasta.

Enne kui mõlemad härrad suutsid ülema arvamuse suhtes mingit seisukohta võtta, sööstis jaoskonda kohkunud postisandarm ja raporteeris väriseva häälega, et natuke maad Břežani maanteest, niisiis selle köha lähedalt, kus oli leitud tütarlapse laip, lebab umbes kuuekümneaastase väikest kasvu tundmatu mehe surnukeha. Laiba oli leidnud keegi metsatööline ja kohanud juhuslikult postisandarmit Postisandarm oli juba kohapeal viibinud; see tööline, keegi Vaclav Maroušek, jäi sinna, et valvet pidada ja eemale ajada juhuslikke uudistajaid, sellal kui postisandarm ennastohverdavalt jaoskonda tõttas.

«Kas teile on keegi juba ütelnud, et te olete idioot?» möirgas ülem. «Mis ajast peale läheb sandarm minema ja jätab valvama eraisiku? Mis siis, kui see tsivilist on uudishimulik ja liigutab seda surnukeha? Ja mis siis, kui ta seal kõik segi trambib, nii et pärast pole ühtegi jälge leida?. Jumala eest, miks te, igavene tohman, olete sandarmiks hakanud?»

Kui ta oli küllaldaselt sõimanud, tegi ta kindlaks, et. mõlemad vahtmeistrid olid ruumist lahkunud ja jooksid ilmselt tuhatnelja seda parandama, mida postisandarm oma agaruses oli ara rikkunud. Ülem võttis telefoni ja valis väriseva käega politsei numbri.

Tapetu lebas noorte puude keskel näoli, ta oli selja tagant maha lastud. Ta identifitseeriti kui pensionär Nováček Zbraslavist. Et tema kõrval oli kott seentega, siis järeldati et see seenespetsialist, kes veel eile oli trahteris hoobelnud, et tema leiab metsas seeni igal aastaajal, oli tapetud hetkel, mil ta oli sirutanud käe uue kevadkogritsa järele Eile veel hoooples ja täna on juba läinud! ohkasid inimesed ... Kui aga tütarlapse mõrvamise järel oli kogu ümbruskonda vallanud suur nördimus, siis nüüd oleks kõike varjutanud nagu tume hirmupilv. Inimesed tajusid, et

nende ümber käib ringi surm, mõttetu ning salapärane surm. Hirm aga tekitab viha.
«Sandarmid ajavad taga õngitsemiselubasid ja lasevad meid viimseni mõrvata,» hüüdis hääl rahvasummast, kes oli ummistanud maantee, sest mitte kedagi ei lastud metsa.
«Need suudavad kinni võtta ainult mõne hagu korjava vanaeide, mitte aga mõrvari!»
«See asi siin tuleb sandarmitelt ära võtta ja detektiividele anda, kes midagi oskavad!»
Inimesed rääkisid valjusti, öeldud sõnad kajasid metsas vastu, nii et ka sandarmid võisid kõike kuulda ja muidugi polnud neil selle vastu mitte midagi teha. Siin oli midagi, mis neid endidki segadusse viis.
Ka käesoleva juhtumi puhul polnud mingeid jälgi võitlusest või enesekaitsest, kuul oli tunginud selja tagant südamesse, surm oli olnud jällegi silmapilkne. See oli samuti puhas lask, tulistatud hirmus lähedalt, ja jällegi leiti siitsamast 9-millimeetrilise kaliibriga padrunikest.
Pensionär Nováк polnud nii kurt, et ta poleks kuulnud, kui tema selja taga hakkasid tümpsuma võõrad sammud; niisiis, kui ta teadis, et tema taga tuleb keegi, miks laskis ta tundmatu inimese nii lähedale ega pöördunud isegi näoga tolle poole? Või ehk tundis ta teda ja läks seepärast nii rahulikult koos temaga? Jäi mulje, nagu oleksid need kaks ajanud juttu seentest, ent korraga tõmbas üks neist taskust püstoli ja surus selle teisele vastu selga.
Tapetul oli taskus «roskopka» ehk, nagu protokolli kirjutati, «taskukell, firma Rosskopf», nii et röövmõrvaga polnud ka siin tegemist. Aga millega siin siis tegemist oli, taeva pärast?
Võimetut meeleheidet tundes ütles vahtmeister Kostrhoun: «See Nováк ei käinud isegi kala püüdmas, ta oli korralik inimene!»
Ainult üht tähtsusetut jälge oli võimalik kindlaks teha: kes kuulis revolvripauku. Selgus, et ümbruskonna suvilates polnud mitte keegi midagi kuulnud. Brežani metsnik kinnitas, et tema oli kuulnud lasku, kuid vahemaad arvestades ei saanud see mõrvalask olla. Nõnda võidi mõrvamise aeg ainult ligikaudselt kindlaks määrata: see oli juhtunud hommikupoolikul. Kes võõrastest inimestest oli hommikupoolikul Závistis viibinud? Ja kes kohalikest?
Ülem hoidis pead käte vahel. Ta korraldas laupäeval ja pühapäeval suure haarangu suvitajatele, kes olid sõitnud oma suvilatesse. Muidugi elasid suvilates juba eakad ini-

mesed, noored sõgesikud olid oma elamise sisse seadnud telkidesse, ent telke oli siinkandis vähe. Sellest hoolimata oli saak rikkalik: seitse registreerimata tulirelva, ent mitte ühtegi 9-millimeetrilist.
Ka vahtmeister Kostrhounil oli õnnelik päev: ta tabas ühe noormehe, kellel polnud õngitsemisluba. See oli söe-suurkaupmehe poeg ja tal oli Zbraslavis villa ...
Ajalehemeestele tuli õnnetu mõte meenutada massimõrvareid, nii Jack Ripperit kui ka Düsseldorfi mõrvarit, ent seejuures jäi neil täielikult kahe silma vahele, et siin oli tegemist hoopis millegi muuga: siinne mõrvar ei tapa ainult naisi, tema tapab põhimõtteliselt igaühe, kes talle ainult ette satub. See on muidugi palju hullem.
Kui härrad detektiivid üles otsisid härra politseinõunik Vacátko, et temalt küsida, mida ta sellest asjast arvab, kehitas nõunik ainult õlgu.
«Kord küsiti kuulsalt kriminaalnõunik Genatilt, millal ta Düsseldorfi mõrvari kinni võtab, ja tema vastas, et see sünnib siis, kui ta unustab tüki oma tapariistast mõne mõrvatud naise kehasse. Noh, ja näete, see ennustus läkski täide: ühe naise puhul murdusid tal käärid ja kääriots leiti naise kehast. See viis hiljem ka mõrvari paljastamiseni... Mida aga võin ütelda mina? Siin on asi hoopis hullem, kuna see sell jätab täiesti rahulikult maha tühja padrunikesta ja kuna talle alati piisab ühest lasust.»
«Ta laseb asjatundlikult,» ütles härra Mrázek mõtlikult. «Mitte pähe, vaid otse kehasse, ja alati nõnda, et surm tabab ohvrit nagu välk. Just nagu tunneks ta hästi anatoomiat!»
Härra nõunik heitis pilgu härra Mrázekile ja noogutas heakskiitvalt. Härra Mrázek läks näost

tulipunaseks nagu nooruk, sest tema oli inimene väga tundelise südamega.

«Muidu aga puudub mõlemal juhul igasugune motiiv,» tähendas härra Brůžek, «ja siis on alati väga raske. Pole millestki kinni võtta.»

«Minu härrad, kui ma teile ütlen, et mulle tundub täiesti võimatu olevat mõrvarit normaalsete meetoditega tabada, siis loodetavasti ei räägi te sellest mitte kusagil. Kuid ma kardan, et mul on õigus,» ohkas härra nõunik.

Jälg, millele oli sattunud härra Mrázek, otsustati kõigest hoolimata vaatluse alla võtta — tegelikult see polnudki jälg, see oli ainult mõttesähvatus. Kaks meditsiinitudengit, kes elasid Zbraslavi piirkonnas, kutsuti ülekuulamisele.

Tulemusteta.

46

Pühapäeval võttis härra nõunik koos perekonnaga ette väljasõidu Zävisti; sõideti aurikuga. Tema naine oli meeldivalt üllatunud ja poeg mitte vähem, seda enam, et talle viimasel ajal oli määratud karistuseks kodune arest, mis seal veel väljasõitudest rääkida. Nad ei aimanudki, et härra nõunik tahab üle vaadata kuriteopaika. Kui nad viimse võimaluseni täistuubitud aurikuga tagasi sõitsid, oli nõunik Vacátko kaks asja selgeks teinud: esiteks selle, et siia sõidab tõesti kokku palju rahvast, nii et mõrvar kalkuleerib õigesti, kui ta muidugi üldse kalkuleerib. Siinses lakkamatus rahvasterändamises on tal lihtne kaduda. Ent sellel on ka oma varjuküljed. Kõikjal on palju inimesi ja sa ei või kindel olla, et sind keegi ei näe. Mispärast mõrvar seda ei karda? Ilmselt seepärast, et ta ei kalkuleeri... Sellisel juhul on võimalik teha ainult üht: tugevdada valvet ja käia tähelepanu äratamata nii öösel kui päeval mööda ümbruskonna metsi ja oodata. Võib-olla satub mõni patrull inimesele, kes käitub silmatorkavalt.

Muidugi pole Praha politseinõunik volitatud nõu andma sandarmitele, kui viimastel on pealegi abiks spetsialistid maakonnainspektsioonist.

Esmaspäeval leidis härra nõunik oma laualt teate, mis teda rabas: Zbraslavi piirkonnas oli leitud keskealise naise surnukeha. Ta oli tapetud lasuga rindkeresse. Lähedal lebas 9-millimeetrilise kaliibriga revolvri padrunikest, täpselt samasugune nagu kahe eelmise mõrvatu puhul. Naine oli kokaks Zbraslavi restoranis ja elas Zävistis väikeses majas koos abielus oleva tütrega. Mõrv oli toime pandud samas kõhas, sama relvaga ja samal viisil. Mõrvar polnud naist puudutanudki, ei enne mõrva ega pärast, laip lebas külili, näol ükskõikne ilme, surm oli teda üllatanud nii kiiresti nagu noid teisigi enne teda, ta polnud jõudnud arugi saada, mis temaga juhtub. Ta leiti paar tundi pärast mõrvamist, ta hoidis käes ridiküli rahaga, sest oli just sellel päeval palka saanud. Nõnda langes röövmõrva motiiv jällegi ara. Ja revolvripauku polnud jälle mitte keegi kuulnud.

«Kui tohin märkust teha, härra nõunik,» ütles härra Brůžek, «siis mina küll ei tahaks Zbraslavi sandarmite nahas olla. See kõik on hirmus ebameeldiv.»

Härra nõunik ainult noogutas. Ta oli kogenud mees ja kuulis härra Brůžeki toonis teatud rahulolu. Nagu oleks too tahtnud ütelda: jumal tänatud, et see meil kaelas ei ole. Kui härra Brůžek oli ara läinud, hõõrus ka nõunikuhärra koguni käsi.

47

Õhtul ilmus Součeki lokaali marjast mängima haruldane külaline, härra sandarmeeriapolkovnik Jeřabek, kes teatud määral on nagu sandarmeeria jumal. Ta käis harva marjast mängimas, kui ta aga oli siin täna, siis teadis härra nõunik kohe, mis lahti on.

Sellal kui polkovnik oma kaarte silmitses, kõnetas ta ühtlasi ka nõunikuhärrat: «Noh, mida te ütlete selle Zbraslavi loo kohta? Ebameeldiv, eks ole?»

«Ebameeldiv tõesti, ent küllap teie inimesed sellega toime tulevad.»

«Loodame, saatsime neile sinna abiväge,» ütles härra polkovnik ja teatas trumbimasti. Siis kallutas ta end härra nõuniku poole:

«Kuid teie võiksite neid ka natuke aidata, eks ole?»

Et sandarmeeria ja politsei põhimõtteliselt teineteise asjadesse ei sekku, siis ütles härra nõunik ettevaatlikult: «Me oleme juba tarvitusele võtnud abinõud selleks puhuks, kui see kurjategija peaks meie piirkonda ilmuma.»

«Ma ei mõtelnud seda,» ütles härra polkovnik ja vaatas, kui ilusasti tema kaart trumbiga ära

võeti. «Ma sooviksin rohkem teie privaatset abi. Nagu kolleeg aitab kolleegi.»
«Mida ma peaksin teie arvates tegema?» küsis härra nõunik ja võttis maast täiesti ootamatult üles emanda ning kuninga, nii et ta võis endale kakskümmend silma juurde panna.
Härra polkovnik kaotas partii, kuid seda oli ta ilmselt arvestanud. Ta kallutas end härra nõuniku poole: «Mis oleks, kui te sõidaksite Zävisti ja seal ringi vaataksite?»
Härra nõunik naeratas: «Ma käisin seal eile.»
«Noh ja siis?» kergitas härra polkovnik hämmastunult kulme.
«Mitte midagi,» ütles härra nõunik. «Kui teid aga huvitab minu arvamine, siis tegutseb siin keegi hullumeelne. Ent seesugust on raske tabada... Kui mina oleksin Zbraslavis sandarmeeriaülem, siis ma sulustaksin, selle metsa niimoodi, et seal mitte keegi liikuda ei saaks. Ja muidugi paneksin välja valvepostid ka mujale. Kujutage endale ette, et see on hullumeelne ja et tal on vastupandamatu soov tappa just seal… Ja korraga ta ei saa seda teha. Mida ta peale hakkab?»
«Seda ma ei tea,» ütles härra polkovnik.
«Niisugune soov, see on nagu janu, kas mõistate? See inimene lihtsalt peab. Ta peab tapma… Ja kui ta seda

teha ei saa, siis ta kuidagi reedab end. Võib-olla kusagil mujal. Ma tean, see on riisiko, kuid muud ei jää üle.»
«Janu, ütlete teie,» lausus mõtlikult härra polkovnik ja kutsus kelneri. «Võib-olla on teil õigus. Tooge meile üks pudel. Või kohe kaks, eks ole?»
Ümberringi tõusis imestussumin.
Enne kui nad kokku jõid, ütles härra polkovnik? «Ja siiski oleksin ma rõõmus, kui te mõnikord Zbraslavis ringi vaataksite. Kas või seepärast, et natuke trööstida sealset ülemat. Ta on omadega päris läbi ja ma ei pane seda imeks.»
Nõnda langetati kaardimängu juures väga tähtis otsus, nagu see ajaloos sagedasti juhtub. Järgmisel päeval jõudis maakonnainspektsioonist Zbraslavisse range korraldus ja sandarmitel tuli nüüd joosta jalad rakku. Patrullid, keda oli tugevdatud naaberpiirkondade sandarmitega, liikusid lihtsalt kõikjal. Ja ärakohutatud sandarmid oma meeleheites rabasid umbropsu. Kes metsa ääres oma nägu näitas, see rändas jaoskonda ja pärast range noomituse ärakuulamist koju, kusjuures tal soovitati tulevikus parem oma õues püsida.
Staabivahtmeister Kostrhoun jõudis surmkindlale veendumusele, et mõrvari parim ning kõige silmatorkamatum iuuramispaik asub jõe ääres. Seal ta teeskleb kalapüüdmist ja paneb tähele, mis toimub ümberringi. Kui õhk on puhas, läheb ta metsa ja mõrvab. Seepärast oligi Kostrhounile asi kohe selge, kui ta oma ringkäigul sattus Vltava ääres vanemale härrasmehele, kes üldse kala ei püüdnud, vaid ainult ringi vahtis. Pealegi aevastas see mees sageli, kõige tõenäolisemalt seetõttu, et ta oli just kusagil metsas end ara külmetanud... Staabivahtmeister võttis mehe sedamaid kinni ja viis jaoskonda. Mees tuli temaga kaasa, lakkamatult nina pühkides: hetketi näis koguni, et ta valab pisaraid. Ta identifitseeriti kui Väclav Bouše Prahast, ameti poolest detektiiv. Vaene Staabivahtmeister sai jaoskonnaülemalt sellise peapesu, et hakkas tõsiselt kaaluma, kas mitte esitada avaldus ja paluda end ümber paigutada.
Muide, oma jao sai ka härra Bouše Prahas ja koguni härra nõuniku enda käest.
«Mida see tähendab, Bouše? Te olete vanem, arukas mees, ent käitute korraga nagu poisike. Mispärast te kohe oma teenistusmärfci lagedate ei otsinud?»
«Ma tahtsin ainult teada, ausõna, kuidas tuli see vaht-

meister mõttele, et just mina olen mõrvar. Teatan, et tahtsin lasta end õpetada, härra nõunik.» Härra Bouše aevastas ja härra nõunik lausus, et termi seesuguseid tembutamisi ei kannata, ja kui härrad detektiivid tahavad tõestada, et Zbraslavi sandarmid pole oma ülesannete kõrgusel, siis tehku nad seda teistmoodi, kas või nõnda, et võtavad ise kinni tolle mõrvari Prahas. Kuid

seda ei juhtunud.
Suuraktsiooni jätkati lakkamatult, ent tulemused olid armetud. Patrullteenistust pidasid ka tuletõrjujad, ühel öisel haarangul oleksid nad metsas äärepealt tulevahetusse1 sattunud kohalike sookolitega, sest nad pidasid üksteist mõrvariteks. Suvitajad lakkasid Zävisti sõitmast, kuna nad seal kõik kordamööda vahi alla võeti. Maanurk jäi tühjaks. Kes siia eksiski, kas seepärast, et ta kogu jälitusoperatsioonist mitte midagi ei teadnud, või seepärast, et ta sellele tähelepanu ei pööranud, see oli kohe plindris. Need, kes siin kahekesi üksindust otsisid, maabusid sandarmeeria jaoskonnas. Ühele Vinohrady juuksurile tõi see kaela koguni lahutusprotsessi, sest tema naine tabati Zävisti metsas poeselliga.
Härra Kodada, kohaliku suverestorani omanik, teatas, et tema on mõrvari järgmine ohver, ja kohe kogu oma ettevõttega, mis sellisel moel peab haamri alla minema.
Praha politsei intensiivistas oma otsinguid, kas pole avastatud mõnda jälge kusagil nende piirkonnas, ja polnud ime, et nii mõnigi juhtum paljastas täiesti ootamatuid seoseid. Kui teatati, et teenijatüdruk Marie Patejdlova Nuslest pole hommikul oma leivaandjate juurde tagasi pöördunud, arvati politseis, et tegemist on järjekordse ohvriga. Kuid teenijatüdruk Marie oli langenud Karlinis ainult kellegi montööri ohvriks, kes pidi ta hiljem naiseks võtma.
Zbraslavi sandarmeeriaülem oli meeleheitel, ent härra nõunik, kes oli talle külla tulnud, trööstis teda viisakail: «Asi pole sugugi nii halb! Midagi olete siiski saavutanud. Mõrvar on aru saanud, et teda jälitate, ja tal on hirm.
«Seesugused sellid ei tunne hirmu,» ohkas ülem uskumatult.
«Te eksite. Tunnevad, ja suuremat hirmu, kui te arvate. Kui see on hullumeelne, ent ma olen veendunud selles, siis on ta taibanud, et ta oma lemmikmetsa enam ei pääse.»
«Kuid see tähendab, härra nõunik, et te ühe inimese meie juurest eemal hoiate!» kohkus Zbraslavi ülem.

«Ta ei tarvitse kohalik olla, piisab, kui ta siia sõidab.»
«Ka see pole võimalik, sest iga rongi peavad silmas meie inimesed ja raudteelased teatavad igast kahtlasest isikust.»
«Kes teile ütleb, et ta sõidab siia rongiga? Ta võib sõita autobussiga, aurikuga, paadiga, autoga ...»
«Ja kui kaua võib see teie arvates kesta?»
«Seda ma ei tea, kuid tükk aega tuleb teil küll vastu pidada,» vastas härra nõunik lohutaval toonil, kuid ausalt öeldes polnud ta ka ise selles kuigi veendunud.
Jõudis kätte suvi, inimesed hakkasid puhkusele sõitma, seega kaotasid muidugi paljud meetmed oma mõjuvuse, ehkki otse Zävisti tollel aastal mitte keegi ei sõitnud ja vanad suvilad jäid tühjaks.
Ka politsei võttis oma töös arvesse suvesessooni, härrad detektiivid, siirdusid ujulatesse: ühelt poolt selleks, et päevitada, teiselt poolt selleks et vaadata, kes käesoleval suvel asub päriselt kabiine rüüstama. Žofie saarelt voogas õhtuti aeglaselt igatsevat muusikat ja Vltava jõel sõitsid paadid armunutega.
Siis hakkas suvi lõppema, vabadust nautinud abielu-mehed jätsid trahteris hüvasti sõpradega ja ütlesid rusutult: «Ongi puhkus jälle seljataga. Naine koos lastega jõuab juba homme kõhale ...» Ja nad tegid viimast korda välja, et oleks näha, millist meelehärmi see neile valmistab.
Teenistuskohustusi täitev vanemkordnik Jedlicka sammus õhtul kella üheteistkümne paiku aeglaselt piki Na Folimance tänavat ülesmäge ja kaalutles, et keerab veel korraks sisse Zvonařkasse ja teeb siis peatuse all «Excelsiori» hotellis, kus laseb endale anda ühe õlle, loomulikult mõne külalise arvel; teenistuses olles ei tohi vanemkordnik kõrtsis istet võtta, ent ta võib rüübata klaasikese leti juures, kui talle pakutakse, sest pole viisakas keelduda. Univormi kandev inimene ei tohi end kõrgemale seada tavalistest inimestest. Viimase õlle oli ta joonud tunni aja eest all Nusles, kus tuttavad härrad olid jätnud hüvasti oma puhkuseaja vabadusega.
Daami kingakontsade kure klõbin sundis teda vaatama, kes nii hoogsalt tõttab alla lastehaigla

juurest mööda kitsast jalgrada, mis lõikab kaheks Karlini nõlvaku. See pol-öud jälitatav tütarlaps ega mõni kena neiu. Kahjuks Polnud see tollel hilisel tunnil mitte mingisugune eriti veetlev naine, ja mis veelgi hullem — ta tuli otseteed Jedlicka poole.

51

«Härra vanemkordnik, minge ja täitke oma kohust!» ütles naine hingeldades, ent rangelt.

Vanemkordnik Jedlicka võttis rahuldustundega teatavaks, et naine oskas eraldada auastmeid. Paljud inimesed ei tee vahet kordniku ja vanemkordmku vahel; ent tal polnud tahtmist lasta end oma teenistuskohustustesse nii väga sisse tormata ja seepärast torises ta pahuralt: «Mis on lahti, minu daam?»

«Seal lebab joobnu!» ütles see range naisterahvas ja osutas nõlvakule oma selja taga.

Vanemkordnik oli heas tujus ja seeparast ta ainult, muheles: «Kui seal midagi hullemat ei ole! Selline soe öö kallis proua, on nagu loodud selleks, et inimene end värskes õhus rohu peal välja magaks.»

«No kuulge!» kähvas rangelt see naisterahvas ja tema terav lõug lükkus sõjakalt ettepoole. «No kuulge, ja nii sugust juttu räägib politseikorpuse liige!?»

«Vaadake, proua, mina tean, mida ma pean ja mida me ei pea…»

«Seda te ilmselt ei tea ja seepärast ma nõuan, et te sekkuksite!»

«Pagan võtaks, prouakene, ärge tulge mulle minu teenistuskohustest rääkima, eks!»

«Ja teie ärge nimetage mind prouakeseks, ma ei ole teil mitte mingisugune prouakene, mina olen rajooni üleminspektori Souceki naine!»

Et vanemkordnik seda härrat kui oma ülemust tundis siis jäi ta üllatunult vait. Ja kuna ta tahtis rahu saada, sus torises ta: «Ega ma paha pärast, ma ainult seetõttu, et ku: ta lebab kusagil kõrval, siis ta ei ärata avalikku meelepaha ja pole vaja ...»

«On vaja, sest teie olete siin selleks, et korda pidada Teie arusaamise järgi võivad joobnud vedeleda, kus neilt vaid meeldib, ent politsei läheb neist peenetundeliselt mööda! Täitke oma kohust või muidu lähete homme raportile!»

Vanemkordnik ohkas. Ta lõi koguni kulpi sellele kihvtisele naisterahvale ja seadis sammud nõlvaku poole. Teel ütles ta endale, et see üleminspektor tuleks küll sellest hetkest peale pühaks märtriks kuulutada.

Range daam järgnes talle, ilmselt tahtis ta kontrollida et korravalvur oma kohust täidab. Vanemkordnik puhkis nõlvakust üles rühkides ja sai kurvalt teadlikuks asjaolust et oma õllest on ta ilma.

52

Mäenõlval põõsaste all lebas tõesti keegi mees. Vanemkordnik raputas teda ja ühtlasi haistis ta tuttavat alkoholi lõhna. Tühi pudel lamas sealsamas. Kui ta oli pudelit nuusutanud, pöördus ta üleminspektori proua poole, kes seisis tema taga, ja ütles:

«Kui ta selle kõik on ära joonud, siis on ta maani täis ja tegemist on peaaegu alkoholimürgitusega. Sellisel juhul on kõige parem tal magada lasta.»

Ta laskus põlvili, et meest ümber keerata. Kuid mehe keha all tundis ta midagi niisket ning kleepuvat. Kui ta taskulambiga valgustas, nägi ta, et tema käsi on verega koos. Maapind mehe all oli verest läbi imbunud. Ja tema kõrval lebas püstol.

«Teate, proua, see on enesetapp või vähemalt katse seda teha. Pole ime, kui ta selle asja niimoodi ara ajas ... Pagan võtaks, on tänapäeval alles inimesed!»

Siis jooksis vanemkordnik alla telefoniputkasse, et kohale kutsuda kiirabi. Kui too haavatu (või surnu?) oli ära viidud, võttis Jedlicka pudeli ja püstoli ja viis need oma komissariaati.

«Mees!» hüüatas korrapidaja, kes oli öösel teenistuses. «Kui ma ei eksi, siis on see müristaja üheksamillimeetriline. Ent üheksamillimeetrilist otsitakse kõigest väest. Saada see neljandasse osakonda, ei või iial teada!»

Tõesti, ei või iial teada... Vanemkordnik Jedlicka oli avastanud eseme, mida polnud avastanud kogu politseiaparaat. Ja rajooni üleminspektori abikaasa ei teadnud, et tema rangus

läheb Praha politsei ajalukku.

Kui nimelt neljanda osakonna katsekabiinis sellest püstolist tulistati, siis tuvastati, et just see oligi otsitav relv. Kõik katsed kinnitasid täiesti selgelt, et selle püstoliga oli maha lastud tütarlaps Milada, pensionär Noväk ja ka kolmas ohver, kokk Zavistist.

Joobnud mees silmatorkavalt lameda ninaga oli Josef Pirko, kes oli olnud mitu korda ravil vaimuhaiglas. Nüüd elas ta keldrikorteris, kust leiti suur hulk rongi- ja autobussipileteid, sihtkohaks Zävist; Praha laevasõidupileteid oli ainult mõni üksik. Samuti olid siin kalastusvahendid, mida ta oli kaasas kandnud, et võiks kaua seista metsa lähedal, kuhu ta hiljem läks mõrvama. Ainult seda ilusat metsa valvati viimasel ajal nii hoolsalt, et ta langes meeleheitesse. Ta hakkas jooma veel rohkem kui enne, et tal oleks julgust end tappa. Kui tramm mäest alla Nusle poole sõitis ja rattad kurvil kriiksusid, vajutas ta päästikule.

53

Tema, kes oskas hämmastava täpsusega inimesi tulistada, ei osanud iseennast täpselt tabada.

Ta võitles veel mitu päeva surmaga, tema voodi juures vahetusid härrad neljandast osakonnast, kuid nad said vähe teada. Arstid võitlesid asjatult tema elu pärast. Ja mida tähendab siin võitlemine elu pärast: ellujäämise kor ral ootas teda ees kas timuka poomisnöör või eluaegne kinnipidamine hullumajas.

Viimaks lõpetas surm targasti kogu selle juhtumi.

Sandarmid lahkusid Zbraslavi ümbruse metsadest ja Zävisti hakkasid jällegi sõitma suvitajad. Elu läks tagasi oma vanasse rööpasse.

Härra staabivahtmeister Kostrhoun kõndis piki Vltava kallast ja ootas ametikõrgendust, sest tegelikult oli kogu selle juhtumi puhul ainult temal õigus olnud. Ta ootas kannatlikult, sest ta oli kalamees. Ja kuna ta oli ka sandarm, siis teadis ta, et õiglus on pime.

V. MACBETH VINOHRADYST

See juhtus Väclavi väljakul ühel kevadpäeval, mil pärnad kõnniteede ääres lõhnasid ja armunud seisid Rahvusmuuseumi rambil ja kuulasid fontääni sulinat. Oli ilus päev, kuid pikk tusane härra, kes kandis heledat ülikonda ja glasseekindaid, ei pannud seda ilmselt tähele. Ta jäi seisma, vaatas ümberringi, nagu hakkaks maailm tema pilgu eest kaduma, ja haaras valukarjatusega rinnast kinni. Siis vajus ta aeglaselt, lõdvalt maapinnale.

Puhkes tavaline segadus, inimesed kogunesid tema ümber, mõned abivalmis käed kandsid ta lähimasse kangialusesse.

«See on südamerabandus,» tähendas vanem, tugev mees, «see ta on, ma tunnen seda.»

Ja ta ohkas, nagu oleks ta täiesti kindel, et ka teda tabab see ühel päeval.

«Temal on see juba seljataga, meid aga ootab ees,» seletas daam rahvahulga seas, kes uudishimulikult kangialusesse vahtis.

Viimaks ilmus nähtavale kordniku kiiver ja kõik hingasid kergendatult, kui kuulsid ametlikku ranget häält ütlemas: «Palun laiali minna!»

Inimesed muidugi laiali ei läinud, hoopis vastuoksa, neid tuli juurde. Kordnik telefoneeris kiirabisse ja tõmbas tollel meelemärkuse kaotanud inimesel — või juba surnul? — samal ajal rahakoti põuetaskust, et kindlaks teha, kes see mees on. Ta oleks peaaegu kulpi löönud, sest dokumentide järgi oli tundmatu mees sektsiooni šeff avalike tööde ministeeriumis. Kordnik astus rangelt kangialuse värava ette, mille peale uudishimulikud mõnevõrra taandusid. Õnneks polnud tal vaja kaua aega inimestega sõdida, sest saabus kiirabiauto ja tulid mehed kanderaamiga, kes oska-fjd toime tulla nii meelemärkusetu härraga kui ka teed tõkestavate inimestega. Kui auto oli rappudes haigla poole sõitma hakanud, läks kordnik Krakovskä tänavale komissariaati, et juhtumist raporteerida.

55

Siit saadeti ta härra sektsiooni šefi korterisse Vinohrady, et ta teataks viimase abikaasale, mis on juhtunud, sest härra sektsiooni šeff on juba nii suur nina, et temal ei pea kodus telefoni olema.

Kordnik ei läinud eriti meeleldi, pealegi ei teadnud ta täpselt, mis selle mehega lahti on, võib-olla on ta juba jalul, võib-olla aga on ta juba surnud. Ta mõtles järele, mida ta peaks tegelikult ütlema; kurat võtaks, vilets lugu igati, sest kui ma ütlen, et tal pole viga midagi, siis kaeba-vad nad minu peale, et ma olen tema surma nende eest varjanud. Kui ma aga ütlen prouale, et ta on lesk, ent mees pöördub koju tagasi, siis on minu karjäär mokas, sest niisugune sektsiooni šeff on mõjuvõimas isik!

Igaks juhuks otsis kordnik kõigepealt üles kojanaise, kes on politseile alati esimene ja kõige tähtsam instants.

«Vaat kus alles lops!» hüüdis see tubli naine ja pani käed kokku. «Sai ta kõva põntsu?»

Naine küsis seda niimoodi, nagu meeldiks talle, kui härra šeff oleks saanud kõige kõvema põntsu.

«Ma ei tea midagi, kallis proua, ma tahan ainult teada, milline on tema naine ja kas neil on lapsi...»

Silmapilkselt andis kojanaine kordnikule ammendava informatsiooni, mille järgi sektsiooni šeff oli kummaline putukas, toriseja, ajas kõigile hirmu nahka, rääkis oma naisega vähe, ja kui rääkiski, siis karmilt. Proua olevat noor ja selline õrnuke, just nagu romaanist, seda rõhutas kojanaine eriti, sest ta oli suur asjatundja naistelektüüri vallas; salajase kirega austas ta seda ja oli läbi lugenud «Riivatute naiivitaride» ja «Krahvinna Casalsi seikluste» kõik jaod, ainult viimatimainitud teose üheteistkümnendat jagu polnud ta kätte saanud, mis aga krahvinna kogu elusaatuse suhtes suuremat ei tähendanud. Kordnikule jäi mulje, et ajurabanduse saanud meest karistas tegelikult saatus selle eest, et ta jämedalt käitus oma õrna abikaasaga ja et ta jättis tähele panemata kojanaise teretused. Niimoodi informeeritult läks kordnik teisele korrusele ja helistas uksekella.

Noor daam, kes talle ukse avas, kandis ekstravagantset violetset hommikumantlit, ja kui ta nägi kiivriga meest, lõi ta käed suu ette, nagu oleks ta tahtnud karjatust tagasi hoida.

«Teatan teile, armuline proua, et teie abikaasat, sektsiooni šeffi, tabas tänaval raske haigushoog ja ta toimetati

teadvusetus seisundis Üldhaiglasse. Tema seisundi kohta võite sealt informatsiooni saada!»

Kogu selle sõnumi paiskas ta suust valveseisangus, ja kui prouake oleks rõõmust hõisanud, ta poleks imestanud — pärast seda, mida ta oli kojanaiselt teada saanud. Kuid proua liigutas ainult suud ega teinud häält, tema ümmargused silmad (niisugused pöörlevad kettakesed, nagu hiljem kordnik komissariaadis seletas, kui ta kirjeldas, mida oli näinud) läksid veelgi suuremaks ja armuline proua langes nagu välgust rabatuna minestusse, nii et kordnik jõudis ta alles viimasel hetkel kinni püüda.

Kui mees on teenistuskohuste täitmisel, peab ta olema kõigeks ette valmistunud. Niisiis hoidis kordnik prouakest, et too maha ei kukuks, tõstis siis naise kergesti üles ja kandis sisse. Jalahoobiga lõi ta lahti lähima ukse ja asetas armsa daamikese kanapeele, millel oli kõrge plüüsist seljatugi. Siis otsustas ta kohale kutsuda kojanaise, sest kedagi teist talle ei meenunud, ent oma teel peatus ta köögis ja täitis klaasi kraaniveega, see on minestuse vastu kõige tõhusam. Kõige halvemal juhul peab ta proua hommikumantli lahti nööpima.

Kui ta oli tuppa tagasi pöördunud, siis prouake juba istus ja hõõrus kahvatut laupa. Toas valitses kummaline hämarus, mida tekitasid tumedad paksud kardinad. Kordnik asetas veeklaasi lauale ja ütles: «Noh, teil on juba parem, ma võin ara minna.»

Proua ei lausunud sõnagi, nagu poleks ta oma suures kurbuses mitte midagi kuulnud, ent pööras siis kordniku poole oma ümmargused silmad (see tähendab need kettakesed) ja imestas: «Olete teie alles tugev! Te kandsite mind nagu udusulge!»

Kordnik punastas kergelt, lõpuks rõõmustab kütus alati meest, ja ütles, et politseiniku puhul tuleb seda eeldada.

Prouake tõusis, avas puhvetikapi, valas klaasikesse likööri ja ulatas selle kordnikule. Korravalvur tegi likööriklaasile põhja peale ja lõi prouakesele kulpi. See oli šoko-laadiliköör.

«Kadunuke armastas seda juua,» tähendas proua mingisuguse erilise hellusega.

«Kuidas siis kadunuke, armuline proua, tänapäeval ravivad arstid kõik terveks,» katsus kordnik noort naist lohutada ja talle ei jäänud märkamata, et armuline Proua silmitses teda niisuguse näoga, nagu poleks ta aru saanud.

«Teie arvate, et arstid? Ei, sellisel juhul ei suuda nad aidata.»

Korravalvur mõtles, et on parem, kui ta jätab proua üksi oma kurbusega. Ta lõi veel kord kulpi ja marssis siis energilisel sammul piki ringrõdu esikusse.

Kui ta all õuel kangialusesse astus, vaatas kojanaine oma aknast välja (seda oli kordnik muide eeldanud): «Noh, mida ta ütles?»

«Ta minestas kurbusest,» ütles kordnik ja jättis jahmunud kojanaise, kellel olid silmad suured nagu tõllarattad, sinnapaika.

Kojanaine oli üllatunud seepärast, et tema teadis midagi sellist, mida kordnik ei teadnud. Maja kõige kõrgemal kor rusel, otse katuse all, väikeses kambris, mis majaomaniku käsul oli alles hiljuti elukorteriks muudetud, kuigi seal varem oli olnud pesukuivatamisruum, elas noor mees, postiametnik; see pole halb elukutse, seni kui mainitud noormees hea partii teeb, Kojanaine oli valmis selles suhtes noore kogenematu mehega kontakti võtma ja võimalust mööda talle vahendama tütarlast, kes on hea partii. Kuid peagi oli ta aru saanud, et noormehel pole üldse mõtteski naist võtta, ja seda väga lihtsal põhjusel: ta on võlutud sektsiooni šefi prouast, kes elab teisel korrusel.

Kojanaine oli muidugi harjunud palju juurdlema, vastasel juhul poleks ta nii kergesti üle saanud sellest hoobist, et tal puudub «Krahvinna Casalsi seikluste» üheteistkümnes jagu. Nõnda muutis ta oma kujutluses hõlpsasti
postiametniku nooreks kavaleriks, kes mõtleb nii päeval kui ööl oma kallimale ja haub igasuguseid armsaid salasepitsusi, alates serenaadist rõdu all ja lõpetades kirglikest armuavaldustest lõõmavate kirjadega, mida ta torkab kiriku hämaruses pihitooli. Talle ei lugenud see tuhkagi, et mainitud postiametnik üldse kirikus ei käinud ja et teise korruse korteril polnudki rõdu, oli ainult katusega ringrõdu.

Et sektsiooni šefi proua üsna sageli oma kantud mantlid ja kleidid kojanaisele andis — tehku see nendega, mida tahab —, siis oli kojanaine sellesse õilsasse daami väga kündunud ja soovis talle kõike head. Suurema osa proua riietest müüs kojanaine maha ja ostis saadud raha eest endale kümlit. Kui ta seda trimpas, siis tundis ta end lausa kohustatud olevat toda koledat sektsiooni šeffi vihkama, kes teretamise peale ainult midagi oma habemesse pomises ja kellega noorel proual pidi ängistav elu olema. Kui

palju parem oleks tal olla tagasihoidliku kavaleri embuses!

Niisiis oli kojanaise galantsetel unistustel, nagu öeldakse, reaalne alus.

Ta oli mitu korda näinud, et teisel korrusel avanes korteriuks just sellel hetkel, mil noormees mööda läks. See oli muidugi juhus, ent siiski läbimõeldud ning ettevalmistatud juhus.

Noormees jäi alati seisma, teretas viisakalt, noor proua tõmbus kohkunult tagasi, nagu oleks tegemist eksitusega —; ja naeratas siis... Selliseid stseene polnud kirjeldatud isegi krahvinna Casalsi avantüürides ja seepärast kojanaine lausa neelas neid. Mõnikord vahetasid mõlemad paar sõna... Kord, ja selles oli kojanaine täiesti kindel, suudles noormees tuliselt noore proua kätt. See on ilus ja see on ülev, selline peab olema armastus, täpselt selline. Mitte aga puhkimine trepil, nagu teeb seda sektsiooni šeff, kelle puhul pole võimalik kujutledagi, et ta kellelgi kätt suudleks!

Ja kui see politseinik ütles, et proua kurbusest minestas, siis tõendab see ainult tema õrnatundelisust.

Kui kordnik oli ara läinud ja sektsiooni šefi proua üksi sohvale jätnud, kallas too endale samuti

šokolaadilikööri, ja seda rüübates, mõtles ta järele, mida ette võtta. Ta vaatas kella, ja kui ta oli kindlaks teinud, et on kätte jõudmas aeg, mil tuleb koju see noormees, riietus proua keha ligi liibuvasse tumedasse kostüümi, pani pähe suure lehviga moodsa potikujulise kübara, nagu tolle aasta uusim mood ette kirjutas, ja läks kor.idori, kus ta nii kaua kindaid kinni nööpis, kuni kuulis samme.

Härra postiametnik polnud sellel päeval seda kohtumist oodanud, ta oli just pakikese viiludeks lõigatud suitsuvorstiga lahti teinud ja kavatses mõned vorstiviilud nahka pista trepil, enne kui ta jõuab oma viiendale korrusele. Postiametnikel pole just kerge põli, ehkki paremast seltskonnast daamid neile heasoovlikult naeratavad.

«Oh, kuidas ma küll jällegi kohkusin!» ütles noor daam ja tema ümmargused silmad vahtisid noormeest nii siira jahmatusega, et too pistis suitsuvorsti taskusse ja ohkas: «Suudlen kätt...» Noor proua vaatas, kas nad on jtrepil ainult kahekesi, ja viipas siis noormeest, et too talle järgneks. «Te vaatate mind alati nii väga...» tähendas ta mingi-

suguse kummaliselt etteheitva tooniga, kui oli noormehe selja taga ukse sulgenud. «Nii ahnelt.»

Noormees tegi ainult abitu käeliigutuse: «Mina nimelt…»

«Ärge ütelge mitte midagi. Ma tean, mida te mulle üteldi tahate.»

Postiametnik oli rõõmus, et daam seda teab. Tema ise seda päris täpselt ei teadnud.

«Kogu elu olen igatsenud peita oma pead asfodilli õitesse ja suletud silmi tunda, kuidas meid mõlemaid läbis tab igaviku immateriaalne aimdus. Kas on teile tuttav see tunne, kui hing vabaneb kehast ja tõuseb ülespoole?»

Noormehel hakkasid käed higistama ja lämbuval hääle ütles ta:

«Jah…»

Ausalt üteldes oleks ta võinud niisama hästi ütelda ei.

Korraga silitas proua oma käega, mis asus tumeda nahk kinda sees, noormehe nägu. Kuna noormees oli end juba hommikul raseerinud ja teinud seda küllaltki hooletult siis krudisesid tema habemetüükad silitava kinda all. Ta läks näost punaseks ja katsus noorel daamil käest kinni haarata, kuid too tõmbus tagasi: «Ei, ei… Minu mehega on juhtunud õnnetus. Õhtul tulen ma üles teie tuppa!»

Siis avas ta ukse ja noormees pidi minema koridori, kuhu noor proua talle sõnatult järgnes; seepeale läks ta. kiiresti trepist alla, et tõtata haiglasse oma abikaasa juurde...

See kogukas mees, karvase rinna ja karvaste käsivar tega, lamas täiesti abitult, meelemärkusetult, haiglavoodis Teda tohterdati niimoodi, nagu seda alati tehakse, ted süstiti ja siis oodati. Aeg-ajalt paistis haige sügavast teadvusetusest nagu toibuvat, ent sellest hoolimata ei andnu valvearst talle suuremat elulootust. See oli ajurabandu ja selle puhul pole mitte midagi teha. Igaks juhuks käski ta voodi ette sirmi asetada.

Õhtupoolikul tuli noor proua. Doktor meenutas hiljem, kuidas teda see külastus oli hämmastanud: proua oli üler mustas, nagu oleks ta tulnud matustele. Arst tundis iseg kohmetust, kui pidi talle teatama, et tema mees on vee elus.

Arst ei lasknud teda palatisse haige juurde, see-eest ag küsitles teda oma kabinetis: kas on mehe suguvõsas pär: likke tõbesid ja missuguseid haigusi on tema mees lapse

põlves põdenud, nagu võiks mehest kakskümmend aastat noorem naine seda kõike teada. Siis saatis ta veetleva lese kabinetist galantselt välja. «Kuid miks nimetan ma teda leseks?» kohkus arst. «See naisterahvas sunnib inimest sündmustest ette ruttama.»

Õhtul kutsuti arst laboratooriumi. Noor tarkpea, selline arstihakatis, kes sooritab oma praktikume laboratooriumis ja keda lihtsalt põletab auahnus näidata, mida kõike ta oskab, ulatas

talle mõned paberid. Uurimistulemused ...

«Nojah, kallis kolleeg, see on korras, kuid kahjuks pole võimalik mikroskoobi all ajurabandust ära tunda,» muheles doktor.

«Ei, ajurabandust mitte, härra ülemarst,» vastas pikk kohetu nooruk, kellel see valge kittel veel kuigi hästi seljas ei istunud. «Siin on tegemist millegi muuga, ainult ma ei tea, kas ma viimati ei eksi. Mulle näib, et ma leidsin veres basofiilseid punktikesi.»

«Kas te üldse teate, mis need on?»

«Tean,» tegi nooruk solvunud näo.

Sellal kui doktor mikroskoobi kõhale kummardus, tuli sisse nägus laborant, käes katseklaas uriiniga.

«Kas leidus?» küsis noor tarkpea põnevusega.

«Jah, teil oli õigus,» ütles tütarlaps ja silmitses pikka kohetut kollanokka imetleva pilguga. «Seal leidus tõesti tina.»

Laboratooriumis valitses vaikus.

«Tina ...» ütles lõpuks arst. «Ent see tähendaks ...»

Mida see tähendaks, seda ta ei ütelnud. Siis hakkasid nad mõlemad, nii ülemarst kui ka tarkpea, toksikoloogiat tudeerima ja tuletasid meelde, mida nad olid unustanud või mida nad ei teadnudki tinamürgistustest, sest neid esineb haruharva.

Lõpuks tõstis doktor raamatult pilgu: «Noh hästi, ütleme, et see on nõnda... Ent kuidas sai selline inimene ministeeriumist kokku puutuda surmava tinaannusega?»

Tarkpea kehitas ainult õlgu.

«Lõppude lõpuks ärgem küsigem, kuidas tina tema kehasse sai, vaid katsugem see tina tema kerest välja saada. Sellest hetkest peale on see loomulikult juba juhtum politsei jaoks,».ütles ülemarst ja läks osakonda, et teha korraldus hoopis teistsuguse ravirežiimi rakendamiseks selle salapärase patsiendi puhul.

Samal ajal läks noor proua üles viiendale korrusele ja erutust maha surudes koputas tasa. Kui noormees katsus teda kohe emmata, ütle ta: «Ma tahan, et meie hinged heliseksid ühise akordina. Armastus on nagu surm, selle hingus on samal määral joovastav. Võtame istet, kuulatame oma südame vaikust.»

Loomulikult veedame kõik oma öid erinevalt. Haiglas hingas raskelt valges voodis kogukas mees, kuulatades igaviku kohinat. Tema vereliblede pealispind oli kaetud tinafosf aadiga.

Kui teade haiglast hommikul härra Brůžekile üle anti selle mürgitamise kohta, ütles ta: «Härra nõunik, kas suvatsete ise sinna vaatama minna või pean mina selle oma mureks võtma?»

«Teate, härra Brůžek, see võib ka suur tobedus olla. Mina arste eriti ei usalda, peale meie kohtumeditsiini doktorite muidugi,» ütles härra nõunik järelemõtlikult. «Tina-mürgistus. Niimoodi toimiti ometi keskajal.»

«Mina — kui lubate, härra nõunik — mäletan üht tina-mürgistuse juhtumit, kuid too oli trükiladuja Libenist, ja siis oli veel Prošek, see mees, kellel istus sõjast saadik vaskne granaadikild abaluu all.»

«Noh, hästi. Olge ettevaatlik, härra Brůžek, see on mingisugune sektsiooni šeff. Ega seal vist midagi huvitavat pole.»

Ja nõnda oli see ebahuvitav juhtum jõudnud nüüd politseisse ja nõnda tegeldi siin sellega samuti ilma suurema huvita. Pealegi oli härra Brůžek just sellal kohutavalt koormatud, kaks röövkallaletungi Libeni silla juures, murdvargus Kobylises, tina pidi lihtsalt ootama. Kuigi tal nii möödaminnes läbi pea sähvatas, et kuidas võis avalike tööde ministeeriumi sektsiooni šeff eksikombel juua mingit tina sisaldavat solki... Nimelt oleks härra Brůžek kord kodus äärepealt rüübanud lüsooli, mille tema kokkuhoidlik abikaasa oli kallanud soodapudelisse, ja seepärast

keerlesid härra Brůžeki mõtted kõigepealt tavaliste juhtumite ümber.

Siis — keset teisi töid — tuli talle mõte, et avalike tööde ministeerium annab ettevõtjatele suuri ehitustöid ja selle juurde kuulub ka ofertide esitamine, mille puhul sektsiooni šefil võib kaalukas sõna ütelda olla… Nii et siin on meil ka teine võimalus, nimelt kättemaks. Kui aga oleks tege-

mist kättemaksuga, siis oleks käsutatud kiiresti toimivat mürki. Tina toimib kohutava aeglusega; härra Brůžek oli sellest juba teadlik, et inimene peab seda mitu kuud sisse võtma, enne kui mõju on märgata.

Kui siin taga aga peitub naisterahvas? See mõte ei andnud talle rahu ja lõppude lõpuks läks ta ministeeriumi. Teda huvitas härra sektsiooni šefi sekretär.

Tema pettumuseks tervitas teda väga terava pilguga vanem daam.

«Mida te soovite?» küsis ta rutiinse viisakusega.

«Tahan ainult ringi vaadata, kui te lubate. Olen politseist.»

Härra Brůžek astus kabinetti, mille põrandal oli paks vaip. «Heldekene, neil on siin ilusam kui meie presidendil!» mõtles ta nukralt. «Vaata ainult, laual asuvad sigarid nooblis karbis vabaks kasutamiseks.»

«Kust need sigarid pärit on?»

«Kust nad siis olema peaksid,» imestas sekretär, «ma ostan neid üle tänava asuvast tubakapoest.»

«Mida te veel ostate?»

«Veini.»

«Näidake mulle.»

Ilmse vastumeelsusega avas sekretär käpi. Härra Brůžek vilistas. Kapp oli täis pudeleid, kõik puha peened margid, millest politseiametnikud võisid ainult unistada.

«Ma võtan need kaasa,» ütles ta lühidalt.

«Mina arvasin, et te tahate ainult informatsiooni saada,» ütles see salvav naisterahvas.

«Kallis proua, ma tahangi saada informatsiooni selle kohta, mida härra sektsiooni šeff sõi ja jõi.»

«Ta oli väga tagasihoidlik... See ajurabandus, see on täiesti arusaamatu,» ohkas sekretär.

«Veelgi arusaamatum on, et see pole ajurabandus, vaid mürgistus. Pakkige need pudelid mulle kokku.»

Siis võttis härra Brůžek istet nahkses klubitoolis, andis käega sekretärile märku, et too tema vastas istet võtaks, ja tähelepanu pööramata sellele, et naisterahval on hämmastusest nutuvõru suu ümber, hakkas temalt palju kasulikke andmeid välja pinnima. Ja mida rohkem ta pinnis, seda kummalisem ning huvitavam talle see kõik tundus, see polnud enam üldsegi mingisugune igav juhtum, piisas ainult selle naisterahva vaatamisest, kes nii armastusväärselt jutustas, kuidas tema šeff viimasel ajal pidevalt kurtis

halba enesetunnet ja valusid, kuidas ta kõhnus. Ta hakkas rohkem veini jooma, jah, sedasama veini.

«Tal oli kogu aeg halb olla.. .Ta oli ka kodus õnnetu!»

Pisarad, mis voolasid üle näo, jätsid põskedele jäljed. Kanäe, juba aastates daam, kuid veel ikka hoolitseb enda eest ja mingib ennast. Kellele ta tahab meeldida?

Ministeeriumist pöördus härra Brůžek hilja tagasi. Ta saabus ministeeriumi autoga ja tõi kaasa pakimüraka nagu jõulukingituse. Kui ta oli kõik need pudelid ja sigarid lauale ladunud, noogutasid härrased, kes olid parajasti teenistusest vabad, tunnustavalt pead.

«Sigarid «Regalia media», see on priima sort,» ütles härra Bouše ja nuusutas, nagu suudaks tema oma nohuga mingit lõhna haista.

«Aga see vein!» jahmus härra Rous. «Kas arvate, et see kõik on mürgistatud?»

«Loodan, et ei… Muide, need sigarid pole kindlasti mürgistatud, vähemalt pole ma iialgi kuulnud, et tina oleks võimalik suitsetada. Teenindage end ise, härrased, need andis mulle too daam pealekauba. See on väga meeldiv proua, täielikult pühendunud oma šefile. Raskelt talus ta seda, et šeff polnud abielus õnnelik.»

«Neetud!» ütles härra Mrázek.

«Jah, see on neetud juhtum,» kinnitas Brůžek ja läitis ka sigari.

Ruum täitus sinakast lõhnavast suitsust, mille sees oli hea mõtteid mõlgutada.

Järgmisel päeval näitasid analüüsikatsed laboratooriumis, et vein on täiesti laitmatu, niisiis negatiivne. Härra Brůžek viis ühe sellise negatiivse pudeli härra nõunikule.

«See on ministeeriumi fondist, see ei lähe arvesse,» ütles ta vabanduseks. «See on väga hea vein, «Tramin».»

Härra nõunik nuusutas ja noogutas tunnustavalt.

«Ja mis muidu uudist?»

«Muidu hakkab sellest välja kooruma, kui ma tohin niimoodi väljenduda, romantiline lugu. Keegi pidi seda meest mürgitama, ent kes ja mispärast, seda me esialgu ei tea. Tema ise ei võinud mitte kusagilt tinamürgistust saada. Siin on mul ka tema haiguslugu, haiglas öeldi, et see on täiesti klassikaline juhtum: isutus, valud kõhu piirkonnas, valud liigestes, peamiselt öösel, külmavärinad, nägemis-häired... Jah, ja siin on veel üks ebameeldiv asi, lihtsalt ei usukski, missugune kurikaval see tina on: häired suguelu vallas.»

Härra nõunik tõstis pea: «Ja naine?»

«Prouaga olen ma juba rääkinud, ütlesin talle, et olen kindlustusagent. Muide, sektsiooni šeff pole oma elu kindlustanud, nii et see motiiv langeb ara. Proua on noor daam, räägib nagu raamatust, väga haritud. Ma ütleksin, et ta kirjutab luuletusi. Tänapäeval on naised kõigeks võimelised.»

«See klapib,» ohkas härra nõunik. «Nii et teil on tegemist kahega: abikaasa ja sekretäriga ... Kuid need kaks võivad ometi mingisuguses seoses olla, eks?»

«Seda olen minagi mõtelnud. Ja sekretäri puhul oleks tegemist armukadedusega. Oma šefi naisest ei rääkinud ta kenasti. Ent naise puhul… Ei, tema armukadedust ei tunne, selleks on ta liiga ilus. Seal peab midagi muud olema.»

«Ühesõnaga, keerake seda asja nii või naa, ikka tuleb välja see,» ütles härra nõunik ja joonistas pliiatsiga paberitükile suure kolmnurga.

«Muide, kuidas käib tolle mürgistatu käsi?»

Härra Brůžek vaikis ebakindlalt. Härra nõunik kergitas laitvalt kulme: «Niisiis olete peategelase silmist lasknud! See on viga!»

«Ma lähen teda vaatama,» tegi detektiiv kähku ettepaneku, ent härra nõunik ütles, et pole vaja, et tema ise läheb sektsiooni šeffi külastama. See jätab parema mulje.

Haige oli väga rõõmus — vähemalt ta ütles seda —, et tema juhtumile pühendavad nii suurt tähelepanu meditsiin ja politsei. Kuid ta pidas asjatuks otsida, kust see tina on tema kehasse saanud. Kui härra politseinõunik ainult teaks, kui palju igasuguseid katseid on temaga juba tehtud, siis ta mõistaks, et ka tark meditsiin on selle juhtumi puhul nõutu. Kes teab, mis see üldse on. Tema isiklikult peab kõige tähtsamaks seda, et on surmaohust pääsenud, ja kindlasti leiab ta mooduse, kuidas tasuda arstile ja tollele noorele tarkpeale.

«Mulle ei meeldiks sugugi, härra politseinõunik, kui minu juhtumist liiga palju räägitaks. Mõistate, siin on olemas teatud poliitilised aspektid. Minu positsioon, kogu meie asutus…»

«Olge rahulik, härra sektsiooni šeff,» kinnitas talle härra nõunik, «peale teie sekretäri ei tea mitte keegi, et tegemist ei ole südamekollapsiga,»

Haige ajas end istukile: «See teeb mulle rõõmu. Minu sekretär on muidugi suurepärane töötaja ja oskab vaikida.

65

Ta on juba eakas daam, noored sekretärid ei kõlba mitte kuhugi.»

Härra nõunik noogutas. Asi oli selge: härra Brůžeki üks oletatav jälg lendas prügikasti.

«Kas teie proua teid sageli külastab?»

«Iga kord, kui on külastusaeg. Miks te seda küsite?»

«Ma arvan, et see on talle suur löök ... Ta on noor, ta jääks siis üksi. Kus te tutvusite oma abikaasaga?»

«Kas arvate, et seda on tähtis teada, kui inimene on saanud tinamürgistuse?» ohkas kogukas mees oma aseme!. «Minu naine on... on lihtsalt romantiline olend. Ta on minust palju noorem ja ta armus minusse. See kõlab teile vahest uskumatult...»

«Üldsegi mitte,» kinnitas talle härra nõunik kähku. «Mis puutub armastusse, siis selle eest pole isegi politseiametnikud küllaldasel määral kaitstud.»

Sektsiooni šeff ohkas: «Teate, orvuna kasvas ta üles onu majas, kes oli kohutaval kombel meie vahekorra vastu Ta oli veidrik, ent väga rikas. Me abiellusime alles siis, kui ta oli surnud.»

«See kestis vist kaua, ma arvan, see ootamine?»

«Natuke üle aasta. Siis ei seisnud meie õnne teel enam mitte ühtegi takistust.»

«Kurb lugu rõõmsa lõpuga,» noogutas härra nõunik «Lihtsalt armastus.»

«Jah,» ütles kogukas mees, kuid tema hääl ei kõlanud eriti veenvalt.

Härra nõunik tänas vestluse eest ja jättis jumalaga. Uksel seisatas ta veelkord: «Ja see onu ... Kuidas oli tema nimi?»

«Jan Tucny,»

«See härra Tucny pärandas oma varanduse õetütrele Nõnda oli teie abikaasa majanduslikult sõltumatu.»

Haige noogutas: «Jah. Kuid palun, misjaoks see kõik?»

«Olge rahulik, see on normaalne toimimisviis. Iga mürgitusjuhtum tuleb läbi uurida. Ja teie olete veel pealegi kõrge ametnik, nõnda peame selle asja täiesti selgeks tegema. Oleksin teile tänulik, kui te ei mainiks oma abi kaasale, et külastasin teid. Milleks teda asjatult erutada.»

«Loomulikult,» ütles sektsiooni šeff, «ta on lihtsalt laps.»

66

«See on kummaline naine,» seletas ülemarst härra nõunikule. «Mitmel korral olen ma olnud palatis, kui ta on oma meest vaatama tulnud. Mees ise nagu kardaks teda või oleks nagu ärevil, ta vahib oma naist nii andunud pilguga, et ma tunnen alati häbi kogu meessoo pärast. Ent naine teietab teda ja ütleb talle: minu sõber!»

«Kuid muidu pidavat ta šikk naisterahvas olema!» tähendas härra nõunik.

Doktor silmitses teda tähelepanelikult ja tema hääl muutus heldinuks: «Seda küll. Teile on vist räägitud, et ma lähen alati teda saatma.»

«Ei ole räägitud, ja ma ei pea seda ka tähtsaks. Võib-olla tahate talle ainult õpetada veidi teistsugust käitumisviisi oma mehe suhtes!»

Siis kergitas härra nõunik kübarat ja lahkus.

Direktsioonis kutsus ta härra Brůžeki enda juurde: «Niisiis, esiteks on mul kindlaks tehtud, et härra sektsiooni šeff on tuhvlialune.»

«Ja kes ei ole?» küsis härra Brůžek elutargalt.

Härra nõunik noogutas vaikides.

«Edasi näib mulle, et teie teooria sekretärist ei pea paika. See-eest aga tunneb proua vastu huvi arst, kes tema meest ravib. Ja lõpuks, kas te teate, et ta on rikas? Ta sai oma onult päranduse, sest ta ootas sõnakuulelikult abiellumisega onu surmani.»

«Ma olen kogu aeg ütelnud, et see on segane ning romantiline lugu,» lausus härra Brůžek. «Ma alustan jälle otsast peale, sedapuhku kojanaisest.»

Sekretäri jutu järgi oli härra sektsiooni šeff oma noore ning veetleva prouaga õnnetu. Mida teab

sellest niisugune inimsaatuste eriteadlane, nagu on seda kojanaine?

Härra Brůžeki üllatuseks selgus kogu jutuajamisest, et asi on hoopis vastupidi. Just see õrn daam on õnnetu oma toriseva ning jämeda mehega.

«Härra inspektor, see on naine, kes väärib teistsugust saatust. Ta on loodud armastuse jaoks, sinna pole midagi parata.»

«Kas tal see siis puudub, kui ta abielus on?» küsis arusaamatuses härra Brůžek.

«Abielus!» tähendas kojanaine põlastavalt. «Krahv Besancon ütles alati, et armastus ja abielu on kaks ise asja!»

67

«Kes see on?» haistis detektiiv uut jälge.

«Krahvinna Casalsi armuke. Te teate ometi seda raamatut, mis ilmub pidevalt annete kaupa?»

«Ei tea… Kuid sellel pole tähtsust. Muide, viimati on sellel noorel abielunaisel kusagil mõni armastus, mida ta varjab oma kurja mehe eest!»

«Ma ütleksin, et tal on!» hüüatas kojanaine võidurõõmsalt. «Ja ta on seda pälvinud, sest ta on peen daam. Vaadake ainult seda mantlit, see on mul tema käest saadud.»

Nõnda sai härra Brůžek teada noore postiametniku olemasolust ja tal oli ka küllalt aega, et jälgida tema tööd luugi taga, mille kohal silt «Postivahendite müük». Loomulikult ei saa inimese välimuse põhjal midagi otsustada, kui ta aga postiametis tema kohta järele päris, kuulis ta aina kiidusõnu.

Kas võis nüüd tõesti kolmnurga joonistada: abielumees noor naine, postiametnik? Ja kui me selle joonistame, kas võime siis eeldada, et see noor mees raputas härra sektsiooni šefi kohvi sisse tina? Ja kas võime eeldada, et seda tegi noor proua? Ja kui oligi nõnda - kas võime eeldada, et härra sektsiooni šeff jõi seda mõnuga ja ilma kahtlust tundmata kuude ja vahest aastategi kaupa?

Igasugune juurdlus jõuab teatud momendil surnud punkti. Härra Brůžek tundis, et tema on just nüüd sellesse surnud punkti jõudnud.

Politseidirektsioom laboratooriumis informeeriti teda, ei. mis puutub tinasse, siis mürgitamise otstarbel võib kõige paremini käsutada pliiatsetaati ehk kõigile tuntud tinavalget, mida saab osta igast rohukauplusest. Ega viimati pole härra sektsiooni šefi korteri seinad selle sogaga üle võõbatud?

Härra Brůžek läks härra nõuniku juurde ja palus kaht meest enda käsutusse anda. Need saatis ta sektsiooni šefi korterisse. Mehed pidid sõnaselgelt ütlema, et nad on politseist ja peavad võtma paar proovi värvitud seintest ja lakitud mööblilt .. Seda ülesannet täites lasku nad loomulikult ka pilgul korteris ringi käia.

Noor proua võttis nad vastu, seljas oli tal violetne hommikumantel, ta suitsetas sigaretti pika pitsi otsas, ja tema ümmargustes silmades oli abitu hämmastus. Kaua aega ei saanud ta aru, mida mõlemad mehed tahavad.

«Seinad? Noh, olge head, kuid ärge liiga palju kratsige. Kas arvate, et minu mees jäi nende seinte tõttu südamehaigeks?»

68

Kuid siis ta järsku oleks nagu taibanud: «Aga teate, see võib tõesti võimalik olla! Ka mina tunnen mõnikord sellist ängistust ja rõhuvat raskust. Oma hinges... Kui te võiksite minu hingest proovi võtta, härrased!»

Härrad vahtisid teda veidi kõhkleva pilguga, ent asusid siis tööle. Nad kratsisid maha natuke värvi esikus ja läksid seepeale kööki ning tubadesse, proua pidevalt nende kannul. Kui nad viibisid söögitoas, avas proua puhvetikapi ja valas kahte klaasikesse likööri.

«Teenindage end ise, kindlasti olete väsinud.»

«Kahju küll,» hakkas üks politseinik kogelema, «kuid me oleme teenistuskohustuste täitmisel ja… ja nõnda me ei tohi.»

Noore proua naer helises nagu kelluke: «Kõik, mida ei tohi, on imekaunis.»

Üks neist, see leidlikum, teatas, et ta pole veel vannitoas käinud ja et peab nüüd sinna minema.

Teine jäi prouakesega kahekesi ja meenutas endamisi kõike, mida ta teadis tinamürgistusest. Eeskätt seda, et tina on aeglase toimega mürk ja et järelikult, kui ta juba peab selle klaasikese ara jooma, ei sure ta sedamaid. See küll, muide, trööstis teda vähe. Nõnda rüüpas ta siis šokolaadilikööri ja tegi näo, et see maitseb talle.

Kui jõudis tagasi teine mees, kes oli selle vannitoaga joomisest kõrvale hiilinud, ütles esimene talle mürgiselt: «Noh, viska oma pits ka hinge alla, ärme peame armulist prouat kinni.»

Proua kallas neile veel ühe klaasikese ja jättis nad alles siis rahule.

«Nüüd oleme mõlemad võrdselt võtnud, Pepik,» ütles tänaval üks neist. «Nüüd sureme üheaegselt.»

«Päris võrdsed me siiski ei ole, kamraad. Vaata, mul on midagi, mida sul ei ole!» ütles teine ja tõi lagedale taskurätikusse mähitud hambaharja.

«See on mõnevõrra must.»

«Just nimelt. Mulle tuli midagi pähe... Tinavalge tõmbub mõne aja pärast tumedaks.»

Laboratooriumis tehti kindlaks, et kõik värviproovid on kahjutud. See-eest aga leiti hambaharjal selgeid tinaatsetaadi jälgi.

Nüüd polnud härra Brůžekil enam vaja kõhelda. Ta võttis auto ja sõitis koos härra Rousiga noore proua poole; tal oli kaasas ka korteri läbiotsimise order.

«Kulla mees,» ütles prouake, kes kandis ikka veel oma

hommikumantlit, «kulla mees, te olete vist hulluks läinud, Mida te minust tahate?»

«Näiteks seda, kust te teada saite, millised kaunid oma dused on tinavalgel? Aga enne kui selle meelde tuletate. Ütelge mulle, millega teie mees hambaid puhastas?»

«Kust mina tean,» kähvas naine teravalt ja tema ümmargused silmad tõmbusid . raevust nii tumedaks, et härra Brüžek igaks juhuks natuke taganes.

«Kes teil soovitas tinavalget käsutada? Kas see härra viiendalt korruselt?»

Proua naeratas: «Ah ei, see on nii hirmus armas poiss. Tinavalge on ju vana tuntud asi. Meil on seda kodus olnud ikka ning alati.»

Ta ütles seda nii rahulikult, et härra Brůžekil jooksid judinad üle turja. Korraga meenus detektiivile, mida ta oli kuulnud proua onu kohta. Kuidas see naine oli sõnakuulelikult onu surma oodanud.

«Palun pange end riidesse, peate meiega kaasa tulema!»

Sellal kui proua riietus, tõi härra Rous vannitoast,kolm karpi hambapulbrit.

«Järvekriit, selle sisse on hea tinavalget segada.»

Noor proua oligi juba riides, ta kandis keha ligi liibuvat rohelist kostüümi ja oli niisama rahulik nagu ennegi. Ku ta oli autos istet võtnud, ütles ta: «Ma ei tea, mida te minust tahate. Inimene tuleb ometi ilmale selleks, et surra.»

«Seda küll,» vastas härra Brůžek, «ent mitte sellal, m iee teile meeldib.»

Lõuna ajal toodi neljandasse osakonda ka noormee postkontorist. Näost kahvatu, nõnda tõmbas ta luugi kinr ja läks kaasa kähe härraga, kusjuures ta teel kinnitas, t tegemist on eksitusega, sest temal valitseb arvepidamises eeskujulik kord.

Kui temalt ülekuulamisel küsiti, kas ta tunneb veetleva prouat teiselt korruselt, vastas ta eitavalt.

«Te pole teda kunagi kohanud?»

«Ei.»

«Te pole kunagi tema pool viibinud?»

«Ei.»

«Te pole teda kunagi oma korteris vastu võtnud kui külalist?»

«Ei.»

«Ja kas teate, et te valetate ja et te sellega endale kohutavat kahju teete? Jätke rüütli mängimine ja rääkige tõtt Vastasel korral toome proua siia ja tema ütleb teile suu

sisse seda, mida ta meile on juba öelnud. Kui palju kordi ta viibis öösel teie pool?»

Kahvatu noormees hakkas värisema ja ütles.meeleheitliku häälega: «Ma kinnitan teile, et see kõik oli täiesti süütu. Ma ei ole teda mitte kordagi puudutanud. Ta pole õrna mehele kordagi truudust murdnud. Ta on tõeline ingel, ta rääkis alati ainult meie hingede kokkusulamisest. Igavikust ...»

«Kui oleme juba selle igaviku juures: kas teie hankisite talle seda mürki?»

Noormees tõusis püsti, nagu oleks ta tahtnud mõnele kohutavale vaenlasele vastu hakata, vajus siis toolile tagasi ja vahtis uurijat õuduse ning hämmastusega.

Ülekuulamine .tuli katkestada.

Samuti ka seepärast, et lõpuks saabusid andmed Vinohrady kinnisvara omaniku, sektsiooni šefi abikaasa onu härra Jan Tucny surma kohta. Ta oli surnud ajurabanduse, ajuverejooksu tagajärjel.

«Siin see siis ongi,» ütles härra nõunik. «Ajuverejooks on nimelt.tinamürgistuse viimane staadium. Ainult seda ei saa me iialgi tõestada, sest proua onu tuhastati. Kindluse ibõttes.» Kõikide hämmastuseks noor proua ei eitanud üleüldse mitte midagi. Ei onu juhtumit ega abikaasa oma. Kes kogu teg pööraselt eitas, oli hoopis see postiametnikust armuke, lellest tema enda kinnitust mööda armukest ei saanudki. Järgmisel päeval koputas härra nõuniku uksele härra Brüžek ja kutsumist ara ootamata tormas kohe sisse. Ta leidis käes hambaharja.
«Härra nõunik ... See kuulub tollele noormehele. Siin leiti samuti tinaatsetaadi jälgi!»
Ta pidi istet võtma, see tuvastus oli ta täiesti ara kurnanud.

Härra nõunik võttis hambaharja kätte ja noogutas: Nojah, proua oli ometi õrn armastaja. Alustas kohe esipesest päevast peale, et lugu tolle noormehega liiga kaua ei kestaks.»

Proua elas veel mitu aastat ühes vaimuhaigete erasanatooriumis, kus teda kord kuus külastasid kaks meest. Ta vahtis neid alati üllatunud näoga, nagu poleks ta suutnud taibata, et nad ikka veel elus on.

VI. VÄIKE JA SUUR

Kahvatul naisel, kes ülepeakaela välja jooksis härra Rynholci kella- ja kullassepaärist, sellest väikesest poekesest Karli platsil otse kohtumaja vastas, oli suu pärani lahti, Kuid ta ei kisendanud, ta ei teinud üldse häältki, ainult silmades oli tal suur õudus, mis pigistas kinni tema kõri. Kohtumaja simsilt tõusid õhku tuvid, üks keerles surmani kohkunud naise kohal ja viimasele näis, et see on härra Rynholci hing, mis tänab teda, et ta avas poekese ukse ja võimaldas hingel niimoodi taevasse tõusta.

Ent naine, hoopis vastuoksa, vajus maapinnale, sest ta minestas nagu välgust tabatud.
Esimesena märkas seda kohtuauskultant teiselt korruselt kes juba hommikust peale oli igavust pakku peletanud aknast väljavahtimisega. Tema elus esines hetki, mil lõputute aktide kopeerimine ei pakkunud talle vähimatki huvi. Ta karjus: «Seal on midagi lahti!» ja tormas välja. Tema kannul jooksis uksehoidja, sest too ei võinud ometi galopeerivat auskultanti kohtumajast niisama minema lasta: ta pidi teadma, kuhu poiss lippab.

Naise ümber oli kogunenud juba terve hulk prahalastest uudishimulikke, ent uksehoidja mundrit kandev mees andis neile range käsu laiali minna. Et härra Rynholci kella- ja kullassepaäri asus kõige lähemal, siis kandsid uksehoidja ja noor auskultant minestanud naise sinna.

Kuid just sellel hetkel tuli naine teadvusele, märkas, kus ta on, karjatas kohutavalt ja langes uuesti minestusse. Ka auskultant oleks äärepealt minestanud, sest ta avastas, et leti taga lebas inimene vereloigus.

Selles väikeses poekeses valitses küllalt suur virvarr, millesse lisasid oma osa igasuguste firmade mitmesuguse kujuga suured ja väikesed kellad. Need tiksusid ja lõid tunde, ja nende

üksteistkümmend lööki kõlasid nagu matusekell.

«Kurat võtaks, see on alles lops,» ütles uksehoidja asjalikult, sest talle oli juba selge, mispärast naine oli nii koh-

kunult poest välja jooksnud ja mispärast ta polnud häaltki teinud. Ka auskultant oli pea kaotanud, ta oli peaaegu veel rohkem läbi kui naine, kes hakkas pikkamisi jälle teadvusele tulema. Uksehoidja sööstis välja, jooksis kohtumajja ja helistas politseisse. Kuna see kaugel polnud ja kuna helistati kohtust, siis oli politsei ivakese aja pärast kõhal, eesotsas härra nõuniku endaga.

Mõrv otse kohtumaja ees — see on muidugi plekk, mida politsei tahab võimalikult kiiresti maha pesta; kohus ja politsei on üks, ent härra kohtunõunik ja härra politseinõunik on erilisel viisil kolleegid ja peavad teineteisest lugu. Oli päevselge, et kõige paremini saab härra politseinõunik Vacátko avaldada oma lugupidamist härra kohtunõunik Ponáblole niimoodi, kui ta viivitamatult leiab röövlid ja toob need kohtulaua ette.

Kuid praegu ei paistnud see lugu küll kuigi roosiline olevat.

Naine ja nooruke auskultant viidi kohtumajja ja kuulati kohe üle. Poekeses nägid samal ajal vaeva härrad neljandast osakonnast koos politseiarstiga, kes võis konstateerida ainult seda, mis oli niigi täiesti selge: Rynholc oli tapetud hoobiga pähe, niisiis kõige tavalisemal viisil, mida on kasutatud kella- ja kullasseppade tapmiseks juba pikki aastaid. Mitte midagi erilist selles polnud.

Ent ometi**:** kui täpselt pidi kurjategijal olema kõik arvesse võetud, et ta julges tappa päise päeva ajal, äritegevuse tipptunnil, mil keegi võis täiesti ootamatult poekesse astuda, nagu oligi juhtunud selle vaese naisega, kes oli tulnud oma äratuskellale järele. Ta oli poes tükk aega oodanud, enne kui oli hüüdnud: «Tulge poodi, tulge poodi!»

Ka selle hüüde peale polnud mitte keegi ilmunud, ainult keegi mees oli ukse avanud, pea sisse pistnud ja küsinud: «Kas härra Rynholci ei olegi?»

«Küllap ta läks hetkeks kuhugi,» oli naine ütelnud ja tundmatu oli hüüdnud, et siis tuleb ta natukese aja pärast tagasi, tema on siitsamast üle tänava.

Mees otsiti kohe üles, see oli politsei esimene saavutus, ja härra kohtunõunik Ponáblo ütles: «Noh, härrased, kui see teil nii kiiresti läheb, siis võime kurjategija ülehomme vandekohtu ette tuua.»

Mõnikord lubavad kohtuhärrad endale väikese nalja ka seal, kus selleks vähimatki põhjust pole.

Mainitud mees oli aedviljamüüja Myslikova tänavalt ja

temal polnud ütelda mitte midagi muud kui seda, mida oli ütelnud juba naine, kelle ta otsekohe ara tundis, nii nagu naine tundis ara aedviljamüüjagi. Viimane oli tulnud ainult küsima, kas härra Rynholc on saanud juba vedru tema vanale kellale, ja kui see kunde oli ütelnud, et küllap on kellassepp hetkeks kuhugi läinud, oli tema oma poodi tagasi pöördunud. Mitte midagi kahtlast ta ei märganud ja üle poeläve ta ei astunudki, mistõttu ta ka mitte midagi ei näinud.

«Ja mis sai edasi, lugupeetud proua?» küsis härra nõunik peaaegu tusaselt, sest aeg aina läks, ent seni polnud avastatud mitte midagi oluliste

«Edasi ei saanud mitte midagi, ainult ma ootasin kogu aeg ja koputasin käekotiga vastu letti, et kellassepa tähelepanu endale tõmmata ... Siis hakkas see asi muile kummaline tunduma, sest kui ta olekski hetkeks kuhugile läinud, ta oleks poe ikkagi lukku pannud. Pood on ju kaupa täis ja puha kallihinnalised asjad, eks ole, ja nõnda ma läksin leti taha ... Issand jumal, härra politseipresident!» hakkas naine nuuksuma. «Seal ta lamas!»

Härra nõunik ohkas. Osalt selle tiitli tõttu, ent veel rohkem seepärast, et tal oli tegemist klassikalise juhtumiga, tunnistajaga, kes on avastanud mõrva, kuid ei tea sellest mitte midagi enamat, nii et politseile on ta täiesti ülearune. Politseile meeldivad tunnistajad, kes on midagi tähele pannud. Kui aga proua oli leti taha läinud, oli ta tähele pannud ainult verelompi ja siis toda

inimkeha, mis aga ei pakkunud politseile huvi.
«Kas ei tulnud keegi enne teid poest välja, lugupeetud proua?»
Naine raputas pead.
«Kas te ei kuulnud poe tagatoas mingit kahtlast kära?»
Naine raputas jällegi pead. Tagauks, mis viis poest maja koridorile, oli pealegi seestpoolt lukus, nii et kurjategija ei saanud siitkaudu väljuda. Ta oli tulnud ja läinud peaukse kaudu, mille kõhal asus kelluke. Sellel päeval oli kell välja lülitatud. Ilmselt oli seda teinud härra Rynholc ise, kes viibis pidevalt poes. Igaks juhuks võeti sõrmejäljed uksekella hoovalt, kuigi sellest suuremat ei loodetud.
Sõrmejälgi leiti poes laialt, neid oli kõikjal, kõige rohkem leti klaasplaadil, kuid oli äärmiselt ebatõenäoline, et need oleks sinna jätnud just kurjategija.
Härra nõunik ohkas. See on alles juhtum, mida on väga raske lahendada, sest vähe on kahtlasi asjaolusid, millele

võiks toetuda. Igaks juhuks saatis ta detektiivid kõike kindlaks tegema härra Rynholci perekonna kohta, sest kuritegu võis ka sealt lähtuda; vanapoisil võis olla sugulasi, kellel oli põhjust tema surma oodata. Samuti võisid arvesse tulla teatud liiki preilikesed; võib-olla oli härra Rynholc tuntud öölokaalides, vanematel härradel on kalduvusi seesugusteks seiklusteks, ja viimati puhus hädaohtlik tuul koguni sealtpoolt… Ta andis kõik vastavad korraldused, ent oli veendunud, et need eesmärgile ei vii; mispärast, seda ta ei teadnud, nõnda on juba kord selle politseiliku intuitsiooniga.
Vähimagi rõõmuta silmitses ta kuriteopaigal sekeldavat väikest elavaloomulist reporterit, kes oli sageli oma nina tema töösse toppinud.
«Teie alandlik teener, härra ülemnõunik,» kuulutas ta ja tustis kõikjal ringi, bloknoot käes, väledasti nagu nirk; ühtlasi laskis ta poodi nii seest- kui ka väljastpoolt fotografeerida.
«Kuidas on, kulla reporter, kas hakkate jälle mõnda omaenda kriminalistlikku teooriat arendama?» torises härra nõunik pahuralt.
«Jumal hoidku, härra ülemnõunik, oma detektiivitalendi-tõvest olen ma ammugi terveks saanud ... Kuid praegu on keskpäev ja meie trükikoda on vaba, laseme müügile eriväljaande,» naeratas reporter.
«Ma ostan selle tingimata, siis saan vähemalt midagigi teada,» pilkas härra nõunik, kuid reporter ei solvunud üldsegi. Tema teadis, et tõelise ajalehesensatsiooni peamine jõud selles peitubki, kui mitte midagi ei teata, sest siis võib lugeja kõike juurde mõtelda. Kui aga asjast palju teatakse, siis on juba neetult raske korralikku artiklit kirjutada.
«Härra ülemnõunik, ega teie ei saa ju mulle ka midagi ütelda, eks ole?» katsus ta igaks juhuks õnne.
«Teil on õige intuitsioon, kulla reporter,» ütles härra nõunik, «teist võib veel asja saada!»
Reporter laskis teha foto ka tahtmatult tunnistaja ossa sattunud naisest, ja too oli nii ahmi täis, et naeratas objektiivi väga koketselt.
«Ja kahest mehest, kes poest välja tulid, ei tea politsei ka veel mitte midagi?»
Härra nõunik tahtis just sigaretti läita, kuid pistis tikutoosi uuest taskusse ja läitmata sigaret jäigi tal suunurka tolknema.

«Kust te need kaks meest võtsite?» hakkas ta torisema ja heitis pilgu härra Brůžekile, kes seisis seal lähedal ja kes kehitas õlgu.
«See härra kohtust, noor auskultant...» sosistas reporter diskreetselt.
Härra nõunik mõtles, et sellel lehemehel on siiski talenti, ja tormas vaese auskultandi kallale, kes oli rääkinud reporterile rohkem kui politseile.
«Aga härra nõunik, teie inimestest pole mitte keegi seda küsinud,» kaitses end õnnetu nooruk.

«Peale selle, suvatsege aru saada, see on mulle mõnevõrra piinlik ... Parem vaikida.»
«Teil pole siin midagi vaikida, te peate rääkima!» müristas härra nõunik.
«Muidugi, ent meie härra nõunik võiks sellest järeldada, mõistate ju isegi...»
«Mõistan,» ütles nõunik Vacátko, «tema võiks järeldada, ja täie õigusega, et teil pole mitte midagi teha ja et te vahite töötundide ajal aknast välja, mis ei kõlba kuhugi. Kuid meie oleme politseist ja meile on väga tähtis ka kõige pisem tähelepanek... Missugused kaks meest väljusid poest?»
«Noh, lihtsalt kaks. Kaks meest.»
«Tulid nad välja otse enne seda, kui see proua sisse läks? Kas nad olid ainukesed poe külastajad?»
«Vabandage, seda ma ei tea, ma ei vaata ometi kogu aeg aknast välja, ma ainult aeg-ajalt tõstan pilgu oma töölt, et väsinud silmadel puhata lasta,» sosistas aupaklikult auskultant ja tema kõhnal kaelal hüples kõrisõlm erutatult üles ja alla.
«Minu poolest võite te päev otsa aknal kõhutada ega pruugi lillegi liigutada, mulle on see ükstapuha, hoopis vastuoksa, mulle teeb see ainult rõõmu, kui te mulle ütlete, kes kõik on käinud selles poekeses hommikust peale. Ma teen ettepaneku teile kiituse avaldamiseks, kas mõistate?»
«Mõistan... Kuid, vabandage, ma ei tea, kes seal on hommikust saadik käinud. Ma ainult nii juhuslikult... Muide, ma ei vaata ometi, mis toimub ühes poes, ma vaatan lihtsalt üldiselt tänavat. Ja nõnda ma nägin, kuidas täna hommikupoolikul, täpset kellaaega ma ei tea, tulid poest välja kaks meest. Ma ei tea, kuidas nad välja nägid, ja ma ei tea, kuhu nad läksid... Noh, kuid ajalehele, ma arvasin, võiks see ehk huvitav olla.»

«Aga mispärast te neid tähele panite, noorhärra?» ütles sõbralikult härra Brůžek, kui märkas, et härra nõunik enam rohkem ei päri, sest ta mõtleb järele. «Midagi pidi nende kähe juures kummalist olema, eks? Võib-olla kandsid nad väikest kohvrit või portfelli?»
«Kas arvate?» imestas auskultant. «Aga miks nad pidid seda kandma? Ah nii, te arvate siis, et need kaks... Aga ei, seda mitte, seda ei või ma kinnitada. Ma tean ainult nii palju, et üks oli väiksem ja teine jälle suurem.»
«See on ikka nii,» ütles härra Brůžek tüdinult. «Kas see on kõik?»
Härra auskultant noogutas ja oli näha, et tal oli kahju.
Kui politseinikud olid lahkunud, ütles härra auskultant reporterile: «Kuid üks mees oli teisest tõesti hea tükk maad suurem. See väike oli hirmus väike ja see suur...»
«Oli hirmus suur,» täiendas teda reporter asjatundlikult. «Ärge kartke, ma teatasin juba kõik telefoni teel toimetusse. Natukese aja pärast ostke endale eriväljaanne, te saate kuulsaks.»
Nende sõnadega läks ka tema minema ja härra auskultant pöördus tagasi oma ebahuvitavasse kantseleisse, kus ta täna oli muidugi huvi keskpunktis, isegi blond näitsik registratuurist tuli teda vaatama ja ajas ilusasti prunti oma mingitud suukese. Siis kutsus härra nõunik ta enda juurde.
«Noormees, kui te juba aknast välja vaatate, siis tehke seda korralikult. Ma kuulsin, et teie tähelepanekud on politseile väärtusetud.»
Härra auskultant lubas end tulevikus selles suhtes parandada ja tuli kummardusi tehes tagurpidi härra kohtunõuniku uhkest kabinetist välja.
Politsei oli kuriteopaigalt küll lahkunud, ent jätkas väsimatult oma tööd. Esimesed teated ei toonud mitte midagi uut. Härra Rynholci, kella- ja kullassepa sugulased ei elanud Prahas, vaid Kardašova Recices, ja nendeks olid õde ning mõned õe- ja vennalapsed, kõik väga auväärsed inimesed.
Mis puutus ööellu, siis polnud seni mitte midagi kindlaks tehtud. Kuid sellist asja saabki alles öösel kindlaks teha.
«Siin me nüüd siis oleme,» ütles härra nõunik süngelt.

«Luban endale vahemärkuse, et kõigel poest varastatud kraamil hoitakse hoolega silma peal. Kelladel, sõrmustel, prossidel... Niipea kui midagi müügile ilmub, lööme sekka.»

Härra Mrázekil oli õigus ja härrad detektiivid said kohe

vastavad instruktsioonid, ja see oli ka väga õige. Raskus seisnes selles, et seni polnud selge, mis kõik on ara viidud, sest härra Rynholc polnud eriti hoolikalt oma äriraamatuid pidanud. Muide, tema tagavarade täpseks kindlakstegemiseks istusid nüüd väikeses poes kaks spetsialisti. Peale nukra üksinduse ja verepleki polnud siia jäänud enam mitte midagi huvitavat. Üksnes kellad, mis väsimatult aega lõid ja niimoodi mõlemale jaukrale härrale meelde tuletasid veelgi nukramat asjaolu, et kõik inimesed on surelikud.

Härra Vacátko kiitis heaks kõik meetmed, mis võeti tarvitusele Praha allilma vastu. Ta teadis, et härrad detektiivid tunnevad kõiki vaheltkauplejaid, ja teadis samuti, et nood mehed aitavad sedapuhku, politseid, sest mõrv on midagi seesugust, mis ei sobi nende äriajamisse. Nii et kui keegi katsub sellisest verisest kaubast lahti saada, siis võib ta juba ette välja arvutada, milline on tulemus.

«Aga mis siis, minu härrad, kui kurjategija on nii kaval ja müümisega viivitab? Kui ta viivitab pool aastat — ja miks ei peaks ta viivitama, lõpuks on siin mängus tema elu —, siis oleme meie igaveseks ajaks blameeritud. Mõrv auväärse kohtumaja ees jääb selgitamata... Ma näen juba, mida see reporter kirjutab!»

Siis nipsutas härra nõunik sõrmi ja käskis korrapidajal endale tuua selle eriväljaande. Ta tundis uudishimu: mida võib kirjufada mõrvast, mille kohta nemad politseidirektsioonis ei suuda ühtekokku isegi armetut ametlikku sõnumit valmis sepitseda.

«Aga siin loeb kiirus, härra nõunik, kui tohin endale vahemärkust lubada,» ütles härra Brůžek, kes üle nõuniku-härra õla ajalehte vahtis. «Siin on küll kõigest üksainus leht ja lugeja ei saa ka mitte midagi teada, ent nobe on see poiss tõesti!»

Härra nõunik pani eriväljaande lauale ja mõtiskles valjusti: «Mis te arvate, härra Brůžek, mida see juhtum vajab?»

Valitses vaikus, härra Brůžek mõtles järele. Härra nõunik kõndis kantseleis edasi-tagasi ja ootas, kunas kohvivesi keema hakkab. Samuti kastis ta veidi närviliselt ja täiesti tarbetult oma kummipuud.

«Härra Brůžek, see juhtum vajab head mõttevälgatust! Mitte midagi muud ...»

Ja mõlemad teadsid, et see on ebatavaliselt arukas, ent ka ebatavaliselt raske.

Jutule soovisid need kaks ametnikku, kes olid mõrvatud kellassepa poes koostanud kaupade nimekirja. Nende tuvastuste ja osalt ka hinnangute järgi oli varastatud väga palju. Poes oli olnud vägagi suur kaubatagavara, härra Rynholcil oli laialdane klientuur, hämmastavalt palju oli ta müünud hõbedast ja kullast esemeid, kellade parandamisega oli ta vähe tegelnud. Sellest hoolimata on olemas tõend viiekümne.käekella hankimise kohta; kellasid aga ei leitud.

«Ka tema korterist mitte?» küsis härra nõunik.

Mõlemad härrad vaatasid hämmeldunult teineteisele otsa.

«Kes sooritas korteris läbiotsimise?»

«Läbiotsimise alles võtame ette... Nimelt polnud tal võtit kaasas, nii et meie inimesed pidid kohale tooma lukksepa,» tunnistas härra Mrázek kõhklevalt.

«Kuidas nii, et tal polnud võtit?»

«Noh, ei olnud. Mulle tundus see kohe kummaline. Ei poevõtit ega korteri võtit, mitte midagi. Pidin jätma poe ette kordniku, sest lukku panna seda ei saa.»

«See tähendab ainult üht. Keegi varastas need võtmed,» ütles härra nõunik ja laskis oma pilgul

libiseda üle detektiivide. Meesterea lõpus seisis härra Bouše ja aevastas: «See on tõsi…»

Ja oligi. Kui avati Vyšehradi sünges üürimajas asuva korteri uks, siis tehti kindlaks, et keegi oli käinud siin juba enne neid. Majakraami polnud võetud, ilmselt oli kurjategija otsinud midagi väiksemat ja kallihinnalisemat.

«Lugu läheb aina kenamaks,» torises härra nõunik, kui tuldi talle refereerima. «Ei mingeid sõrmejälgi, eks ole, ja üleüldse ei mingeid jälgi…»

«Ei mingeid,» kinnitas härra Brůžek rahulolevalt. «Teil on õigus nagu alati,»

«Õnn seegi,» ütles härra nõunik, «et see ei sattunud tollesse eriväljaandesse. Mulle ei meeldi sellised eriväljaanded.»

Kuid selles punktis härra nõunik eksis. Esineb juhtumeid, mil ka eriväljaanded võivad osutuda kasulikeks.

Härra nõunik läks Vyšehradi, et paljksröövitud korterit oma silmaga üle vaadata. Kurjategija oli ilmselt ukse võtmega lahti teinud, ja kui ta oli lahkunud, oli ta võtme uksele seestpoolt ette jätnud ja ukse ainult sneprisse tõmmanud. Väga ebameeldiv kujutluspilt: sellal kui meie

poodi jooksime, tegutses siin keegi häirimatult ning rahulikult.

Ärgu tulgu mulle keegi ütlema, et seda pole teinud spetsialist! Kui mitte spetsialistid!

Härra nõunikule meenusid uuesti need kaks, keda oli näinud too kõrendist auskultant ja kellest oli kirjutanud ka väike reporter.

Kui ta oli politseidirektsiooni tagasi jõudnud, ootas teda juba keegi mees. Rässakas, seljas kulunud jope, nii et härra nõunikule piisas ühest pilgust ja ta teadis juba, et see on taksojuht. «Mida te mulle toote?»

«Ma ei too mitte midagi, härra nõunik, kuid mul on kogemusi ja nõnda tulin ma ütlema, mida tean...» Mees tõi lagedale õhtulehe eriväljaande.

«Ma aimasin kohe, et see reporter valmistab mulle ebameeldivusi,» mõtles härra nõunik ja palus ohates taksojuhil istet võtta.

«Siin kirjutatakse, et poest väljusid kaks meest, üks suur ja teine väike ... Mina tahan teile teatada, et ma sõidutasin kaht niisugust meest, ühte suurt ja teist väikest. Berouni, olge head, jõudsin praegu tagasi ja ostsin praegu eriväljaande.»

«Ja tulite kohe siia ... Seda tegite väga õigesti,» kiitis teda härra nõunik. «Aga kas te teate midagi mõlematest? Kuidas nad välja nagid? Et üks oli suurem ja teine väiksem, selles pole ju mitte midagi erilist.»

«Selles muidugi mitte, kuid eriline on see, et üks oli hirmus suur ja teine jällegi hirmus väike. Kui nad mu autosse ronisid, ütlesin ma endale, helde taevas, need on nagu Pat ja Patachon, kui te neid filmikoomikuid tunnete, nendega saab alati palju nalja.»

Härra nõunik vajus mõttesse. Tegelikult oli see reporter hästi teinud, et avaldas selle eriväljaande!

«Te ütlete, et nad sõitsid Berouni? Ja kus nad peale tulid?»

«Taksopeatuses Palacky silla juures.»

«Ja kust nad tulid, kas panite seda tähele?»

«Seda küll mitte... Kuid nad ei tulnud eestpoolt. Nad tulid peatusse tagantpoolt, niisiis Trojani tänavat mööda.» «Lühidalt — nad tulid taksopeatusse Vyšehradist!» «Kindlasti. Nad pidid tulema kusagilt lähedalt, sest muidu oleksid nad leidnud takso mujalt.»

«Kas teile nende juures midagi silma torkas?»

«Just selles asi ongi. Eriti torkas mulle silma, et nad tahtsid taksoga Berouni sõita. Seda ei

juhtu ometi iga päev. ja kui juhtubki, siis pigem öösel, pummeldajatega. Kord tegin ma otsa isegi Mladä Boleslavi, kolm purupommis härrasmeest…»

«Jääme Berouni juurde. Kas neil kahel polnud kaasas mõnda pakki? Väikest kohvrit? Portfelli?»

Taksojuht raputas nukralt pead.

«Mis kell te neid sõidutama hakkasite?»

«Täpselt pool kaksteist, ma vaatasin kella, sest tahtsin teada, kui kaua ma sõidan.»

«Kus teie auto on?»

«Siin väljas, ma sõitsin otse siia... Mis siis?»

«Me vaatame seda natuke põhjalikumalt. Võib-olla pudenes neil midagi taskust välja!»

Suure heameelega tõttas taksojuht välja koos härra nõuniku ja teiste kriminalistidega, et avada oma vana kulunud polstriga «Praga» uksed. Detektiivid võtsid istmed välja ja tuhnisid kõik praod läbi.

Samuti tahtsid nad võtta sõrmejälgi.

«Üks moment, härrased, ärge nähke vaeva, neil olid kindad käes.»

«Kas teate seda täesti kindlalt?»

«Jah, tean. Mida taksojuhil sõidu ajal ikka teha, eks ole, nõnda ma heitsin aeg-ajalt pilgu peeglisse.»

«Olid nad elegantselt riides?»

«Noh, seda ma just ei ütleks ... Kuid kaltsudes nad kah ei olnud, nad olid pigem sellised kodukootud džentelmenid, kui te mõistate, mida ma sellega mõtlen.»

«Miks nad Berouni sõitsid?»

«Seda ma ei tea, kuid üks neist ütles teel? «Täna on ilus ilm, oleks priima teha vaike väljasõit Karlštejni.» Palju nad ei rääkinud, mina ütlesin ka rohkem suusoojaks paar sõna ilma kohta, ent kui nad mulle ei vastanud, siis jäin ka mina vait. Pean tähendama, et ma kohe algul neile ütlesin: «Minu härrad, sõit Berouni maksab tükk raha ...» Kuid see suurem ja tüsedam ütles mulle, et ärgu ma tundku muret.»

«Ja nüüd kirjeldage meile mõlemat. Kõigepealt seda väiksemat,» ütles härra nõunik sõbralikult ja viis taksojuhi jällegi oma kabinetti. Olgu muide öeldud, et autost ei leitud mitte midagi.

Selle isikukirjelduse ajal viibis ruumis veel teisigi kri-

81

minaliste. Kui taksojuht kirjeldas väiksemat meest, et tollel oli mõnevõrra pruunjas või kollane nahavärvus ja tal olid pilusilmad, nagu polekski ta tšehh, siis ütles härra Bouše: «Cum-sem!»

Taksojuht jahmus, kuid härra Bouše palus teda jätkata. Ta lisas, et seda meest kutsutakse Praha allilmas Cum-sem (Jõllsilm) ja et see peab olema mingisuguse hiina nime matkimine, sest mees ise näeb tõesti välja nagu hiinlane või jaapanlane ja tema õige nimi on Božek.

Kui taksojuht oli kirjeldanud ka toda suurt ja tüsedat, ütles üks detektiividest, et see on ilmselt Valinek, ja härra Brůžek läks kohe kartoteegist tema kaarti ära tooma.

Siis laskis härra nõunik taksojuhi minema ja palus teda, et ta vähemalt täna trahterisse ei läheks ja et ta mitte kusagil ei räägiks, mida ta oli teatanud politseile. Ta hirmutas taksojuhti sellega, et ütles: «See Valinek on esimese numbri röövel ja oleks väga halb, kui ta haisu ninasse saaks enne, kui me oleme ta kinni nabinud.»

«Kui need muidugi on need samad kaks, kes härra Rynholci poe paljaks röövisid,» ohkas härra nõunik, kui taksojuht, üliõnnelik, et oli saanud politseid aidata, oli ära läinud.

«Noh Valinekist võib seda küll arvata, sest tal on siin juba kaks röövimist kirjas,» ütles härra Brůžek, kui oli kaardiga tagasi jõudnud.

«Mind häirib siin see Božek, sest tema pole end kunagi sellistesse asjadesse mässinud!»

«Cüm-sem on vaheltkaupleja,» ütles härra Bouše. «Kuid on võimalik, et Valinek rääkis talle augu pähe, ja nõnda lõi ka tema kuritöös kaasa. Sest see korteri puistamine on nii väga tema moodi. Kui lubate, ma toon ta siia.»

Ja lubamist ara ootamata kadus härra Bouše toast.

Härra nõunik mõtiskles valjusti: «Teda siia tuua — see on täiesti võimatu. Sest kui see oli

tema, siis pole teda kodus. Ja kui ta oleks kodus, siis on kõik meie indiitsid aia taga, härrased!»

Härra nõunik silmitses härra Brůžekit: «Ivakese aja eest me rääkisime, et see juhtum vajab head mõttevälgatust. Ja eriti nüüd on seda vaja! Niisiis esiteks, miks sõitsid need kaks Berouni?»

«Et varastatud kraami ara peita,» ütles härra Mrázek.

«Aga miks just Berouni? Miks mitte näiteks Ricanysse?» ütles härra nõunik.

«Neil on seal tuttav,» oletas härra Mrázek.

«Aga miks nad sõitsid kellegi tuttava poole taksoga? Miks nad nii väga kiirustasid?»

«Et meie silmapiirilt kaduda,» katsus härra Brůžek seletust leida.

«Aga miks tahtsid nad meie silmapiirilt kaduda, kui nad olid ometi kindlad, et me nendest mitte midagi ei tea? Ei, ei, siin peab mingi teine põhjus olema.»

Härra nõunik vaatas kella ja tegi kindlaks, et aeg aina kaob, ent nemad istuvad siin ja ootavad head mõttevälgatust.

. . «Aeg ... Jah, need kaks selli tahtsid aega võita! Aga mispärast? Ja just Berounis ... Kui nad oleksid lasknud end Prahas raudteejaama sõidutada, palun väga, siis nad oleksid tahtnud mõnele rongile jõuda,» arutles härra nõunik poolhäälel.

«Rong Berounis? Ja kuhu?» imestas härra Mrázek, kes polnud aru saanud.

Ent aru sai härra nõunik. Ta tõstis korraga pea ja põrutas: «Pagana pihta, Mrázek, see ongi õige mõttevälgatus! Rong Berounis. Nad sõitsid Berouni, et rongile jõuda!»

«Issand jumal, härra nõunik, missugusele rongile,» kohkus Mrázek, sest ta ei tahtnud oma kallist šeffi mitte mingi hinna eest valejälgedele juhatada. «Berouni sõidavad ainult linnalähedased rongid »

«Kuid läbi Berouni, Mrázek, läbi Berouni sõidab rahvusvaheline Praha—Pariisi kiirrong! Ja mis tähendab — sõidab! Berounis möödub temast Pariisi—Praha kiirrong! Ma vahtisin seal kord koos perekonnaga terve tunni, sest see kiirrong jäi hiljaks, ent raudteelased ei julgenud ühtki teist rongi liinile lasta... Brůžek, helistage kohe raudteejaama!»

Jah, see juhtum vajas head mõttevälgatust ja korraga see mõttevälgatus oligi siin! Mõttevälgatus nagu välk — kui ta ainult tabab.

«Cum-semi pole kodus,» ütles ukselt härra Bouše. Ta oli kõhale jõudnud hetkel, mil härra nõuniku kabinet oli kärarikas. Telefonid helisesid. Härra nõunik helistas Berouni, siis jälle Smichovisse, seepeale Plzenisse.

«Pole kodus?» hüüdis härra nõunik selle lärmi sees härra Boušele. «Seda halvem talle!»

Härra nõuniku mõttevälgatus oli väga lihtne. Nood kaks piid kogu asja põhjalikult läbi mõtelnud. Nad võtsid takso ja sõitsid Berouni. Nõnda tagasid nad endile kõigepealt hingetõmbeaega. Võib-olla oli neil Berounis ka koht, kuhu

oma röövsaak peita. Kuid Berouni ei valinud nad saagi peitmiseks, vaid seeparast, et rahulikult ning märkamatult lahku minna. Loomulikult ei põgenenud nad Pariisi, kus sa sellega! Berounis ronisid nad lihtsalt kahte rongi. Kahte rahvusvahelisse rongi, mis seal kohtuvad ja üheks momendiks peatuvad. Üks istub Prahasse minevale rongile ja sõidab nõnda rahvusvahelise kiirrongiga Smichovi kaudu Wilsoni raudteejaama... Aga teine sõidab teisele poole, Plzenisse või veel kaugemalegi. Nõnda segavad nad väga ilusasti jälgi ja pealegi on neil olemas alibi: me ei olnud Prahas, palun, siin on piletid.

Selge?

Kõikidele härradele oli asi selge, ent ühtlasi näis see ka uskumatu olevat. Aga see on juba kord suurte ideede saatus. Nad on nii lihtsad, et panevad jahmatama.

Kõigil läks järsku kibekiireks, sest nüüd sõltus edu igast minutist. Uus telefonikõne Smichovisse korraldusega kinni pidada Pariisist tulev rahvusvaheline kiirrong enne Smichovi raudteejaama.

Ja telefonikõne Plzeniga... Saata raudteejaama riigi-politsei patrull! Vahistada Valinek ja

Božek, isikukirjeldused järgnevad…
«Härrased, mida te ootate?» pöördus härra nõunik oma alluvate poole. «Härra Brůžek, võtke kaasa kõik, kellel jalad all on, ja piirake rong ümber, nii et sealt hiirgi pagema ei pääseks, rääkimata tüsedast Valinekist või sellest Božekist, kes näeb välja nagu hiinlane või jaapanlane. Vagunid läbi vaadata ja mõlemad vahistada! Ärasõit!»
Härra nõunik sarnanes sellel hetkel armee ülemjuhatajaga, vähe sellest — Napoleoni endaga, kes annab käske oma kindralitele. Kindralid, täpsemalt öelduna härrad detektiivid, kadusid ruumist jooksujalu ja peatusid tegelikult alles raudteeliinil Smichovi vaksali ees. Käsu kohaselt vajus semafori käsivars alla ja Pariisi—Praha kiirrong, mis oli Radotinist juba siia rühkinud, hakkas pikkade vilede saatel pidurdama.
Vahepeal oli härra nõunik uuesti Plzenisse telefoneerinud ja veendunud, et ka seal on kõik korras, et mõned mehed sõidavad rongiga kaasa ja hoiavad igas jaamas silmad lahti.
«Iga mees, kes näeb välja nagu jaapanlane, valgustatakse läbi, härra nõunik. Võite meie peale kindel olla. Kiirrong saabub siia viiekümne minuti pärast,» raporteeriti Plzenist.

Härra nõunik hingas kergendatult. Loomulikult tuleb arvestada ka seda, et see kõik korda ei lähe. Sellisel juhul...
Uuesti helises telefon ja härra nõunik haaras läbematult kuuldetoru. Kuid helistas hoopis härra kohtunõunik ponahlo, kes tahtis teada, kuidas juurdlus laabub; kohtus tuntakse loomulikult selle vastu suurt huvi.
«Loomulikult,» ütles härra nõunik Vacátko. «Kuid esialgu pole meil veel rnidagi kindlat käes. Jälgedel me muidugi oleme, mis politseinikud me siis oleksime, kui me pidevalt jälgedel ei oleks ...»
Kui ta oli kuuldetoru ara pannud, pomises ta: «Jah, minu kullakallis, see siin pole kohus, kus sulle laotakse kõik ilusasti nina alla ja sina siis ainult lehtised raamatuid ja otsid parajat paragrahvi. Meie peame kõigepealt tolle lurjuse kinni püüdma…»
Lõpuks peatus rong enne Smichovi raudteejaama. Aur sisises vagunite vahel. Konduktorid vaatasid vaguniuste vahelt välja, et mispärast rong seisma jäi, ja nägid hämmastusega, kuidas piki raudteeliini jooksevad kohmakalt mõned härrad, peas kõvakübarad.
Härra Brůžek hüppas hoogsalt esimesse vagunisse veduri taga.
Ta astus vagunikoridori ja kavatses kontrollimist alustada, kui ta korraga tardus.
Vaguni teises otsas avanes kupeeuks, väike mees kummaliselt kollase näoga pistis pea välja, ent härra Brůžekit nähes tõmbas jälle tagasi.
Härra Brůžekil läks keha kuumaks. Taeva pärast, see ta ongi, nagu härra nõunik oli ütelnud. Božek on just siin!
Härra Brůžek pöördus ümber, läks vaguniuksele, kummardus ettepoole ja vilistas. Härrad taipasid jalamaid, need olid vilunud detektiivid. Nad jätsid oma vagunid sinnapaika ja piirasid ümber esimese, sest seal asus see, keda nad otsisid.
Härra Mrázek tungis lahinguvalmilt sellesse vagunisse teiselt küljelt. Kitsas koridoris pilgutasid härrad teineteisele silma. Härra Brůžek, vastupidiselt oma tavalisele käitumisele, pistis käe taskusse, kus tal oli revolver.
Kuid nüüd avanes kupeeuks temapoolses koridoriotsas ja ennäe: jälle vaatas välja väikese mehe tuttav nägu ja jälle kadus see kiiresti; härra Brůžekil oli tunne, et see nägu koguni naeratas. Kuidas saab see olla siin, kui ta veel hetke eest oli seal? Kas ta jõudis siia joosta selle hetke

vältel, mil mina endale abiväge kõhale kutsusin? On see alles neetult väle sell!
Siis nägi ta, kuidas vaguni teises otsas andis härra Mrázek käega märku ja osutas uksele, mille juures ta seisis. Ja vähe sellest, oli näha, et ta tõmbas taskust revolvri. Kas see Božek on tal siis seal?
Ja juba valmistus härra Mrázek kupeeust avama, kui vaguni keskel vaatas jällegi ukse vahelt välja väike kollase näoga mees, silmitses esiteks härra Mrázekit ja siis härra Brůžekit, naeratas sõbralikult ja kadus jälle.

Härra Brůžek vahtis jahmunult härra Mrázekile otsa ja tormas siis esimesse kupeesse. Mida see Mrázek janditab, see sell on ju siin! Aga mida see tähendab?! Siin on neid kaks! Mõlemad väikesed ja mõlemad kollased.

«Siin ta on!» hüüdis härra Mrázek teisest vaguniotsast. Sest ka tema oli heitnud pilgu kupeesse ja näinud seal tagaotsitavat Božekit, Ja näinud, et neid oli seal tervenisti kolm!

Sel hetkel avanesid nagu käsu peale vagunis kõik kupeeuksed ja kõikjalt vaatasid välja mehed, kes vastasid täpselt politseidirektsiooni poolt antud kirjeldusele.

Terve vagunitäis ühesuguseid mehi!

«Siin on ju aina Cum-semid!» hüüdis härra Mrázek kohkunult ja härra Brůžek ei osanud muud teha kui ainult noogutada. Vagunisse tungisid teised detektiivid, kes olid rahutuks muutunud, kuna veel ikka polnud midagi juhtunud. Vagunikoridor oli neid täis ja nende vahel sõelusin väikesed kollase nahavärvusega mehed, mõned neist hakkasid kummalist keelt vadistama.

Siis ilmus vaguni keskele hallide juustega pikk härra ja karjus tšehhi keeles: «Kurat võtaks, mis siin lahti on? »

«Seda tahaksin meeleldi ka mina teada,» ütles härra Brůžek ja pööras märkamatult tagurpidi oma kuuereväári ja näitas oma detektiivimärki.

Hallide juustega härra muutus leebeks: «Kas on siis midagi juhtunud?»

«Seni veel mitte midagi,» ütles härra Brůžek. «Kes teie olete?»

«Mina olen tenniseklubi «Roheline-Valge» asjaajaja ja viin Jaapani tennisemeeskonda Prahasse.»

«Jaapani tennisemeeskonda…»

«Jah. Davise karikas, te ju ometi teate seda, eks ole?»

«Tean,» ütles härra Brůžek. «Kõik on korras.»

Siis andis ta oma meestele märku ja kõik väljusid vagu-

nist. Rong hakkas aeglaselt liikuma ja vaguniakendest lehvitasid sõbralikult kõvakübaraid kandvatele härradele väikesed kollased mehed, välimuselt kõik nagu härra Božeki koopiad.

«Davise karikas,» sosistas härra Brůžek ja tal oli tunne, nagu oleks ta just äsja joonud põhjani kibedusekarika. See oli väga suur ja väga kibe karikas.

Rõõmsalt puhkides jõudis kiirrong Smichovi vaksalisse ja selles saginas ei märganud mitte keegi, et kolmandas vagunis läks tualetti väike kollaka nahavärvusega mees, kes oli väga hästi tähele pannud, mis teoksil, ja arusaamatul — või pigem küll vägagi arusaadaval — põhjusel oli tal nii halb hakanud, et ta lihtsalt oli pidanud üksindust otsima. Kui ta oma keha kergendas, sosistas ta ühtlasi tänusõnu pääsemise eest.

Härrad detektiivid läksid Smichovisse jalgsi. Nad ei kiirustanud.

Härra nõunik ootas telefoni juures teateid. Kuid telefon oli ängistavalt tumm.

Vahepeal oli Praha—Pariisi kiirrong Plzenisse saabumas. Perroonil jalutasid kolm silmatorkamatu välimusega härrat. Raudteelased tervitasid neid juba kaugelt: «Tere päevast, härra inspektor!»

Kui rong oli jaama sisse sõitnud, asetusid need kolm niimoodi, et võisid näha igaüht, kes väljub.

Võib-olla poleks nad toda õiget meest leidnud, kuid see suur tugev mees, kes ühest rongi keskel asuvast vagunist välja astus, märkas neid. Ta oli kogenud mees ja salapolitseinike suhtes oli tal hea nina. Ta ei kohtunud nendega esmakordselt. Kui ta nägi, et üks neist tema poole tuleb, lipsas ta vagunisse tagasi, hüppas teiselt poolt rööbastele ja pistis piki raudteeliini jooksu.

Kuid sala polnud kah argpüks, ta lihtsalt roomas vaguni alt läbi sellise nobedusega, mida keegi poleks temalt oodanud.

Suur mees pistis nüüd päris põgenema.

Kui ta aga oli vaksali selja taha jätnud, jäi ta seisma ja pöördus ümber. Kõvakübaraga mees tuli aina lähemale.

Siis pistis suur mees käe taskusse, detektiiv jõudis veel märgata musta revolvrit, ja juba lajataski pauk. Detektiiv karjatas ja haaras kõhust kinni. Tema tulistas samuti, kuid ainult alarmi

mõttes.

Mees põgenes.

Revolvripauk tegi liinil viibivatele raudteelastele sel-

87

geks, et midagi on lahti, ja peale selle kõlas ka tuttav politseivile.

Mees aina jooksis ja tulistas veel kord. Raudteelased, kes olid tahtnud talle järele tormata, jäid seisma.

«Võtke ta kinni! Võtke ta kinni!»

Hüüded kõlasid nüüd vaksali tagant, kuid mitte keegi ei tõtanud meest kinni võtma, sest kõik olid näinud, et põgenik ei kavatse oma nahka odavalt müüa.

Signaalvile triller alarmeeris kõiki politseinikke, kes aga muidugi ei teadnud, mis on lahti.

Ja nõnda näitasid hüüded ning viled ainult umbkaudselt kätte suuna, kuhupoole kurjategija põgenes.

Ta jooksis tükk aega piki raudteed, lippas siis tammilt alla ja oli peagi linnast väljas. Näis, et siin põldudel, kus asusid juba viimased linnamajad, läheb tema olukord kergemaks.

Ta hingeldas raskelt ja pööras end ümber. Tema taga polnud mitte kedagi. Kaugelt kostvad hõiked «Võtke ta kinni!» ei kohutanud teda. Kui ta juba on kord sisse kukkunud, siis elusalt ta end kinni võtta ei lase!

Tema taga oli niisiis kõik korras. Aga tema ees ... Tema ees oli metsatukk, mõned aiad ja väikesed majad. Kuid siin oli ka maantee ja mööda seda marssis parajasti rühm sõdureid, keda kamandas noor leitnant. Rühm tuli tagasi lasketiirult ja laulis käsu kohaselt «Hommikul, kui kireb kikas…»

Põgeneja jäi kõhklevalt seisma.

Hüüded «Võtke ta kinni!» tugevnesid.

Leitnant kuulis midagi ja vehkis käega, et laulmine lõpetataks. Kuid käega vehkimine pole käsk, ent sõdurid kuuletuvad ainult käsule.

«Laul jätta, kurat võtaks,» pistis ohvitser möirgama ja vahtis jahmunult üksikut meest, kes hoidis käes revolvrit.

Kusagil aedade vahel tuli nähtavale inimesi.

Mees andis uuesti jalgadele valu.

«Poisid, kähku,» karjus leitnant ja unustas täielikult käsutamise, «noh, kähku, ütlen ma! Ahelikku ja ära lõigata tal tee metsatukka! Ja täägid! Täägid!»

Leitnant teadis muidugi, et laskeeeskirjade järgi on kogu rühm ilma lahingupadruniteta. Juba lasketiirus oli ta kontrollinud — samuti eeskirjade järgi — kõikide püsse, et kindlaks teha, kas mõnda püssirauda pole jäänud unustatud padrun.

Korratult ja värisevate kätega panid sõdurid püssidele

88

täägid otsa, kusjuures nad traavisid metsatuka ja aedade poole, et põgenev mees ei saaks ahelikust läbi murda.

Nõnda suundus mees jälle maantee poole.

«Pikali!» möirgas leitnant, nagu oleks sellest mingit abi. Kuid ta ei võinud ometi oma kaitsetuid sõdureid ässitada mehe kallale, kellel oli relv. Helde taevas, kes seda iganes näinud, rühm sõdureid täägistatud püssidega — ja see sell on siiski tugevam kui nemad kõik kokku.

Sellel hetkel tulistas mees uuesti. Ta ei sihtinudki: ta tundis lihtsalt hirmu ja tahtis näidata, et ta murrab endale relvaga teed.

Kapral, kes oli oma jaoga teises otsas, laadis oma püssi võimetus vihas paukpadrunitega ja kukkus kõrvetama.

Mees pistis meeleheitlikult jooksma. Sõdurid olid pikali ja ootasid.

Mees lähenes neile.
Nüüd ei võinud leitnant enam viivitada. Temal oli ainukesena laetud püstol.
«Seis!» karjus ta, kuna mõtles eeskirjadele.
«Seis!» kordas ta.
Põgenev mees tulistas uuesti. Siis vajutas päästikule leitnant.
Mees vajus maapinnale ja pistis röökima, hoides põlvest kinni. Ta ei tulistanud enam, tal olid padrunid otsas. Ja valu oli ta lõplikult tümaks teinud.
Tagantpoolt tulid politseinikud joostes. Leitnant lähenes lamavale mehele tagantpoolt ja lõi jalahoobiga tema revolvri tükk maad kaugemale.
See oli küll tarbetu, ent sellel hetkel ei tulnud leitnandile mitte midagi targemat pähe.
Sõdurid ajasid end pikkamisi jalule. Nad vaatasid kimbatust tundes oma püsse, millede otsas helkisid tuhmilt täägid, ja toda hädaldavat paksmagu, kes lamas maas.
Nõnda võeti kinni Valinek, mõrvar ning röövel, kes oli nüüd oma kontosse lisanud ka veel raskesti haavatud detektiivi.
Božek leiti veel samal õhtul ühest Zižkovi trahterist. Ta ei teadnud mitte kusagile mujale peitu minna.
Reporter avaldas uue eriväljaande ja härra politseinõunik ise andis talle selle jaoks ohtrasti materjali. Jaapani tennisemeeskonnast polnud seal muidugi sõnakestki.

VII. SOLAARIUM

Tapetud naine avastati alles õhtu eel, seepeale joosti siis komissariaati; võttis natuke aega, enne kui saabus politsei, kes helistas kriminäaljälitusse, ja enne kui härrad detektiivid olid kahekümne esimese trammi lõpp-peatusse jõudnud ja enne kui nad hakkasid üles minema metsastunud nõlvakust, aedade ja villade vahelt, oligi juba läinud pimedaks.
Läbi selle pimeduse komberdasid härra Mrázek ja härra Brůžek ja kirusid tasakesi, kuna see kõik neile üldsegi ei meeldinud. Nad olid juba eakad inimesed ega tundnud vähimatki igatsust vantsida pimedas niisugustes kolgastes kus nad polnud iialgi olnud.
«See siin on selline sünge nurgatagune, et siin lihtsalt peab mõrvama,» seletas härra Mrázek, kui nad kitsa tänava ühel käänakul natuke hinge tagasi tõmbasid.
«Mõrvama just ei pea, kuid siin võib inimene saada südamerabanduse,» korrigeeris teda härra Brůžekr
«See on meie rajoon,» informeeris neid kohaliku komissariaadi politseinik ilmse uhkustundega hääles; talle valmistas heameelt, et härrad kriminaaljälitusest saavad ometi kord ka oma nahal tunda, kui palju saapataldu peab tavaline kordnik läbi kulutama, enne kui tal tekib lootus üsna väikese ametikõrgenduse saamiseks.
«Oleks mugavam olnud, kui te oleksite sõitnud Krci ja siis ülesmäge Lhotkale, see oleks ainult väikese ringi teinud. See siin, minu härrad, on noobel kvartal, siinsed elanikud on puha autoomanikud.»
Härrad detektiivid mõtlesid, et neilgi on auto olemas kuid siis oleks pidanud härra nõunik nendega kaasas olema, ainult sellisel juhul võinuksid nad endile niisugus luksust lubada. Kuid aeg oli juba hiline ja nõnda tegi härra Brůžek otsuse, et ei hakka enam vana tülitama: kes teab, mis seal lahti on, parem endil kõigepealt järele vaadata.
Nüüd nad olidki mäe otsa jõudnud. Siin oli natukene valgem; nad olid ära tulnud kitsalt tänavalt, mis ilmselt

oli siin peateeks, kuhu suubusid kõik aedade ja villade juurde viivad rajad, ja seisid suure rohelise värava ees, mille kaudu, nagu öeldakse protokollides, nad saabusid kuriteokohale.
See oli uus ja kummaline villa, katuseks hiiglasuur klaaskuppel, mis helkis kuuvalguses.
«See on tähetorn, eks ole?» lausus härra Mrázek asjatundlikult.
«See on solaarium «Päike Annab Tervist».»

«Mis?» hämmastus härra Mrázek.
«Nii seda nimetatakse, olge head,» ütles kordnik ja avas värava.
«Mõrv solaariumis,» pomises härra Brůžek. «Härra nõunik teeb homme suured silmad!»
Praegu aga tegid suured silmad mõlemad detektiivid. Siin oli politseinikke nagu seeni pärast vihma. Siinsele komissariaadile Praha serval on mõrv suursündmus ja nõnda viibisid köhal kõik, kes täna teenistuses olid.
Härrad detektiivid sisenesid kõigepealt kummalisse ümmargusse halli, kust pääses välja paljude uste kaudu, ja kordnik viis nad teisele korrusele kupli all, kus praegu põles üksainus elektripirn ja valgustas ähmaselt kaht lavatsite rida, mis olid teineteisest eraldatud puust vaheseinaga. Rea lõpus ühel lavatsil lamas inimene, kes oli kaetud valge linaga.
Avara ruumi nurgas seisid kaks inimest, mees ja naine, seljas valged kitlid. Nad värisesid kogu kehast ja ootasid, et need kaks kõvakübaraga härrat teevad imet.
Härra Mrázek ja härra Brůžek muidugi ei mõtelnudki imet teha. Nad tahtsid siin lihtsalt natuke ringi vaadata ja hommikul oma šefile raporti anda. Mõlemal asus ka kusagil südamesopis selline arglik mõtteraasuke, mida nad teineteisele loomulikult ei ütelnud: küll oleks tore, kui nad võiksid talle ühtlasi raporteerida sedagi, nagu muuseas ja möödaminnes, et nad on mõrvari tabanud ja võivad ta siia tuua, niipea kui härra nõunik suvatseb ainult käskida... See oleks juba täistabamus, ja nad mõtlesid sellele pidevalt, kuigi nad näitasid täiesti ükskõikset nägu.
«Vanemkordnik Hviždala,» kõmises kõuena nende selja taga, nii et mõlemad võpatasid. «Kannan ette, et kohal viibiv solaariumipidaja härra Sulc helistas meile, et siin on leitud surnud naisterahvas, ja kohal viibiv proua Sulcovä, solaariumipidaja abikaasa, kinnitas, et täna kell

kuus, kui siin lõpetatakse, ei tõusnud päevitaja ühelt lavatsilt ja tema, see tähendab proua Sulcovä, kes siin köhal viibib ja nurgas seisab, vaatas lähemalt ja… Ja edasi seletab juba tema ise isiklikult. Proua Šulcova, astuge lähemale!»
Valget kitlit kandev proua ohkas valjusti ja astus pärast nii pidulikku ning ranget kutset väriseval sammul suure ruumi keskele.
Härra Brůžek ja härra Mrázek tänasid agarat vanem-kordnikku peanoogutusega ja eelistasid surnu vaatlemist jutu kuulamisele.
See oli keskealine naine, päris ilusa näoga, paistis, nagu magaks ta, ainult laubal oli väike ümmargune haav, pisike verine auk.
Kohalik praktiseeriv arst, kohvrike näpu otsas, kes oli siia tulnud, et surma konstateerida, lausus arglikult:
«Teie arst seletab teile seda paremini kui mina, ent see naine on surnud juba paari tunni eest. Ma poleks iialgi arvanud, et läbi jooksnud kuul võib nii puhta haava tekitada.»
«Ilus haav,» ütles härra Mrázek. «Ent kuul ei ole läbi jooksnud.»
Ta kergitas ettevaatlikult surnu pead. Padjal polnud verd, kuul ei olnud pea teiselt küljelt välja tulnud.
Härra Brůžek pöördus ringi, et vaadata, kus kurjategija oli seisnud. Ilmselt puust vaheseina taga, mis poolitas ümmarguse ruumi härrade ja daamide osakonnaks. Ta pidi tulistama üle selle vaheseina, see tähendab, et ta oli seisnud lavatsil vaheseina taga. . Tahtmatult vaatas härra Brůžek veel kõrgemale, kuid seal oli ainult klaas ja selle taga sirasid juba esimesed tähed.
«Niisiis, proua… hm… Šulcovä, kuidas see juhtus? Millal te kuulsite pauku?» küsis härra Mrázek.
«Vabandage, kuid mina ei kuulnud mitte midagi,» ütles proua tasa, ent kindlalt. «Mina ei viibi siin kogu aeg.»
«Aga teie mees, solaariumipidaja?»
«Mina ei ole samuti mitte midagi kuulnud,» pomises mees kusagilt ruumi servast.
«Niisiis ei viibinud ka teie siin kogu aeg ... Hästi... Ent kes siis kuulis pauku?»
Valitses vaikus.
«Noh, keegi pidi seda ometi kuulma, eks ole?» kordas härra Brůžek oma küsimust, «Siin oli

ometi inimesi!»

92

«Vist ei kuulnud mitte keegi midagi,» pomises härra Sulc.
Härra Mrázek vaatas ringi: «Kus see lavats asus? Kas täpselt nii, nagu ta praegu seisab?»
«Jah,» ütles naine.
«Miks ta ei seisa teistega ühel joonel?»
«Ta seisis ühel joonel!» kaitses end proua Šulcovä.
«Kuid praegu ei seisa. Kes teda liigutas?»
«Küllap meie, kui me selle naise üles tõstsime,» pomises nurgas jällegi härra Sule.
«Te kergitasite teda? Kuid mispärast? Viimati kandsite teda veel tükk maad ringigi, mis?» hüüdis härra Brůžek.
«Meie katsusime teda kõigepealt äratada, ja nõnda ma hakkasin teda raputama,» seletas proua Šulcovä, «ja kui ta ei liigutanud, siis ma tõmbasin tema näolt lina... Issand jumal, ma sain nagu puuga pähe!»
«Moment, tal oli nägu kaetud? Mispärast?»
«Patsiendid teevad nõnda kaitseks päikese vastu. Tema oli end üsna vähe kinni katnud.»
Härra Mrázek võttis lina otsast kinni. See oli läbi lastud.
«Näidake meile täpselt, kuidas see lina lebas.»
Proua Šulcovä, silmades suur õudus, astus surnu juurde. Ta katsus lina surnu näole tõmmata, kuid ta käsi värises.
«Kes siin veel olid peale selle naisterahva?»
«Siin oli täna küllalt palju rahvast,» ütles õõnsal häälel härra Sulc. «Õhtu eel jäi tung muidugi vähemaks. See daam tuli... me tunneme seda daami, tema käis siin korrapäraselt, proua Wintrovä on meie kunde, ta käib siin juba mitu kuud ... Niisiis see daam tuli siia pärast lõunat, umbes kella kähe paiku. Noh, ja hakkas päevitama ... Ja siis läks ta alla puhkeruumi, tean seda kindlasti, ja tuli uuesti siia, siin läheb nimelt väga palavaks, nii et daamid ja härrad käivad vahepeal puhkamas… Ja siis ta jäi juba siia... Vist uinus.»
«Jäädavalt,» kostis härra Brůžek süngelt.
Härra Mrázek tõstis pea: «Niisiis ei kuulnud te ühtegi lasku? Ent ometi lasti see naine maha siin selles ruumis. Kas see ei tundu teile kummaline? Kas ei tundu? Mulle tundub see küll kummaline. Ja isegi väga!»
Uuesti hakkas valitsema vaikus suure klaaskupli all. Kõik vahtisid neid kaht, kes kandsid valgeid kitleid.
«Kes olid siin veel peale selle... selle surnu? Andke

93

meile täpne nimekiri nendest kõikidest, kes olid siin, kas mõistate?»
Proua Šulcovä noogutas, ent tema mees torises:
«Kas meie siis kõiki teame?»
«Teil on'nende nimed ometi kusagil kirjas, eks?»
«Miks me peaksime neid kirja panema? Kas te panete inimesi kirja, kui nad näiteks ujulasse lähevad? Ja siin on solaarium. Mõnda inimest me teame, mõnda mitte ...»
Detektiivid vaatasid teineteisele otsa. Ei, ei, see asi siin ei näinud küll selle järgi välja, et nad saaksid härra nõunikule raporteerida: sooritati mõrv, ent asi on lahendatud ja kohe võime teile serveerida ka kurjategija. Ei, ei see lugu on komplitseeritum. Kogu see solaarium on mõnevõrra koomiline … Ja need kaks veel eriti!
Härra Mrázek läks telefoni juurde. Pole midagi parata siia peab tulema politseiarst, siia peab tulema fotograaf, siia peab tulema kogu mõrvakomisjon, härra Brůžek või vestelda proua Šulcoväga ja panna kirja külastajad, keda proua teab. See paistab veel palju tööd nõudvat.

Kui mõlemad detektiivid hulk aega pärast keskööd kummalisest solaariumist lahkusid ja puujuurtele komistades ekslesid tarade vahel, mis ümbritsesid Podoli metsastunud mäenõlval paiknevaid villasid ning aedu, ohke härra Brůžek: «Mulle näib, et vana pole meil küll vaja äratada, kuid midagi rõõmustavat me talle hommikul ka teatada ei saa.»

Härra Mrázek, keda peale nende kõikide vaevade ka veel kingad pigistasid, ütles kurvalt: «Mees, me olime lihtsalt üteldes, liiga enesekindlad!»

Ja mõlemad vaikisid sügavmõtteliselt, sest nad taipasid et mõlemad olid hellitanud üht ning sama lootust: tuu härra nõunikule kurjategija nagu kinnivõetud jänes.

Täiesti kindlalt olid nad tuvastanud ainult surnu ees- ja perekonnanime, siis kummalise asjaolu, et personalist mitt keegi polnud midagi kuulnud — ja vaevalt külastajatestki keegi midagi kuulis — edasi selle, et surnu oli tapetu lasuga otse keset laupa ja et nendest inimestest, kes töile päeval olid viibinud solaariumis, võib üles leida umbes neli isikut, kelle nime ja ligikaudset aadressi proua Sulcovä teadis. Veel olid nad kindlaks teinud, et lavats, millel surnu lamas, oli oma kohalt ara nihutatud ja alles pika nuputamise peale oli neil õnnestunud seda niimoodi paigutada, nagu ta esialgselt oli olnud. Ka teised lavatsid olid paigast ara, proua Šulcovä kinnitas, et ta oli koledast hir-

must aetuna nende otsa kõmistanud, kui ta oli avastanud proua Wintrovä surnukeha, ja püüdis seda tõestada oma jalal asuva sinise laigu abil.

Mõrvar pidi olema oma ohvri selles ruumis maha lasknud, näis võimatu olevat, et ta oleks laiba siia kandnud. Ainus silmapilk, mil seda oleks saadud teha, oli vist hetk, mil kõik külastajad olid lahkunud ja proua Wintrovä oli üksi siia jäänud. Kui ta muidugi sel silmapilgul, mil kõik külastajad lahkusid, veel üldse elus oli…

Kui härrad olid selle kõik veel kord oma vaimusilma eest mööda lasknud, teatas härra Brůžek, et tema läheb nüüd lähimasse lokaali hommikust rupskisuppi sööma, sest magamiseks on aeg juba liiga hiline ja peale selle ega talle und ei tulekski. Väike lapski saaks aru, et nad kõike kokku võttes ikkagi mitte midagi ei tea. Ent härra nõunik ei armasta niisuguseid väikseid lapsi.

Härra Mrázek kiitis oma kolleegi kavatsuse heaks ja võttis söögi alla topeltportsjoni rummi, sest see teritab mõistust. Seepeale ta ütles, et veel pole kadunud kõik, sest pimedus ei lasknud neil seal põhjalikult ringi vaadata. Näiteks ei tea nad veel mitte midagi sellest proua Wintrovästt, ja seepärast ei võigi nad aimata, kes võis huvituda tema surmast.

«Kui sa võtad mõnda juhtumit kergekäeliselt, siis on ta lõppude lõpuks ikka neetult raske. Ikka seesama lugu, kulla mees. Kuni sa pole seda igast kandist vaadelnud, seni ei tea sa mitte midagi.»

Seepeale võtsid nad veel ühe rummi ja läksid direktsiooni, et kirjutada raport härra nõunikule. Solaariumi külastajate aadressid taskus, nõnda alustas härra Mrázek varahommikul oma ringkäiku, ent härra Brůžek pöördus tagasi villasse, et päevavalges vaadata, kas ei leidu siin mõnda niidiotsa, mis võimaldaks kogu juhtumi lahti harutada. Härra Mrázek võttis endaga kaasa ka härra Bouše ja nad läksid kõigepealt härra Winteri poole. Ta ise avas neile. Ta oli unine, nägu oli tal loppis ja silmad hägused, kuruga oli ta tõmmanud öösärgi peale hommikumantli. Ta nägi välja nagu inimene, kes on alles vastu hommikut magama jäänud.

Kui härrased olid oma mantlireväärid tagurpidi keeranud, noogutas härra Winter: «Te tulete minu naise pärast, eks?»

Härra Mrázek ajas kõrvad kikki: «Kas te teate temast midagi?»

«Momendil küll ei tea,» ütles härra Winter ja andis käeliigutusega märku, et mehed sisse tuleksid. Ta viis nacj külalistuppa, kus asus kõrge vanamoodne puhvetikapp, ja pani nad istuma plüüspeatsiga kanapeele.

«Ma ei tea temast midagi, kuid võin juba arvata…» ütles härra Winter ja tõmbas endal käega väsinult üle näo.

«Mida te võite arvata?» küsis asjalikult härra Mrázek Ta oli oodanud kõike, ainult mitte seda, kui rahulikult see mees räägib oma surnud naisest. Samal ajal laskis härra Bouše pilgul toas ringi käia.

«Ma arvan, et ta on plehku pannud,» ütles härra Winter.

«Kuidas?» jahmus detektiiv. «Kes on plehku pannud? Kas teie naine?»

«Muidugi minu naine. Muide, seda ma ootasingi.» «Kas tal oli, ma ütleksin, selleks põhjust?»

«Loomulikult mitte. Kuid ta läks peast segi. Ühe teise mehe tõttu, et asi oleks selge.»

Härra Bouše tõusis ärevalt püsti. Härra Winter silmitses teda vaenulikult.

«Kus on teie naise tuba või magamistuba?»

«Mida te sealt soovite?»

«Ringi vaadata. Vahest leiame sealt midagi, mis hm... tõestaks teie väidet.»

Härra Winter kaotas nüüd täielikult oma enesekindluse ja tõusis püsti: «Mul valitseb seal korralagedus.. . Katsusin magama jääda…»

«Läks see teil korda?» küsis osavõtlikult härra Mrázek «Palun võtke uuesti istet, kolleeg vaatab seal natuke ringi Kas teie naine jättis teile mingi teate?»

«Ta ei ole mulle mitte midagi jätnud. Eile ei tmnud ta üleüldse kojugi. Mulle on kõik selge.»

«Ja kuhu ta teie arvates võis minna? Kas oma vanemate poole, nagu daamid tavaliselt teevad?»

«Tal ei ole vanemaid. Ma arvan, et ta pani plehku noh, lihtsalt niisama. Ta tahtis end minust lahutada lasta.»

«Kelle pärast?»

«Kui ma seda teaksin! Ma oleksin ta ...»

«Mis elukutse teil on?»

«Olen «Singeri» õmblusmasinate agent!»

«See on ju üsnagi rahuarmastav elukutse,» ütles härra Mrázek ja katsus kibestunud ning vihasele abielumehele naeratada.^

Härra Bouše naasis magamistoast ja hoidis käes mõningaid pabereid.

Winter läks näost punaseks: «Kuidas te need üles leidsite?»

«Harjumuse asi… Kas te pidasite oma naisega kirjavahetust?»

«Me ei rääkinud teineteisega ja suhtlesime kirjalikult.»

«Tähelepanuväärne moodus. Nii mõnigi abielumees kadestaks teid,» ütles härra Bouše sügava veendumusega..

«Minu naine … ta läks tõesti peast segi. Kujutage endale ette, see lugu on tuurinud juba pool aastat või enamgi. Korraga oli ta nagu ümber vahetatud, ta ei salanud mulle üleüldse, et tema süda kuulub teisele. Ma arvasin, et ma lähen hulluks. Katsusin temaga heaga . . .»

«Ja ka kurjaga,» täiendas teda härra Mrázek abivalmilt.

«Mingit jõhkrust tema suhtes ma endale ei lubanud, kuigi ma arvan, et mees minu olukorras . . .»

Härra Winter pigistas käed rusikasse, nii et sõrmenukid valgeks muutusid. Ilmselt oli tegemist ägeda mehega.

«Kus te eile olite?» küsis ootamatult härra Bouše.

«Kus ma siis ikka olin?» imestas härra Winter. «Ärireisil.»

«Miks te täna ärireisil ei ole?»

«Seepärast, et iga päev me ärireisile ei sõida. Ja peale selle ootasin ma oma naist, ja kui ta ei tulnud . . . Mul on raske öö seljataga, hommiku eel ma taipasin, et ta ei tule tagasi . . . Ma ei suutnud ärireisile minna, minu härrad, sellises olukorras poleks ma olnud võimeline õmblusmasinaid müüma,

õmblusmasinad nõuavad rahu ning kesken-dumist.»
«Härra Winter, palun pange end riidesse. Tulete meiega politseidirektsiooni, kus koostame koos teiega protokolli.»
Härra Winter tõusis, tegi kerge kummarduse ja läks magamistuppa.
Härra Mrázek seisis pooleldi avatud uksel ja ajas temaga igapäevast juttu. Küsis temalt, kuidas tal äri läheb, väitis, et ilmselt on härra Winter jõukas, see on juba korterist näha, päris, kas tema naine ei elanud laia elu ... Talle polnud tähtis, mida härra Winter vastab, talle oli tähtis, et too üldse vastaks, sest ainult nii oli härra Mrázek kindel,

et mõrvatu mees ise plehku ei pista. Kuid härra Winter oli ilmselt liiga kurb. Ta ilmus nähtavale ja tema riietuses avaldus just see elegants, mis iseloomustab suuremate firmade esindajaid, ja ta teatas, et seisab täielikult käsutuses.
Esikus rippusid seinal mõõk ja vana sõdurikiiver. Härra Bouše jäi küsivalt nende ette seisma ja härra Winter ütles «Sõjamälestus.»
Siis astusid nad koridori ja härra Winter lukustas hoolikalt ukse.
Kui härra Mrázek jõudis direktsiooni, ootas teda ees palve, et ta helistaks kohe härra Brůžekile, kes viibis hommikust peale solaariumis.
«On sul midagi uut?» küsis ta ahnelt.
«Mul on selle mehe nimi ja aadress, kes oli mõrvatud naise armuke. Vähemalt kohtus ta temaga pidevalt siin solaariumis. Ja muide, mulle ei meeldi üldsegi solaariumipidaja ja tema naine.»
«Mulle ei meeldi praeguseni üleüldse miski,» ütles härra Mrázek ja pani toru ara.
Siis läks ta proua Wintrovä kallima Jan Räkosi poole, kes elas Smichovis.
Ta mõtles, et siin läheb samuti nagu härra Winteriga. Nad ajavad natuke aega juttu ja siis võtab ta mehe endaga direktsiooni kaasa. Kuid härra Räkos, kindlustusselts: «Slavia» kolmekümneaastane ametnik, oli, nagu öeldakse, voodi külge aheldatud. Tema ema kinnitas, et poeg pole juba eile hommikust saadik tööl käinud, sest tal käis pea ringi, ja nõnda oli ta kõhale kutsunud arsti. Poeg oli tahtnud kõigest hoolimata tõusta, kuid kõrge palaviku toitu polnud see võimalikuks osutunud.
Härra Mrázek oli umbusklik, kuid vana daam paistis usaldusväärne olevat, peale selle ütles ta, et õhtupoolikul oli tulnud siia keegi härra kindlustusseltsist ja küsinud poja järele. Kui härra Mrázek oli noore mehe voodi ääres istet võtnud, saabus arst ja kinnitas, et gripp oli patsienti tõesti juba eile tabanud. Nädala pärast on ta jällegi terve, selline haigus hiliskevadel pole mitte midagi erakordset.
«Kuid te käite siiski üsna sageli solaariumis, eks ole?» ütles härra Mrázek.
Härra Räkos noogutas, et käib tõesti, ja arst tähendas, et see on rumalus, sest praegu väljas päikest võtta — selle tagajärjeks on kindlasti külmetumine. Ilmselt ei teadnud

siinne arst mitte midagi solaariumist «Päike Annab Tervist».

Kui arst oli lahkunud, küsis härra Mrázek haigelt:
«Kas te käite seal solaariumis üksi?»
«Jah.»
«Ja üksi ka lahkute sealt?»
«Jah, ent mispärast...»
«Ja kellega te seal kohtute?»
Härra Räkos vaikis. Siis küsis ta õnnetult! «Milleks teil geda vaja teada on?»
«Küll te seda veel kuulete. Kas te tunnete proua Wintrovät?»
Haige noogutas, et tunneb.
«Kas intiimselt?»
Ka nüüd pidi haige noogutama.
«Ja te arvate, et tema mees ei tea teie olemasolust, eks?»

«Ta teab minust. Toni on äärmiselt aus naisterahvas ja on talle kõik ära rääkinud. Kui mees oleks Tonile lahutuse andnud, siis oleksime meie ammugi abielus. Me nimelt armastame teineteist.»

Ta lausus seda armunud inimese uhkusega ja härra Mrázek noogutas osavõtlikult.

«Kas teile pole kunagi tulnud niisugust mõtet, et oleks parem, kui kogu see vahekord ... kui seda lihtsalt ei oleks olemas, kas saate minust aru.»

«Ei saa. Olen rõõmus, et Toni on … et ta on selline, nagu ta on.»

«Nojah, kuid eks see olukord võis teile vahel koormav olla, kogu aeg oli abielumees teie kännul, kogu aeg pidite end varjama. See solaarium on küll ilus, ent lõppude lõpuks seal ju väga meeldiv kah ei olnud.»

«Ei olnud tõesti. Kuid meil polnud seni teist võimalust. Minu ema... Lihtsalt ma ei saanud teda siia tuua. Mina olen aus inimene ja Toni on samuti!»

«Ja härra Winter samuti, nii et meil on ilus, ent aus kolmnurk. See on just kõige halvem,» ütles härra Mrázek kui vilunud kriminalist. «Kas teil pidi eile proua Wintroväga randevuu olema?»

Noor mees läks näost punaseks: «Nimelt... pidi olema. Nagu tavaliselt. Kuid mina ei saanud minna. Küllap saate aru... Aga ütelge, palun teid, miks te seda kõike pärite? Kas tema mees on minu peale kaevanud?»

99

«Ei, me kuulame.üle kõik, kes käisid tolles solaariumis. Seniks elage hästi!»

Kohalikus komissariaadis palus härra Mrázek hoolikalt silma peal hoida härra Räkosi korteril, siis läks ta ja veenis arsti iga päev haiget külastama. Kui ta haiget kodust eest ei leia, teatagu sellest kohe politseile.

Kõige halvem oli see, et härra nõunikku polnud ena direktsioonis, ta olevat ise kuriteopaigale läinud. See tähendas, et härra Mrázekil tuleb jällegi jalge alla või käelamurdev retk aedade vahel kuni künka tipuni, asub solaarium.

Kui härra nõunik oli kuriteopaigale jõudnud, leidis ta väravalt sedeli, mille härra Brůžek oli oma käega kirjutanud:

AMETLIKEL PÕHJUSTEL
JÄÄB TÄNA PÄEVITAMINE ARA

Härra Brůžek oli seda teinud solaariumipidaja ja ta naise suureks pahameeleks osalt ka seetõttu, et ta polnud nende käest mitte midagi mõistlikku teada saanud. Ha nõunik laskis endale seletada, et selle imeliku paik sanatooriumi oli ehitanud keegi härra Habinger, kes olnud päikeseravi vaimustatud pooldaja, ja et samasuguseid ehitusi oli ta püstitanud ka välismaal. Tema imetlus päikesekiirguse suhtes olid täielikult omaks võtnud tema teenistujad, härra solaariumipidaja ja viimase nain kes kinnitasid härra nõunikule, et ainult täiesti nürimeelne inimene pole võimeline tajuma, et kogu tervis peitub kesekiirguses, mis ravib kõiki haigusi, eeskätt liigese-nahahaigusi, ja et klaaskupli all tekib otse troopika-palavus, ent sellest hoolimata ei põleta see nahka. Solaari «Päike Annab Tervist» külastajad paistavadki silma sa poolest, et nad on reipad ega ole mustaks põlenud nagu need hullud, kes jooksevad supelpükste väel jõe ääres lingi. Külastajad võtavad siin päikest loomulikult ihualasti, ent kui nad on väsinud, siis mässivad nad end linasse ja lähevad alla, kus on puhkeruum. Seal serveeritakse ka jooke.

«Näiteks?» katkestas härra nõunik õpetliku ettekande.

«Näiteks, mida külastaja endale tellib. Kõige sagedam vett mahlaga. Või veini.»

«Huvitav,» ütles härra nõunik ja palus solaariumipida jätkata.

Külastajatel on absoluutselt puhtad kabiinid, nagu härra

100

politseinõunik võib veenduda. Siin riietub külastaja lahti ja seab end kupli all heategevate päikesekiirte mõjupiirkonda, millega tagab endale kaljukindla tervise.

«Või ta leitakse kuuliauk peas,» ütles härra nõunik.
«Kahetsusväärne vahejuhtum,» ümises solaariumipidaja. See juhtus esimest korda, palun väga.»
«See veel puuduks, et mitu korda! Noh, ja mis edasi... Mis edasi, kui külastaja on küllaldaselt pikutanud päikese käes ja ka küllaldaselt joonud?»
«Vabandage, meil juuakse mõõdukalt. Siis läheb külastaja oma kabiini.»
«Ja võtab seal juhuslikult vastu külalise!»
«Mis te nüüd, see on… see on… peaaegu välistatud.»
«Peaaegu! Aga mitte täielikult. Proua Wintrovä kohtus siin härra Räkosiga. Kas jah või ei?»
«Jah ... Kuid ... kuid ainult nemad!»
«Ja need teised samuti, ainult lugu ei lõppenud mõrvaga,» ütles härra nõunik rangelt. «Kus on ülejäänud personal?»
Ülejäänud personal koosnes ühest lollakast aednikust ja ühest teenrist, kes midagi erilist ütelda ei mõistnud, ja vanaeidest, kes käis siin õhtuti ruume koristamas ja oli tulnud eile alles pärast seda, kui surnu oli juba leitud.
Härra nõunikul polnud küll rõõmustamiseks vähimatki põhjust. Härra Brůžek kõndis asjatult ümber maja, asjatult küsitles ta naabreid, mitte keegi ei teadnud mitte midagi, mitte keegi polnud midagi kuulnud, pealegi valitses siin küllaltki elav liiklemine, inimesed tulid ja läksid, samuti sõideti siia autodega, mõned tulid voorimehega. Härra nõunik läks klaaskupli alla ja silmitses vaenulikult madalat puuseina, mis lahutas mehi naistest ja pakkus kindlasti küllaga võimalusi nii meestele kui ka naistele üksteise vaatamiseks.
«Sellist asja siin ei sallita, siin käivad ainult viisakad inimesed,» ütles solvunult solaariumipidaja naine, kui härra nõunik oli talle teatanud oma tähelepanekust.
«Kallis proua, siia tuli ka mõrvar, ent mulle ei ole see viisakas inimene, võtke see lahkelt teadmiseks. Ja üldse võtke teadmiseks, et teid kõiki kahtlustatakse mõrvas, sest torkab ju silma, et mitte keegi mitte midagi ei tea, täiesti Uskumatul kombel pole mitte keegi mitte midagi kuulnud, kuigi see naine lasti maha; ent seda, pagana pihta, pidi ometi mingil moel kuuldama, eks ole?»

Proua lõi täiesti siiralt risti ette, mis aga ei avaldagu härra nõunikule suuremat muljet. Tema kogemused ütlesid talle, et need, kes teevad kõige süütuma ning vagama näo, on alati kõige suuremad lurjused.
Siis jõudis kõhale härra Mrázek ja andis oma šefile väga põhjaliku aruande, mis härra nõunikku rõõmustas. Tegelikult oli ta juba hommikul rõõmu tundnud, et nad olid tal öösel magada lasknud. Nüüd kasvas tema rahulolu veelgj ja ta polnud kiitusega kitsi, nii et härra Mrázek ja härra Brůžek rõõmsalt õhetama lõid.
«Seda nimetan ma juba juurdluseks,» noogutas härra nõunik pead. «Kolmnurk, nagu oleks see paberile pandud Nii et nüüd on meil siis tegelikult kõik materjalid koos, eks?»
Härra Brůžek raputas rahulolematult pead: «Mina seda ei arvaks, kui härra nõunik lubab.»
Härra nõunik lubas ja ütles: «Mina ka mitte, minu kullakallis, mina ka mitte. Nimelt ütlen ka mina teile midagi huvitavat. See naine lasti maha väikesekaliibrilise püssiga — vahel kutsutakse sellist relva ka flobääriks — ja teda ei tulistatud üldsegi vahetust lähedusest, vaid tema pihta lasti tüki maa tagant.»
Härra nõunik silmitses puuseina, siis ronis ta vastasasuvale narile ja silmitses ülaltpoolt lavatsit, millelt eile oli leitud too surnu: «Umbes siit... Võib-olla ,.. Kes teab! Meie eksperdid väidavad, et nii tugeva löögijõuga lask suurest kaugusest oli võimalik ainult seetõttu, et kurjategija ei tulistanud püstolist, vaid püssist. Püssist, härrased! Aga teate, mida see tähendab, smugeldada siia lina sees püss, lasta maha naine, nii et keegi mitte midagi ei näe ega kuule, ja siis püssiga jälle ara minna? See on täielik totrus.»
Härra nõunik pühkis laubalt higi, sest kupli all oli palav. Käeviipega andis ta härradele märku, et need taile järgneksid. Vaikides mindi aeda.

«Mida nüüd, minu härrad?»

Härra Mrázek ohkas" «Mina ei oska midagi muud ütelda kui seda, mida ma olen juba ütelnud. Need inimesed, kes eile siin viibisid, ei tea tõesti mitte midagi. lja kaks neist olid siin õhtupoolikul. Niisiis pidi see juhtuma alles hilisõhtul.»

«Kahjuks ei klapi ka see,» raputas härra nõunik pead. «Meie doktor Vejvoda — ja teda võime uskuda — kinnitab, et surm on saabunud pigemini pärastlõunal. Samuti

ütles ta, et see kuul, mis ajust leiti, oli nagu hernes, kuid «ürniaks piisas sellestki. Surmaks piisab alati vähesest, lärrased.»

«Härra nõunik,» tähendas ivakese aja pärast härra Brůžek, «kui see oli väikesekaliibriline püss, siis seda, nii kui mina tean, saab osadeks lahti võtta. Raua võib aha monteerida ja siis saab relva juba sisse smugellada.»

«Kas suudate endale ette kujutada, et keegi, kes tahab inimest maha lasta, hakkab otse enne seda tegu püssi kokku panema ruumis, kuhu iga hetk võib keegi sisse torgata? Või veel rohkemgi: ruumis, kus koos temaga on veel keegi?»

Härra Brůžek ainult ohkas.

«Noh, kuna see oli kolmnurk, siis on meil kaks kahtlusalust, eks ole?» jätkas härra nõunik.

«Nagu alati, olge lahked,» kinnitas härra Mrázek abi-vfalmilt. «Abielumees ja armuke.»

«Ja kumba teie süüdlaseks peate?»

«Seda on küll väga raske ütelda. Siin peate kontrollima alibisid, kuid need on mõlemal olemas ja armukese oma on koguni tugevam.»

«Kuivõrd te võite uskuda tema ema, et ta tõesti viivuks ära ei käinud ja oma kallimat ei tapnud!»

«Jah, see on faktootum ... Muidugi võis ka abielumees oma ärireisilt tagasi pöörduda.»

«Ja võis samuti minna solaariumi ja tappa oma naise. Kuid naise armukest tunnevad solaariumi teenistujad ja nemad kinnitavad, et teda eile siin ei olnud. Kas te härra Winteri kohta olete järele pärinud?»

«Pole seni veel juhust olnud,» sosistas härra Brůžek.

«Siis, härrased, ütlen ma teile midagi,» lausus pidulikult nõunik Vacátko, kuid ta ei ütelnud mitte midagi, kuna pajast väljus solaariumipidaja ja sellest hoolimata, et ta nägi härraseid isekeskis juttu ajamas, seadis sammud nende poole.

«Mul oleks väga alandlik palve — kas oleks võimalik toda sedelit väravalt maha võtta? Meil on see asutus rendile võetud, ja kui me hooaega ara ei kasuta, siis saame kahju. Me oleme ometi ilma süüta, minu härrad!»

Härra nõunik kergitas kulme, mis tähendas tema puhul sündimisest saadik, et ta pole rahul, ent korraga ta noogutas: «Hästi, tehke uksed jälle valla. Härra Brůžek jääb siia. Juhul, kui peaks midagi vaja olema.»

Kummardusi tehes ja tänusõnu pomisedes läks solaariumipidaja minema.

«Härra Brůžek, teie vaatate siin ringi, tutvute inimestega, kes siia tulevad, ja … Kuulge, see mees on selle püssi ehk siia kuhugi visanud. Viimati leiate selle üles!»

«Ma juba vaatasin, kui lubate, mõnevõrra ringi. Keldri aken on poikvel, ma võtan endale abiks ka nende aedniku ja pillume söe kõrvale. Kes teab ...»

«Kes teab,» ohkas nõunik Vacátko. «Kõige hullem ongi just see, et keegi mitte midagi ei tea. Selles kogu meie häda ongi. Inimesed ei tea mitte midagi, sest nad ei kuulnud mitte midagi. Meie oleme üht-teist juba kuulnud, kuid me ei oska mitte midagi teha. Me lähme nüüd tagasi direktsiooni ja teie toote mulle sinna nii abielumehe kui ka armukese. Gripp siin, gripp seal… Ja härra Brůžek saadab mulle õhtuks solaariumipidaja ning tema naise.»

Härra nõunik tõstis sõrme hooletult kõvakübara serva vastu, mis tähendas, et nõupidamine on

lõppenud. Kuid siiski peatus ta veel hetkeks: «Poisid, siin on veel üks asi, mida me ei tohi unustada. Sellel naisel oli näo peal lina-serv nagu kõigil, kes siin päikest võtavad. Mõrvar tulistas linast läbi. Loodan, et mõistate, mida see tähendab.»
«Loomulikult,» ütles härra Mrázek, ehkki ta mitte midagi ei mõistnud.
Härra Brůžek tegi näo, et vaatleb ümbruskonda, ja vaikis.

«See tähendab, et mõrvar teadis, kus see naine lamab!» ütles härra nõunik triumfeerivalt.
«Või tundis naise ära selle osa järgi, mis polnud kaetud, kui lubate,» väitis härra Brůžek.
Härra nõunik ütles ainult tunnustavalt: «Pagana pihta... Teil on mingeid kogemusi!»

Ja polnud selge, kas ta mõtleb seda kui kiitust või kerget etteheidet.

Direktsioonis ootas ees kiri kohtuarstilt. Härra doktor Vejvoda teatas, et täiendavalt oli kindlaks tehtud asjaolu, mida tuleb vahest juurdluse jätkamisel arvesse võtta. Proua Wintrovä oli rase. Raseduse kestuseks oli hinnatud kolm kuud.

Ülekuulamisi juhtis härra nõunik isiklikult. Esimesena kutsuti sisse härra Winter. Ta jättis endast väga närvilise mulje; lõppude lõpuks pole just meeldiv kuulsa «Singeri»

firma esindajale viibida ühe päeva jooksul kaks korda neljandas osakonnas.
«Teie naine on nimelt surnud,» ütles mornilt nõunik Vacátko.
Härra Winter kahvatas, tõusis puutööliit üles ja ütles kohkunult: «Minu naine on surnud? Issand jumal! Niisiis on ta… Kuid seda poleks ta pidanud tegema! Ma oleksin lõppude lõpuks lahutusega nõustunud!»
Härra nõunik silmitses tähelepanelikult seda meest. Kas ta on nii suurepärane näitleja või... Või pole tal selle looga tõesti pistmist!
Esialgu jättis ta härra Winteri arvamusele, et naine on sooritanud enesetapu, ja jätkas ülekuulamist. Natukese aja pärast tuli ilmsiks midagi rahutukstegevat. Proua Räkosovä, haige noormehe ema, tundis härra Winteris ära selle kindlustusseltsi ametniku, kes oli käinud eile nende pool küsimas, kas härra Rakos on kodus. Tuppa polnud ta tulnud, ta oli kohe ära läinud, kui oli kuulnud, et poeg lamab haigena voodis.
«Niisiis härra Winter, teie ei räägi meile tõtt!» käratas talle härra nõunik. «Esiteks pole te meile teatavaks teinud vägagi huvitavat asjaolu, et te olite sõja ajal ohvitser. Pärast sõda ei jäänud te tegevteenistusse ja lahkusite sõjaväest.»
«Ma pole seda teatavaks teinud sel lihtsal põhjusel, et seda pole minu käest mitte keegi küsinud,» vastas härra Winter, ja härra nõunik pidi endale tunnistama, et mehel on omajagu õigus.
«Kas te tulistada oskate?»
«Tulistada? Mille pihta, palun? Tollal, sõja ajal, ma oskasin ... Itaalia frondil olin ma leitnandina. Kuid ausalt üteldes pole ma iialgi kuigi palju tulistanud. Selle asja ajasid meie eest ara mäestikusuurtükid ja kuulipildujad.»
Härra Winter pühkis laupa: «Kas tohin küsida, kuidas minu naine ... Kuidas ta seda tegi?»
«Härra Winter, te pole minust õigesti aru saanud. Teie naine ei sooritanud enesetappu. Ta lasti maha ... Kindlasti taipate nüüd, et me peame teie käest kõige kohta järele pärima!»
Mees silmitses teda, nagu näeks viirastust: «Lasti maha? Ent kus? Kuidas? Ja kes …» Korraga hüppas härra Winter uuesti püsti ja raputas ähvardavalt rusikaid: «Seda tegi tema .. , Seesama ... Kindlasti!»
«Kas te tunnete teda?»

Härra Winter vajus kühmu, istus uuesti toolile ja sosistas:
«Vähe …»
«Aga te teate tema nime ja kus ta elab, eks ole?»
Mees langetas ainult pea.
«Miks te eile käisite tema korteris ja pärisite tema järele?»
«Mina ... Mina ... Ma jõudsin varem koju, ja kuna naist kodus polnud, tuli mulle mõte, et,. et ta

on tema pool.»
«Lühidalt — armukadedus, eks?»
Mees vaikis.
«Ja armukadedus ajas teid veel kaugemale. Te teadsite, kus on… Te ju teadsite, kus asub see solaarium?»
«Missugune solaarium? Ma ei tea mitte ühtegi.»
Selle koha pealt oli härra Winteril küll õigus. Solaariumi pidaja ja tema naine seletasid, et seda härrat nad ei tunne, nad ei mäleta, et ta oleks kunagi nende ettevõttes käinud. Eile polnud ta seal küll kindlasti. Jäi üle härra Räkos.
Too reageeris samamoodi nagu härra Wintergi, kui talle öeldi, et proua Wintrovä on surnud. Ta oli veendunud, et naine sooritas enesetapu. Siis teatas ta samuti, nagu oli teinud härra Wintergi, et mõrvariks peab olema abielumees. Oli selge, et mõlemad härrad suhtuvad teineteisesse täiesti ühtemoodi ja et nad ei kavatse oma seisukohti karvavõrragi muuta. Muidu oli härra Räkos küll veel rohkem löödud kui härra Winter, ta puhkes koguni nutma.
«Ma armastasin teda, härrased, ma armastasin teda väga… Ta oli nii õrn! Kellel teisel oli huvi tema surma vastu kui tollel seal! Tema ei tahtnud Tonile õnneraasugi lubada. Toni rääkis mulle sada korda, et see mees näeks teda pigem surnuna! See on tema töö, olen selles täiesti kindel.»
«Härra Räkos, te ei tohi nõnda rääkida. Pealegi arvab härra Winter teist just täpselt sedasama. Niimoodi ei jõua me mitte kuhugi.»
«Aga miks oleksin ma pidanud midagi niisugust tegema, kui Toni mind armastas ja tahtis minuga koos elada. Ja mina temaga. Mulle on see kohutav katastroof...»
Seepeale hakkas härra nõunik oma kabinetis edasi-tagasi kõndima ja härrad detektiivid seisid aupaklikult toanurgas. Situatsioon oli segane ning sassiaetud. Need kaks ilm-

selt ei valetanud, seda reetis vilunud detektiivile viis, kuidas nad olid käitunud.
«Minu härrad, siin peab veel keegi kolmas olema,» ütles lõppude lõpuks härra nõunik. See kõlas pidulikult, ent tähendas ühtlasi, et kogu juurdlust tuleb alustada otsast peale. Missugusest otsast? Eriti nüüd, kui härra Brůžek polnud leidnud mitte kusagil mitte midagi, ei ühtegi jälge relvast ega vähimatki märki sellest, et miski oleks korrast ära olnud.
«Mina, härra nõunik, kui lubate, isegi pikutasin seal kupli all. Kuumus on seal kohutav, mulle tükkis kogu aeg uni peale. Nõnda pidin endale kaks õlut tellima.»
«Arvake need juurdluskulude hulka,» ütles härra nõunik kategooriliselt, ent korraga hakkas ta sõrmi nipsutama ja mingisuguse erilise tähelepanuga härra Brůžekit vahtima.
«Kas teate, et te tegite väga hästi? Mina teen seda homme samuti. Härra Mrázek tuleb minuga kaasa — ja härra Bouše kah. Tema oma nohu tõttu. Meie peamine viga seisneb selles, et me pole üldse saanud ettekujutust selle solaariumi tööst!»
See oli tegelikult meeldiv päev, puhas puhkus. Härrad panid oma kõvakübarad ja üleriided kabiini ja siis, valge lina ümber võetud, läksid nad üles klaaskupli alla. Kui neid poleks tagasi hoidnud lugupidamine šefi vastu, siis oleksid nad küll naerma pahvatanud, sest härra nõunik, kes oli kogu oma väärikusest ilma jäetud, nägi lina sees välja väga koomiline. Ja muide, ega härrad detektiividki sellises riietuses suutnud kellelegi hirmu peale ajada. Eriti kõhetu härra Mrázek, kes lohistas enese taga linanurka nagu sleppi, nägi välja võrratu.
Kui nad olid endile kõrva taha pannud solaariumipidaja õpetussõnad päikesekiirguse vägevusest, seadsid nad end sisse puuseina taga meeste osakonnas ja lasksid heategevatel kiirtel oma ihule mõju avaldada, kusjuures härra Bouše võttis end paljaks alles siis, kui seda oli juba teinud härra nõunik; teenistuslik respekt ei lubanud tal seda lihtsalt varem teha. Väljas oli ilus, selge ilm, kuid klaaskupli all hakkas varsti palavaks minema.
Härra nõunik pühkis laubalt higi ja sirutas end mõnuga. Teisel pool seina oli kuulda samme, valjusti puhkides heitis keegi daam lavatsile. «Kas see on õigus, proua Šulcovä, et teil olevat siin keegi ära surnud?» küsis ta.

«Mis te nüüd, proua revident, meil ja surnud! Päike annab tervist, siin pole surmal kohta!» vastas solaariumi-pidaja naine, kes ühelt poolt kaitses solaariumi mainet ja teiselt poolt hästi teadis, et puuseina taga on härrad politseist. Nende külastajate tõttu oli ta endast väljas, mitte kuidagi ei suutnud ta ara arvata, mida nad siit õieti tahavad. Kui neist lõppude lõpuks saaksid kunded, oleks see loomulikult hea, ent kes teab, kas nii ranged mehed üleüldse päikesest lugu peavad! Eilne ülekuulamine oli talle igatahes unetu öö põhjustanud.

Peagi liitus detektiividega keegi vanem mees. Ilmselt oli ta siin tuntud kuju ja tugevasti higistades praadis ta ennast silmatorkava mõnuga.

«Kas te käite siin sagedasti?» alustas härra nõunik jutuajamist.

«Jah ... Mina usun päikesesse. Mitte kusagil ei higista ma nõnda põhjalikult kui siin,» vastas see härra.
«Ja siis maitseb väike naps, eks ole?»

«Mina olen taimetoitlane ja täiskarsklane,» vastas härra rangelt, «Muide, neil on siin suurepärane selters.»
Tunnustavalt võttis härra nõunik selle teadmiseks. Küllap siin käivad sellised inimesed, kes usuvad hauatagusesse ellu ja reeglipärasesse hingamisse. Suurt naudingut ei maksa siin loota. Kui see Rakos oli otsustanud oma kallimaga siin kohtuda, siis polnud tal vist tõesti paremat võimalust.

Kui härra nõunikul aeg juba hirmus igavaks läks, tõusis ta püsti ja nägi oma üllatuseks, et härra Bouše päris ras kesti magas; härra Brůžek viibis poolunes ja härra Mrázek higistas hullupööra; tema väljuski koos härra nõunikuga ja nad läksid alla hämarasse puhkeruumi. Siin valitses meeldiv jahedus. Solaariumipidaja tõi neile sõnagi lausumata kaks pudelit õlut, see oli «Staropramen», ja härra nõunik noogutas heakskiitvalt.

«Kas olete juba midagi avastanud?» küsis härra Mrázek aupaklikult.
Härra nõunik rüüpas tubli sõõmu.

«Ainult seda, et siin võib inimene täiesti lolliks minna. Kui kaua me seal lesisime — ja nägite, mis juhtus? Bouše magab nagu kott ja Brůžek on ka üsna küps. See tähendab, et kui keegi siin tahab tulistada, siis mitte kedagi ta sellega üles ei ärata.»

Härra Mrázek pilgutas silma. Siis jooksis ta koridori ja naasis pika lauaga.

«Kui lubate, teeme katse. Ma murran selle laua puruks, ka flobääri pauk pole valjem.»
Härra iiõunik kiitis selle heaks, ja kui nad olid puhanud, läksid nad uuesti päikesest lõõmava klaaskupli alla. Teel kohtasid nad toda ranget härrat, kes higist leemendades tõttas seltersit jooma.
«Kolm korda peate seda kordama. Kolm korda, see on maagiline arv,» õhutas ta härra nõunikku.

«Mina arvasin, et maagiline arv on seitse,» vastas härra nõunik.

Mees jahmus, ent noogutas siis: «Muidugi, kaks korda kolm pluss üks. Kas mõistate?»

«Siin käivad tõesti ainult narrid,» ütles tasa härra nõunik, kui nad olid jõudnud üles klaaskupli alla, kus oli palav nagu ahjus.

Härra Mrázek asetas kaasatoodud laua väikese järi najale ja hüppas siis selle peale kahe jalaga. Laud murdus üsnagi valju praksatusega. Härra Bouše ainult võpatas, härra Brůžek avas silmad ja naeratas süüdlaslikult: «Ma ei maga, härra nõunik …» «Ma näen. Kas te kuulsite midagi?» «Ei... See tähendab, jah. Miski kukkus maha, eks?» Härra nõunik noogutas ja saatis solaariumipidaja naise

teisel pool puuseina pikutava daami käest küsima, kas ta kuulis midagi.
«Mitte midagi, see proua nimelt käib meie juures pidevalt,» ütles solaariumipidaja naine.
Härra nõunik tänas ja hakkas härra Brůžekit raputama: «Niisiis üht me juba teame. Need inimesed võisid midagi kuulda, ent suure rammestuse tõttu ei pööranud nad sellele tähelepanu. Kas ma ei ütelnud, et me peame siia tulema, kui tahame teada, mis ja kuidas?»
Härra Brůžek noogutas loiult ja härra nõunik saatis ta alla õlut jooma. Siis heitis ta pikali selle tundega, et on ara teeninud tõelise puhkuse.
Solaariumis oli rahvast paksult, inimesi tuli aina juurde, mõned pidid juba ootama, kunas lavats vabaneb, ja solaariumipidaja äratas härra Bouše, et päikesekuumus talle liiga ei teeks. Härra Bouše aevastas ja ütles, et pole end juba ammu nii hästi tundnud. Härra nõunik — tänu protežeerimisele — sai uue lina, sest vana oli ta juba läbimärjaks higistanud.
«Siin vabaneb inimene kõikidest haigustest,» ütles talle solaariumipidaja rahulolevalt.

Härra nõunik oli liiga püsimatu, et pikemat aega lesida, ja ta küsitles solaariümipldafat kõikide haiguste kohta, mida siin ravitakse.
Siis ütles ta: «Kuid õhtupoolikul pole küll võimalik selle kupli all vastu pidada, eks ole? Inimesed higistavad... See pole just meeldiv lõhn!»
«Seda ei tunne mitte keegi,» vastas solaariumipidaja targasti. «Kui läheb väga palavaks, siis avame akna.»
Ja kuna ta arvas, et tähtis härra politseist seda soovib, ruttas ta tõesti välja, tõmbas ketist ja üks klaasist ruut kuplis avaneski. Sisse hoovas värske tuuleõhk.
Härra nõunik silmitses tähelepanelikult avaust, mis oli tekkinud klaaskuplisse.
Siis võttis ta endale lina ümber ja ronis lavatsile, nägu kogu aeg avatud akna poole pööratud. Seepeale pöördus ta ümber ja jäi ainiti naiste osakonna poole vahtima, Solaariumipidaja jälgis seda mõningase nördimusega. Härra nõunik võis nüüd üle puuseina vaadata, ent kaks aastates daami, kes seal lebasid, ei köitnud tema pilku. Ta vahtis lausa võlutuna äärmist lavatsit, mis oli tühi. Siis hakkas ta uuesti avatud akent silmitsema.
«Kanäe,» ütles ta valjusti. «Härrased, maast lahti, ja minu järele!»
Nagu rooma senaator, kes end toogasse mähkinud, ruttas nõunik alla.
«Tehke kuplialuiie ruum inimestest tühjaks, sinna jäävad ainult härrad politseist! Kedagi teist pole mul seal vaja.»
Solaariumipidaja pomises midagi, kuid ei julgenud vastu rääkida.
Puhkides ja laubalt higi pühkides panid härrad detektiivid end riidesse, ent härra Bouše ei suutnudki uimasusest võitu saada.
Kui neil viimaks ülikonnad seljas olid, läksid nad oma šefi kannul maja ette. Härra nõunik käskis tuua redeli.
«Härra Brůžek, teie ronite üles sellele galeriile, mis ümber kupli kulgeb. Seate end avatud akna ette ja teatate meile, mida te näete!»
Ähkides ronis härra Brůžek üles ja teatas, et ta näeb kuplialust ruumi. Kõige paremini on näha naiste osakonnas äärmine lavats.
«Seda ma arvasin,» ütles härra nõunik, «Võite alla tulla. Lugupeetud solaariumipidaja, kas te avate seda akent reeglipäraselt?»

«Vajaduse järgi.»
«Kas on võimalik avada ka klaaskupli teisi osi?»
«Ei.»
«Kus ripub kett, millega aken avatakse?»

«Siin,»
Härra nõunik silmitses oma mehi. Need jällegi vahtisid teda ja nende silmades säras tumm imetlus.
«Minu härrad, mõrvar ei pidanud üldsegi ruumis viibima. Ta võis akna avada, üles minna ja sealt alla tulistada. Lamav ohver oli tal otse kirbul. Väljast tulistatud lasku võis vaevalt keegi kupli all pikutajatest kuulda, peale selle teame, et inimesed seal ruumis enamikus magavad ... Kas piisab?»
Valitses vaikus. Sellest piisas tõepoolest. Kuid mitte täiesti.
«Palun, härra nõunik, kui keegi oleks seisnud seal üleval galeriil, oleks teda alt päevitusruumist kindlasti nähtud,» väitis härra Brůžek.
Härra nõunik kortsutas kulmu, kuid noogutas siis: «See on suurelt osalt õige, Niisiis pidi mõrvar leidma momendi, millal seal polnud mitte kedagi peale ohvri.»
«Kuni see mees pole üles galeriile roninud, seni ta ei tea, kas kuplialune ruum on tühi.»
«Või oligi ta juba seal päevitusruumis ja ootas, kuni kõik on ara läinud. Siis väljus temagi, ronis üles… Ja kogu lugu.»
«Kuid härra Winter tollel päeval siin ei viibinud ja see armuke samuti mitte!» vaidles vastu härra Brůžek.
Härra nõunik tõstis sõrme: «Ausalt üteldes, mina neid suuremat ei kahtlusta. Siin oli keegi kolmas.»
«Härra nõunik, härra nõunik ..,» sosistas korraga härra Bouše, kes vahtis kuhugi kaugusesse.
«Vaadake seda kuuske seal, kui ta muidugi nulg ei ole!»
Härra nõunik pööras pead ja mõõtis silmadega kupli kaugust tollest puust.
«Redel, härrased,» kamandas ta ja pistis jooksma puu poole. Härrased traavisid talle redeliga järele.
«Härra Bouše, ronige üles. Nii kõrgele, et võite klaaskupli sisemusse vaadata.» Härra Bouše ronis ja härrased all pidasid hinge kinni.
«Siin see on, härra nõunik, teatan, et siin see on. Ilus sirge joon. Kulgeb akna kaudu akuraat tolle lavatsi pihta.»

Härra nõunik mõõtis oma mehi võidurõõmsa pilguga? «Ei mingit galeriile ronimist! Ei mingit hädaohtu, et keegi seda näha võiks. Puu otsa, minu härrad! Ja siin võis ta rahulikult oodata, kuni aken avatakse.»
Ülevalt kõlas: «Härra nõunik, mulle näib, et siin on puukoor nagu maha hõõrdunud. Keegi on siia üles roninud.»
«Miks ka mitte! Kui mitte mõne muu asja pärast, siis juba seetõttu, et paevitusruumi pilku heita. Lõppude lõpuks piisab ütiest lavatsist naiste osakonnas, eks ole? Võite alla tulla, härra Bouše.»
Härra nõunik kutsus käeviipega kõhale solaariumipidaja: «Kas te teate, et selle puu otsast võib päevitusruumi vaadata?»
Solaariumipidaja noogutas? «Tean küll... Kuid mitte keegi ei roni sinna. Mina ise kontrollin seda aeg-ajalt. Siin valitseb kord... Umbes aasta eest oli siin küll üks kord selline ebameeldiv lugu. Naabritel seal lähedal on nõdrameelne poeg. Poiss nagu mürakas, ent, nagu üteldakse, alaarenenud. Ja tema ronis selle puu otsa. Siis ma tõin ta oma käega sealt alla.»
Solaariumipidaja rääkis läbi nina väga tasa, nagu oleks tal häbi, et pidi vägivalda kasutama.
«Asi läks välja politseijaoskonnani, tema isa nimelt kaebas minu peale. Kuid tal polnud õigus, see poiss oli juba varem igasugustesse afääridesse segatud oma püssipaugutamise tõttu.»
«Mis?» hüüatas härra nõunik.
«Jah, palun. Tal oli õhupüss ja suvel laskis ta naabervillas puruks kõik elektrilambid. Nad pidasid seal parajasti pulmi, algul arvasid nad, et tegemist on pulmanaljaga, kuid siis võtsid nad ta kinni ja teatasid ka politseile... Huvitav on see, et kuigi ta on hull, tulistab ta väga täpselt! Mitte nkski lind siin ümbruskonnas ei pääsenud tema käest. Nüüd on isa tal selle paugutamise ara keelanud.»
Härra nõunik silmitses solaariumi pidajat pilguga, milles; oli raev segunenud jahmatusega.
«Ja kus see meisterlaskur elab?»

«Seal see kolmas villa. Korsten paistab ara.»
Härra nõunik tänas peanoogutusega. Siis heitis ta pilgu oma detektiividele ja need teadsid juba, mida neilt nõutakse. Härra Mražek ja härra Brůžek pistsid jooksma puude vahele varjunud villa poole.

112

«Härra Bouše, jalamaid siinsesse politseijaoskonda, las nad saadavad mulle vastavad aktid, või veel parem, las tuleb siia keegi, kes on kursis selle tulistamise juhtumiga.» Seepeale lubas härra nõunik päikesenäljastel külastajatel oma kohtadele tagasi pöörduda. Tema ise andis tänuga tagasi lina, ta tundis end täiesti värskena. Kuid õlut ta siiski tagasi ei lükanud.
Härra Mrázek ja härra Brůžek leidsid villa aias umbes kahekümneaastase noormehe, kellel oli suur pea ja ähmane pilk; hoolikalt nüsis ta noaga suurt oksa. Tema isa, vanem härra, kinnitas, et poeg oli olnud üsna hiljuti arstlikul läbivaatusel ja et doktorid olid täheldanud tema puhul silmatorkavat paranemist. Teated politseijaoskonnast kinnitasid tolle noormehe suurepärast laskeosavust. Isa oli talle ostnud kohe kaks õhupüssi, sest ta pidas lindude laskmist süütuks ajaviiteks, kuna poega mitte miski muu ei huvitanud. Kordnik politseijaoskonnast kinnitas veel omakorda, milline täpsuskütt on see poiss. Seal pulmas oli iga pauk märki tabanud, poole minuti pärast olid pulmalised pimedas istunud. Ja vanal kordnikul Šourekil oli ta sigareti suust minema kõmmutanud.
Nagu selgus, oli nõrgamõistuslik laskur üleeile võtnud isa väikesekaliibrilise püssi. Isa hoidis seda ärklitoas luku taga, kuid poiss oli katuses asuva akna kaudu sinna sisse tunginud. Õhtupoolikul oli isa seda märganud ja püssi temalt ara võtnud.
Kui nad olid poisi puu alla viinud, naeratas ta õnnelikult ja tema suunurgast hakkas sülge voolama. Ta ronis ebatavalise nobedusega üles, ilma redelit käsutamata, ja huilgas lõbusalt, kui härra Brůžeki märguande peale tema ees avanes klappaken klaaskuplis.
Härra nõunik vahtis mornilt üles puu otsa ja pöördus siis ohates ümber: «Helistage vaimuhaiglasse, las tulevad talle järele!»
Ta jättis hüvasti solaariumipidaja ning tema naisega, kes imetluse ja tänulikkuse ajel püüdis härra nõunikul kätt suudelda.
Neljandas osakonnas ei üllatanud mitte kedagi see asjaolu, kui laboratooriumis tehti kindlaks, et surnud naise Peas leiduv projektiil pärines tõesti väikesekaliibrilisest püssist, mis oli leitud nõdrameelse käest.
Kui härra Brůžek oli kõik selle juhtumi aktid hoolikalt pintvaadiga kinni sidunud, küsis ta: «Vabandage, härra

113

nõunik, kuid see naine oli rase. Kas te küsisite, kumb neist kahest tegelikult... teatud määral...»
Härra jnõunik Vacátko lõikas kaua ja vaikides maha sigariotsa. Alles siis, kui ta nägu oli kadunud suitsupilvi sisse, vastas ta: «Teate, härra Brůžek, mida vanemaks rna saan, seda suuremat respekti tunnen ma surma suhtes. Tema palge ees on paljud inimlikud kannatused täiest ülearused. Seda asjaolu ma neile kummalegi ei maininudki.»

VIII. MÕRV HOTELLIS

Mees, kes varahommikul härra nõunik Vacátko kabinetti astus, näis väga erutatud olevat. Triibulised püksid ja valged kamassid lasksid aimata, et mantli all on tal laitmatu žakett. Peos muljus ta närviliselt hirvenahkseid kindaid, nii et härra nõunikule jäi mulje, et tal on au vastu võtta diplomaati. Kuid härra polnud diplomaat, tema pidi käituma veelgi mõnevõrra peenemalt, ta oli hotelli «Palace-Grand» direktor. Kui ta valgete kinnastega nonšalantselt pühkis toolilt tolmu, enne kui sellel istet võttis, kergitas härra nõunik tunnustavalt kulme.
Külastaja alustas mõnevõrra laialt ning kaugelt. Kõigepealt teatas ta, et tema hotell on esmaklassiline etablissement, mis leidub maailma kõikides baedekerites ja mida on nendes turistidele ka soojalt soovitatud, et see ei jää maha «Majestic» hotellist Veneetsias ega «Europe»

hotellist Pariisis, et võib-olla ainult «Waldorf-Astoria» New Yorgis on suurem ja peenem, kuid lõppude lõpuks pole ka Praha New York ...
«Kahtlemata,» tähendas härra nõunik sõbralikult. «Ja mis toob teid minu juurde?»
Härra direktor ohkas: «Mõnevõrra komplitseeritud ning delikaatne situatsioon, härra politseinõunik. Seepärast tulen ma otse teie juurde, milleks mul pealegi on olemas härra politseipresidendi soovitus; teda aga informeeris minu tuttav, doktor Patocka siseministeeriumist.»
«Noh, palun, millega võime teile kasulikud olla? Meie nimelt oleme kriminalistid, meie ei tegele niivõrd hotellidega kuivõrd just mõrvadega, ehkki ka meile on osaks saanud teatud rahvusvaheline tunnustus.»
Härra nõunik tundis, et ta läheb pahuraks. Tal oli kom-beks hommikul kõigepealt natuke einestada ja ajaleht läbi lugeda, enne kui ta hakkas tegelema ametiasjadega, nüüd aga oli see direktor nagu pomm siia sisse lennanud. Peale selle polnud ta veel, kastnud oma kummipuid ja teda piinas mõte, et ta unustab selle hiljem tegemata.

135

«Palace-Grand» hotelli direktor noogutas: «Olen sellest informeeritud, seepärast lubasingi endal teid isiklikult tülitada ja usun, et teie sekkumine teeb asja selgeks ega kahjusta hotelli mainet…»
Siis kirjeldas ta härra nõunikule, milles seisneb «Palace-Grand» hotelli maine. Ta kinnitas nõunik Vacátkole, et nende apartemendid on meele järele ka kõige nõudlikumale külastajale, et paljudes on olemas oma vannituba koos täiuslike hügieeniseadmetega, mis näiteks puuduvad terves reas Pariisi hotellides, Viini omadest hoopiski rääkimata. Peale selle on hotelli köök kuulus kogu maailmas, vürst Leopold ise, Belgia leskkuninganna vend, eelistab hotellis «Palace-Grand» rooga tournedos mis tahes muule toidule, vähe sellest, ta kinnitab koguni, mis on temast ebatavaliselt lahke, et lambakintsu küüslauguga ei osata nii hästi valmistada isegi Budapesti hotellis «Gellert». Viimasel ajal on hotell tarvitusele võtnud täiesti uued toitude valmistamise seadmed, tegemist on niinimetatud grillimisega, kahe viimase aasta suurmoega, ja mis puutub flambeerimisse, siis selles on nende peakokk lihtsalt ületamatu. Lahore maharadža suvatses isiklikult aplodeerida, kui kelner tõi hämarasse ruumi kürassooga üle valatud põleva jäätise …
«Issand jumal!» mõtles härra nõunik. «See mees tahab mind vististi mõnele vastuvõtule kutsuda! Kui ma talle ütleksin, et mul on paberi sisse mässitud sada grammi praetud liha, siis ta minestaks. Ja üldse, mis asi see flambeerimine on, mille puhul maharadža ise aplodeeris?»
«Üks moment, härra direktor! Teie hotell kuulub kahtlemata maailmaklassi, aga mis on minul sellega pistmist? Milles on asi?»
«Teatud määral asi on ka selles, et teid veenda just mainitud asjaolus, härra nõunik,» vastas külastaja väärikalt. «Kahetsusväärse juhtumi puhul, mis kahjuks toimus just meie hotellis, on sellel ebatavaliselt suur tähtsus. Pöördun teie poole palvega, et politsei uuriks seda juhtumit iga-külgse delikaatsuse ning diskreetsusega. Kohal on ka välismaiseid külalisi!»
«Kas keegi varastas teil midagi?» küsis härra nõunik asjalikult. «Lauanõusid, kaelakee, kohvri...»
«Oleksid ainult need,» ohkas härra direktor ja tegi dramaatilise pausi. «Meil toimus mõrv.»
Härra nõunik naeratas kergendatult: «Noh, näete nüüd!
Seda oleksite võinud öelda kohe ukselävelt ja oleksimegi
136
härjal juba sarvist kinni võtnud. Muide, millal see mõrv toime pandi? Kas te ei tule sellega natuke hilja?»
«Härra nõunik, kui te suvatsesite märgata, siis ma ootasin teid siin. Ma tulin kohe hommikul.»
«Noh, hästi, kohe hommikul, kuid mina olen politsei-nõunik, mõrvast aga teatatakse lähimasse komissariaati, kes siis vajalikud abinõud tarvitusele võtab . . . Alles siis tuleme meie. Niisiis, millal see juhtus ja kes mõrvati?»
«Tegemist on daamiga, noore daamiga, nime olen ma erutuse tõttu unustanud … Ja millal see juhtus, seda ma ei tea, varahommikul teatati mulle sellest koju ja ma ruttasin kohe siia …»

«Miks, pagana pihta, teatati sellest teile, mitte aga politseile?» sai härra nõunik pahaseks.
«Ma olen ometi hotelli direktor ja ilma minuta ei tohita seal midagi ette võtta! Hotellil, olge head, on oma seadused.»
«Meil samuti. Ja esimene neist on! jäljed kindlaks teha! Kes mõrva avastas?»
«Külaline, see tähendab selle õnnetu daami mees. Ta kutsus kohale portjee. See oli juba hommikul, kui ta oli baarist oma tuppa naasnud, Ja portjee täitis oma kõhust. Kutsus kohale hotelliarsti. Ja too omakorda hotellidetektiivi.»
«Teil on oma detektiiv?» jahmus härra nõunik täiesti siiralt.
«See on vanem härra, pensionil olev politseiametnik, ebatavaliselt viisakas ning diskreetne. Strnad on tema nimi ...»
Härra nõunik mõtles, et neil peaks olema ka oma hotelli mõrvakomisjon koos ühe hotelli-Vacátkoga ja et siis ei vajaks nad üleüldse mitte kedagi.
Ta helistas ja sisse astus härra Brůžek.
«Võtke endaga inimesed kaasa, fotograaf ja loomulikult keegi sõrmejälgi kindlaks tegema . . . Meil on mõrv hotellis «Palace-Grand», rutake sinna.»
«Ehk võiksin härrasid oma limusiiniga teenindada,» sosistas masendatud direktor. «Ainult — ma palun väga — ; täielikku diskreetsust töö juures, Kotelli külalistel ei tohi aimugi olla, mis on käsil. Kui härrad käituksid nõnda, nagu oleksid nad meie külalised!»
Härra Brůžek pilgutas härra nõunikule silma ja -pöördus siis direktori poole: «Olge mureta. Me kanname kõva-

kübarat, inimesed arvavad, et meil on seal pulmad võj matused.» Härra direktor tegi selle nalja peale ebatavaliselt hapu näo.
«Selle daami mees ja eventuaalselt ka teised tunnistajad on loodetavasti hotellis,» ütles härra nõunik.
«Muidugi, kuid abikaasa . . . hm ... on sellises, ma ütleksin, erilises seisundis. Minu käsutuses olevate teadete järgi viibis ta väga kaua baaris. Meil on maailmaklassi kuuluv baar, palun lahkesti, meeleldi viin härrased sinna...»
«Selle vastu pole härrastel mitte midagi,» pilgutas härra nõunik omakorda silma härra Brůžekile.
«Ja kas see abikaasa on võõramaalane? Kust pärit?»
küsis härra Brůžek.
«Õnneks on ta tšehh. Kladnost.»
«Ja on korteris teil, nii nooblis hotellis?» imestas härra nõunik.
«Seda juhtub ikka, kui keegi tahab, nagu öeldakse, üle aisa lüüa. Selleks on meil loodud parimad tingimused. Hiilgav teenindamine, suurepäraselt varustatud baar..-.»
«Ja lambakints küüslauguga, parem kui Budapesti «Gellertis», ma tean! Nüüd aga võiksite meie härrad peale võtta, et me rohkem aega ei kaotaks. Meie kohtume veel nagunii, ärgem jätkem hüvasti!»
Ohates ning pidevalt kummardusi teHes taganes härra direktor uksest välja ja härra nõunik võttis oma kummipuud käsile. Siis laotas ta lauale praetud liha koos sinepi ning prantssaiaga ja hakkas aeglaselt ning keskendumlt sööma, mõteldes seejuures grillimisele ja tournedos'ele hotellis «Palace-Grand». Tasakesi pomises ta enda ette: «Mõrvatud noor naine, kelle avastab hommikul abikaasa, kui ta pommispäi baarist naaseb. Nii nooblis hotellis oleks võidud meile midagi ilusamat pakkuda!»
Härra Brůžek sammus mõrvakomisjoni eesotsas uhkest hotellitrepist üles ja noogutas tunnustavalt pead: kõik oli siin lausa vapustavalt noobel, need paksud vaibad, mis summutasid sammude kaja, tumedate uste poleeritud lingid ja palmid suurtes pottides. Alles hiljem taipas härra Brůžek, et tegemist on hoopis tehispalmidega, mis tema head arvamust hotellist veelgi suurendas. Koridorid olid isegi päeva ajal hämarad, ja loomulikult turgatas härra Brůžekile pähe, et sellist koridori võib rahulikult nõnda läbida, et mitte keegi sind ei kuule ega näe. Valged mar-

morastmed läikisid puhtusest, ent see-eest — nagu ta samuti jõudis märgata - polnud

võimalik alt ülespoole naha, nii et kui keegi oli juba jõudnud trepiastmetele, siis vaevalt suutis portjee teda veel kontrollida. Need olid puhtalt professionaalsed mõtted, kuid härra Brůžek ei osanud teistmoodi mõtelda. Lõpuks avas härra direktor ühe ukse. Nad astusid väikesesse esikusse, kust uks viis tuppa. Siin seisis pikk kurb härra — hotellidetektiiv. Härra Brůžek tundis pensionäripõlve pidavat politseiametnikku Strnadi ja tervitas teda sõbralikult. Härra Strnad kummardas viisakalt, ent ametlikult. Siis palus ta käeliigutusega härrasid edasi astuda.
«Mulle helistati kell kuus viiskümmend, kõhale jõudsin kell seitse kakskümmend,» teatas hotellidetektiiv, «siia tuppa astusin ma ... noh, ütleme kell seitse kakskümmend viis. Surnu lebas — ja lebab praegugi — vannitoas siin kõrval. Toas viibis mõrvatu abikaasa härra Matouš. Ta istus seal diivanil täiesti murtud mehena.»
«Ja kus see abielumees teil praegu on?»
«Ta on seal vastastoas, olge head, tema juures on arst. Me teeme kõik, et seda kahetsusväärset juhtumit võimalikult kiiresti — ma ütleksin — ära klattida,» sosistas ärapiinatud direktor.
«Loodetavasti pole te ara klattinud seda, mida meie vajame. Jälgi!» ütles härra Brůžek ja lõi näost kergelt õhetama. Ta sai teadlikuks asjaolust, et räägib praegu täpselt nõnda nagu härra nõunik. Surnu lebas vannitoas, kummuli üle vanniääre. Tal oli seljas õhtukleit, blondid juuksed olid valla ja samuti vanni vajunud. Härra Brůžek kummardus tema kohale. Kõik oli selge: keegi oli talle selja tagant pähe löönud ja tema pii kukkunud nii, et ülakeha oli üle aare tühja vanni vajunud ... Haav polnud sügav, verdki polnud kuigi palju. Järelikult oli löödud mingi nüri esemega. Härra Brůžek lahkus vannitoast, et ruumi teha fotograafile, kes alustas oma tööd magneesiumivalguse välkude saatel.
«Kas on teile jäänud mulje, et keegi on siin midagi otsinud, et tegemist on röövimisega?» küsis härra Bruzek hotellidetektiivilt. «Ei, palun. Muide, siin oli ka mõrvatu abikaasa ja tema mulje oli samasugune.» .
Sisse astus arst. See oli vaike, ümmargune, heatahtliku väljanägemisega härra, kes teatas, et härra Matoušil

juba parem. Loomulikult oli tegemist šokiga — ja muidugi ka alkohoolsete jookide tarvitamise tagajärgedega. Nüüd ta sai süsti ja magab paar tundi. Tunnistust andma pole ta nagunii võimeline.
«Ta on oma naise surma siis nii väga südamesse võtnud?» küsis härra Brůžek, kellele paljud asjad veel ikka selged polnud.
«Ainult teatud määral,» vastas arst väärikatt, «sellest ka see šokk ... Kuid enne oli jooming! Suur jooming, kui-võrra mina suutsin kindlaks teha. Kui oleks tegemist vähem noobli hotelliga, siis võiks seda alkoholimürgistuseks nimetada. Siin loomulikult mitte.»
Hotelli direktor, kes seisis toanurgas, aktsepteeris selle peanoogutusega: «Meil on parimad alkoholimargid, olge head, mürgistus ei tule meil arvesse.»
Doktor ainult muigas ja vaikis.
Härra Brůžek ohkas. Tal oli veel keelel hommikukohvi vastik maitse ja nõnda pidas ta peenetest alkoholimarkidest kõnelemist kohatuks: «Härra doktor, teie vaatasite surnu üle. Kas ta lebas nii nagu praegu?»
Doktor vaatas vannituppa: «Võib öelda, et jah. Ma ainult kummardusin tema üle, kui ma aga nägin, et ta on surnud, siis ma teda ei puudutanud, vaid lasksin kohe politsei kutsuda.»
«Portjee muidugi ei helistanud politseile, vaid härra Strnadile,» ütles härra Brůžek kibeda etteheitega hääles,
Mees väikese kohvriga, Praha politseidirektsiooni daktüloskoop, seadis oma tööriistad valmis. Ta alustas vannitoast.
Ukselävele kerkis kelner klaase täis kandikuga.
Härra direktor sosistas: «Ma lubasin endale — väike värskendus härradele. Üks kuiv martiini, kui sobib. Ebatavaliselt kasulik varahommikul.»

Härra Brůžek noogutas tunnustavalt. Ta oleks eelistanud küll rummi, kuid selles miljöös oli ainult rummile mõtleminegi pühaduseteotus, mis seal veel joomisest rääkida, Nõnda kummutas ta kuiva martiini endale kurku, nagu oleks see rumm, ja ka teised härrad toimisid samamoodi. Kui direktor oli lahkunud, ütles härra Strnad vabandavalt:

«Teate, härra inspektor, see siin on hotell. Mina oleksin kohe teile neljandasse osakonda helistanud, ma ju tean, mida sellisel puhul tegema peab. Kuid direktor oli vastu,

tema pidi kõigepealt ühe suure nina ministeeriumist üles äratama ja siis jällegi härra nõuniku juurde jooksma »

«Ja kus see abielumees on ennast nii ara seadnud?»

«Nad pühitsesid midagi all baaris, eile käis seal kole möll, muidu aga on see noobel baar, siia tulevad ainult tõelised daamid, tänavatüdruk siia sisse ei saa. Seal viibis härra Matouš oma prouaga öö otsa. Ja siis veel üks abielupaar, samuti Kladnost, keegi Janik oma naisega, nemad elavad üheteistkümnendas... Nad võtsid ühiselt ette kolmepäevase lõbusõidu Prahasse. Et meelt lahutada, te mõistate? See Janik töötab ametnikuna suurettevõttes «Mäetööstus ja Metallurgia», seal teenitakse ränka raha. Matouš aga on kindlustusseltsis, see pole samuti halb koht, nad kulutasid siin kõvasti raha.»

Härra Brůžek tegi endale kiiresti märkmeid ja noogutas: «Härra Strnad, kohe on selge, et te tunnete asja.»

Härra Strnad noogutas rõõmsalt.

Härra Brůžek helistas politseidirektsiooni ja edastas «raporti. Härra nõunik kiitis heaks kõik härra Brůžeki poolt tarvitusele võetud abinõud ja teatas, et ta tuleb isiklikult hotelli neid inimesi Kladnost üle kuulama.

Surnu viidi lahkamisele. Ta kanti mööda koridori tagaukse juurde ja sõidutati kaubaliftiga alla. Kuhu olid jäänud nüüd marmortrepid vaipadega, kuhu portjeede spaleerid, kuhu palmid? Mustale autole laaditi õuel kastide vahel peale kurb koorem ja auto kadus minema. Härra direktor ohkas nähtava kergendustundega.

Restoranis hakkas vaikselt muusika mängima.

Härra Strnad tegi sellest järelduse, et elu on mööduminev nähtus, sa maksad oma toa eest ja siis transporditakse sind nagu musta pesu pakki. Seejärel tundis ta muret, kas härra Brůžek ei vaja värskendust, nimelt oli direktor andnud käsu, et härrad politseist ei tohi mitte millestki puudust tunda. Hotellidetektiivi kohta see korraldus küll ei käi, kui aga härra Brůžek peaks soovima ... Härra Bruzek sooviski, ja sedapuhku kaks kohvi rummiga, ja et tegemist oli hotelliga «Palace-Grand», siis serveeriti viini kohvi jamaika rummiga, nii et mõlemad härrad otsustasid seda mitte valada kohvi sisse, ja rüüpasid hardalt kallist märjukest.

«Teie nägite Matouši abielupaari siin Hotellis. Kuidas nad teineteise suhtes käitusid?»

«Niipalju kui mina tean, eeskujulikult! Proua oli väga

lõbus, ta oli ka veel noor, ja ilmselt meeldis talle trimbata.»

«Miks ka mitte, laual seisab veel praegugi kaks klaasikest,» ütles härra Brůžek ja elavnes korraga. Need kaks klaasikest köitsid tema tähelepanu. Ta peaaegu kahetses, et polnud neid juba varem tähele pannud.

Daktüloskoop oli oma töö vannitoas lõpetanud j a tuli nüüd tuppa.

Härra Brůžek võttis salvrätiku ja mässis mõlemad klaasid selle sisse. Daktüloskoop noogutas vaikides, muidugi on neid direktsioonis parem töödelda. Ta hakkas oma pulbrit puistama väikesele lauale, millel klaasid olid seisnud.

«Kuidas asi välja näeb?» küsis temalt härra Brůžek.

«Vannitoas leidub sõrmejälgi, seal neist puudust ei ole, ja siin samuti... Kuid kelle omad need on, eks ole? Siin on käinud suur hulk inimesi, doktor, personal...»

Härra Brůžek ohkas. See ei paistnud kerge juhtum olevat. Kui oleks tegemist röövimisega,

siis saaks ka õiges niidist kinni haarata. Kuid röövimist eitasid nii abielumees kui ka Strnad. Aga milline muu motiiv võis mõrvaril olla.
«Kuulge, aga kuidas nägi välja too seltskond baaris?»
Kahjuks ei saanud härra Strnad siin aidata. Ta teadis ainult, et eile oli baaris tavaline seltskond lõbutsenud. Kuid paari inimest sai kindlaks teha administraatori kaudu, peale selle olid seal niinimetatud stammgastid, näiteks härra direktor Majslik, tuntud pummeldaja, kes meeleldi täistuurid peale pani. Kui härra Brůžek lubaks, siis härra Strnad ajaks ilma tähelepanu äratamata juttu personaliga. Kelnerid teavad loomulikult kõike, ja temale räägivad nad rohkem kui politseile.
Härra Brůžek oli nõus ja ootas kannatlikult, kunas daktüloskoop lõpetab oma igava töö. Tuppa astus härr nõunik ja tema kännul varjuna jällegi hotelli direktor. Ja direktori kännul järjekordse varjuna kelner kandikuga. Härra nõunik lõi pahuralt käega, kuid võttis siiski pitsikese, kui ka direktor oli teise klaasikese kätte haaranud.
«Et see meie hotellile hästi lõpeks!» ütles härra direkto paljutähendavalt.
Martiini oli küll suurepärane, kuid härra nõunikule käis direktor ilmselt närvidele.
«Seni oleme käitunud me enam kui tähelepandamatult. Kui oleme leidnud kurjategija, ei jää me siia enam minu-

tikski.. Kuni me teda aga leidnud ei ole kardan, et peate meie siinviibimist taluma!»
«Loomulikult, härra nõunik, olen jäägitult teie käsutuses, küsimus on ainult selles, et külalised . . . Näiteks sellel korrusel elab Pärsia prints, see pole väike asi… Meie all Inglise lord, kõrval ühe Brasiilia panga direktor .. .»
«Ja siin neli inimest Kladnost ja üks neist on mõrvatud. Mis võin mina sinna parata?» pomises ärritatult härra nõunik.
Härra direktor tegi minekut.
Nõunik Vacátko silmitses tusaselt daktüloskoopi: «Kui te tahate kindlaks teha, mida keegi on puudutanud, siis olge nii lahke, aga mina sellest suuremat ei looda.»
«Veel üks jälg, härra nõunik, see siin on näha isegi palja silmaga, terve kämmal, palun väga ... Ilus asi!» lobises daktüloskoop ja võttis suured sõrmejäljed vannitoa uksepiidalt.
«Ja need kaks klaasikest annavad ehk ka midagi,» ütles ta juba minekule asutades.
«Missugused klaasikesed?»
Härra Brůžek seletas, et väikesel laual seisid kaks klaasikest, ilmselt oli keegi neist joonud. Ta oli need juba sisse pakkinud, laboratoorium tegeleb nendega meeleldi.
«Suurepärane,» noogutas härra nõunik. «Aga kus on pudel?»
«Missugune pudel, härra nõunik?»
«Kui keegi joob, siis ta valab endale klaasi, eks ole? Pudelist…»
«Nojah, aga siin on hotell ja nõnda võis need kaks klaasi tuua ka kelner!»
«Kuidas need kaks klaasi siin seisid? Kas taldrikul? Kas nende juures oli salvrätik?»
«Seda küll mitte, need seisid niisama laual.. Siin ja siin.»
«Härra Brůžek, ma märkan, et te ei ole küllalt noobel ja et te ei käi kallites hotellides. Te ometi nägite, kuidas kelner siia martiini tõi, eks? Kindlasti saite ka teie ühe klaasikese!»
Härra Brůžek möönis häbelikult, et sai tõesti.
«Väike kandik, salvrätik, klaasid… Teisiti ei serveerite. Kui need kaks klaasi seisid siin ilma kõige muuta, siis kuulus nende juurde pudel, mille need inimesed olid siia tuppa toonud. Ja seepärast ma küsin, kus see on?»

«Ühtegi pudelit siin ei olnud. Seda tean ma surmkind lalt.»
«Ja kas teate surmkindlalt, et seda keegi pole kõrvaldanud?»
«Härra Strnad, palun, mees meie hulgast, pensionär, praegu hotellidetektiiv, garanteerib, et siin pole mitte midagi puudutatud ega kõhalt liigutatud.»

Härra nõunik kõndis toas rahulolematult edasi-tagasi; «Pole puudutatud, pole köhalt liigutatud. Ma tean ainult seda, et kõige paremad sõrmejäljed asuvad alati pudelil. Sest pudeli peab inimene korralikult pihku võtma. Klaasi hoitakse jalast, sealt qn väga vaevaline sõrmejälge võtta, kas ma ei räägi õigust?» pöördus ta daktüloskoobi poole, kes kiiruga oma kohvrit kokku pakkis.

«Härra nõunikul on täiesti õigus. Nüüd aga tahaksin võtta sõrmejäljed ka selle lõbusõidu teistelt osalistelt.»

«Loomulikult. Härra Brůžek, kus nad teil on?»

«See teine paar, nagu mulle öeldi, olevat oma toas, nendega pole ma veel rääkinud. Ja abielumees, kes mõrva avastas, magab. Pärast süsti.»

«Ja parast vägevat joomingut, nagu ma juba kuulsin. Teate, mulle ei meeldi mitte sugugi, kui üks juhtum venima hakkab. Siin aga jookseb meil pidevalt aeg. Niisiis jookske kähku tolle abielumehe juurde ja võtke temalt sõrmejäljed, isegi kui ta peaks magama. Ent selle lõbusõidu teiste osavõtjate juurde lähen ma ise. Ja teie tulete minuga kaasa,» ütles ta daktüloskoobile ja sammus uksest välja.

Mõlemad Janikud osutusid väga armsateks ja loomulikult äärmiselt kohkunud inimesteks. Baarist olid nad ära tulnud üsna hommiku eel. Nad olid kohe magama heitnud. Härra Janik tunnistas, et ta oli päris kõvasti võtnud, samuti polnud tema proua kuigi kindel, kas ta suudab kõike meelde tuletada, sest all oli möllanud väga ülemeelik seltskond, tublisti välismaalasi, nemad neljakesi olid liitunud ühe direktori laudkonnaga, kelle nime nad on unustanud... Dana olevat esimesena ära läinud, nemad kahekesi olid alles hommiku eel oma tuppa naasnud. Vašek, see tähendab härra Matouš, oli veel sinna jäänud. Nad polnud kuigi kaua maganud, kui keegi koputas nende uksele. See oli portjee, kes teatas, et nendega tahtvat kõnelda härra Matouš. Tema pool olevat midagi juhtunud. Matouš oli vaevalt jalgadel püsinud ja tema sõnadest olid nad aru saanud, et Dana on surnud, algul olid

nad arvanud, et võib-olla ütles üles süda või midagi muud, sest Dana oli tublisti joonud, ent siis... Proua Janikovä puhkes nutma, härra Janikulgi olid pisarad kurgus. Nad olid olnud südamesõbrad ja neil pole aimugi, kes seda võis teha. Sõrmejäljed? Aga loomulikult, nad saavad aru, et on vaja kõikjalt otsida, kuigi nad pole eriti sagedasti Matouši toas käinud. Enne kui nad baari läksid, niisiis eile õhtul, olid nad küll seal. Proua Janikovä viibis Danaga vannitoas, naised peavad end ju pidevalt friseerima... ja siis olid nad kõik neljakesi alla läinud ja oligi alanud see pöörane õhtu, hirmus lõbus ning kohutavalt traagiline, nagu hiljem selgus.

«Kes võis Dana tappa?» küsis härra Janik eneselt ja raputas pead, nagu ei suudaks ta seda kõike üldsegi uskuda.

«Millal tuli proua Matoušovä üles?» küsis härra nõunik.

«Seda ma ei tea. Me läksime seal baaris hiljem üksteisest lahku. Dana istus mingis teises laudkonnas, teate isegi, baaris tunnevad kõik inimesed natukese aja pärast üksteist, kõikjal kostitati meid ja peamiselt teda, sest ta oli noor ja ilus.»

«Kui palju ta oli teist noorem?» küsis härra nõunik.

«Umbes kuus aastat... Mis siis?»

«Et ettekujutust saada, kui sageli teid teistesse laudkondadesse kutsuti,» naeratas härra nõunik.

Proua Janikovä ohkas: «Jah, mina olin samuti väga lõbus. Issand jumal, kes võis seesugust lõppu aimata! Ma lihtsalt ei usu seda. Ei, küll näete, et see polnud mõrv... Danaga juhtus midagi... Mingi õnnetus!»

«Ta oli niisugune ... Talle ei võinud tõesti mitte keegi paha teha!» kinnitas härra Janik. Oma naise pilgu all jäi ta vait.

Härra nõunik tabas selle pilgu. Ta tõusis püsti! «Noh, nüüd ma sain vähemalt pisikesegi pildi sellest, mis siin eile õhtul toimus, ja tänan teid selle eest. Palun teid, jääge esialgu oma tuppa. Ma ei hakka teid ilmaaegu Prahas kinni hoidma, kuid pean veel rääkima härra Matoušiga ja võib-olla teistegi inimestega. Kindlasti on parem paar päeva hotellis viibida kui politseid oodata, eks?»

«Me saame aru,» ütles härra Janik aupaklikult, «ja oleme täielikult teie käsutuses.»

«Kenad inimesed,» ütles Matouši apartemendis nõunik Vacátko härra Brůžekile. «Nad tunnistasid täpselt nii,

nagu nad olid varem kokku leppinud. Noh, loomulikult mida nad teie arvates siis tegid kogu see aeg, enne kui me nende juurde läksime? Nad harjutasid, mida rääkida ja kuidas rääkida. Ja rääkisidki seda kenasti, ja rääkisid ka nii vähe kui võimalik... Kuidas härra Matouš välja näeb?»
«Magab ja teda ei arata miski. Sõrmejäljed ma temalt muidugi võtsin.»
Härra nõunik vaatas toas veel kord ringi: «Niisiis alustage ülekuulamisi siin hotellis. Ma saadan teile siia inimesi, samuti meie noormehe, kontsipist Soukupi. Las ta õpib üht-teist.»
Härra Brůžek jäi üksi. Et tal seisis ees tohutu töö, siis tellis ta endale kohvi.
Hotellist «Palace-Grand» olid kadunud härrad kohvrikeste ja fotoaparaatidega, kuid see-eest olid siia ilmunud silmatorkamatud joviaalsed härrad, peas kõvakübarad, keda huvitas absoluutselt kõik. Külaliste nimekirjad, nende passid, daamid ja härrad, kes olid baaris viibinud. Nad lasksid isegi öösel teenistuses olnud portjee tema kodust sedamaid ara tuua ja pinnisid teda väga kaua: kes kõik olid öösel temast möödunud? Portjee kinnitas veendunult, et öösel polnud ta näinud ei härra Matoüšt ega härra Janikut.
Härra Bouše, kes temaga vestles, ainult naeratas? «Nojah, inimesel võib ju midagi ka märkamatuks jääda, eks ole?»
«Minul ei jää mitte midagi märkamatuks,» kaitses end torisedes portjee, kes oli voodist välja tiritud.
Noor politseikontsipist Soukup tõmbas härra Bouše kõrvale: «Niimoodi ei jõua me mitte kuhugi. Teie ajage siin selle taadiga juttu, mina aga katsun tema selja tagant baarist trepile lipsata.»
Edu ületas kõik ootused. Härra Bouše seadis end nõnda, et portjee oli seljaga trepi poole, ja mõlemad ajasid juttu sellest, kui kalliks kõik on läinud. Noor politseiametnik jooksis nagu kass trepist üles.
Seda trikki kordasid härrased edukalt kolm korda. Pärast kolmandat korda naeratas härra Bouše uuesti ja ütles: «Noh, näete nüüd, et teil pole üldse aimugi, kes teil trepist üles lähevad!»
«Kuidas mul pole aimugi?» vastas kangekaelne portjee. «Kui te mõtlete toda noormeest, kes aina trepist üles jookseb, siis on mul temast aimu küll, ent ma pole teda läbi

sõimanud ainult seepärast, et ta kuulub ju teie hulka eks? Kui te aga arvate, et inimesed baarist võivad portjeest jüööda minna, siis on see eksitus. Siin on noobel asutus härrased, ja kes siin korteris on, võivad sõita baarist otse Oma tuppa, sest lift liigub alla välja. See on diskretsiooni tõttu, teate!»
Härra Bouše tundis, et tal kattub laup higiga ja noor ametnik Soukup neelatas raskelt.
Siis istus see püüdlik noormees hallis ja joonistas endale ajaskeemi. Raskus seisnes nimelt selles, et politsei teadis ainult üht: see noor naine oli mõrvatud. Kuid mitte keegi ei teadnud senini, millal ta oli üles sõitnud, kellega ta oli koos olnud või kes oli talle järgnenud.
Üks asi näis kaljukindel olevat: see noor naine oli end vannitoas kamminud või muidu end korrastanud. Sellele viitas selgesti huulepulk, mille Soukup oli ivakese aja eest vannitoast leidnud. Mõrvar oli tema kannul sisse astunud ja talle pähe löönud. Seepeale võis ta tagasi minna kas baari või oma tuppa.
«Härra doktor,» ütles härra Bouše (ta tituleeris teda mõnikord nii pidulikult, ehkki Soukup oli esialgu ainult cand. jur.), «vaadake korraks seda koridori. Läbi selle akna seal…»
Aken viis laia klaaskatusega õue — ent sellest õuest viis jällegi redel katusele. Polnudki nii võimatu ka siitkaudu põgeneda.
«Noh, ja siin see ongi. Tagavaraväljapääsuks kutsutakse seda kinodes, eks ole?»
Lõpuks jooksis kohale härra Strnad teatega, et härra Matouš on juba oma unest ärganud. Nad leidsid ta voodil istumas, pea käte vahel. Süst oli mõjunud korralikult ja nüüd oli ta juba suure vaevaga kuidagimoodi oma mõtteid kogumas.
«Palun öelge, mis on lahti Danaga?» kordas härra Matouš mitu korda.

«Ta on surnud, härra Matouš. Kuid seda te teate juba!»
«Mina mõtlesin, et ta võib-olla... Issand jumal, ma kogu aeg lootsin, et see on ainult unenägu. Ka magades lootsin ma seda mingil moel... Kus on Vašek, see tähendab härra Janik?»
«Oma toas. Kuid nüüd lubage endale mõned küsimused esitada.»
Matouš noogutas ja hakkas riietuma. Ta oli näost

valge, käed värisesid tal ja tema pilk eksles sihitult ringj. «Miks ma siin olen? See ei ole minu tuba!»
«Ei. Teie toas viibib ajutiselt politsei.»
«See on jube!»
«Millal lahkus teie naine baarist?»
«Seda ma ei tea... Ma ei teadnudki, et ta lahkus. Ma lihtsalt tulin üles…»
«Mispärast?»
«Noh, küllap mul sai sellest juba villand... Või läksid kõik minema? Ma ei tea ...»
«Muidu te aga õhtu jooksul baarist ei lahkunud?»
«Härrased, kuhu naa oleksin läinud? Noh, loomulikult ma käisin tualetis ja nii...»
«Kas teie naine oli kaua aega ara olnud, enne kui te talle järele läksite?» küsis härra Bouše.
Matouš raputas pead: «Ma»ei teadnud üldse, et ta oli üles läinud, ma ainult leidsin ta vannitoas. Ma arvasin, et ta on purjus, võtsin tal veel õlast kinni ja ütlesin talle: tõuse üles, ara jandi. Noh, ja siis ma sain korraga aru, et... Jubedus!»
Seda lausudes kiskus ta end külmakartlikult kössi. Sou-kup ulatas talle veeklaasi. Matouš jõi ahnelt ja haaras siis kõhust kinni, valugrimass näol: «Mul on nii hirmus paha!»
«Lühidalt, te ei suuda kogu ööd meelde tuletada?»
«Ei.»
Härra Bouše ohkas ja ka noor politseikontsipist ei teadnud korraga, mida selle mehe käest veel võiks küsida. Nad soovitasid härra Matoušil puhata ja toast mitte lahkuda. Kindluse mõttes paigutasid nad tema ukse ette ühe ametniku.
Nad pöördusid tagasi neljandasse osakonda ja noor Soukup arendas teooriat, et seda on teinud keegi, kes seda vist üldse teha ei tahtnud, keegi, kes tuli tuppa juhuslikult ... Härra Bouše oli jällegi sellel arvamisel, et tegemist on röövimisega, sest kes siis tapaks noore ilusa naise niisama, asja ees, teist taga? See, et mitte midagi polnud kadunud, see ei olnud härra Bouše arvates tähtis, kurjategijat lihtsalt häiriti. Kui abielumees poleks nii purujoob-nud olnud, siis oleks ta kindlasti märganud, et toas oli keegi.
Härra nõunik kuulas vaikides mõlemad teooriad ara ja mõtles täiesti ilmselt oma teooriale. Täpselt niisama kivistunud ilmega luges ta läbi ka lahkamisprotokolli ja helistas veel kord kohtuarstile: «Kuule, sa kirjutad siin, et talle

oli pähe loodud nüri esemega. Kas te ei võiks oma kohtumeditsiinis juba kord kokkuleppele jõuda, mis see nüri ese päriselt on. Vasar on kah nüri ese ja kirvesilm niisamuti. Kas sa ei vöiks mulle seda ütelda kuidagi täpsemalt?»
Doktor torises, et see on kord juba niimoodi kindlaks määratud ja et nüri ese on nüri ese. Kaigas see polnud, liivakott samuti mitte, hoop oli olnud tugev ja ese oli olnud jäik, ümmargune, ilma kantideta.
«Aga kuule, kui ma nüüd sinult küsiksin! kas tollele naisele ei löödud pähe pudeliga?»
«See oleks võimalik,» teatas doktor. «Kas te leidsite mõne pudeli?»
«Tuhkagi pole me leidnud, minu sõber. Juba ammu pole olnud sellist juhtumit, mille uurimisel me oleksime nii ahe pidepunkte leidnud.»
Härra nõunik pani toru ara ja hakkas toas edasi-tagasi õndima, vaagides endamisi kõiki teooriaid, mida tema detektiivid olid talle esitanud. Kui ka härra Brůžek oli tagasi jõudnud ja kui temalgi oli õnnetu nägu peas, siis härra nõunik ainult noogutas: «Samuti mitte midagi, eks su. Mitte ükski selle baari külalistest ei tea mitte midagi, kõikidel on alibi ja kõik olid auru all. See tähendab, et nad i peagi midagi mäletama. Niimoodi kaotame me ainult rbetult aega! Härra Mrázek, pange oma asjad

kokku ja õitke Kladnosse. Ma arvan, et sinna sõidab autobuss, see on kiirem kui rong. Küsitlete seal põhjalikult, mis inimesed need Janikud ja Matoušid on!»
«Teie teenistuses, härra nõunik! Kuid mida ma pean just välja uurima?»
«Kõik. No mõtelge ise: kaks abielupaari sooritavad lõbusõidu Prahasse ja see lõpeb pöörase öö ning siis mõrvaga... Mulle ei meeldi see kamraadlikkus. Tahaksin teada, mis peitub selle taga. Kas olid need kaks naist sõbrannad või need kaks meest sõbrad ... Või kulgesid nende suhted kuidagi ristamisi? Kas mõistate mind?»
Härra Mrázek noogutas: «Teatan, et mõistan. See on faktootum, seda peame meie teadma!»
«Siis kähku-kähku, ja mida varem te tagasi jõuate, seda parem! Vahest toote midagi huvitavat kaasa. Te olete visisti ainus!»
Härra Brůžek tundis etteheites peituvat okast ja ütles sedamaid: «Siin üks baarikülalistest, keegi härra direktor Majslik, väidab, et see proua Dana polevat eriti ligipääs-

matu olnud ja pealegi olevat ta pööraselt lõbutsenud. Härra Majslikule olevat tulnud mõte, kui ta oli näinud prouat üles minevat, talle järgneda, kuid siis oli ta sellest plaanist loobunud ja samuti polevat ta ka enam kuigi hästi käia suutnud …»

«Tore seltskond,» torises härra nõunik tusaselt. «Ja tunnistusedki sellele vastavad. Siin ütleb üks kelner, et härra Janik ja härra Matouš jõid normaalselt. See-eest olevat daamid väga ülemeelikud olnud… Ja teine tunnistus: härra Matouš oli baaris lõbutsemise lõpuni, niisiis ajal, mil tema prouat enam ilmselt seal ei olnud. See näeb välja nagu alibi moodi, eks ole? Ja need ülejäänud tunnistused on kõik nagu ühe vitsaga löödud! Ei tea … Ei mäleta . Võib-olla…»

Härra nõunik pani paberid kokku: «Mul puudub üks asi, See pudel! Kui see polnud röövmõrvar, siis oli see keegi, kes oli tulnud sinna mingil muul põhjusel. Ja kui ta nägi laual pudelit, siis ta kähmas selle ja virutas ... Seda pudelit vajame meie hirmus tungivalt!»

«Kas sõrmejälgede pärast?» küsis kahtlevalt härra Brůžek.

«Muidugi. Sest, minu kallis sõber, see, kes seal mõrvas, tegi seda afektiseisundis ega hoolinud sellest, et sõrmejäljed alles jäävad. Ehk äärmisel juhul pühkis ta need hiljem ära. Kuid ka see oleks juba kaudne tõend. Kuid nii võime me viimsepäevani arutleda, seda pudelit meil aga ikkagi pole.»

Härra Brůžek kahetses siiralt, et tal polnud õnnestunud pudelit leida. Ta ei uskunud küll härra nõuniku teooriat, ent oleks meeleldi tema soovi täitnud.

Siis tuli kõhale daktüloskoop. Ta polnud oma tööga veel päris lõpule jõudnud, kuid ometi oli tal paar tähtsat uudist. Toas ja vannitoas oli sõrmejälgi laialt, ent suurem osa neist kuulus mõrvatule ja härra Matoušile. Janikute sõrmejälgi polnud ta mitte kusagil avastanud. See tähendab, et nende sõrmejäljed olid hiljem teiste sõrmede all kustunud ja et — nagu nad olid ka tunnistanud — nad olid viibinud ainult toas, et teel baari oma sõpru kaasa võtta.

«Noh, ja seal lõpevad kõik jäljed,» lisas mornilt härra nõunik, «Kõik jäljed on ära pühkinud alkohol, minu härrad! Ja mida andsid need Matouši toast kaasavõetud klaasid?»

«Pean teid paluma, et läheksite laboratooriumi! Need

kaks klaasi valmistasid täiesti ootamatu üllatuse. Sõrmejäljed neil olid segased, nagu härra nõunik oli õpgest eeldanud. Kuid see-eest oli neil täiesti selgesti näha — lambivalgusel laboratooriumis lausa üliselgesti — huulepulga jälg.»

«See tõendab, härra nõunik, et nendest klaasidest on joonud daamid.»

«Teie ütlete seda niisama,» torises härra nõunik, «kuid te ei teagi, mida see meile tähendab!» Nõunik Vacátko mäletas hästi, kuidas proua Janikovä oli täna hommikupoolikul kinnitanud, et tema polnud üldsegi Matouši apartemendis viibinud. Kas oli tal põhjust seda eitada? Või oli tal lihtsalt meelest läinud, et enne baari minekut oli Matoušovä ka talle klaasikese pakkunud ...

Seda on vaja kontrollida. Kaks naist... Härra nõunik oli teadlik asjaolust, et ta praegu oma sisimas tõstatas väga tõsise kahtlustuse, kuid need kaks jälge olid ka kohutavalt selged.

«Üks on tumedam ja teine heledam,» tähendas härra Brůžek asjatundlikult. «Ainult et mida meil nendega peale hakata?»

«Pidage, pidage... Meil on selle mõrvatu huulepulk. Saatke see laboratooriumi, las võtavad proovi. Ja siis veel... Jookske hotelli, härra Brůžek, ja küsige uuesti proua Janikovä käest, millal ta viibis viimast korda Matouši toas. Ja ühtlasi tehke kindlaks, millist huulepulka ta kasutab. Ja tooge sellest proov kaasa.»

Härra nõunik ise, kellel ei läinud meelest need kaks huulepulga värvust, ei tahtnud oodata, kuni tema detektiiv tagasi jõuab, ja väljus majast. Ümber nurga Närodni třidal asus parfümeeriakauplus. Letil seisis suur reklaam: tütarlaps, kelle huuled olid nii tugevasti mingitud, et ajasid päris hirmu peale.

«Preili, kas teil on erineva värvusega huulepulki?»

«Muidugi, palun väga, kvaliteet on loomulikult ühesugune!»

«Mind huvitab ainult värvus. Mille järgi naised endile huulepulki valivad?»

Müüjanna naeratas! «Õigesti tuleb seda kindlaks määrata juuste järgi. Brünettidele sobib tumedam toon, blondidele heledam.»

Härra nõunik vahtis müüjannat hämmastuse ning mingisuguse varjatud vaimustusega: «Kas tõesti? Tema on

tumedajuukseline …» Siinkohal ta peatus: «Arvan, et mõistate, kõnelen loomulikult oma naisest?»

Müüjanna noogutas viisakalt. Tema silmadest lugeda, et ta seda juttu ei usu. Härra politseinõunik, kelle hella iseteadvust oli raskelt tabatud, tegi minekut ja ütles tänaval endale poolhäälel, et ta on eesel ja et vana politseinikuna jääb ta kimbatusse seal, kus selleks pole vähimatki põhjust.

Kantseleis ootas teda uus teade. Härra Strnad helistas talle, et üks külaline sõidab ara. Pärslane … Ta elas samal korrusel, kus olid ka need inimesed Kladnost. Tal oli apartement veel terveks nädalaks reserveeritud, kuid nüüd kiirustab ta korraga Viini.

«Vaata aga vaata . . . Kuulge, ega te juhuslikult ei tea, kas ta viimati baaris kuidagi ei amüseerinud tolle tapetud daamiga?»

«Muidugi amüseeris ja veel kuidas! Ta on keigar, mustad silmad, kõik kutsuvad teda ekstsellentsiks, see imponeerib naistele.»

«Väga huvitav, härra Strnad. Olete ära teeninud esimese järgu kiituse,» naeratas härra nõunik telefonitorusse. «Ent nüüd ühendage mind lahkesti oma direktoriga.»

Hotelli direktori hääl oli kurb: «Niisiis te juba teate . . . Väga ebameeldiv, härra nõunik!»

«Kas teile on jäänud mulje, et meie olime põhjuseks?»

«Kardan, et jah.»

«Ega teil aimu ei ole, miks on politsei siinviibimine talle nii ebameeldiv?»

«Hotellile on suurimaks häbiks, kui juhtub niisugune kohutav lugu, nagu juhtus siin.»

«Noh, siis ma annan teile natuke nõu, härra direktor, Kui te ei taha, et hotelli tabaks veel suurem häbi, siis kutsuge silmapilk see härra . . . Kuidas tema nimi on?»

«Mohamed Rasul Zade, palun.»

«Ilus nimi. Niisiis kutsute selle härra kantseleisse ja hüvastijätuks valate talle konjakit. Suurde maokasse konjakiklaasi. Ja pidage silmas, et ta sellest klaasist korralikult kinni haaraks. Me nimelt tunneme väga suurt huvi nende külaliste sõrmejälgede vastu, kes just täna kiirustavad ärasõiduga.»

«Aga härra nõunik …»

«Ärge sundige mind sellelt härralt ametlikus korras sõrmejälgi võtma. Klaas olgu laitmatult

puhastatud ja argu seda keegi hiljem puudutagu. Teil on ometi hotellis

oma detektiiv Muide, see on erakordselt võimekas mees! esialgu hüvasti.» Härra nõunik pani toru ara ja mõtles kaua aega järele. Kas peaks nüüd mõni täiesti aimamatu jälg nähtavale ilmuma? Loomulikult on kõik võimalik. Aga et prints oleks tulnud Prahasse selleks, et siin üht naist tappa? Ainult — kes ütleb- et see on tõesti Pärsia prints, see härra Zade? Seda ütleb hotelli direktor. Iraani kuningriigi konsulaat peaks mõne printsi siinviibimisest midagi teadma.

«Soukup, sõitke Iraani konsulaati. Mohamed Rasul Zade... Ma tahan teada, kas see on prints, kui on, siis täpselt, missugune prints, ja kui ta ei ole… Noh, küllap teate juba. Ja teatage mulle jalamaid!»

Soukup lendas minema nagu nool ja härra nõunik vajus uuesti süngetesse mõtetesse. Kas viivad teda sihile need kaks õnnetut klaasi? Kas viib teda sihile see pärslane? Ta ei armastanud liiga keerulisi konstruktsioone. Elu oli teda õpetanud, et asjad on suuremalt osalt lihtsad.

Varsti sai ta selle kohta esimese kinnituse. See salapärane prints pole prints, vaid kaupmees.

Siis tuli härra Brüžek joostes. Märkmikus oli tal paks joon, rflte tõmmatud isiklikult proua Janikovä huulepulgaga. Proua oli vahtinud teda nagu hullumeelset. Ja samuti on ta väga närvis, et ei tohi lahkuda hotellist ega rääkida härra Matoušiga. Ta tahab teada, mis on politseil tema

vastu! «Vaata aga, missugune resoluutne daam! Kas ta ütles veel midagi?»

«Jumal hoidku, härra nõunik. Mul ei olnud teie käest mingit korraldust.»

«Õige. Ja kas ta muidu kinnitab ikka seda, et ta toas ei olnud, mis?»

«Jah. Kui ma tõmbasin selle huulepulgaga joont, siis oli ta endast üsna väljas. Härra nõunik, küll näete, et see värv annab meile vastuse nii mõnelegi küsimusele!»

«Saatke see laboratooriumi!»

Härra Brüžek täitis korralduse ja pöördus kohe härra nõuniku kantseleisse tagasi: «Veel midagi, palun… Ma olen väga hoolikalt otsinud seda pudelit.»

«Ja pole leidnud, mis?» ütles härra nõunik mornilt.

«Ei ole. Kui see pudel aga üldse olemas oli, siis on mees,

«Või naine!» täiendas teda väljendusrikkalt härra nõunik,

Härra Brůžek köhatas: «Niisiis see, kes seda tegi, viskas tõenäoliselt pudeli parast kuritööd aknast välja. Seal all on lausa lademes kaste, pudeleid ja kõike, mida hotell enam ei käsuta. Häda on selles, et minu informatsiooni kohaselt veeti just täna hommikul kõik need pudelid ära. Loomulikult oli seal ka kudusid, neid on seal alati, need visati prügihunnikusse. Kes seal enam mingit õiget otsa kätte saab.»

Härra nõunik noogutas: «See nende korraarmastus nõuab meilt nüüd kõvasti rassimist, härra Brůžek!»

Lähenes õhtu. Politseitsentraali helistati Kladno postkontorist ja natukese aja pärast kuulis härra nõunik hoolsa härra Mrázeki aupaklikku häält: «Teatan, härra nõunik, et viisin läbi küsitlused nagu te soovisite. Ma pole veel päriselt valmis, kuid juba praegu olen teinud kindlaks nii tähtsaid asjaolusid, et helistan teile kohe. Matouši ümbruskonnas räägiti kätt suu ette panemata, et sõprus Janikutega oli ainult seepärast nii tugev, et härra Janikul oli vahekord proua Matoušoväga. Mõningate andmete järgi — võib-olla on see ka klatš — polevat ka härra Matouš ükskõikne proua Janikovä suhtes või vähemalt polevat olnud ükskõikne... Täpselt nii, nagu te oletasite.»

Härra nõunik naeratas: «Mina ometi tunnen väikelinna! On teil veel midagi?»

«See on esialgu kõik, homme toon protokollid. Siin ei tee inimesed sellest üldse saladust, et nad seda teavad ... Ja selliseid lõbusõite Kladnost kuhugi mujale on need kaks abielupaari teinud sageli.»

«Huvitav! Ärge laske end seal kauem kinni pidada, sest kui te kogu sealse klatši ara kuulate ning kirja panete, siis võiksite seal linnakroonikuks hakata. Nägemiseni.»

Härra nõunik pani toru ara ja hakkas härra Brůžekit vahtima: «Noh, see istub meil täpselt tabasse ning tappi. Abielunelinurk. Ma aimasin seda.»

Kohe seepeale helistati laboratooriumist, et klaasilt leitud huulepulga värvus on identne selle värvusega, mille oli härra Brůžek juurde toonud. Teise värvus klappis mõrvatud naise huulepulga omaga; see oli leitud vannitoast

«Ja olemegi mäel,» pomises härra Brůžek. «See on naise töö. Kuigi mina isiklikult oleksin kihla vedanud mehe peale!»

«Võite seda praegugi teha, sest võimalusi on rohkem. Esimene: proua Matoušovä on toas, tema juurde tuleb see

teine daam, nad istuvad kahekesi, joovad natuke, siis läheb Matoušovä vannituppa ja see teine teab, et mitte keegi pole näinud teda siia tulevat ja et ta võiks selle kõik lõpetada üheainsa löögiga. Ta võtab pudeli ja...»

«Või sai sellega hakkama armuke. Tollel võis juba villand olla.»

«Või abielumees! Vahel on ka abielumehel oma naisest villand!» tähendas dotseerivalt härra nõunik. «Selles raskus ongi, et meil on kolm võimalikku kurjategijat, sest meil on ka kolm ilusat motiivi.»

Keegi koputas ja sisse astus daktüloskoop. Härra nõunik üiles murelikult: «Kui me muidugi veel neljandat kaela ei saa!»

Daktüloskoop ulatas härra politseinõunikule paberilehe ja teatas: «Sõrmejälje vannitoa uksepiidal identifitseerisime meie täiesti täpselt. See kuulub isikule, kelle sõrmejäljed olid konjakiklaasil, mis meile saadeti hotellist.»

Härra Brůžek ajas silmad jolli: «Issand jumal... Härra r lunik, pärslane! Rong Viini!»

«Rahu, härra Brůžek, rahu. Seda rongi me valvame, jaamas on härra Strnad ja härra Soukup. Viimane istub j amakorraldaja kantseleis telefoni juures. Instrueerige, teda, las võtab tolle pärslase kinni.»

Natukese aja pärast võis näha Wilsoni raudteejaamas ilusat hommikumaalast, keda saatsid kaks härrat. Mees žestikuleeris metsikult, pööritas oma mandlisilmi ja kirus paljudes keeltes, kõige rohkem pärsia keeles. Härra Strnad muretses takso ja taksojuht kirus samuti, ent tšehhi keeles, sest politsei sõidutamine polnud sugugi tulus: makstakse ainult minimaaltaks ja ei anta jootraha.

Härra Mohamed Rasul Zade rääkis paljusid keeli ja kõiki halvasti. Härra nõunik valis halva prantsuse keele ja kuulas pärslase üle ilma tõlgita.

«Monsieur Zade, teil on õigus informeerida oma diplomaatilist esindust, niisiis Iraani kuningriigi konsulaati.»

«Non, merci,» ütles härra Zade ja kortsutas vihaselt kulmu.

«Miks te Viini sõidate?»

«Je suis un voyageur, touriste ...»

«Mitte sugugi, te olete voyageui de commerce. Vaibad, eks? Miks sõidate Viini just täna?»

Härra Zade vaikis hommikumaalase väärikusega.

«Madame Dana Matoušovä... Kas tunnete seda daami?»

Härra Zade noogutas ja tähendas, et raadame oli tres jolie, tres amusante… Ta näitas ka kätega, kuidas ta seda mõtles, ja oli näha, et ta ei hinnanud niivõrd tema hinge ilu kuivõrd just suuri rindasid. Härra Zade möönis veel et oli seda daami näinud baaris ja et oli temaga tantsinud.

«Ja siis saatsite ta üles tema tuppa, eks olnud nii?»

«Oh, non, s'il vous plait. Pourquoi? Mul oli oma apartement.»

«Kas ta oli teie pool?»

«Non…» Härra Zade tegi kurva näo. «Malheureusement.»

«Teie nägite teda üles minemas, eks? Ja teie läks talle järgi!» põrutas härra nõunik, unustades täielikult kõik grammatikareeglid.

«Oui, yes, jawohl,» kinnitas mitmes keeles härra Zade, «Natukese aja pärast, kui ta oli baarist lahkunud, läksin ma talle järele, sest arvasin, et tal pole midagi selle vastu,» «Kas ta vihjas teile baaris millelegi seesugusele?»

«Ta tegi niisuguse näo, et talle meeldiks ma visite.»

«Kui pikk oli see ajavahe, arvates hetkest, mis tema oli ara läinud ja mil teie talle järele läksite?»

Härra Zade laupki läks kortsu pingelise mõtlemise tõttu: «Dix minutes... Quinze…»

«Ja kui te selle viieteistkümne minuti järel tema tuppa läksite — mis siis juhtus?»

Härra Zade vaikfs kaua. Siis ütles ta paljude ohete saatel: «Monsieur le inspecteur, ma koputasin ja astusin tuppa, kuid seal polnud mitte kedagi. Aga vannitoa uks oli poikvel. Nii ma astusin sinnapoole... Quel malheur! Ta lebas poolenisti vannis surnuna. Ma arvasin, et minestan, ja haarasin…»

«Ja Haarasite kinni uksest,» täiendas härra nõunik.

«Peut-etre. Ja läksin siis kiiresti oma tuppa.»

«Miks te ei kutsunud köhale politseid?»

Härra Zade laskis käed rüppe ja lõi silmad maha? «Ma bevue. Ma tegin vea, ma tean... Aga kui võõramaalane… Ma arvasin, et politsei leiab mõrvari ka ilma minu abita. Pealegi olin ma natuke purjus, palun väga.»

Vägagi ebatäpselt konjunktiivi keerulisi vorme käsutades katsus härra nõunik härra Zadele seletada, et kui ta oleks köhale kutsunud politsei, siis poleks ta nüüd nii koletu kahtluse all.

«Vannun prohveti habeme juures,» ütles väärikalt härra Mohamed Rasul Zade.

«Mul on kahju, kuid meie juures see ei kehti,» vastas jjärra nõunik. «Kuni juhtum pole selgitatud, pean teid kahjuks siia meie juurde jätma. Kas te ei taha siiski oma konsulaati helistada? Me teame nagunii, et te prints ei ole»

«Monsieur le inspecteur,» ütles härra Zade väärikalt, mina olen Pärsia šahhi sugulane... Kahjuks ta kukutati hiljuti.»

Härra nõunik avaldas oma kaastunnet õlgade kehitamisega. Härra Zade selja taga langes raskelt kinni üksikongi uks.

Nõunik Vacátko kõndis rahutult toas edasi-tagasi. Ausalt üteldes, ta polnud suuremat veendunud selles, et hommikumaalasest külaline oleks tapnud võõra naise, härra Zade tundis selle daami puhul ilmselt huvi hoopis millegi muu vastu. Imelik küll, kuid härra nõunik uskus pärslase tunnistust. See nimelt täiendas seda, milles oli juurdluse käigus juba veenduda jõudnud. Mõrvarit tuleb otsida järelejäänud kolmnurgast, mille igal liikmel oli kaalukas põhjus seda teha.

Nad elasid väikelinnas, kus suurema osa elanikkonnast moodustavad kaevurid ja metallitootjad, niisiis tavalised limesed, ja kus kindlustusagent ja «Mäetööstuskompanii» ametnik on juba linna koorekiht. Väikelinna igavus tekitas soovi elada üksteisest eraldi — ja siit jäi veel ainult kukesamm armuvahekordade kujunemiseni. Ja Prahasse pummeldama sõitmiseni. Selles nelinurgas pidi olema midagi juhtunud. Aga mis? Kuidas seda teada saada, kui igaüks võib end rahulikult välja vabandada sellega, et ta oli purjus?

Nõunik võttis uuesti kätte kelnerite tunnistused. Härrad Janik ja Matouš polnud ülemääraselt joonud. Daamid olid võtnud rohkem... Kui võiks selle peale kindel olla! Ent kogemused õpetavad, et kui naine teeb põhja peale klaasikesele, vaadatakse talle juba viltu, meest aga, kes vaevu jalul

seisab, peetakse kangelaseks. Pealegi ei klapi siin üks asi: härra Matouš oli hommikul nii purupurjus, et arst pidi talle abi andma!

Väga kummaline! Just nagu need kaks huulepulga jälgedega klaasigi.

Akna taga valitses pimedus ja nõunik Vacátkole oli selge, et täna õhtul ta enam koju ei jõua. Uuesti vaagis ta

endamisi kõiki võimalusi, mis juurdluse käigus olid üles kerkinud. Siis tegi ta midagi, mida ta tegi haruharva ja alati vastumeelselt.

Ta laskis Janikud ja ka härra Matouši neljandasse osakonda tuua.

Nad toodi kohale eraldi ja nende küsimustele ei vastatud. Siis paigutati nad omaette tubadesse ja lasti neil oodata.

Härra nõunik seadis need kaks klaasi käepärast, et neid ülekuulamise otsustaval hetkel lagedale tuua. Ta ei kahelnud edus.

Öö oli juba ammu, oma õigustesse astunud, häriad «detektiivitoas» tukkusid, kuid ei julgenud ara minna, Nad tundsid oma šeffi.

«Meie vana valmistub hüppeks, poisid,» pomises härra Brůžek.

«Nojah, ta on veel ikka tõeline tiiger,» ütles tunnustavalt härra Bouše.

Sellal kõndis härra nõunik oma ruumis tõesti nagu lõvi puuris. Talle oli kohutavalt vastukarva, kui teda korraga häiriti uksele koputamisega.

«Mis on?» küsis ta pahuralt. Tema üllatuseks seisis uksel noor Soukup.

«Mulle tuli midagi meelde, kui lubate, härra nõunik:»

«Väga kiiduväärne. Aga kas sellega polnud võimalik praegu oodata?»

«Palun... Aga see on seotud käsiloleva juhtumiga. Ma mõtlesin nende klaasidel leiduvate sõrmejälgede üle järele.»

«Ja jõudsite järeldusele, et kurjategijaks on see teine naisterahvas!»

«Vastuoksa, kogemuste põhjal tulin ma hoopis millelegi muule. Ja seepärast julgen tülitada. Kui mees on sõbralikus vestluses daamiga ja… kui tal on võimalik seda daami suudelda…»

«Palun teid, mida te mulle siin selgitate? Kui ta on täis mees, siis ta suudleb daami. Ja mis siis sellest?»

«Noh, palun, kui sel daamil aga on huuled mingitud, siis ka mees tahtmatult mingib end. Mul on seesugune kogemus kohvikust ja me Helenaga naersime kaua, kui ka minu tassile jäi punane mingijälg.»

Härra nõunik tõmbas silmad kissi: «Kas te teate, mida te räägite?»

«Tean küll.»

«Teil võib nimelt õigus olla, kulla mees!» Nõunik Vacátko peaaegu karjus neid sõnu. Soukup ainult naeratas tagasihoidlikult.

«Loomulikult, mispärast otsin ma kogu aeg naisterahvast! Lihtsalt seepärast, et mul pole teie elukogemusi!»

Härra nõunik tuli kiiresti üle toa ja jäi Soukupi ette seisma: «Loomulikult, nüüd on kõik täiesti selge. Minu versiooni ei sobinud naine paljudel põhjustel. Mees! See ta ongi! Ainult kumb? Meil on neid kaks, kui jätame kõrvale tolle pärslase.»

«Seda ma ei tea, palun. Kuid sellest hoolimata on meil ikkagi üks kahtlusalune vähem.»

Härra nõunik kinnitas seda pidulikult. Öine ülekuulamine lükati uuesti edasi. Härra nõunik võttis selle ette alles hommiku eel kõikide reeglite järgi. Proua Janikovä oli minestamise äärel, ent sellest hoolitata jäi ta oma kinnituse juurde, et tema pole Matouši toas olnud ja et tema ei tea, millal Dana baarist lahkus. «Härra Janik, me oleme kindlaks teinud, et teie olite jaroua Dana

sõber,» ütles korraga härra nõunik, ent vaatas seejuures teraselt proua Janikovä otsa. Too surus huuled kokku ja vaikis.

Härra Janik kähvatas: «Just... Võib-olla see termin: sõber…»

«Loodetavasti teate, mida sellega tavaliselt märgistatakse: intiimvahekorda.»

«Mul olid temaga sõbralikud suhted, ent...»

«Teil on sellest raske rääkida, ma mõistan, kuid peate kõrvale jätma nii valehäbi kui ka salgamise. Nimelt kahtlustatakse teid mõrvas, härra Janik!»

Proua hüppas püsti: «Minu mees oli all baaris, ma võin seda kinnitada!»

«Teie tunnistus pole antud juhul suuremat väärt, proua,» litles härra nõunik. «Peale selle olete ka teie kahtluse all.» Proua Janikovä kahvatas, tema nägu hakkas tõmblema, ta puhkes nutma ja härra Brůžek pidi teda sundima klaasitäit vett vastu võtma. Kui ta jõi, siis värises tal käsi ja vett voolas tema kleidile.

«Tooge sisse härra Matouš,» ütles nõunik Vacátko. Matouš, kellega koos tuli härra Bouše, hingas raskelt, ema pilk jooksis ruumis rahutult ringi. Oli näha, et ta olnud oma joomingu tagajärgedest veel lõplikult jagu saanud.

«Härra Matous, võtke istet ja ütelge mulle, mida te teadsite härra Janiku ja oma naise vahekorrast!» ütles härra nõunik.

Matouš võttis istet, kuid ei vastanud. See küsimus sihtjs hoopis teise kanti, kui tema oli oodanud, ja see jahmatas teda.

«Kas te saite minu küsimusest aru?»

Matouš noogutas, ent jätkas vaikimist.

«Kui arvate, et te selle vaikimisega oma olukorda väga tunduvalt parandate, siis eksite. Härra Janik tunnistas ivakese aja eest, et see vahekord oli olemas. Kas te teadsite sellest? Jah või ei?»

«Jah ... Aga mina . .»

«Ja teie omakorda olite proua Janikoväle lähedane, eks ole?»

«See oli meie asi!» mõmises Matouš, kes sai aegamisi võitu oma tardumusest.

«Nii kaua, kuni siin oli tulemuseks see surnu. Nüüd on teie asi muutunud politseiliku juurdluse objektiks ... Mul on siin ühe kelneri tunnistus. Te suudlesite baaris proua Janikovät. Jah või ei?»

Matouš viskas kure pilgu Janikovä poole ja kehitas siis õlgu: «Ma ei tea. Ma …»

«Muidugi ei tea te seda, sest te olite purjus. Kuid see on pigem raskendav asjaolu. Proua Janikovä, ehk aitate tal natuke mälu värskendada?»

Proua Janikovä näksis hammastega oma taskuräti nurka ja sosistas: «Ma möönan seda. Kuid selles polnud mitte midagi halba. Me oleme sõbrad.»

«Kas see proua Danale korda ei läinud?»

«Loomulikult mitte,» vastas proua Janikovä ja tema silmad lõid välkuma.

«Ma küsisin härra Matoušilt!»

«Kindlasti mitte, tema ju samuti…» Matouš vaatas Janiku poole ja too lõi silmad maha.

«Mina ei uuri teie isiklikke suhteid. Mina uurin mõrva,» ütles kähku härra nõunik, sest talle piisas sellest, mida ta oli kuulnud. Ta andis härra Brůžekile märku. Too viis mõlemad Janikud ruumist välja ja andis nad üle kordnikule.

Härra nõunik jäi nüüd ühte tuppa ainult koos Matoušiga. Ta silmitses kaua seda meest, Matouš vältis tema pilku, ta tundis end kehvasti ja ilmselt kartis midagi.

«Jah, mina uurin mõrva, härra Matouš. Ma ei taha teie mitte midagi varjata. Kui ma esitan kohtule kõik tunnistused, mis mul on olemas, siis käib teie käsi väga halvasti.»

Matouš tõstis meeleheitlikult pilgu: «Aga mina ometi jlina ometi ei saa sinna midagi parata.»

«Seda te ainult kujutate endale ette . . . Samuti kujutate gadale ette, et olete kohutavalt kaval, kui te mitte midagi ei mäleta. Kuid sellega te ainult punute ise endale silmust. Kas te sellest veel ikka pole aru saanud? Janikud andsid siin praegu sellised tunnistused, et veeretasid kõik teie kaela!»

Matouš tõstis pea: «Las nad ütlevad seda mulle suu sisse!»

«Olge rahulik, küll nad ütlevad, et oma nahka päästa.»

Härra nõunik istus Matouši kõrvale.

«Kas hakkame nüüd avameelselt kõnelema, jah? Siin on terve rida nii kahtlustäratavaid asjaolusid, et teie ei suuda ijeid kummutada. Selle põhjal, mida ma teist juba praegu lian, võin ma teid arreteerida. Ja te teate, mida see teile väikeses linnas tähendab?»

Matouš vaatas ainult rahutult üles.

«On ainult üks võimalus, kuidas sellest supist välja tulla!»

Matouši silmades värises midagi, ta nihles rahutult toolil ja vahtis paluva pilguga politseinõunikku: «Mina . . . ma teen kõik …»

«Suurepärane! Eeskätt peate jätma selle jutu, et te mitte midagi ei mäleta. Hoopis vastuoksa, et peate väga hästi kõike mäletama. Pange tähele! Me leidsime teie toast sõrmejälje, mis ei kuulu mitte ühelegi nendest inimestest, keda me tunneme.»

Matouš hakkas tähelepanelikult silmitsema nõunik Vacátkot, nagu oleks ta kaalunud, kas maksab seda inimest uskuda.

«Kas te ei näinud oma toas kedagi? Isegi selles joobeseisundis, kas mõistate?»

Matouš pilgutas silmi.

«Teie toas oli keegi! Kes?»

«Pärslane!» pahvatas korraga Matouš.

«Ta nõjatus vastu ust, eks?» käis nõunik peale.

«Jah . . . Vannitoa juures!»

Härra nõunik vajutas nupule. Tuppa astus Mohamed Rasul Zade.

«On see tema?»

«Jah, see on tema,» ütles Matouš kindlalt ning teatud kergendustundega.

Ruumis levis kohutav vaikus. Pärslane, kes mitte midagi ei taibanud, silmitses mõlemat meest. Härra politseinõunik Vacátko tõusis püsti:

«Vaclav Matouš, arreteerin teid seaduse nimel oma naise Dana Matoušovä mõrvamise pärast.»

Matouš kargas jalule, hakkas tuikuma ja karjatas. Siis kattis ta näo kätega.

Härra Brůžek jõudis temast viimasel hetkel kinni haarata ja tagasi toolile istuma panna.

«Teie nägite seda meest — kuid alles pärast mõrva! Te tapsite oma naise armukadedusest. Te teadsite, et tal on vahekord Janikuga ja kindlasti nägite ka, kuidas ta meestega baaris koketeeris. See kõik muutus teie peas ühtseks seguks. Kui ta märkamatult üles tuppa kadus, sai teie kahtlus uut toitu ja te läksite talle järele. Toas rüüpasite kuraasi tõstmiseks konjaki viimse tilgani ara. Kas te ka tülitsesite, seda ma ei tea, kui ta aga läks vannituppa end korrastama, haarasite teie pudeli ja lõite talle selja tagant pähe. Mida te pudeliga tegite?»

«Viskasin aknast välja,» ütles Matouš sõnakuulelikult; ta oli täielikus segaduses ja lõplikult murtud.

«Kui te olite seda teinud, koputas keegi uksele. Te kohkusite ja peitsite end kapi ja akna vahele. Tuppa tuli see mees. Jah, ta tuli teie naise juurde, ja kui ta teda ei näinud, avas ta vannitoa ukse, mille taga paistis valgust. Mida ta seal nägi, see kohutas teda hirmsasti. Ta nõjatus tõepoolest vastu uksepiita — ja põgenes siis... Teie pühkisite klaasilt sõrmejäljed, kuid jätsite sinna huulepulga-värvi. Ja läksite alla, kus mitte keegi polnud teie ärakäimist märganud. Seal te jõite enese maani täis, sest teil oli kõigest üksainus soov: unustada see, mis oli juhtunud. Oli see nii?»

Matouš noogutas vaikides.

Härra nõunik osutas uksele. Härra Brůžek laskis tunpa kaks politseinikku, kes viisid Matouši ara. Pärslane vaatas talle järele, mandlisilmades kaastunne.
Härra nõunik pöördus tema peole:
«Meci beaucoup, monsieur Zade, te olete vaba. Rong Viini on küll ilma teieta ara sõitnud, kuid nüüd ei takista teid miski Prahasse jäämast.»
Härra Zade kummardas kerge ohkega ja kadus.

Tuppa tulid kõik, kes olid kõrvalruumis oodanud. Härra nõunik astus akna juurde: «Kanäe, härrased, hommik ongi käes! Aga ma ütlen teile, kui poleks olnud meie noore kolleegi elukogemusi, ma ei tea tõesti, kas me veel praegugi poleks raisanud aega proua Janikoväga! Pole midagi teha, härrased, peame rohkem elu tähele panema!»
Härra nõunik naeratas sõbralikult ja Soukup, kõrvuni, punane, vahtis maha,

IX. MÄNGUS ON TRAGUN

Tegelikult oli see ilus aeg: sandarmid kandsid Halli kaleviga kaetud kiivreid ja rahvusliku kaitse minister teatas, et tema asutab uuesti kuulsa traditsiooni vaimus tšehhi tragunipolgu, kus hakatakse kandma punaseid ratsapükse ja kollaseid tresse. See teade võeti vastu vaimustusega.
Kui noor Moravek puhkusele tuli, jalas need punased ratsapüksid ja kõlisevate kannustega säärikud, siis lõhkesid neidude südamed nagu küpsed kastanid ja kukkusid maha just tema jalgade ette; ta reageeris sellele väärika ükskõiksusega. Kohalikud veteranid, kes mäletasid veel äärepealt feldmarssal Radetzkyt, kahetsesid, et ta ei kanna ka veel sulepuhmast mütsil, ja härra ülemvahtmeister Zdychynec, kohaliku sandarmi jaoskonna ülem, peatas traguni, kes oli talle kõikide eeskirjade kohaselt kulpi löönud, ja luges endale suureks õnneks, et võib selle noore mehega rääkida nagu võrdne võrdsega, mis ka noorele Morävekile kõvasti kasuks tuli.
Hiljem läksid nad koos üle linnaväljaku ja tragun kõlistas kannuseid ja härra ülemvahtmeister ajas rinna ette ja pea uhkelt püsti, sest ta oli teenistuses ja tal oli parajasti peas see uus halli kaleviga käetud kiiver, mida küll postisandarm Šourek, kes oli tuntud oma terava keele poolest, «potiks» kutsus, ent härra vahtmeistrile see peakate meeldis, sest see andis talle sõjameheliku väljanägemisi Kui inimene on kõhukas, siis peab ta palju rohkem tähelepanu pöörama oma väljanägemisele kui Soureki-taoline kõrend.
«Noh, tragun, kuidas läheb väljaõpe?» küsis ta noorelt Morävekilt heasüdamlikult.
«See läheb hästi, härra ülemvahtmeister,» vastas tubli noormees.
«Ja kodus tuntakse sinust rõõmu, eks?»
«Kodus küpsetab ema iga päev pirukaid,» vastas tragun, millega ta ühtlasi oli teatavaks teinud, et vanemate rõõm on tegelikult piiritu.

Sellel hetkel tulid nende juurde kaks naist, kes olid sisseoste tegemas. Vanem oli ülemvahtmeister Zdychyneci proua ja noorem tema tütar Zdenka. Härra ülemvahtmeister jäi viisakalt seisma, mõõtis range pilguga oma tütart, laskis endale seletada, et on vaja hanedele sepikujahu osta, ja kiitis selle kavatsuse peanoogutusega heaks.
«Vaata, ema, see siin on noor Moravek. Tragun!» ütles härra ülemvahtmeister ja tema naine naeratas ning tähendas, et munder sobib noormehele hästi.
Noor Moravek kergitas õlgu ja preili Zdenka pahvatas naerma.
Tragun punastas, tema nägu oli nüüd ühte värvi nendš ratsapükstega ja härra ülemvahtmeister Zdychynec heitif tütrele hävitava pilgu.
Tema naine käitus diplomaatlikumalt ja ütles mesimagusal häälel: «Mina tunnen härra Morävekit. Kui ta veel väike oli, käis ta alati meie aias. Tema nimi on ju Zdenek, eks?»

«Jah on küll,» ütles tragun.
«Tollal oli meie Zdenka veel lapsevankris,» vastas proua Zdychyncovä.
«Zdenek ja Zdenka, no mis sa kostad!» ütles härra ülemvahtmeister ja patsutas joviaalselt tragunile õlale, agu näeks ta selles nimede sarnasuses mingit erilist saa; ise sõrme.
Preili Zdenka ütles põlastavalt? «Pähh!» ja vaatas mujale. Ta läks koguni paar sammu kaugemale, mida härra ülemvahtmeister kviteeris kulmude kergitamisega. Sellel tüdrukul pole heast käitumisest aimugi, mulle paistab, et naine on ta kodus ära hellitanud. Küll me õhtul veel räägime sellest, mu tütreke!
See-eest aga tragun Moravek kiitis tütarlapse käitumise heaks. Veidi kaugemalt oli palju selgemini näha tema puusa- ja rinnajoon, ent tragun Moravek, kelle käed olid harjunud siledaks kammitud hobuste tagumikke patsutama, oskas hinnata pilti, mida pakkus talle ülemvahtmeistri tütreke.
Zdenka ema jättis nendega hüvasti, kui oli kindlale veendumusele jõudnud, et «papa», see tähendab härra ülemvahtmeister, tuleb õhtusöögi ajaks täpselt koju, ja järgnes oma tütrele, kes traguni jäigale saluteerimisele vastas järsu valanguga silmadest. Otse rinda tabatud tragun Moravek ohkas.

Härra ülemvahtmeister ohkas samuti: «Rabakarask .Aga muidu — tubli tüdruk, seda ma pean ütlema!»
Siis nad jätkasid oma teed mööda väljakut ja rääkisid tragunipolgu rünnakutaktikast ja härra ülemvahtmeister kahetses, et talle sõja ajal polnud osaks saanud õnn teenida sellises eliitväeosas. Itaalia frondil kopitasid nii tragunid kui ka Ungari ulaanid kaevikutes ja plõksisid pöidlaküünega täisid tappa; hobuseid neil ei olnud, sest nood olid juba ammu guljašikateldesse pistetud. Missugune ilus aeg ikkagi oli: võis kõnelda sõjast kui millestki ammumöödunust ja seejuures tolle käreda kuulsusega uhkustada.
Kui nad olid väljaku ületanud ja möödusid viimasest arkaadiga majast, tuli neile ühest kitsast tänavast vastu õlgkübarat kandev väiksemat kasvu mees, keda härra ülemvahtmeister uljalt tervitas.
Õlgkübaraga mees oleks nagu kohkunud, tõstis pilgu ja võttis kübara peast, kusjuures ta väga kõvasti aevastas.
«Tere, jumal appi!» tähendas härra ülemvahtmeister tragunile tundus naljakas, et saluteeritakse sõjaväeliselt ning öeldakse «Tere, jumal appi!»
Kui õlgkübaraga mees oli mööda läinud, ütles härra ülemvahtmeister rõhuga (kes teab, kas ta ei märganud traguni kerget muiet): «Väga huvitav härra! Politseiinspektor Prahast, kes siin suvitab! Keegi härra Bouše.»
Ja kui see tragunile erilist muljet ei avaldanud, lisas härra ülemvahtmeister vandeseltslaslikult: «Detektiiv!»
Nüüd tundus noorele Moravekile veelgi koomilisem, et üks detektiiv näeb niimoodi välja, kannab õlgkübarat ja aevastab.
«Siinsed inimesed ei tunne teda, sest need härrad politseist ei hooli populaarsusest, kuid meie, sandarmid, teame. See on meie fahhi mees.»
Siis jättis härra ülemvahtmeister traguniga hüvasti, sesl pidi minema veel õlut rüüpama. Tal oli peas kiiver, see tahendas, et ta võtab ainult ühe kannu, sest ta tundis end teenistuses olevat. Huvitav: kui keegi kannab sonimütsi, siis võtab ta kolm kannu, ja pärast saab ta kodus seetõttu näägutada. Härra ülemvahtmeister ei julgenud isegi lõpuni mõtelda, kuidas tema lugu lõpeks, kui ta erariideid kannaks! Tragun Morävek oleks küll võinud ka restorani tulla ja kindlasti oleks keegi talle õlut välja teinud, uhked punased püksid ja kollased tressid teevad ju imet(

tragunil oli hoopis teine strateegiline plaan, mis tugines ratsaväeeskadroni rünnaku põhiprintsiipidele; nagu teada tuleb sel puhul kiirgalopiga ümberpöörd teha ja üllatada vastast tiivalt.

Nõnda võttis ta kursi väljaku teise otsa poole nagu poleks tal mitte midagi teha, ja kui ta oli andnud oma kujuteldavale ratsule kannuseid, kihutas ta tõstetud palašiga risti üle väljaku. See kõik oli muidugi ainult piltlikult nõnda; tegelikult sammus ta aeglaselt ja tegi koguni imestunud näo, kui kohtas uuesti ülalmainitud kahte daami, mundrist hoolimata pakkus ta end kandma rasket turukotti sepikujahuga. Niisiis ta kandiski seda ühel nõul jõul preili Zdenkaga, ja proua Zdychyncovä läks ees kõik näiski olevat nagu kavaleeria tõelise rünnaku järel: segilöödud vaenlane traavis ratsaväe survel kuulekalt eest ära.

Ainult käesoleval juhul oli üks asi täiesti klaar: sellal kui tragun mõtles, kuidas hiilgavalt võita, mõtles seda ka ka täiesti ebamilitaarne preili Zdenka ja kummalisel kombel keerles taoline mõte ka ülemvahtmeistri proua peas, kusjuures viimane oli peale selle veel teadlik asjaolust, et noor Morävek, kes varem oli olnud ametnik õllevabrikus, pöördub sinna pärast ajateenistust tagasi ja ib sealsel karjääriredelil ronida aja jooksul rahulikult raamatupidaja ametikohale.

Jah, tollal oli ilus aeg küll. Nädala pärast oli linnas tantsupidu, mida tollast moodi järgides kutsuti «Pärjakeseks», ja siin oli jällegi tragun siin oli jällegi ka Zdenka ja tragunil olid jalas uued säärikud, mis ta oli sõbralt endale just selleks puhuks laenanud. Need pigistasid teda küll, kuid tragun on harjunud kannatama, peaksite nägema, missugune on traguni puus, ta õhtul õppeväljakult kasarmusse tagasi pöördub. Seepärast vaikis tragun oma valust ja tantsis tangot elegantsusega, mida Zdenka Zdychyncovä hinnata oskas.

Ja siis hakati mängima kõige uuemat šlaagrit:

Minu kallimal on pöörane temperament, sestap sobib talle tragunirügement..

Ja nad mõlemad läksid uuesti tantsupõrandale, sest teisiti see olla ei saanudki.

Proua Zdychyncovä laskis küll daamide hulgas liikvele

jutu, et sõdurit ei maksa tõsiselt võtta, kuid tema isiklikult võttis tõsiselt. Ta hakkas koguni riivatul kombel järele mõtlema, kas Zdychynec oli oma noores eas selline ilus poiss nagu Zdenek, ja jõudis järeldusele, et ei olnud ja et niisiis oli teda nagu mõningal määral petetud. Mingu nüüd siis vähemalt tütrelgi hästi, et too ei peaks tulevikus saalis istuma kui gardedaam ja taga leinama aega, mis nü lootusetult mööda läinud.

Jah, see oli ilus aeg …

Kuni tolle esmaspäeva hommikuni, mil jaoskonda jooksis äärmiselt ärritatud postisandarm Šourek ja hüüdis vahtmeister Macekile: «Kas vana on siin?»

«Vana on siin,» kõlas karmilt härra ülemvahtmeister Zdychyneci jäine hääl; ta viibis kõrvaltoas ja seisis Parajasti avatud ukse taga, nii et teda polnud näha.

Muul juhul oleks postisandarm soolasambaks tardunud ja vabandusi kogelema hakanud, kuid nüüd oli ta nii hirmsasti ähmi täis, et isegi ei vabandanud. «See rõõmustab mind!» puhkis ta ja võttis valveseisangu. ette, et Aleši tänavas number 93 on tapetud Zuzankovä. Tegemist on röövmõrvaga.»

Härra ülem vahtmeister unustas vihastumise ja vahtis Šourekit nagu ilmutust teisest maailmast. Sest selles linnakeses oli röövmõrv midagi täiesti ebatavalist, ja veel ebatavalisem oli, et selle oli avastanud keegi postisandarm.

«Šourek, te räägite rumalusi! Aleši tänavas... Herr gott, seal elan ometi mina! Ja Zuzankovä, see on see pensionär tänava lõpus, kelle aias kasvavad mustad sõstrad. Ma kohtasin teda eile.»

«Eile oli pühapäev,» vastas Šourek. «Kuid täna on esmaspäev ja ta lamab seal purustatud peaga.»

«Kas te olite seal?»

«Olin.»

«Ja kuidas te teate, et see on mõrv?»
«No kuulge, kui kellelgi on pea puruks löödud ja ta ei liiguta ennast… Ja põrandal on vereloik… Ja kõik on segi pööratud, keegi on seal midagi otsinud.»
Härra ülemvahtmeister tundis, et tal hakkab pea käima. See on alles kook moosiga! Nüüd suve lõpul. Ja pealegi esmaspäeval… Ja mõrv ... Helde taevas, seda poleks tohtinud juhtuda. Ja pealegi veel tänavas, elab ülemvahtmeister ning sandarmi jaoskonna ülem! See on ju ülerajooniline blamaaž!

Rajoon... Nojah, seal jääb neil minust küll tore mulje! Eks nad ütle, et kui mõrvatakse juba sandarmijaoskonna ülema tänavas, mis siis edasi saab! Ja nad märgivad selle minu isiklikku toimikusse.
«Nõnda,» ütles härra ülemvahtmeister masendatult ja võttis istet. «Nõnda... See meil veel puudus.»
Korraga hüppas ta jalule ja pistis rangelt möirgama: «Šourek, ega te seal toas ringi ei trampinud, kus see surnu lamab? Ega te midagi ei puudutanud? Kas teate, mis on jäljed? Sõrmejäljed ja nõnda edasi?»
«Kannan ette, härra ülemvahtmeister, et ma toas üldse ei käinudki. Esiteks lebab ta köögis, ja teiseks on seal käinud teised inimesed, naabrid ja veel muudki, ja need naabrid mind kutsusidki, kui ma parajasti jalgrattaga mööda sõitsin. Ma sooritasin tavalist kontrollkäiku.»
«Lugu läheb aina toredamaks,» vangutas härra ülemvahtmeister pead. «Aina toredamaks ... Jäljed on kadunud ja meie peame mõrvarit taga ajama!»
«Kas helistame rajooni, mis? Nende sõrmejälgede pärast,» ütles vahtmeister Macek.
Härra ülemvahtmeister raputas pead: «Ei, esialgu mitte ... Esialgu heidame sinna ise pilgu. Ma nägin proua Zuzänkovät eile, see tähendab, et nad mõrvasid ta öösel või täna hommikul.»
«Kas neid oli siis mitu?» küsis Macek.
«Kust mina tean?» ärritus ülemvahtmeister Zdychynec. «Kuid ma ütlen: nad mõrvasid, sest ma ei taha väita, et seda tegi üksainus... Selge? Me peame natuke mõtlema, poisid!»
Kui ta siis sammus nii kiiresti kui suutis — sandarm ei tohi joosta, kui talle pole vastavat käsku antud —, kordas ta endamisi, mida kõike peab uurija tegema, kui ta on jõudnud mõrvapaigale, ja ta tegi kindlaks, et tal pole jaoskonnas daktüloskoopia spetsialisti ega fotograafi, ja kui ta kutsuks laipa lahkama kohaliku arsti, siis ei saaks ta tolle käest nagunii mitte midagi teada. Pole midagi
parata, peab rajooni informeerima, ehk olgu siis, kui ta ise avastaks kuriteopaigal asjaolusid, mis viiksid mõrvari tabamiseni, või olgu siis, et too kurjategija kohe kohapeal mõrva üles tunnistaks, mille kohta saaks protokolli koostada…
Issand jumal, kuid kõik niisugused mõttedki on ju tobedus. Kogu oma politseiteenistuse kestel olen ma näinud täpselt kolme laipa, kaks poissi tapeti ühel tantsupeol

tekkinud kakluses ja ühe noore tüdruku mõrvas tema kallim metsas, ent viimase juhtumi puhul oli probleem ainult selles, et leida kiiresti too kallim, sest oli selge, et mitte keegi teine seda tüdrukut tappa ei võinud.
Aga proua Zuzänkovä oli pensionär, ja mitte sugugi vaene, nõnda on päevselge, et ta mõrvati raha tõttu. Seesugust kurjategijat aga on raske leida.
Kuriteopaigal valitses tõesti suur tohuvabohu ja härra ülemvahtmeister pidi kõigepealt kohutavalt valju häälega inimesed laiali ajama, laskma maja lukustada ja panema ühe sandarmi valvepostile, enne kui ta ise läks Zuzankovi korterisse ja enne kui ta kindlaks tegi, et arst oli jub t ammu kõhale jõudnud. Ta istus köögis laua taga — sellel laual võis leiduda sõrmejälgi — ja kirjutas rahulikult surmatunnistust, nagu oli tema kohus, samal ajal kui laip lebas käeulatuses põrandal.

Kui ta nägi ülemvahtmeistrit, noogutas ta kurvalt: «See on alles lugu, mis? Nii tubli naine, tal oli küll reuma ja nõrk süda, kuid muidu oli ta terve. Mõrvar aga tappis ta kirvega.»

«Kuidas te seda teate?» imestas härra ülemvahtmeister.

«Kallis sõber, vaadake tema pead, niimoodi võib purustada ainult kirvega. Või ka ehk vasaraga, kuid see on üks kõik. Koljumurd, ajuverejooks ja nõnda edasi, surm oi silmapilkne. Ta tegi mõrvarile ukse lahti ja too astus tema kannul, aga seejuures proua Zuzänkovä tundis teda, sest ta seisis näoga kurjategija poole, kui too surmava hoob andis.»

«Kuidas te seda teate?» pomises jahmunult ülemvahi meister, kellele oli kohutavalt ebameeldiv, et enne ku tema jõudis kuriteopaigal ringigi vaadata, seletab talle juba keegi, kuidas see kõik toimus.

«No vaadake, kallis sõber,» rääkis doktor häirimatult «haavad on laubal ja kiiruluul, ja ainult eespool. Laip lamab selili. Kuklas haava ei ole, seda ma juba vaatasin.»

«Te oleksite pidanud ootama... Oleksite pidanud ootama, kuni tuleb kohale komisjon! Siin on ometi sõrmejälgi!»

«Ei ole, arvan ma, ei ole, sest kui keegi mõrvama läheb siis ta juba mõtleb sellele, tänapäeval on inimesed nurjatud. See siin kandis kindaid, selle peale võite mürki võtta!»

«Noh, aga kuidas me ta siis üles leiame?»

«Raske,» ütles doktor asjatundja näoga, «Ma loen väga meeleldi kriminaalromaane, nii et ma käitusin siin väga ettevaatlikult, aga korter oli paksult täis naabrimoore juba siis, kui ma siia jõudsin, siin oli nagu turuplatsil, hea, et te nad välja kihutasite, lõppude lõpuks olete teie ikkagi ametiisik. Kuidas siis on, kas käsite laiba ara viia, et ma saaksin surnukambris lahkamise ette võtta?»

«Moment, moment,» ütles ülemvahtmeister ja vaatas köögis põhjalikult ringi, surnule aga heitis ainult põgusa pilgu, sest see tekitas temas väikselt jälestust. Ja miks ka mitte, proua Zuzänkovä oli olnud täiesti apetiitlik naisterahvas, ent nüüd lamas ta siin nagu hunnik õnnetusi ja pea oli tal nagu vereklomp. Doktor oli ütelnud, et haavad asuvad pea eesosas, no küllap see on tõsi, aga tema seda lähemalt vaatama ei hakka, issand jumal, inimverd on nii kummaline vaadata . . .

Vahtmeister Macek oli vahepeal kõrvaltoas käinud ja tuli nüüd tagasi: «Sourekil oli õigus, härra ülemvahtmeister, keegi on seal tustinud, pesu on kapist välja pillutud.»

«Pesu? Mida ta siis pesu seest otsis?»

«Hoiukassaraamatut või raha. Vanad naised peidavad need pesu sisse,» ütles vahtmeister Macek.

«Mulle näib,» mõtles ülemvahtmeister Zdychynec kibestunult, «et täna tuleb igaüks mind õpetama.»

«Millal ta tapeti?» mõtiskles ta nüüd juba valjusti.

«Seda võiksin ma teile öelda ligikaudselt, ent alles pärast lahkamist,» tähendas doktor abivalmilt.

«Ta tapeti täna öösel või täna hommikul,» ütles ülemvahtmeister rõõmsa tundega, et saab lõppude lõpuks vähemalt natukenegi sellele vastikule doktorile nina pihta anda,

«Kuidas te selle kindlaks tegite?»

«Niisugust asja tehakse kindlaks väga kergesti, kuid kriminaalromaanidest te seda ei leia,» muheles ülemvahtmeister peaaegu lõbusalt, kuigi siin naeruks mingit põhjust polnud.

«Noh, ja nüüd hakkame majaelanikke üle kuulama. Siin on ju veel kaks elanikku. Mõlemad naisterahvad, kuivõrd ma mäletan, keegi Toufarovd, kes töötas saevabrikus ja siis . . . olen unustanud tema nime, kuid ta on selline väiksem, paksem. Macek, võta see asi käsile! Täpselt kindlaks teha mida nad teavad, mida kuulsid, millal laiba avastasid ja nõnda edasi. Ja võtame kiirkõne rajooni,

las saadavad siia komisjoni. Mina usun sõrmejälgedesse. »

Doktor vaidles muidugi vastu: «Sõrmejäljed on suurepärased asjad, aga mismoodi nad teid

aitavad, kui mõrvariks on keegi, kes tappis esmakordselt? Kõige rohkem tõendina siis, kui olete mõrvari kinni nabinud. Kui olete ta aga kinni nabinud, siis ei vaja te sellist tõendit. Niisiis ma lähen nüüd, kui arvate, et kõigepealt peab siia tulema komisjon.» Doktor tõusis püsti ja pakkis oma instrumendid kohvrisse.

«Ja veel midagi. Ma olen küll ainult võhik, aga kui ma selle asja üle siin järele mõtlen ja kui ma võtan arvesse kriminaalromaanidest pärinevad teadmised, siis tegi seda siin kõige tõenäolisemalt keegi sugulane.»

Ülemvahtmeister ei vastanud. Ta pööras end koguni ümber, et poleks näha, mida ta sellel silmapilgul doktorist mõtleb. Kui ta oli üksi jäänud, valdas teda jällegi kummaline ängistus, mis tabab alati inimest, kes pole harjunud surnu läheduses viibima. Aknal pirisesid mõned kärbsed. Surnu lebas põrandal, käed laiali, jalas vanad sussid, inetu, väikselt tontlik pilt. Kui ülemvahtmeister Zdychynecil oleks olnud käepärast lina, siis oleks ta surnu kinni katnud. Aga mida ütleks komisjon… Ta läks koridori. Maja ees sumises inimjõuk, koridoris valitsesid vaikus ning hämarus. Siit tuli mõrvar üles... See tähenlab, et ta tuli siia veel .siis, kui majauks polnud lukus, või ta oli siin kusagil peidus ... Või... Loomulikult võis ta tulla ka üle hoovi! Ja hoovi pääseb läbi aia. Aeda ümbritseb tara, millest iga poisiklunn üle ronib.

Ülemvahtmeister tundis neid vanu kahekorruselisi majasid, ta ise elas ühes sellises. «Hoovivärav peaks ka lukus olema,» mõtles ta, «aga seda ei lukustata. Meil kodus samuti mitte.»

Natukese aja pärast tõi Macek esimesed teated. Nagu oligi oodata, polnud kumbki naine mitte midagi näinud ega kuulnud, hommikul polnud nad proua Zuzänkovä puudumist märganud, aga siis oli naabrinaine läinud sisseoste tegema ja tulnud nagu ikka küsima, kas proua Zuzänkovä piima tahab. Tema koputamise peale ei vastanud mitte keegi, nõnda vajutas ta ukselingile — toauks polnud lukus — ja vaene proua ...

Naabrinaine nuttis, seda oli koridorigi kuulda, isegi veel nüüd, pärast ülekuulamist.

Härra ülemvahtmeister pühkis laubalt higi. See kõik on nii tavaline! Ja nii mõistatuslik. «Ja teised naabrid?»

«Samuti mitte midagi. Novakid, kes seal kõrval elavad, olid kinos, kes siis viibib pühapäeva õhtul kodus! Ja need teised, Coufalid ... Naine lamas voodis, sest tal on liigese-reuma, mees aga oli trahteris ja pole mitte midagi näinud ega mitte midagi tähele pannud.»

Seda võis oodata. Mitte keegi ei tea mitte midagi. Ja mina pean mõrvari kinni võtma!

Ülemvahtmeister läks läbi väikese aia, mis asus maja taga. Korraga jäi ta seisma ja muigas iseteadvalt: loomulikult on mul siiski hea nina! Siin on lilled maha tallatud, siin on keegi tara juurde tulnud ja siin on ta üle tara roninud. Kui nad rajoonist koera kaasa võtavad, kinnitab too kindlasti minu arvamust.

«Kuid ma ei vajagi ühtegi koera, mul on endal mõistus peas,» mõtles ülemvahtmeister uhkelt. «See siin on päevselge jälg! Siit on keegi sisse tulnud. Või on ta siitkaudu ära läinud, see on ükskõik.»

Ta vahtis hoolikalt maapinda, nagu suudaks ta sealt leida mõrvari kingajälgi. Loomulikult ei leidnud ta mitte midagi, kuid sellest hoolimata oli ta rahul. Ainult — kes siia sisse tungis?

Ülemvahtmeister ohkas. Pagana naabrid küll, ei tule neile pähe korrakski aknast välja vaadata! Istuvad kinos või kõrtsis, ent siin pannakse toime mõrv! Asjatu vaev, naabritelt ei saa mitte midagi teada. Ja need, kes kaugemal elavad, ei saanudki midagi näha, kui nad oleksidki välja vaadanud, sest nendel seisavad tee peal ees kõrged puud. Ja nõnda jäävad mulle ainult need mahatallatud lilled, ent nendest on kurjategija paljastamiseks liiga vähe.

Kui viimati seal... Jah, kui viimati seal natuke maad kaugemal asuvas väikeses majas, mis kergelt viltu vajunud, seal on teisel korrusel kaks akent, mille kaudu on võimalik aeda vaadata. Kui järsku keegi vaataski! Kuid ma võin oma pea pandiks panna, et mitte keegi ei vaadanud.

Kindluse mõttes läks ta siiski sellesse majja. Ta teadis (härra ülemvahtmeister teadis alati kõike), et seal elab Kostka perekond, need olid väga korralikud inimesed. Majas leidis ta eest

ainult proua Kostkovä, kes tundis ilm-

173

selt suurt rõõmu, et külla on tulnud nii tähtis isik. Vahtmeister küsis temalt kahe akna kohta.

«Jah, see on paha, härra ülemvahtmeister, seal elab meie vanaisa, aga temast pole küll midagi loota, ta on peaaegu kurt ega pane mitte midagi tähele.»

Ülemvahtmeister avaldas soovi nendest akendest välja vaadata. Nõnda viis naine ta teisele korrusele ja jättis ta sinna kahekesi vanataadiga, kes tusaselt sandarmi mundrit silmitses.

Jah, nendest akendest oli võimalik proua Zuzänkovä aeda vaadata. Nende akende kaudu oleks inimene võinud näha, kui ta muidugi oleks vaadanud.

«Vanaisa, ega te eile õhtul aknast välja ei vaadanud?»

Taat mõtles natuke aega järele, siis raputas pead: «Miks ma peakski välja vaatama? Mida ma seal näeksin? Jah, kui mulle oleks antud see tänavapoolne tuba, siis ma küll vaataksin. Aga minia ei taha.»

Ülemvahtmeister karjus talle kõrva: «Ma mõtlen, kas te juhuslikult ei näinud kedagi üle tara ronimas. Seal naabri juures.» Taat lõi käega: «Üle tara… Seal ronitakse kogu aeg. Vargad ronivad. Aeda.»

«Kas efle õhtul ronis sinna keegi?»

Taat noogutas.

Ülemvahtmeister vedas taadi erutatult akna juurde: «Härra Kostka, kuulake hästi... Kas te kuulete mind?»

«Miks ma siis ei kuule, te ju karjute nagu metsas,» vastas taat peaaegu ülbelt.

«Niisiis eile õhtul keegi ikkagi ronis seal üle tolle tara?»

Taat mõtles järele. Tal võttis natuke aega, enne kui ta taipas, mida sandarm temast tahab. Siis ta noogutas:

«Jah, ma juba ütlesin.»

«Niisiis te nägite kedagi. Aga keda?»

«Jah, seda ma ei tea, keda ... Oli juba üsna pime ja mulle ei tulnud und, nõnda ma vedasin enese akna juurde … Kui ta mulle annaks toa maja teisel küljel see oleks hoopis teine asi, aga kus tema, see tähendab minia, ei tule kõne allagi, tal endal vaja tänavale vahtida, et saaks akna kaudu keelt peksta, see talle meeldib. Ma päris imestan oma poja üle …»

«Pidage kinni. Niisiis eile õhtul te nägite, kuidas üks inimene seal üle tolle tara ronis?»

174

«Nojah, ma ütlesin juba, et nägin. Küllap ta ronis õunu varastama.»

«Aga õunad pole veel valmis, vanataat!»

«Siis ta ronis midagi muud tooma, kust mina tean, mis seal leiduda võib? Mina olen jalgadest ara, mina ei lähe enam mitte kuhugi...»

Ülemvahtmeister neelatas erutatult: «Pange nüüd hästi tähele, härra Kostka, sellest oleneb väga palju. Kas te suitsetate? Ma toon teile paki tubakat... Niisiis teie nägite, kuidas üks inimene ronis üle tara aeda või juba aiast välja?»

«Ma nägin teda, kui ta juba aiast välja ronis.»

«Ja nüüd pange väga hoolikalt tähele ... Kuidas ta välja nägi?»

«Kes?»

«See inimene!»

«Jah, seda ma ei tea. Oli juba pime. Ja kui poleks olnudki, ikkagi ei oleks ma teda ära tundnud. Mina ei tunne ju enam inimesi. Mina ei käi ju mitte kusagil nende jalgade tõttu.»

«Kuid te siiski nägite teda. Oli ta väike, tüse?»

«Seda ta ei olnud. Ta poleks ju saanud üle tara,» naeratas vanataat kelmikalt.

«Niisiis oli ta noor poiss... Pikk, sihvakas… Ja mis tal seljas oli?»

«Mitte midagi erilist... Nagu igaühel…» Kuid siis lõid taadi silmad särama ja ta koputas endale vastu laupa: «Jah, kuid tal oli midagi... Oleksin selle peaaegu unustanud! ... See tundus mulle juba öösel naljakas. Tal olid jalas tragunipüksid. Meie ajal kanti neid ja nüüd jällegi... Seda rääkis mulle hiljuti poeg,»

Ülemvahtmeister ajas silmad jõlli ja suu vajus tal hetkeks ammuli. Mida see taat siin räägib? Traguni püksid… »

«Taat, kas päris kindlasti? Punased püksid?»

«Nojah, ma ju ütlesin. Mina neid ratsapükse tunnen, mina olin sõjaväes, seal me alati kadestasime neid punapüksimehi, meie kuulusime landveeri…»

Ülemvahtmeister katkestas ägedalt tema jutu: «Niisiis teie nägite öösel. .. pidage kinni, see polnud öösel. See oli... Millal see oli siis, kas teate?»

«Mulle algab öö juba kell kaheksa, mina lähen vara magama. Aga eile ei saanud ma sõba silmale. Ja poeg polnud kah veel trahterist koju jõudnud.»

«Hästi, ütleme, et see oli kell kümme!»

«Seda võis kell olla küll.»

«Teie nägite siis õhtul kell kümme seal üle tara ronimas meest, kellel olid jalas punased ratsapüksid. Ühesõnaga — mundris tragunit!»

«Kas ta mundris oli, seda ma ei tea, kuid ratsapüksid olid tal jalas.»

«Punased ratsapüksid…»

«Ma ju ütlesin. Tragunipüksid… Ja kuub oli kah. Lühike kuub.»

«Nii et see võis munder olla!»

«Miks mitte.»

«Ja neid pükse mäletate täiesti kindlasti? Võiksite selle peale vanduda?»

Taat noogutas.

«Ja kas te olete sellest juba kellelegi rääkinud?»

«Kellele? Minuga ei räägi siin mitte keegi. Noored võtavad iga kuu minu pensioni endale ja šluss...»

«Mina räägin teiega veel! Ma tulen tagasi... Toon tubakat, nagu lubasin!»

Ülemvahtmeister tormas välja ja jättis proua Kostkoväga ainult põgusalt hüvasti.

«Vanaisa muidugi kaebas jälle meie peale? Seda teeb ta pidevalt. Ja ometi hoian ma teda nagu villavakas!» hakkas naine valjusti kurtma.

«Ta ei kaevanud, vähemalt mitte palju. Aga kuulge, proua Kostkovä, kas ta ei fantaseeri... Kas teda võib uskuda?»

«Kui ta kaebab minu peale, siis ärge uskuge teda. Aga muidu küll. Tal on igav ja nõnda kuulen ma öösel sageli, kuidas ta seal üleval ringi komberdab ja ägab.»

Ülemvahtmeister noogutas ja läks välja.

Issake, see on alles löök! Mees ratsapükstes...

Tragun! Midagi pidi see vanataat nägema, kui ta seda nii kindlalt kinnitab. Kui see aga oli tragun, siis võib see olla ainult... Herrgott, kui ma seda ütlen oma naisele! Tema juba arvestab seda tragunit! Neetud naised. Aga lõppude lõpuks ei olnud ju mina ka vastu, sest tegemist on tubli noormehega. Ja nüüd selline asi! Muidugi pole Morävek ainukene tragun maailmas ,..

Maja ees, kus oli toime pandud mõrv, seisis juba auto. Rajooni mõrvakomisjon. Ülemvahtmeister leidis selle hoolsalt töötamas. Fotograafi magneesiumivalgus välkus, üks ametnik puistas väikese pintsliga ettevaatlikult valget

pulbrit ukselinkidele ja kõrvaltoas asuvale väikesele lauale. Ta nägu ei säranud just vaimustusest, sõrmejälgi oli liiga palju.

«Doktoril oli õigus,» mõtles ülemvahtmeister kibedusega, «sõrmejäljed ei tõenda tõesti mitte midagi. Kurat võtku teda koos tema kriminaalromaanidega!»

Siis lubati laip ära viia ja doktor võis lahkama hakata.

Kui ülemvahtmeister õhtupoolikul jaoskonda tagasi jõudis, leidis ta juba eest täiesti täpselt tuvastatud surmapõhjuse. Kaks hoopi terava esemega lauba ja kolju esiosa pihta. Surm oli saabunud enne kella kümmet. Sellisel juhul nägi vanataat tõesti mõrvarit!

Tragunit. . .

Ülemvahtmeister ei ütelnud esialgu mitte kellelegi sõnakestki. Saatis ainult Maceki kindlaks tegema, kas Morävekid, kellel poeg sõjaväes aega teenimas, on mingil moel sugulased tapetud proua Zuzänkoväga. Tal ei läinud meelest doktori märkus, et mõrva sooritas keegi sugulastest.

Macek oli peagi tagasi: «Asi on kombes, nad on sugulased, mingi kauge kusiine või tädi, ma ajan nad alati segamini.»

Ülemvahtmeister võttis istet ega sõimanud isegi Macekit see-eest, et ta ajab segamini nii tähtsad asjad. Sugulased... See tähendab, et doktoril oli jällegi õigus! Kui aga oli õigus temal ja kui oli õigus sellel taadil, siis ...

Ülemvahtmeister ohkas sügavalt.

«Koorub välja räpane lugu, mis?» ütles vahtmeister Macek lihtsameelselt.

«Koorub tõesti. Tegelikult juba ongi... Kas Zuzänkoval oli veel teisi sugulasi?»

«Siin on meil veel üks õetütar või keegi seesugune tema pool on praegu postisandarm.»

See õetütar tuli natukese aja pärast ise kohale, lausa pisaratesse uppumas. Kõigepealt küsis ta, kui palju too mõrvar ara varastas ja millal hakatakse pärandusega tegelema.

Ülemvahtmeister viskas ta välja. Tal oli kõigest kõrini. Tal oli sellest kõigest kõrini just seepärast, et kogu lugu läks aina hullemaks. Võta seda missugusest otsast tahes, ikka koorub sellest välja noor Morävek. Issand jumal, niisugune korralik poiss! Kui ta sugulane oli, ja seda ta oli, siis pidi ta kodustelt teada saama, et sellel tädil või vanatädil (neetud Macek, nagu poleks ta saanud seda täp-

selt teada) on raha. Ent muidugi ta ei teadnud, kus ja nõnda ta otsis seda. Lasta jälgida tragun Moravekit, ta raha ei pilla.. Lollus - küll ta juba ette va. Sõrmejäljed. Võib-olla leitakse tema sõrmejäljed ... Need peaksid leiduma eeskätt sellel kirvel, kuid siin pole kirvest. Kõikjal mujal ei ole tema sõrmejälgedel mingisugust tähtsust. Ta käis lihtsalt oma sugulasel külas.

Muidugi, seda halvem talle! Sõjaväes piisab kahtlusestki. Ja kui peaks selguma, et see oli tema... Jube mõteldagi, siis on poomisnöör kindel! Sõjakohus iga tahes.

Ülemvahtmeister pani kirja kõik võimalused, joonistas endale kuriteopaiga plaani, kuid see kõik ei aidanud teda karvavõrragi. Siis tõusis ta korraga püsti, pistis kiruma, ütles endale valjusti, et ta on lollpea, ja võttis telefoni toru. Ta helistas tragunipolgu asupaika. Ta palus ametlikult kindlaks teha, kas tragun Zdenek Morävek oli pühapäeval kasarmus.

Kui ta oli, siis on tal kaljukindel alibi ja mul pole vi enam muret tunda.

Seepeale läks ta koju, ja kui ta nägi oma naist ja tütart, siis ütles ta endale, et see poiss seda loomulikult teinud.

«Kas olete tolle mõrvari juba kinni võtnud, papa?» küsis sõbralikult naine.

«See pole nii lihtne, mamma,» vastas ülemvahtmeister kurvalt.

«Aga see on ju jube, eks?»

Jah, see oli tõesti jube ja muutus veelgi jubedamaks, postisandarm jooksis kohale ja hoidis käes telefon grammi, mis saadud Klatovys paikneva tragunipolgu staabist: tragun Morävekil oli linnaluba ja pühapäeval ei viibinud ta kasarmus. Korrapidaja raporti põhjal naasis õigeaegselt, see tähendab enne keskööd pühapäeval vastu esmaspäeva, Alla kirjutanud veltveebel.. .

Ülemvahtmeister silmitses oma naist ja tütart ja pani endale mütsi pähe.

Jubedus!

Ja kõige hullem, et sellele pidi sattuma just tema, vahtmeister Zdychynec. Ja niimoodi tõmbab ta kriipsu oma tütre lootustele. Aga teenistus on teenistus ja sandarm ei tohi vaadata paremale ega vasakule, sandarm

peab arreteerima ka omaenda naise, kui see osutub vajalikuks.

Kui see osutub vajalikuks ... Kui see on tõsi... Võibolla olen ma kusagil siiski vea teinud. Aga kus? Võib-olla on mu suurim viga see, et ma pole nõudnud sõjaväeproku-föiilt tragun Moräveki arreteerimist. Seda võin ma muidugi veel teha.

Talle tuli mõte kutsuda oma kolleegid Macek ja Šourek enda juurde ja pidada koos nendega nõu. Aga mis nõu võiksid need kaks talle anda? Või peaks ta pigem rajooni ametimeeste poole sõitma? Las nood ise annavad käsu poisi arreteerimiseks! Kui ta on selle ära teeninud, siis ma arreteerin ta. Aga mis siis, kui ta seda pole ära teeninud?

Kahtlustest piinatuna jõudis ta sandarmi jaoskonna juurde, kuid ei läinud sisse. Talle tuli ootamatu mõte. Ebatavaline mõte, kuid selles situatsioonis ei olnud teist teed.

Ta pöördus linnaväljaku taga asuvasse kõrvaltänavasse ja läks Praha politseiinspektori poole, kes siin suvitas. Kurat võtku doktorit koos tema kriminaalromaanidega. Inspektor on tõeline detektiiv. Ta leidis inspektori maja ees istumas koos oma naise ja majaelanikega. Inspektor oli kohe nõus ülemvahtmeistriga väikesele jalutuskäigule minema. Meil on siin mõrv,» ütles Ülemvahtmeister ettevaatlikult.

Olen sellest juba kuulnud. Ebameeldiv asi,» ütles Praha politseiinspektor ja pühkis nina, nagu liigutaks teda see juhtum.

«Härra inspektor, mul on teile palve ...»

«Minu nimi on Bouše,» ütles politseiinspektor tagasihoidlikult.

«Ma tean, et te olete siin suvitamas ...»

«Enam ei ole, mul on puhkus juba läbi. Homme sõidame ära.»

«Seda halvem. See tähendab, seda parem, et te täna veel siin olete. Ma ei taha, et te sellesse sekkuksite ...»

«Seda ma ei võikski, sellist asja meie nõunikuhärra küll ei salliks, et meie sekkuksime juhtumitesse, mis kuuluvad sandarmeeria tegevuspiirkonda. Meile kuulub Praha. Kord — ma olin tollal ka suvitamas — ma sukeldusin ühte afääri ja see tegi mulle hiljem ainult meelehärmi.»

«Muidugi, muidugi,.. Aga praegu pole küsimus selles, et te sekkuksite. Ma paluksin teid ainult mind ära kuu-

lata. Tegemist on konsultatsiooniga. Ühe noormehe asjus. Kas me ei läheks kannu õlut rüüpama?»

«Mina joon õhtu eel ainult grokki,» ütles härra Bouše.

«Seda parem, seda parem, lähme!»

Ja siis rääkis härra ülemvahtmeister Zdychynec trahterinurgas ära kõik, mida ta sellest jubedast juhtumist teadis, ja usaldas härra Boušele ka oma suurima kartuse, et peab arreteerima oma tütre austaja.

Härra Bouše rüüpas kuuma grokki ja tundis, kuidas tema igavene nohu järele andis.

«See on ebameeldiv. Aga siiski on see parem, kui saada endale väimeheks mõrvar, eks ole?» ütles ta avameelselt.

«Jah, kuid ma pean tunnistama, et see lugu ei tundu mulle uskumisväärne. Ma ütleksin, et tema ei võinud seda teha.»

«Ta ei võinud seda teha ainult sel juhul, kui ta siin ei olnud, see tähendab, kui tal on alibi.»

«Aga seda tal ei ole.»

«Noh, näete nüüd! Inimesed on nurjatud, härra ülemvahtmeister.»

«See taat on vana, ta võis eksida.»

«Eksida ta võis, kui ta aga on valmis oma tunnistusi vande all andma, mida te siis peale hakkate? Ja selline eakas tunnistaja avaldab vandekohtunikele suurt mõju, küll te näete!»

«Nii et teie arvate …»
«Mina ei arva mitte midagi, sest mina ei uuri seda juhtumit. Ma tahaksin teid meeleldi aidata, kuid ma ei tea, kuidas.»
«Ega siin vist aidata saagi,» ütles ülemvahtmeister süngelt.
«Mis kell on?» küsis korraga härra Bouše.
«Saab kümme, ma pidasin teid kinni.»
«Millal pandi toime mõrv?»
«Umbes kell kümme. See taat kinnitab, et umbes sel ajal nägi tema ühte tragunit üle tara ronimas.»
«Kas ta ütles niimoodi?»
«Jah... Tegelikult küll mitte. Täpselt ütles ta nii, et nägi noormeest punastes ratsapükstes, milliseid kannavad tragunid. Ta ei pidanud võimatuks, et mees kandis mundrit, kuid kindlalt ta seda ei väitnud.»
«Ja teile teeb kõige rohkem peavalu see, et ta tundis ära need ratsapüksid.»

«Loomulikult.»
«Kuidas näevad välja tragunipüksid?»
«Kuidas... Nagu teisedki ratsapüksid, ainult et nad on punased nagu mis? Kas siin ruumis pole midagi seesugust värvi?»
Härra ülemvahtmeister raputas pead: «Ei, siin ei oie. Täpselt üteldes, minu naisel… hm… on selline alusseelik.»

«Kas te võiksite mulle tuua selle alusseeliku?» küsis korraga härra Bouše. Härra ülemvahtmeister jõllitas talle otsa, kuid härra Bouše jäi tõsiseks.
«No muidugi… Kui see vajalik on.»
«Arvan, et on.»
Härra ülemvahtmeister tõusis pusti, andis käskiva käeliigutusega mõista, .et ta tasub arve homme, ja mõlemad mehed sammusid läbi vaikse väikelinna ülemvahtmeistri maja poole.

«Alusseelik! Kähku!» hüüdis härra ülemvahtmeister kööki tormates. «See punane alusseelik, mis on ühte värvi tragunipükstega!»

Kui Zdežka kuulis midagi räägitavat tragunipükstest, siis ta lausa lendas toast kööki. Suurisilmi vahtis ta isa.
«Papa sa oled vist...» sosistas proua Zdychyncova.,
«Lolliks läinud? Jah, võib-olla olengi. Poleks ka ime. Aga varsti lähed võib-olla sina lolliks.»
«Kristuse haavade nimel, mispärast mina?» kohkus proua.

«Küll sa teada saad. Too alusseelik siia.»
Tütar haaras uksest kinni, et mitte maha kukkuda. Tema nägu oli kahvatu, kuid härra ülemvahtmeister ei pannud seda tähele.
«Aga papa, see alusseelik on mul seljas,» ütles proua.
«Siis võta maha, pagana pihta, kas me oleme abielus või mitte!»
Proua tegigi seda, ulatas mehele väriseva käega alusseeliku mees rullis selle energiliselt kokku ja läks välja.
Naised vaatasid teineteisele otsa ja nende silmades oli peale iahmatuse veel midagi. Kui härra ülemvahtmeister oleks tagasi pöördunud, siis oleks ta kahtlemata aru saabud, et mõlemad tundsid hirmu.
«Siin see on,» ütles väljas härra ülemvahtmeister.
«Nii, ja nüüd lähme tolle aia juurde. Teie riputate alus-

seeliku aia külge ja selle kõrvale kas või… Noh, kas või minu kuue. See on niisugune tumehall.»
Härra ülemvahtmeister ei taibanud küll, mispärast ta peab seda tegema, kuid ei vaielnud vastu. Talle tundus ainult, et on kohutav tobedus riputada omaenda naise alusseelik võõra tara külge.
Härra Bouše, hoopis vastuoksa, vaatas seda pealt rahuloleva näoga, nagu oleks kõik täiesti loomulik. Siis riputas ta oma sako alusseeliku kõrvale.
«Ja nüüd läheme sellele kaugusele, kust teie taat nägi toda tundmatut meest. Aga meil polegi vaja nii kaugele minna,» tähendas härra Bouše veendunult.
Nad komberdasid üle aasa aedade taha ja härra Bouše aevastas: «See on sellest, et ma kuue seljast võtsin, see ei tähenda mitte midagi...»
Nad peatusid: «Nüüd, härra ülemvahtmeister, pöörduge ümber ja ütelge, mida te näete?»
«Ma näen alusseelikut ja kuube.»
Härra Bouše muheles rahulolevalt: «Hästi, aga missuguseid värve te näete?»
«See alusseelik on punane,.. See tähendab, et ta paistab tume olevat ja üldsegi mitte punane!» ütles ametliku täpsusega härra ülemvahtmeister.
«Ja see tumehall kuub paistab samuti tume,» lisas härra Bouše. «Ja kui seal oleksid näiteks rohelised püksid, siis paistaksid ka need tumedatena ... Ainult valged või helekollased paistaksid natuke heledamatena. Noh, ja meie ei olegi veel nii kaugel, nagu oli too taat, kui ta seisis akna juures.»
Ülemvahtmeister hüüdis: «Aga siis ta ju valetas!»
«Ei valetanud. Ka teie ise ei valetanud natukese aja eest, kui te ütlesite, et see alusseelik on punane. Te lihtsalt teadsite, mis värvi ta on. Kuid see värv paistab hämaruses teistmoodi.»
«Aga kuidas võis see taat teada, et need püksid olid punased?»
«Ta väitis seda seepärast, et talle meenus, et tragunid kannavad tavaliselt punaseid pükse. Kui ta nägi meest, kellel jalas ratsapüksid, siis turgatas talle pähe, et see on tragun.»
Aiad lõhnasid ja härra Bouše tõmbas oma kuue selga, et aevastamisele lõppu teha.
«Issand jumal, härra inspektor, kui tänulik ma teile olen! Jah, see oli õige mõte! Näete nüüd, ja mina oleksin

äärepealt vanataadi tunnistajaks võtnud ja lasknud selle poisi arreteerida!»
Tütre peigmehe, eks? See oleks olnud saatuslik viga. Aga toda vanataati võite rahulikult tunnistajana kasutada.»
«Mispärast, palun teid, kui ta kõik segamini ajas?»
«Ta ei ajanud kõike segamini, ainult värvi. Ta on ainuke inimene, kes nägi mõrvarit, ja teile on ta lihtsalt kullatilk, nagu tavatseb öelda meie härra nõunik. Nüüd te teate, et kurjategija kandis ratsasaapaid ja ratsapükse, mis olid ilmselt tumedamat värvi… Te ütlesite, et taat polnud kindel, missugune oli kuub? Kas teate mispärast? See polnud munder, kuid see polnud ka tavaline kuub. Midagi nende vahepealset... Ütleme, et omapärase lõikega. Seesugust inimest võis keegi märgata. Ja ma olen valmis kihla vedama, et tegemist oli džoki või mõne tsirkuseartistiga. Jah, muide, rajoonilinnas ongi praegu tsirkus, kui olete kuulnud.»
«Ei ole,» tunnistas masendatult ülemvahtmeister. «Ei tea ju, mida peaks kõigepealt tegema. Aga nüüd peaksime küll minema grokki jooma! Nagu jahe hakkab, eks ole?»
Nad läksidki ja sedapuhku oli see tipsutamine väga tore, sest nüüd maitses grokk ka härra ülemvahtmeistrile. Ja nad ajasid kaua aega juttu ja väga huvitavatest asjadest ja lõpuks ütles härra vahtmeister: «Võib-olla te arvate, et ma olen viimane tohman, aga kõik langes ju nii kummaliselt ühte. Sugulane ta oli, alibit tal ei olnud … Ja just eile polnud ta kasarmus!»
«Seda juhtub,» ütles härra Bouše ja hakkas imestunult silmitsema oma kaaslast, kes korraga oli

jäänud enese ette põrnitsema. «Kas on midagi lahti?»

Härra ülemvahtmeister noogutas hajameelselt: «Jah... Kurat võtaks, jah. Pagana naisterahvad! Meie tüdruk polnud ju eile samuti kodus. Olevat olnud tädi pool, olevat bussist maha jäänud . . . Ja see poiss jõudis kasarmusse tagasi vähe enne kesköõd!»

«Tõesti pagana pihta!» ütles härra Bouše rahulikult ja tõusis püsti, et edasist juurdlust mitte takistada. Härra ülemvahtmeister, naise alusseelik kaenla all, läks puhkides kodu poole. Mõlemad naised olid üleval ja ülemvahtmeister oleks

183

võinud vanduda, et nad olid millegi suhtes parajasti kokku leppinud ja nüüd vait jäid, kui tema sisse astus.

Ülemvahtmeister viskas alusseeliku lauale ja mõõtis nii naist kui.ka tütart range pilguga.

«Papa,» ütles naine.

«Moment! Kus oli tüdruk eile õhtul?»

«Papa, ma tahtsin sulle ütelda, et . . . »

«Aga sa ei ütelnud mulle seda! Ta oli traguniga koos!»

Härra ülemvahtmeister pöördus karmilt tütre poole ja too noogutas sedamaid.

«Kuni südaööni?»

«Ei, seda mitte . . . Aga peaaegu.»

«Siis niimoodi tehakse minu selja taga! Aga mina saan kõigele jälile, nagu näete!»

«Papa, ma seletan sulle . . .» sosistas naine.

«Sul pole vaja mulle mitte midagi seletada. See naiselik tobedus! Selline alibi, ja teie ei piiksatagi! Mina leegin ringi ja higistan hirmu pärast, et pean laskma selle traguni arreteerida. Nojah, selle sinu traguni! Mõrvakahtlustuse tõttu!»

Zdenka lõi käsi kokku: «Issand jumal . . .»

«Hädalda nüüd! Nüüd, mil ma ara tõestasin, et see polnud tema. Aga seda oleksid võinud mulle tõestada sina ise jä väga kergesti. Kas sa tead, missugune häbi see oleks olnud, kui ma oleksin ta trellide taha pistnud ja alles siis teada saanud, et ta oli öösel sinuga koos?»

«Papa,» tegi proua Zdychyncovä uue katse.

«Mitte ühtegi sõna enam! Kenasti hoiad tütrel silma peal küll, pole midagi ütelda . . . Aga ta võtab Zdenka ära!»

«Loomulikult, ja meeleldi,» ütles proua Zdychyncovä triumfeeriva kindlusega.

«Nüüd aga magama!» kamandas härra Ülemvahtmeister tv»tart ja too lausa lendas köögist minema, ise väga rõõmus, et see lugu nõnda lõppes.

Proua Zdychyncovä astus sõbralikult oma mehe juurde:

«Meie ju ka abiellusime alles siis, kui see juba . . . Tead küll!»

Härra ülemvahtmeister leebus: «Tean . . . Aga tüdrukuga oleks võinud see ju ka teistmoodi olla, eks?»

«Kes teab,» ütles elutargalt tema naine ja silitas oma mehel pead. Siis langes tema pilk alusseelikule ja ta jahmus: «Aga kuidas sa selle alusseeliku kaudu kõike teada said, seda ma ei taipa,»

184

«Seda polegi vaja taibata,» ütles Härra ülemvahtmeister uhkelt.

Muide, proua Zuzänkovä mõrvamise lugu selgitati juba kaks päeva pärast seda. Vana Kostka osutatud jälg oligi õige. Meest, kes kandis ratsapükse ja kummalist sakot, oli pühapäeva õhtul väikelinnas nähtud ja ta leiti üles — nagu Praha politseiinspektor oli oletanud — rajoonilinnas etendusi andvast tsirkusest. Ja õigus oli ka doktoril: mõrvar oli proua Zuzänková lähedane sugulane, tema lihane õepoeg, kellele oli tädi meelde tulnud, kui ta nii lähedal oli etendusi andmas. Ja tädi oli ta tapnud raha pärast, mille oli leidnud pesu alt.

Zdenka Zdychyncová läks mehele, niipea kui tema tragun oli mundri seljast võtnud, mis

toimus üsna varsti.
Ja tegelikult oli kogu too aeg tervikuna väga ilus.

X. SELLES VANAS MAJAS MALÁ STRANAL

See oli väike idülliline tänav: majade fassaadid vaatasid Čertovka oja poole, mis oma tugeva vooluga ümber Kampa saare jookseb, ent teiselt küljelt oli võimalik minna Neitsi Maarja kiriku juurde või siis vastassuunas Püha Mikuláši katedraalini. Samuti võis peatuda Sova veski igavesti pöörleva vesiratta juures või vaadelda jõe äärest Karli silla julgeid kaarvõlve. Majad olid siin väga vanad, nende koridoridest õhkus niisket jahedust ja nende dekoratiivsetel simssidel kudrutasid tuvid.

Siin elasid auväärsed linnakodanikud ja väikekäsitöölised, siin olid kingseppadel ja koloniaalkaupmeestel omad poekesed ja veski vastas asus härra Hádeki kruubipood, kus käisid pihustatud kruupe ostmas kõik Mala Strana teenijatüdrukud.

Kui noor proua, kes elas tisler Snäbli majas, sellesse kruubippodi astus, seljas sinine kostüüm pika jakiga, mis heleda äärispaelaga käunistatud, siis vidistas Härra Hádek oma tervituse eriti armastusväärselt ja tema jahutolmune nägu lõi õhetama. Isegi kaupmeheproua, kelle ümmargused käsivarred andsid tunnistust heast toitumisest hea jahu abil, ei sõimanud nagu tavaliselt härra Hádekit vanaks sokuks ja ringitõmbajaks, vaid ütles: «See on väga peen daam. Ja missugune on veel tema abikaasa! Tema pidavat parun olema, aga mis maksab tänapäeval üks korralik inimene?»

Härra Hádek tundis suurt kahetsust, et daam lahkus poest ja kadus nurga taha ja tema ei saanud enam kauem jälgida selle naise hõljuvat kõnnakut.

Looomulikult teadis ta, et need uued üürnikud on härra ja proua Meerkatz, et mees on tunduvalt vanem, kuid väga šikk ka oma suurepärase täishabemega, missugust oli omal ajal kandnud ka hertsog Albrecht, proua aga on õrn ja naerusuine Härra Hádek teadis ka, et neil on korter teisel korrusel vaatega Certovkale ehk Praha Veneetsiale, sageli on kuulda, kuidas nende pool mängib grammofon,

186

mille toru aknast välja pistetud, sest armuline proua armastab muusikat ja on seda meeleldi valmis jagama nendega, kes istuvad Kampa saare kaldal, nii et suurepärase valsi «An der schönen blauen Donau» kaunid helid segunevad Vltava kohinaga. Nad polnud siin kuigi kaua elanud, nad olid tulnud siia Austriast või kusagilt sealtpoolt. Härra parun, kes ei lase ennast küll härra paruniks kutsuda, vaid täiesti lihtsalt härra Meerkatziks, oli leidnud selle idüllilise nurgakese, et siin rahulikult nautida oma hilist, ent silmatorkavalt suurt armastust. Ja armuline proua on ära teeninud selle kauni väljavaate niisamuti nagu tema väärikas, ehkki tunduvalt vanem abikaasa, kes käib riides nii elegantselt ja keda võib õhtu eel näha trahteris «Kolm Jaanalindu», muidugi ainult üht kannutäit õlut rüüpamas, sest kõrval istub tal tema kaunitar. Härra Meerkatz pole nagu teised mehed (nende hulgas kahjuks ka härra Hádek), kes saadavad kogu õhtu mööda trahteris ja jätavad oma naise koju koristama, mis siin Maia Stranal on eriti vastik töö, sest koridoride kiviplaadid on külmad ia neid tuleb iga nädal küürida, kui inimene ei taha naabrite ees häbisse jääda.

Proua Meerkatzovä muidugi ei pese kiviplaate, nemad elavad kapitalist, ja ainuüksi see asjaolu fastsineeris nii proua Hädkovät kui ka kõiki sealseid ausaid elanikke; elatuda rendist — see on inimliku heaolu kõige kõrgem tipp. Kui ilus elu see on, mis võimaldab jalutada piki tänavaid sumedatel õhtutel, kui tänavatelt hakkab haihtuma suvepäeva palavus ja puud värisevad kerge õhtutuule käes, mil Vltava poolt küljest tungib peale hämarus ja õndsalikku vaikust häirib ainult liiga tormakate armunute summutatud karjatus!

Härra Meerkatz oma prouaga jalutas piki vanu tänavaid, proua oli end abikaasa viisakalt kõverdatud käevangu riputanud, ja naabrid tervitasid neid juba eemalt, sest väikesele

inimesele teeb suurimat rõõmu, kui ta kohtab kedagi, kes on noobel ja kellele saluteerib isegi kohaliku komissariaadi range ülemvahtmeister.

Oli juba juttu tuvidest, kes kudrutasid vanade majade simssidel, sest siin Vltava kaldal oli mitu kuulsat tuvikasvatajat, ja turteltuvid, pugutuvid ning sulisjalgsed tuvid ehtisid punaseid kivikatuseid ja märgistasid tõhusalt Karli sillal seisvaid pühakujusid. Kui härra ja proua Meerkatz koos jalutasid, siis kõlas nende jutt just nagu see kudrutamine, härra hääl oli sügav, sõnad tungisid läbi

selle vägeva täishabeme ebaselgelt, proua aga naeris nagu turteltuvi. Nad pakkusid kadestusväärset pilti ja kõik ümbruskonnas teadsid, et mees kutsub oma naisukest «tihasekeseks» ja naine meest jällegi «öökullikeseks»! Härra majaomanik ning tisler Šnäbl rääkis koguni, et kui tema uute üürnike korterist on kuulda erutatud sõnavahetust, mis ei kõla tuvide kudrutamisena, siis toimub see võõras keeles, härra Šnäbl ei teadnud kindlalt ütelda, kas saksa või ungari keeles. Tõllassepp Dejl, kelle suhted aristokraatlike isikutega kuulusid küll minevikku, ent kelle mälestused olid sellest hoolimata elavad, kinnitas, et ainult krahv Nostic oli olnud nii suursugune, et sõimas oma koeri inglise keeles, kuna ei tahtnud solvata neid, kes teda kuulama juhtusid.

Abielupaar Meerkatz sarnanes krahviga teatud määral. Vähemalt selle ajani, kuni nendega kohtus härra Mrázek, kellel oli oma majas Pankräcis privaatne detektiivikantselei. See oli mõnevõrra ebatavaline, sest detektiivibürood asusid Praha südalinnas, kuid leidus inimesi, kes eelistasid täiesti diskreetseid teenuseid, ja neile isegi meeldis Pankräci sõita.

Et härra Mrázek pidi kõigega üksi toime tulema, siis oli ta suurema osa päevast tööl, nii et polnud mõtet tema uksekella helistada. Kui ta aga kodus oli, siis reetis talle kriiksuv värav, et keegi tuleb, ja kuna see võis olla ainult kunde, siis oli härra Mrázekil asi niimoodi sisse seatud, et uks avanes ise tulija ees ja sõbralik hääl ütles kusagilt maja seest: «Palun astuge sisse!»

See avaldas igale külastajale kahtlematult mõju. Mõned koguni kohkusid, ent seda erutatumalt nad sisenesid, sest kaks inimlikku omadust on igavesed, nagu tavatses ütelda härra nõunik Vacátko, need on inimlik rumalus ja uudishimu.

Elegantselt pöetud ning üsna tugevasti halliseguse täishabemega vanem härra kergitas tunnustavalt kulme, kui uks ise tema ees avanes ja lahke hääl teda sisse kutsus.

«Tähelepanuväärne seadeldis, härra,» ütles ta toalävel härra Mrázekile ja osutas üle õla esikunurga poole, kus parajasti sulges ust rullil liikuv kaaluviht.

Härra Mrázek naeratas tagasihoidlikult: «Ka lihtsate vahenditega võib saavutada häid tulemusi. See on minu põhimõte, palun väga!»

Härra astus pigem vaeselt kui rikkalt sisustatud kantseleisse, mis oli ühtlasi ka elutoaks, sest siin seisis vana puh-

vet, kus härra Mrázek hoidis alati söögialuseks likööripudelit ja vahel ka kibuvitsamarjaveini. Toimikuid põlgas närra Mrázek põhimõtteliselt, talle piisas paksust märkmikust, millega ta oli harjunud oma pikaajalise teenistuse vältel politseidirektsioonis.

«Millega võin teenida? Teen kõik tööd eranditult ise, millel on omad eelised. Muidugi ei saa ma liiga palju juhtumeid käsile võtta,» ütles härra Mrázek sissejuhatuseks, kui nad olid ümmarguse laua ääres istet võtnud.

«Ma kuulsin sellest ja seepärast ma siia tulingi. Ma vajan diskreetset teenust.»

«Ühe isiku jälgimist, kui ma ei eksi? Ilmselt on tegemist noorema isikuga, naissoost, kui tohin nii laias laastus otsustada,» muheles härra Mrázek ja ootas.

Külastaja viskas elegantselt ühe jala teisele ja tema heledad kamassid, mis tumedaid kingi katsid, mõjusid ebatavaliselt soliidselt. «Näib, et teil on kogemusi.» «Oma erialal küll,» rõhutas härra Mrázek. «Ja elus?» küsis külastaja elumeheliku naeratusega. «Selle jaoks pole mul nagu aega olnud,» tunnistas härra Mrázek mõningase nukrusega.

«Minul samuti mitte,» ütles külastaja aeglaselt. «Kuni praeguseni! Ja alles nüüd olen ma jõudnud arusaamisele, et see on küll väga meeldiv, kuid sellel on ka omad varjuküljed. Seepärast

ma siin olengi.»

Härra Mrázekit rõõmustas külastaja tagasihoidlikkus. Talle ei meeldinud armukadedad mehed, kes hambaid kiristasid.

Härra asetas lauale härra Mrázeki ette oma visiitkaardi. «Nendele Viini aadressidele ärge pöörake tähelepanu, teisel küljel on minu Praha aadress, ma kolisin siia.» Visiitkaardil seisis: A. v. Meerkatz. «Samuti ärge pöörake tähelepanu sellele aadellikule «vonile»! Ma ei kasuta seda teie vabariigis,» ütles mees ja tõmbas aeglaselt taskust kullast sigarietüi. Härra Mrázek kaalutles endamisi, kui palju ta võtab tasu sellelt härralt, kes on tulnud siia maksma oma naise jälgimise ning ühtlasi ka tulevase pettumuse eest. Sest ainult väga harvadel juhtudel selgub, et noorem naine on oma mehele truu. Mõnikord, kui jälgitav daam rohkem maksab kui tema mees, võib viimasele kinnitada, et tema mure on asjatu, kuid korralik detektiivikantselei nõnda ei tee ja härra Mrázek oli maailma kõige korralikuma detektiivi-

büroo omanik ning ainukene teenistuja. Pole midagi parata, see võõra nime ning aadlimehe habemega härra saab oma raha eest ainult valusaid haavu.

«Ma kuulan teid,» ütles härra Mrázek tuppa siginenud vaikuses, sest härra Meerkatz pahvis ägedalt suitsu, et oma havannat korralikult põlema saada. Nii ülipeent suitsu haistes ei julgenud härra Mrázek oma piipu toppida garanteeritult ehtsa ameerika tubakaga, mis oli valmistatud Piseki tubakavabrikus.

«Probleem on selles, et minu naine... Kas vajate ka tema nime? Nelly... Ma kutsun teda kodus nõnda — aga see pole tähtis, eks ole?»

«Üldsegi mitte, palun väga. Kui ma teid õigesti mõistan, siis huvitab teid see, kas teda keegi teine ka viimati niimoodi ei kutsu. Või on teil keegi kindel meesisik juba kirbule võetud ja te soovite tema kohta ainult täpsemaid andmeid?»

«Ei, siin pole tegemist ühegi kindla isikuga ja on täiesti võimalik seegi, et Nelly mulle üldse truudust ei murra, kas mõistate?»

Härra Mrázek varjas oma uskumatusest kantud kaastundlikku naeratust ja kinnitas: «Muidugi. Kui teil aga pole mingeid indiitse, kuidas te siis, vabandage väga, tulite mõttele, et oleks vaja oma abikaasat jälgida?»

«Kulla härra, hoolt tuleb kända selle eest, et inimmaja maha ei põleks enne, kui välk sinna sisse lööb. See on olnud kogu eluaeg minu põhimõte.»

«Väga õige põhimõte. Aga missugusest kandist võiks teie arvates see äike tulla?»

Härra naeratas: «Kes teab. Kuid mina oleksin eriti ettevaatlik välismaalaste suhtes. Viin, Ungari, juhuslikult ka Poola ... Minu proua on nimelt sealt pärit.»

«Kardan, et see pole nii lihtne,» ütles härra Mrázek ettevaatlikult. «Eelkõige kestab see kaua, tegemist on niinimetatud regulaarse jälgimisega, kusjuures tulemus ei tarvitse garanteeritud olla. Palju lihtsam on, kui abielumees tahab näiteks teada, kuhu läheb tema naine igal neljapäeval, kas õmbleja poole, nagu ta väidab, või armukese poole, nagu arvab tema mees... Siin piisab lühiajalisest vaatlemisest ja lahutuseks sellest aitab.»

Härra koputas oma peene sigari peene tuha mõtlikult maha: «Mul on siin probleem milleski muus. Mul on vaja teada, kes tunneb huvi minu naise vastu. Ja mul on koguni põhjust arvata, et huvi ei tunta tingimata tema veetluse

vastu, Minu naine armastab ehteid kända ja tal on neid päris palju. Paljud mehed peavad silmas ka niisuguseid eesmärke.»

«Niisiis võimalus, et teie proua ise võiks taotleda sidemete loomist meestega, ei tule arvesse?»

Härra ohkas: «Mis ei tule naiste puhul arvesse?! Loomulikult on ka see võimalik. Kord ma kuulsin, kuidas ta koju tuli, teate, ma tunnen tema samme, tal on nimelt veetlev kõnnak ja naiste kingakontsade klõbin meie sealsetel vaiksetel tänavatel kostab täiesti selgesti, ja korraga kuulen, et ta ei tule üksi, tema sammude kõrval oli kuulda veel teisi, mehe samme.»

«Ja kui te aknast välja vaatasite, kas te nägite kedagi?»

«Kui ma aknast välja vaatan, näen ma ainult jõge, sest toaaknad ei ole tänava, vaid hoopis

Certovka poole. Muidugi on vaja ütelda, et minu naisel pole kuigi palju võimalusi üksi olla, mul pole vaja töötada ja nõnda võin ma end täielikult temale pühendada.»

Härra Mrázek mõtles järele. Ühelt poolt selle üle, mida külastaja oli talle rääkinud, teiselt poolt selle üle, mida ta rääkimata oli jätnud. See oli muidugi huvitavam. Vananev mees tunneb hirmu. Peidab oma armukadedust jutu taha ehetest ja valvab naist, nii kuidas suudab. Ja selleks lühikeseks ajaks, mil ta ei saa naise kannul olla, palkab ta endale detektiivi. Härra Mrázek mõtles uuesti väga põhjalikult honorari üle järele, mida ta küsida kavatses. Nõutud summa härrat ei üllatanud, ta oli täiuslik džentelmen. Ta tõmbas rahatasku välja ja pani raha lauale: «Kui ma teist õigesti aru sain, siis hakkan teile maksma iga nädala eest, lisakulud loomulikult peale selle.»

Härra Mrázek tegi rõõmsa näo. Nüüd oli tal hoopis suurem lust tööle hakata.

«Ja teie teatate mulle igal nädalal iga inimese nime, kellega Nelly kohtub.»

«Kas te tahate ehk ütelda, et teid huvitab ühe mehe nimi rohkem kui kõikide teiste omad?» küsis härra Mrázek naeratades.

«Täpselt nii! Muide, siin on Nelly foto. Iga päev kell viis läheme jalutuskäigule, nõnda võite teda põhjalikult silmitseda.»

A. v. Meerkatz tõusis, vajutas sigarijunni laiaks ja läks ara. Härra Mrázek vaatas talle kaua järele ja sügas oma Kokit kõrvade tagant, kusjuures ta oma koerale tasakesi ütles, et aastates mees on alati kahetsusväärne, elagu ta

siis üksi, nagu nemad kaks, või elagu noore naisega, nagu see, kes siit parajasti lahkus. Ainult et sellel, kes siit parajasti lahkus, on lugu selles mõttes hullem, et see maksab talle raha. Siis silmitses ta daami fotot ja mõtles, et antud juhul ohverdaks küll nii mõnigi mees meeleldi raha, sest sellel naisel olid imetlusväärsed silmad, rindadest hoopiski rääkimata. Lausa rõõm on sellise naisega tegelda, kuigi kogemused olid teda õpetanud, et mida ilusam naine, seda raskem on teda valvata, sest niisugune naine on harjunud enda ümber pilke heitma ja tal pole raske avastada varju, kes tema kannul käib.

«Sellest tuleb üks soperdus, mu sõber, kuid samuti tuleb sellest palju tõhusaid õhtusööke, näiteks kaks korda maksa nädalas meile mõlemale, ja see, nagu sa tunnistama pead, pole tühine asi!»

Siis hakkasid asjad kulgema oma tavalist rada. Härra Mrázek silmitses teraselt armulist prouat, kellel ta pidi silma peal hoidma, ja sõbrunes trahteri «Kõrges Majas» peremehega, nii et too kirjutas tema sagedased külastused ja akna all istumise oma braniku õlle arvele, ometi ei lakanud trahteripidaja kurtmast, et vastas elav kõige lugupeetum isik (selle all mõtles ta härra Meerkatzi) käib õlut joomas «Jaanalindudes», kus pakutakse ainult smichovi õllelaga. Vastutasuks teatas härra Mrázek, et tema smichovi õlut ei joo, ja kui saatus oli ta juba kord siia paisanud — ta elab oma tütre juures Hradcanys —, siis otsis ta selle trahteri üles täiesti teadlikult, kuni siin tema eest hästi hoolitsetakse. Ja loomulikult oli ta peagi nii peremehelt kui ka külastajatelt teada saanud kõik, mis talle vajalik.

Hämmastaval kombel ei nõudnud armuline proua detektiivilt kuigi palju vaeva ja härra Mrázek hakkas üha rohkem kahtlema, kas elegantsel ja eakal abielumehel peas kõik korras on; suurest armastusest oli tal ilmselt üks kruvi logisema hakanud, sest tema naine ei andnud vähimatki põhjust armukadetsemiseks.

Härra Mrázek teadis, et sellel majade real, milles Meerkatzid elavad, on kaks sissepääsu. Tagauksed vaatavad vee poole. Need huvitasid teda, sest talle oli selge, et oleks täielik narrus valvata tänavapoolseid uksi, kui sa ei tea, kes tuleb majja veepoolselt küljelt.

Oma rahustuseks tegi ta kindiaks, et härra Šnäbl, kelle töökoda asus esimesel korrusel, käsutab koridori oma laudade panipaigana ja et ukse juurde on raske pääseda, pealegi oli uks varustatud tugeva riiviga. Ja et see oli ette

lükatud, selle eest kandis hoolt juba härra Meerkatz isiklikult.

Selle noore daami valvamine polnud üldsegi koormav, õlu «Kõrges Majas» polnud halb ja

armuline proua ise käis ainult harva väljas, siin-seal sisseoste tegemas ja mõnikord Vltava kaldal asuvas kohvikus «Bellevue», nagu peaks ta silmade ees olema vaade jõele isegi siis, kui ta joob viini kohvi ja lappab moežurnaale.

Loomulikult kõnetas daami aeg-ajalt mõni mees, oleks olnud ka täiesti võimatu, et selline kaunitar hõljuks mööda tänavaid tähelepanu äratamata, kuid armuline proua ise ei andnud selleks iialgi põhjust.

Tulemused olid kesised. Härra Mrázek, et tõendada oma tublidust, võttis kasutusele oma ebatavaliselt keerulise leiutise. Ta hakkas kaasas kandma tumedat portfelli, mida ta oli kunagi teravmeelselt töödelnud: ta oli sellesse lõiganud ava vanamoodsa fotoaparaadi objektiivi jaoks, ja kui ta portfelli oli osavasti paigutanud ja kui valgust oli küllalt, võis ta teha suhteliselt märkamatult foto jälgitavast isikust.

Nõnda fotografeeris ta meest, kes armulisele prouale end külge kleepis ja kellest oli raske lahti saada; nagu härra Mrázek hiljem kindiaks tegi, osutus see mees Holani ekspeditsioonifirma ametnikuks ja oli tuntud selle poolest, et pühendas oma vaba aja daamidele. Siis fotografeeris ta noorukit, kellest koorus välja meditsiinitudeng. Sellel fotol puudus küll pea, ent niigi oli selge, et see on juntsu, kes ei tule arvesse.

Härra Meerkatz kütis peanoogutusega fotod heaks ja palus härra Mrázekit samas vaimus jätkata.

«See on noobel härra ja väga tagasihoidlik,» ütles härra Mcäzek koer Kokile, kui klient oli lahkunud. «Aga omavahel üteldes, sellest kõigest pole tal vähimatki käsu, sest kes garanteerib, et sellal kui see tubli mees minu pool viibib, ei soorita oma salajasi käike Armuline proua, keda nüüd ju mitte keegi ei valva?»

Härra Mrázekil oli naiseliku truuduse suhtes oma seisukoht. Juba paar päeva oli talle silma torganud vistrikulise näoga noor mees, kes istus alati — nagu härra Mrázek — trahteris niimoodi, et sai — nagu härra Mrázek — aknast välja vaadata. Algul oli vana detektiiv arvanud, et see vahest ongi too hädaoht, mida ettevaatlik abielumees oli haistnud, siis aga

nägi ta ühel päeval, kuidas see vistrikuline ning vaikiv külastaja korraga püsti tõusis, raha lauale viskas ja välja tormas.

Sel hetkel kadus nurga taha härra Meerkatz, keda siia kõikjal paruniks kutsuti. Härra Mrázek polnud ka laisk, hüüdis peremehele, et ta tuleb siia tagasi, ja hakkas jalutama mõlema härra taga, nii et nad läksid nüüd kolmekesi ja ainult härra Mrázekile hakkas koitma, mis siin tegelikult toimub. Kõik kõndisid üksmeelselt ning tähelepanu äratamata üle Karli silla ja piki kaldapromenaadi Väclavi väljakule. Seal sisenes härra Meerkatz Fuchsi juveeliärisse, ja sellal kui vistrikulise näoga noormees ukse taha ootama jäi, astus härra Mrázek täiesti rahulikult kauplusesse. Ta ei riskeerinud mitte millegagi, kui ta kohtab siin oma klienti, loomulikult ütleb ta temale, mida oli märganud, see on ikkagi tema klient ja sellise mehe ees ei tohi tal olla saladusi.

Kuid tema üllatuseks polnud härra Meerkatzi kaupluses, mis võis tähendada ainult üht: ta on tagapool büroos. Härra Mrázek küsis ühe kella hinda ja läks ärist jällegi välja, sest nüüd huvitas teda kogu see asi veel rohkem kui enne.

Talle meenus, mida härra Meerkatz oli ütelnud: proua Nellyl on nii palju ehteid, et ta juba nende tõttu kardab oma naise pärast. Kas ta läks jälle oma prouale mõnda ehet ostma?

Kindluse mõttes peitis ta end läheduses asuva kioski taha, kus tüse viinerimüüja oma isuäratavat kaupa pakkus, ja sellal kui noormees kauplust valvas, noolis härra Mrázek vorstimahla, mis tal üle sõrmede voolas, ja mõtles seejuures omakasupüüdmatult oma armsale koerale Kokile.

Kui härra Meerkatz viimaks kauplusest väljus, nägu muredest torssis ning sünge, võttis ta kohe voorimehe ja kadus kiirgalopis.

Härra Mrázek jälgis mürgise kahjurõõmuga meeleheitesse sattunud noormeest, kes ei teadnud, mida ette võtti Esimese hooga üritas ta troskale järele joosta, kuid loobus siis sellest mõttest. Härra Mrázek jalutas väärikal sammul oma valvepostile aeglaselt tagasi, ent ometi jõudis ta veel märgata, kuidas see kogenematu jälitaja pööras Närodni třidal sisse majja, kus asus väga kuulus Karel ChoIinsky detektiivibüroo, kes avaldas kord nädalas ajalehes «Närodni Politika» alati ühe ja

sama kuulutuse väljendusrikka silmaga, mis saatis välja kuri. Nojah, selle büroo
194
esindaja oli küll pigem mõlemast silmast pime, see-eest aga härra Mrázek, kes nüüd teadis juba kõik, pöördus igasi oma trahterisse ja jätkas braniku õlle degusteerimist.

Üks asi oli selge ja mõnevõrra üllatav: härra laskis jälgida oma kaunitari ja keegi jällegi vastutasuks jälgis teda ennast. Loomulikult võib siin puhta südametunnistusega kinnitada, et tegemist on hoopis millegi enamaga kui abielumehe armukadedusega!

Kui õhtul härra Mrázeki majja ilmus härra Meerkatz, loobus vana detektiiv oma esialgsest otsusest, et räägib kliendile, kuidas teda jälgitakse. Muide, selleks polnud ka aega. Härra Meerkatz oli mõnevõrra erutatud, ta teatas härra Mrázekile, et kahjuks peab ta mõneks päevaks Prahast ara sõitma, ja ta pani detektiivile südamele, et see eriti valvas oleks.

«Loomulikult teen ma kõik, et võimalikult kiiresti jälle tagasi jõuda,» kinnitas ta.

«Ja kas teie proua juba teab seda, et te ara sõidate?»

«Ma ütlen talle seda alles täna õhtul, kindlasti tuleb ta mind hommikul jaama saatma!»

Härra Mrázek mõtles: «No muidugi, sest ta tahab kindel olla selles, et sa tõesti läinud oled!»

«Loomulikult ei ütle ma talle, millal ma tagasi jõuan,» kmnitas härra Meerkatz kavalalt naeratades härra Mrázekile.

«Väga õige,» kütis teda detektiiv. «Kas tohin küsida, kuhu te sõidate? Muidugi pole teil vaja seda mulle ütelda...»

«Teie ees pole mul saladusi, sõidan Dresdenisse.»

«See võtab kaks päeva aega,» ütles härra Mrázek kergendustundega.

Järgmisel päeval patseeris perroonil Berliini kiirrongi ees ülipeen paarike — elegantse täishabemega mees ja tema noor naine, kes üldsegi ei varjanud, kui raske südamega ta praegu hüvasti jätab. Härra naeratas talle julgustavalt, ja kui rong vilistama hakkas, suudles ta nii kaua oma abikaasa kätt, et pidi juba liikuvale rongile hüppama. Proua lehvitas taskurätikuga. Härra Mrázek oli nüüd piisavalt näinud ja ootas jaamahoone ees. Proua võttis voorimehe ja härra Mrázek järgnes talle teise voorimehega väga ettevaatlikult ning suurt vahemaad säilitades.

Siis jäi ta ankrusse oma trahteris ja tellis endale lõunaoote, sest tal seisis ees pikk päev. Teda ei üllatanud üld-
195
segi asjaolu, et ta leidis trahteris eest tolle vistrikulise noormehe. Ta koguni naeratas tollele noorukile, ja kui ta oli oma paprikašnitsli nahka pannud, istus ta tema lauda; «Kui lubate hetkeks, härra kolleeg?»

Noormees tegi arusaamatu näo.

«Noh, teie olete ometi Cholinsky juurest, mina aga olen endine politseiinspektor Mrázek. Teie jälgite härra Meerkatzi, ent mina vahelduse mõttes jällegi tema prouat, nii et me võiksime seda tööd mugavamalt teha, eks ole?»

See avameelsus lõi noormehe täiesti pahviks ja ta sosistas arglikult: «On see alles idiootlik töö, mis?»

«Kui ma ei eksi, siis pole te kuigi kaua sellel alal töötanud.»

«Ei. Mingit muud tööd polnud saada, nõnda võtsin selle külge. Ma ei teadnud, et see nii neetult igav on.»

«Nojah, ega see just suur meelelahutus ei ole. Hoopis lustakam on vaadata kriminaalfilmi kinolinal. Muide, kelle huvides te seda Meerkatzi tegelikult jälgite — kui see mingi saladus ei ole? Ega teil ole midagi veiniveerandiku vastu?»

Noormees oli kogu südamest nõus: «Mis saladust siin! Tema naine laseb teda valvata.»

«Näete nüüd, noormees, kui ihaldusväärne on meesterahvas isegi siis, kui tal on juba tubli aastatekoorem turjal. Muidugi peab olema ka raha nagu raba, nii nagu härra Meerkatzil ongi!»

Noormees orikast «Küllap teil on õigus. Aga kas tal ikka on nii hirmus palju raha? Proua nimelt laseb teda just seepärast valvata, et ta palju raha raiskavat. Ta müüvat pidevalt mingisuguseid ehteid, ja nõnda tahab proua teada, kellega ta sehvti teeb ja nõnda edasi... Teiste naistega pole meil käesoleval juhul üldse tegemist.»

«Väga huvitav... Kuivõrd mina tean, siis eile olite te Fuchsi juveliirikaupluse juures, eks?»
«Te teate ka seda? Mina kuulsin meie büroos, et proua oli selle sõnumi väga pahaselt vastu võtnud. Ta oli lausa märatsenud, ütles šeff.»
«Vähemalt näete, et ka kullakallis naisuke võib ralia pärast mürglit teha. Annan teile nõu, ärge abielluge!»
«Esialgu pole see mulle mõttessegi tulnud,» irvitas inetu noormees.
Härra Mrázek vaikis natuke aega. Siis ütles tal «Aga miks te täna siin olete? Miks te ei kasuta vaba päeva? Härra Meerkatz pole ju Prahas.»

196

Noormees jahmus: «Issand jumal, kus ta siis on?»
«Kaugel. Täna hommikul sõitis ta Dresdenisse.»
Noormees silmitses härra Mrázekit lugupidavalt:
«Kas teate seda kindlasti?»
«Täiesti kindlasti, ja ma annan selle teile kui usaldusväärse informatsiooni, et te teaksite, ma ei ole ihnuskoi.»
«Te olete ingel, härra... Muide, kui kauaks ta sinna jääb? Ja mida ta seal teeb?»
«Minu kallis sõber, mina valvan prouat, mitte aga tema meest. See pidavat ärireis olema. Ja proua saatis ta täna hommikul raudteejaama.»
«Te olete väga armastusväärne, et te mulle seda ütlesite. . Missugune õnnetus, kui ta oleks mul käest kadunud ja mina poleks mitte midagi teadnud. Kuid inimene ei saa ju siin varahommikust peale valvata ...»
Härra Mrázek naeratas noormehele julgustavalt: «Teate, mis? Kas tahaksite minuga väikest sehvti teha? Ma maksan teile tänase ja homse päeva eest. Härra Meerkatzi äraoleku ajal töötate minu jaoks, mis te arvate?»
Noormees vaatas talle kõhklevalt otsa.
«Ma ei nõua teilt mitte midagi keerulist. Kuulge, kui minu klient on ära ja ma pean teadma, mis sünnib, siis oleks mul vaja abilist. Te jääte siia istuma ja teatate mulle, kui majja peaks minema mõni noorem mees, kes daami puhul võiks arvesse tulla, te mõistate? Mina asun seal tänaval valvepostile. Sellel majal on nimelt kaks sissepääsu.»
«Ma tean, seda on meile armuline proua samuti teatanud, et tema mees mõnikord paadiga minema sõidab... Kuid kahte inimest ei tahtnud šeff tema käsutusse anda, küllap oleks see liiga kalliks läinud.»
Härra Mrázek varjas oma üllatust: missugune tähelepanuväärne mees see härra Meerkatz, kes lahkub majast tagaukse kaudu paadiga! Kuhu võiks küll sõuda see hoolikas ning kartlik abielumees? Ja kuidas ta siis üldsegi ei kahtlusta oma naist, et too ühel päeval võiks just siitkaudu jalga lasta?
Ta sai noormehega kaubale, andis talle viiekümnekroonilise, mis oli kuninglik tasu (loomulikult paneb ta selle härra Meerkatzi arvele otsa kui lisakulu), ja läks välja. Kui ta seisis Certovka ääres ja silmitses majade tagakülgi, sai ta aru, miks härra Meerkatz ei tarvitse karta, et tema naisuke käsutaks seda veeteed. Certovka oli vägagi

197

tugeva vooluga ja vastu voolu sõudmiseks oli vaja vaid käsivarsi.
Muide, härra Mrázek proovis selle ise ära, võttis endale härra Rouseki käest laenuks paadi ja tal õnnestus näha isegi armulist prouat, kes kuulas aknal grammofonimuusikat ja tundis ilmselt igavust.
Härra Mrázek võitles ivake aega lainetega, laskis siis voolul end kaasa viia ja mõlgutas mõtteid. Midagi enamat härra Meerkatzi hüveoluks ning kindlusetundeks ei suutnud ta teha.
Metspardid hällisid tõkketammi juures ja härra Mrázek naasis lõbusõidult reipana ning rahulolevana. .
«Mitte keegi pole majja läinud,» teatas talle aga noormees Cholinsky büroost.
«Suurepärane. Nüüd aga minge tõesti puhkama, sest k midagi juhtub, siis ilmselt alles homme,

praegu on selleks veel vara.»
«Kuidas võite te seda teada?» imestas noormees.
«Teada ma seda muidugi ei või, aga seda võib oletada. Kuid ärge selle kallal pead murdke, inimene teeb palju vigu, enne kui ta lahenduse leiab. Ja omavahel öeldes, mulle ei meeldi siin kogu aeg miski, ent ma ei tea mis. Aga minu ülesanne on silm peal hoida armulisel proual teil jällegi härral, ja muu ei lähe meile korda. Olge jälle siin homme hommikul.»
«Minust saab ettevõtja,» mõtles härra Mrázek kerge uhkustundega, kui ta oli jäänud üksi vaiksesse lokaali, kus ainult kärbsed sumisesid kärbsepaberi ümber. «Lõpuks miks ka mitte, kui rohkem kliente käiks, siis suudaksin abilist pidada. Kuid ega ma sellest vist suurt rõõmu ka tunneks, seda tööd peab inimene ise tegema ja samuti peab pidevalt ringi jooksma, et mitte tunda, kuidas aeg kaob.
Ei, mulle ei räägi mitte keegi auku pähe, et härra Meerkatz avaldas mulle kogu tõe, nii nagu ka armuline proua ei jutusta Cholinskyle kõike.»
Peremees istus oma kalli külalise lauda ja alustas juttu sellest, et käesoleval aastal on vilets kalasaak. Härra Mrázek nõustus ja lisas oma mõttes juurde, et see ei piirdu ainult käiadega. Vilets on lugu ka tema detektiivliku teravmeelsusega. Jah, kui ta teeniks veel politseis ja kui ta võiks ilma pikema jututa Fuchsi juveliiriärisse minna, oleks ta kohe targem. Seal öeldaks talle, mida temale kui eradetektiivile ei öelda, milliseid ehteid härra Meerkatz

müüa pakkus, ja kohe oleks kõik selgem. Eradetektiiv on ainult väike mehike, sest Prahas on alles sellel inimesel kaalu, kes kuulub härra nõunik Vacátko mõrvakomisjoni.
Pensionär Mrázek, mida suudab ta korda saata?
Sellel päeval polnud ta tõesti suutnud mitte midagi korda saata ja ta polnud seda lootnudki. Armuline proua viibis kodus, ta polnud läinud isegi kohvikusse.
Härra Mrázek pidas kogu päeva trahteris ausalt vastu, siis viskas ta veel kindluse mõttes pilgu Certovkale. Paotatud akna juures istus proua Nelly ja igavles koledal kombel.
Järgmisel päeval aga haaras armulist prouat mingisugune ebatavaline tegutsemislust. Juba hommikul väljus ta majast ja ruttas otseteed Mala Strana postkontorisse.
Härra Mrázek käsutas ara trügiva rahvasumma, et jõuda proua Nellyle selles rüsinas võimalikult lähedale. Proua tellis endale luugi juures kõne ja nimetas telefoninumbri, millega keskjaam pidi teda ühendama. Siis läks ta kabiini.
Detektiiv kordas endamisi seda numbrit nii kaua, kuni oli välja otsinud pliiatsi ja numbri oma mansetile noteerinud.
Kui proua oli kõne lõpetanud, tegi ta sisseoste Mala Strana väljaku nurgal asuvas delikatessikaupluses ja läks siis koju. Ta kadus kangialusesse, pilk vooruslikult maha lendud, nagu sisendaks talle vagu mõtteid ning tagasihoidlikkust nõelaga kübara külge kinnitatud kerge loor.
Härra Mrázek pöördus kiiresti tagasi postkontorisse ja teuis endale preili käest kõne samal numbril, mida oli ivakese aja eest käsutanud see daamgi.
Tema hämmastuseks kostis kuuldetorust: «Hotell «Šroubek», administraator. Keda te soovite, palun?»
Härra Mrázek pani toru ara. Vähemalt üks asi oli nüüd klaar: selles hotellis on keegi, kes natukese aja eest oli proua Nellylt isiklikult teada saanud, et tema on üksi kodus ja et õhk on puhas.
Kas oli siin siiski tegemist ainult armuseiklusega?
Härra Mrázek pöördus aeglaselt tagasi. Trahteris istus juba see noormees ja pilgutas vandeseltslaslikult silma.
«Senini pole mitte midagi juhtunud,» teatas ta heasüdamlikult.
«Hakkab juhtuma, selle peale võite mürki võtta,» ütles tusaselt härra Mrázek. «Mina lähen silla juurde ja hüppan aeg-ajalt siia sisse. Ja kui proua peaks majast üksi väl]uma, siis tehke kindlaks, kuhu ta läheb!»

Čertovka ääres valitses vaikus, Kampal käratsesid lapsed, proua Meerkatzovä aknast polnud täna grammofoni-toru välja pistetud. Aken oli kinni, võib-olla palava ilma tõttu, ja aknalauale oli pandud vaas lilledega.

Armulist prouat polnud näha. Kas ta koristab tuba? Kas ta valmistub mõnd meeskülalist vastu võtma?

Hotell «Šroubek» ... Kas läheb nüüd armuline proua sinna, ja siis peab Mrázek tema kannul püsima, või tuleb see keegi hotellist siia.

Sellisel juhul peab teda nägema ka too saamatu noormees trahterist.

Ei jää muud üle kui kannatlikult oodata. Nii nagu need kalamehed all Vltava ääres.

Tuvid tiirlesid madalalt katuste kõhal, Püha Mikuläši kiriku tornis lõi kell täistundi. Päike väreles veepinnal ja kusagilt kaugelt, vist Zofie saarelt, tõid tuulehood tükati kõrvu muusikat.

«Lähen vaatan korraks, mida teeb mu abiline, kas braniku õlu pole teda viimati unne hällitanud. Siis oleksid tema tähelepanekud mulle vähem väärt kui lõhkenud seebimull.» Härra Mrázek polnud harjunud lootma palgatud abilistele.

Sellel hetkel ilmus Čertovkale paat, veepinda lõhkusid tugevad aerulöögid. Mehel, kes paadis istus, polnud sugugi kerge vastu voolu edasi jõuda, kuid ta üritas seda kangekaelselt. Loomulikult polnud see kalamees, siin oleks tal vähe lootust olnud saaki saada.

Härra Mrázek nõjatus käsipuule ja silmitses teda teraselt. Mees võttis kursi majale, milles elasid Meerkatzid. Eemalt näis, nagu oleks sõudja juba päris selle seina juurde jõudnud, mille seest välja ulatus raudrõngas. Selle külge sidus alati oma paadi härra Šnäbl, kui ta pidi veeteed kaudu siia laudu tooma.

Mehel aga ei läinud see kuidagi korda, vool oli tugev, ja kui ta oli seina juurde jõudnud, pidi ta veel püsti tõusma ja rõnga järele haarama, ent siis kandis vool ta jällegi eemale.

Härra Mrázek lahkus oma kohalt käsipuu äärest ja tormas tagasi. Temasuguse mehe kohta oli see tubli sportlik saavutus. Trahteriaknast lehvitas talle sõbralikult noormees ja andis käega märku, et mitte midagi pole juhtunud.

Ent juhtub, kallis sõber, juhtub isegi midagi väga huvitavat!

Ta läks uksest majja, möödus töökojast ja pidi naera-

tama. Siin asusid küll lauad nagu varemgi, kuid jõe poole vaatava vaikese tagaukse riiv oli eest ara lükatud,

«Ega ma ometi pole midagi segi ajanud? Kas see paat suundub tõesti siia? Mõnikord on inimene mingist mõttest nii kõvasti sisse võetud, et hakkab igasuguseid vaime nägema,» kinnitas endale härra Mrázek ja avas aeglaselt ukse. Veepind vahutas ägedasti. Paat jõudis just kohale, mees, kes paadis istus, sai õnnelikult rõngast kinni ja tõmbas sellest keti läbi. Siis astus ta kivitrepile.

Ta märkas alles nüüd härra Mrázekit, kes vahtis teda varjamatu hämmastusega. Sellele väikesele mehele, kes kandis saterkuube, ei paistnud see üldsegi korda minevat, ilmselt oli ta uhke selle üle, et tal oli õnnestunud üldse randuda. Ta tegi härra Mrázekile sõbraliku grimassi ja too taganes koridori. Et talle midagi targemat pähe ei tulnud, siis astus ta tisleritöökotta.

Mees läks vahepeal läbi koridori, oli kuulda, kuidas ta mööda treppi üles läheb.

«Mida te soovite?» küsis härra Mrázekilt üks tööline, sest kunded ei käinud töökojas, šeff võttis tellimusi vastu oma korteris.

«Mitte midagi, mitte midagi,» sosistas härra Mrázek, «tegemist on eksitusega ...»

Ta ruttas kähku jälle välja ja kuulis oma selja taga naeru. Töökojas ütles keegi: «Kanäe, see on juba nina täis sõmmanud, mis?»

Ja härra Mrázekil käis tõesti pea ringi, nagu oleks ta palju joonud. Tänaval pidi ta vastu laternaposti nõjatuma. Sest mis liig, see liig! See mees paadis... Aga see pole ju üldse võimalik, mu jumal, seesugust juhust või kuidas seda nimetada, seda ei saa lihtsalt olla!

See mees paadis on ju — härra Mrázek oli selles täiesti kindel — Marc Lebowicz Krakovist! Mõnikord kutsus ta ennast ka Lebliks, ja teda otsivad pidevalt taga kogu Euroopa kõige erinevamad politseidirektsioonid. Kõikide maade allilmas kutsuti teda Keigariks, sest ta oli

tuntud selle poolest, et oli lasknud oma eeshambasse panna briljandi, mis suurepäraselt iga kord sädelema lõi, kui Keigar
mõnele naisele tõesti hurmavalt naeratas.

Kui see mees oli ootamatult naeratanud, oli härra Mrázek näinud isegi seda briljanti!

Keigar Krakovist... Aga, jumala pärast, mida teeb ta siin?

201

«Mrázek,» laitis ta end poolvaljult, «mida vanemaks sa saad, seda rumalamaks lähed! Kas võib siis Marc Lebowiczil siin käsil olla midagi muud peale mõne kuriteo. Näib, et situatsioon hakkab korraga klaaruma. Isegi liiga järsku.» Ta viipas sõbralikult oma ajutisele abilisele trahteriakna taga ja läks otsemaid Vaclavi väljakule hoteiü «Šroubek».

«Ei, selles pole mitte midagi üllatavat, et Keigar siin on. Kas härra Meerkatz ei ütelnud mulle oma naise kohta, et ta on pärit Poolast ja et järelikult võib teda sealt ähvardada hädaoht? Või Viinist või Ungarist? Loomulikult, seal kõikjal on ju Marc Lebowicz nagu kodus.

Aga mina olen eesel, sest raudteejaamas poleks ma tohtinud armulist prouat silmist lasta, nüüd oleksin ma ni mõndagi rohkem teadnud. Raudteejaamas on ju postkontor ja sealt saatis ta telegrammi Keigarile, ja seepärast ta ongi täna siin. Ja seetõttu helistas armuline proua hommikul ka hotelli, nii et see kõik on minu viga, kuigi ma asjade käiku poleks vist takistada suutnud, sest seda soodsat momenti ootasid nii proua Nelly kui ka Keigar. Vaata, aga vaata, daamikene näeb välja nagu pühakuju Karli sillal, ent on seejuures ometi ühe mütsi all niisuguse petisega! Ja Keigar tunneb siinset kanti, teab, et proua Nelly juurde pääseb paadiga, sest vaevalt sai see daam talle seda telefoni teel seletada. Mare Lebowicz oskab paljusid asju ette näha ja veel rohkem juba enne valmis seada.»

Hotelli administraatori ruumis oli härra Mrázekil ved vanast ajast küllalt palju tuttavaid, et vajalikku informatsiooni saada. Jah, Krakovist on siin härra M. Lebl, kaupmees, tal on Poola pass, kõik on parimas korras, ta saabus täna varahommikul, siis puhkas, ta pole mitte millegi üle kurtnud, musterkülastaja ... Härra Mrázekil oli tunne, nagu kuuleks ta oma endise šefi, härra nõunik Vacátko häält, kes taolistel juhtudel tavatses ikka ütelda: «Kui sellistel sulidel kõik täiesti korras on, siis olge eriti valvsad, minu härrad!»

Ja siin on kõik kohe liiga hästi korras!

Ei jää muud üle kui homme — või ükskõik millal härra Meerkatz tagasi jõuab — talle teatada seda, mis teda ilmselt küll ei rõõmusta. Kuid eradetektiiv ei ole kaitseingli, kes inimesi hoiab õnnetuste eest. Muide, härra Meerkaiz on kah kummaline mees. Üüris endale Prahas kortel majas, millel on kaks sissepääsu, ilmselt enda jaoks, aga vaata, seda kasutas keegi teine. Abielus käib see vist alati

202

nõnda... Kui ta tahaks end proua Nellyst lahutada lasta, ns selleks oleks põhjusi küllaga. Ent praegu tuleb aina ohkem kahelda, et härra Meerkatzi lahutus huvitab. See on mõistatuslik härra. Oleks väga hea temast midagi rohkemat teada saada.

Härra Mrázek keeras sisse Bärtolomeijskäl asuvasse neljandasse osakonda. Kõigepealt ütleb ta neile, et Keigar on Prahas. Selle teate eest on nad talle kindasti väga tänulikud. Ja sellisel juhul võib ta ka pilgu kartoteeki heita, võib-olla pole seal Meerkatzi nimi sugugi päris tundmatu.

All oli korrapidajaks keegi noor tundmatu politseinik. Ta silmitses härra Mrázekit rangelt ning kahtlustavalt.

«Härra nõuniku juurde? Pole võimalik, ta ei ole siin,» orises mees, kui härra Mrázek oli talle ütelnud, kuhu ta minna tahab.

«Siis on seal keegi mõrvakomisjonist, härra Brůžek või Bouše, eks ole?»

«Nad pole seal,» ütles korrapidaja tusaselt. «Kui teil mingi soov on, siis teatage sellest siin all.»

«Saage aru, kulla mees, mina töötasin siin varem. Nüüd on mul eradetektiivibüroo ja mul on vaja kartoteeki korraks pilku heita.»

«Eraisikutel pole kartoteegist mitte midagi otsida, selle kohta on praegu olemas eeskirjad,» lükkas kangekaelne korrapidaja ka selle soovi tagasi.

«Kuid mina ei ole ometi eraisik,» kordas jonnakalt härra Mrázek.

Ja korraga läks tal meel kurvaks, et ta nääkleb siin selle lollpeaga ja et ta ei tohi enam sinna minna, kus ta oli nii palju aastaid mööda saatnud. Tema süda muutus kõvaks.
«Hästi, onuke, soolake sse arhiiv endal sisse.»
«Nonoh,» hakkas mundrit kandev ning korda pidav luees kõmistama, «selline jutt võib teile kalliks maksma vuinna, mu härra!»
«Mulle? Mina olen endist viisi politseiinspektor, ehkki pensionil!» karjus härra Mrázek tulivihaselt.
«Just et pensionil. Niisiis minge parki ja ärge tükkige sinna, kuhu teile sissepääs on keelatud!»
Härra Mrázek läks tagajal koju. Koki tervitas teda rõõmsalt, see oli ebatavaline, et tema isand nii vara koju tuli. Härra Mrázek võttis istet trepiastmel, sügas koera kõrvade tagant ja mõtles selle üle järele, et tegelikult on ta i!ma tõesti vana ja kui teda enam ei lasta politseidirektsiooni, siis on maailm tema jaoks kaotanud mõtte.

203

«Nad ei taha mind, nad ei taha, Koki... Noh, hästi, ma vilistan sellele kõigele. Mis see mulle korda läheb, et Keigar Prahas on? Ja lõpuks, mis see mulle korda lälieb, kes on see härra Meerkatz ja tema kaval prouake? Ta maksis mulle, et ma prouakest valvaksin, ja seda ma teen. Kui ta tagasi jõuab, siis teatan talle: kell viisteist nelikümmend astus jõepoolse tagaukse kaudu majja mees, kelles ma tundsin ara Mare Lebowiczi Krakovist — siin esines ta Mare Lebli nime all — endise kassalõhkuja ning vaheltkaupleja, keda ajab taga kogu maailma politsei, loomulikult ka meie oma. Siin veetis ta armulise proua pool kogu päeva…»
Härra Mrázek oli nii kohusetruu mees, et jahmus: ma pean ju täna järele vaatama, kas paat on ka õhtul veel seal. Ja kui paati ei ole, siis panen kirja, et ta veetis seal paar tundi.
«Kas tead, Koki, et inimene on nagu vana hobune: kui ta on harjunud vedama, sel juhul veab ta ka siis, kui kutsar enam ei taha. Noh, hästi, mina ei tohi arhiivi kasutada, niisiis ei ütle ma neile ka sõnakestki Keigarist. Las nad ajavad teda homme taga, kui ta on siin midagi korda saatnud. Mina olen juba pensionil, mina pean pargis istuma, mitte aga kurjategijat identifitseerima. Tule, Koki, lähme vorstikauplusesse, saad tubli tüki sinki, ent minul, kulla sõber, pole vähimatki söögiisu. Minu meel on väga kurb, Koki, kas mõistad?»
Paat asus ka õhtul endist viisi maja tagaukse kõrval, ketis, kuid härra Mrázeki abilist trahteris enam ei olnud; muide, tema tööaeg oligi juba läbi.
Kõik näis rääkivat selle poolt, et need kaks veedavad; koos kogu öö, kuigi härra Mrázek ei suutnud endale ette kujutada, et Keigar sõidaks Krakovist siia ainult seepärast, et ühe prouakese embuses viibida, öösel magas härra Mrázek halvasti, arkas mitu korda ja alati oli tal tunne nagu vanal lambakoeral, kes teab, et hunt on karjataras, tema aga ei tohi haukuda.
Hommikul läks ta jälle tööle, kuid ta läks tujutult ja huvitult. Muide, täna jõuab härra Meerkatz tagasi ja kõigele tulebki lõpp. Paati maja tagaukse kõrval muidugi enam ei olnud.
See-eest oli majaesine rahvast paksult täis, nii et härra Mrázek võpatas.
«Mis siin lahti on?» küsis ta trahteriperemehelt, kes siin samuti rüseles.

204

«Kujutage endale ette, need uued üürnikud on selles majas paljaks varastatud. kohe puupaljaks, politsei on siin juba varahommikust peale!»
Härra Mrázek trügis majja. Koridoris seisis politseinik Mala Strana komissariaadist ja ajas uudishimulikke välja. Õnneks tundis ta härra Mrázekit ja laskis tollel trepist üles korterisse minna. Seal müristas komissar Nägl valjul häälel: «Olgu kadunud mis tahes, kuid korterivaldajad ei tohiks ometi kadunud olla! Kus nad siis on, kurat võtaks?»
«Kui lubate, mina tean sellest üht-teist,» ütles tasa härra Mrázek ja seletas mõne lausega, millist ülesannet ta siin härra Meerkatzi soovil oli täitnud.
«Et te mõistaksite, härra Mrázek,» ütles pahur komissar, «see siin on vargus kõige puhtamal kujul. Vaadake seda korterit, kõik on ju täielikult pea peale pööratud. Aga üürnikku ja tema naist pole kodus ja majaperemees ei tea, kas nad on ära sõitnud.»
«Härra on ara sõitnud,» ütles härra Mrázek asjasse pühendatud inimese toonil, «kuid

armuline proua oli veel eile kodus. Proua võttis siin eile vastu meeskülalise.»

«Vaata aga! Kas need kaks asjaolu peaksid kuidagi põhjuslikus seoses olema?»

«Surmkindlalt, härra komissar. See külaline polnud tont teab kes, vaid Keigar ise, kui see nimi teile midagi ütleb.»

Ei, Mala Stranal ei teatud sellest härrast mitte midagi.

«Kus see naisterahvas siis nüüd on?» küsis komissar kibestunult. «Kas siis tema kah ära varastati?»

Härra Mrázek kehitas õlgu ja palus luba toas veidi põhjalikumalt ringi vaadata. Seejuures sai ta teada, et politseid oli hommiku eel alarmeerinud majaomanik härra Šnäbl. Nimelt oli ta kuulnud öösel, mil majas valitses täielik vaikus, niisugust müra, mida tekitab mööbli ühest kohast teise tarimine. Et tema üürnikud Meerkatzid olid olnud vaiksed nagu hiired, siis oli ta kohkunult arvanud, et võib-olla on härra parunil halb hakanud. Ta oli läinud koridori, kuid polnud mitte midagi kahtlast märganud; kui keegi oleks majast väljunud, siis oleks vana luku kriginat kuulda olnud.

Aga siis oli ta seda müra uuesti kuulnud, ja kuna juba hahetas, oli ta üles tõusnud ja välja läinud. Koridoris oli vedelnud riietusesemeid, mis kellelgi suure kiirustamise tõttu olid maha pudenenud. Nüüd oli majaomanikule päevselge, et tegemist on mingi musta looga, ja ta jooksis välja politseid kutsuma.

205

Politsei kogu oma lendsalgaga saabus jalamaid ja murdis korteriukse lahti. Nende pilgule avanes rüüstatud korter.

Härra Mrázek tegi kapi lahti. See oli täis ülikondi.

«Siit pole midagi varastatud,» ülles ta.

«Vaadake ainult kõrvalkappi,» irvitas üks politseinik.

Härra Mrázek avas ka selle. Tõepoolest, siin rippus kõigest üksainus daamikleit.

«Mulle on asi selge, härrased,» muheles ta. «Varas ei tulnud siia naiseriideid näppama! Minu arvates võttis need kaasa armuline proua ise.»

«Kas te arvate, et ta reisis ära?»

«Täpsemalt üteldes: põgenes.»

«Kuid toas on keegi kindlasti tustinud. Lugu võis ka nõnda olla, et proua pistis tõesti põgenema, jättis ukse lukustamata ja keegi võis siia sisse tungida!» arutles komissar.

«Majaperemees kinnitab, et paraadnauks oli lukus,» rõhutas politseinik. :

«Aga see uks, mis vaatab Certovka poole, kas see oti kah lukus?»

Tõesti, ukseriiv oli veel praegugi lahti.

«Teie arvate, et paadiga …»

«Eile tuli see mees siia paadiga. Miks poleks pidanud ta samal viisil lahkuma, kui see paat pealegi veel õhtupoolikul siin oli? Seda nägin ma oma silmaga. Mina ütleksin, et siin pole üldsegi midagi varastatud, vaid pigem midagi otsitud. Peamiselt voodist, raamatukapist, aga samuti ka kõikidest suhvlitest. Ja võib-olla ka mööbli alt.»

«Paistab, et teil on õigus, ma helistan kindluse mõttes kriminalistidele, las nad jändavad sellega,» ütles härra komissar ja lahkus korterist.

«Kui te lubate, siis jääksin mina siia neljanda osakonna härrasid ootama,» tegi härra Mrázek ettepaneku.

«Olge lahke. Nagunii teate teie tollest daamist kõige rohkem,» noogutas komissar. «Alla jääb üks meie politseinikest.»

Härra Mrázek ootas natuke aega, kuni inimesed olid laiali läinud, ja otsustas siis minna trahterisse õlut jooma, kuid sinna ta pärale ei jõudnud.

Tänavasse pööras hoogsalt voorimehetroska ja maja ette hüppas selle seest läbematult härra Meerkatz, Voorimees ulatas talle väikese kohvri ja tõmbas aupaklikult peast oma jäiga viltkübara.

Härra Mrázek läks talle vastu.

«Kas on midagi juhtunud?» küsis rahutult härra Meerkatz, kellele ei jäänud märkamatuks härra Mrázeki tõsine iilk ja inimeste ärevad näod akendel.

«On küll, aga palun lähme üles. Uks on seal lahti, politsei lahkus asja ja kriminalistid tulevad varsti.»

«Kriminalistid,» sosistas härra Meerkatz ja kähvatas. Ta eatus trepil ja haaras südame kohalt ktnni. «Kuidas ma pean seda mõistma?»

«Proua Nelly on viimasel ööl kadunud ja korter on pahupidi pööratud. Nimelt saabus siia teie äraoleku ajal härra Lebl, kelle õige nimi on Marc Lebowicz Krakovist, ja ta veetis teie proua pool kogu pärastlõuna. Arvan, et nad läksid öösel koos ara.»

Härra Meerkatz kähistas: «See raisk! See neetud raisk…»

Kui arvesse võtta, et veel üleeile oli ta oma abikaasaga rongi juures õrnalt hüvasti jätnud ja proua Nellyt tihasekeseks nimetanud, siis oli metamorfoos küll vapustav.

«Ma aimasin, et ta mulle kord seda teeb... Ah jumal, jumal küll!» Härra Meerkatz jooksis läbi esiku ja sööstis kummalisel kombel kõigepealt kööki.

Üheainsa pilguga mõõtis ta kogu ruumi üle, hüppas siis kapi juurde ja otsis selle põhjalikult läbi.

«Tubades on pilt hullem, minu härra,» ütles tasa härra Mrázek.

«Hullem, ütlete teie... Mulle on kõik ükstapuha nüüd… nüüd, mil Nelly on läinud,» ohkas härra Meerkatz. «Te valvasite teda halvasti, minu härra!»

Härra Mrázek ainult naeratas kergelt: «Kuid te ei teinud ju mulle ülesandeks teda valvata. Teie käskisite rnul eeskätt nendel silm peal hoida, kes siin selle hävitustöö on korda saatnud. Ja kui armuline proua oli nendega ühe mütsi all, siis sellise liidu vastu olime meie võimetud.»

Härra ohkas: «Küllap vist... Te ütlesite, et siia tulevad kriminalistid. Hästi... Kahjuks ei saa ma Nellyt enam kunagi tagasi.»

«Kord rääkisite te ehetest, mis teie proual olid olemas. Ma oletan, et need on kadunud.»

«Loomulikult, kui ta ise on kadunud. Ta on need kaasa votnud, igavene raibe!»

«Aga teie ise, kui tohin küsida, kas tegelete ka ehetega?»

Härra Meerkatz kergitas kulme, nagu oleks see küsimus teda imestama pannud: «Miks te seda arvate? Üht-teist oli mul ostetud, loomulikult oma proua jaoks, kuid nüüd on need kõik läinud... Ma olen omadega täiesti läbi, minu härra! Mida pean ma nüüd tegema?»

Härra Meerkatz vaatas tubades põgusalt ringi ja pöördus kööki tagasi. Võib-olla ka seepärast, et tegelikult oli siin kõige väiksem korralagedus.

Siis ohkas ta: «Arvan, et… et olete oma töö siin teinud. Ja ma olen teile veel võlgu.»

Oli hämmastav, et just nüüd oli ta võimeline mõtlema veel sellistele asjadele. Ta tõmbas taskust rahakoti ja võttis sealt kolm sajakroonilistf «Kas aitab nendest?»

«Loomulikult, aga… Ma pean siin ootama, kuni saabuvad kriminalistid, seda palus minult kohalik politsei.»

«Täiesti õige! Palun osutage mulle veel üks teene, sedapuhku vist küll juba viimane. Nagu näete, olen ma täiesti abitu... Jookske silla juurde, seal on alati sõiduvoorimehi. Saatke üks kohe siia!»

«Kas te sõidate jälle ära?»

Härra Meerkatz noogutas? «Jah, politseisse!»

Härra Mrázek lipsas uksest välja. Teel ütles ta endale, et tema poleks küll tahtnud läbi elada seesugust üllatust, mis sellele vaesele mehele oli osaks saanud. See on härra Meerkatzile tõesti ränga hoobi andnud, ta näeb korraga välja nagu vanataat. Ja ometi oli ta alles hiljuti nii noo-ruslik!

Kui härra Mrázek tagasi jõudis, ja koguni taksoga, ootas härra Meerkatz juba maja ees. Käes hoidis ta suuremat portfelli. Ta istus taksosse, ja kui see liikuma hakkas, pööras ta end ja härra Mrázekile tundus, et ta pühkis kindaga pisaraid.

Vastasasuvast trahterist vahtis härra Mrázekit kannatamatul ilmel lokaalipidaja. Kuid vanal detektiivil polnud praegu tahtmist kõrtsiperemehele midagi selgitada ja nõnda loobus ta pigem

õllest. Lõpuks ilmus tänavale tume auto, mida härra Mrázek nii hästi tundis, Praha neljanda osakonna «Mordwagen», ja selle seest astusid sillutisele härra Brůžek ja noor Soukup.

«Mida sina siin teed?» küsis härra Brůžek hämmastunult.

«Eradetektiiv peab olema kõikjal,» ütles härra Mrázek.

208

«Eile käisin teie pool, tahtsin teile teatada, et Keigar Krakovist on välja ilmunud. Nimelt see kõik siin üleval korteris on tema töö.»

Härra Brůžek vilistas: «Pagana pihta. Miks sa sellest siis oi teatanud?»

«Sest mind ei lastud üles teie juurde. Loomulikult tahtsi n ma privaatselt midagi teada saada ka härra Meerkatzi kohta, tema nimelt oli selle korteri endale üürinud, ja võib-olla oleks teil praegune töö ara jäänud, kuid mind ei i-istud isegi seda teha.»

Nad läksid majja, ja kui nad avasid köögiukse, nägi härra Mrázek imestusega, et käpp on seina juurest eemale tõmmatud ja üks põrandalaud on üles tõstetud.

Talle meenus härra Meerkatzi pilk, kui nad olid siia sisenenud, ja ka see, et klient oli saatnud ta taksot tooma, et üksi jääda. Ei, ei, see mees polnud omadega sugugi nii läbi, nagu ta välja paista laskis.

«Noh, nüüd võite juurdlust alustada, härrased,» ütles ta tseremoniaalselt. «Mina võin teile üht-teist rääkida, sest pisikene pilt mul sellest loost siiski on, kuigi ma olen pensionär ega kõlba enam mitte millekski.»

Härra Brůžek võttis istet laua ääres, lükkas kõrvale imngisugused laual vedelevad paberid, läitis sigari ja ütles: «Nii, Väclav, jäta see solvatu poos ja räägi ilusasti algusest peale, mis siin tegelikult juhtus. Ma ütleksin, et see kõik on siin üks suur sasipundar, eks ole?»

Härra Mrázek hakkas jutustama rikka härra Meerkatzi kurvast elust selle valeliku kaunitari kõrval, kes tema juurest täna öösel jalga laskis koos Keigari ning kõikide ehetega..

Avatud aknast tungis tuppa Certovka kohin, päike peegeldus vastasmajade akendes, see Praha Veneetsia väike nurgake oli nii idülliline, et neile kõigile siin sai hoobilt selgeks, miks viinlane Meerkatz oli tulnud just siia oma viimasest sõgedast armastusest rõõmu tundma,

«Kus see mees üldse on?» küsis korraga noor politsei-kontsipist Soukup.

«Loomulikult läinud. Peamist ei õnnestunud armulisel Proual tema tagant siiski ara näpata,» ütles härra Mrázek tõtlikult. «Härra Meerkatz andis talle küll kogu oma südame, kuid ei andnud kogu oma varandust. Lõpuks oli ta siiski arukas mees.» Härra Brůžek pahvatas naerma ja noor Soukup hakkas

209

protokolli kirjutama. Härra Mrázek läks tuppa, keeras grammofoni üles ja Vltava kohal kõlas jällegi laul ilusast sinisest Doonaust. Nagu polekski proua Nelly juba ammu üle piiri lipanud.

Härra Mrázeki majas valitses vaikus; ta istus üksi oma kantseleis ja luges vana ajalehte, koer Koki lebas auklikul vaibal ja oli oma eluga rahul. Isand oli jällegi päevad läbi kodus ja see oli hea.

Härra Mrázek kuulas pendelkella valjut tiksumist ja mõtles, kui tarbetult kulub aeg inimesel, kes on pensionil. Ühtegi uut juhtumit polnud tal olnud. Sellest hetkat peale, mil ta oli lahkunud paruni korterist ja mil härra Brůžek oli abielupaar Meerkatzi korteri ametlikult kinai pitseerinud, sellest hetkest peale oli ta ainult puhanud. Värav kriiksus.

Härra Mrázek tõstis valvsalt pea, samuti nagu Kokigi, kes peale selle laskis veel ühe kõrva lonti — eksimata märk, et ta midagi kuuleb. Keegi tuli maja poole.

Härra Mrázek vajutas nupule ja uks avanes enesest.

«Palun astuge sisse!»

Külaline jahmus ja siis oli kuulda tema häält:

«Pagana pihta, on teil alles efektid, Mrázek!»

Härra Mrázek tõusis ja tema süda hüppas rõõmust?

«Härra nõunik! Missugune haruldane külaline!»

Härra nõunik oli tõesti suvatsenud isiklikult külastad oma endise inspektori kantseleid ja see oli suur au.
Härra Mrázekil olid korraga käed tööd täis, ta lükkas tooli laua äärde, tõi kapist välja likööripudeli ja tegi ettepaneku, et keedab kohvi.
«Võtke ainult istet, mul on üsna vähe aega,» torises härra nõunik ja laskis endale valada klaasikese seda söögi-aluseks võetavat liköőri, sest oma tervise eest peab inimene alati hoolt kandma.
«Härra Mrázek, ma tulen teie juurde, et te meie peale enam pahane ei oleks, kuna teid ei tahetud meie juurde ülemisele korrusele lasta. Nüüd on meil selles suhtes natuke rangem kord, teate, ja siis veel, te ei usuks, kui palju eradetektiivibüroosid on tekkinud, ja need topivai oma nina pidevalt meie asjadesse, nii et ma isiklikult olen nad välja visanud ... Jah, sellest mis teiega juhtus, on mul tõesti kahju!»
210

«Sellest pole mitte midagi, härra nõunik,» sosistas härra Mrázek, «pole mitte midagi... Mina olen lõpuks ainult pensionär.»

«Nojah, seda te muidugi olete, kuid vilgas pensionär! Mina tulen nimelt teile üht-teist teatama teie viimase juhtumi kohta ... Kas teate, härra Mrázek, et teie käes oli viimase veerandsajandi vististi kõige suurem juhtum?»
Härra nõunik ütles seda nii pidulikult, et Kokigi hämmastunult end jalule ajas ja jättis viisakusetu põrandal vähkremise.
«Jah, härra Mrázek, nii see on! Noh, kas võtame veel klaasikese, mis?»
Härra Mrázek saras, kui ta klaase täitis: «See pole küll võimalik, härra nõunik. Mida te siis tegelikult avastasite?»
«Teie härra Meerkatz kadus, aga seda te juba teate, eks ole?»
«Ma oletasin seda kohe, kui ta mulle ütles, et sõidab politseisse. Miks ta oleks pidanud sinna sõitma, kui kriminalistid pidid kohe tema korterisse tulema, eks ole?»
«Õige. Nii et kõigepealt me tuvastasime fakti, et endine politseiinspektor laskis tal ära sõita, kuigi oleks võinud tema ärasõitu takistada. Aga... Aga miks te tegelikult nõnda tegite, miks?»
«Kuidas siis teisiti, härra nõunik! Tal oli ju Austria pass, ta polnud meie riigi kodanik.»
Härra nõunik läitis aeglaselt virgiinia sigari: «Ma tean. Ühesõnaga — osaliselt see nagu ei sobinud, ent osaliselt te ka ei tahtnud. Lõpuks oli ta teie klient ja tegelikult pidite teie teda kaitsma. Aga tema nimi polnud mitte Meerkatz, armas härra Mrázek, vaid ilmselt Arpad Merkäcz, kada Ungari politsei otsib juba kolm aastat. Seepärast ta hülgaski omal ajal Viini ja kolis Prahasse.»
«Niisiis mitte oma noore proua pärast?» ütles härra Mrázek pettunult.
«Ei. Ja pealegi polnud see tema proua, sest härra Meerkatz vulgo Merkäcz oli leskmees. Selle naisega elas ta vabaabielu. See oli Nelly Krolikovä Krakovist.»
«Keigar-Lebowiczi kallim!» hüüatas härra Mrázek. «Ei, härra Mrázek, Keigar pole nii rumal, et sõidaks naisterahva pärast Prahasse ja võtaks tolle veel endaga kaasa Poolasse. See daam kleepis end härra Meerkatzile külge ilmselt ühe bande korraldusel; kellega on seotud ka Keigar-Lebowicz.» Härra Mrázek toppis piibu täis ja kahe suitsupilve sees
211
rullis härra nõunik hämmastunud härra Mrázeki ees lahti tükikese tormilist minevikku.
«Nagu te vist teate, läksid pärast sõda kaduma Ungari krooniaarded. Kõigepealt viidi need Budapestist ara, et nad Bela Kuni kätte ei langeks, siis käisid ringi kuulujutud, et selles olid mängus keiser Karli ja eeskätt keisrinna Zitä näpud, kes teab, kui palju selles tõtt on, aga faktiks jääb, et rong, millega aardeid veeti, peatati mitmes jaamas, et aarded laaditi vist kaks korda ühest rongist teise ja et lõpuks olid äärded kadunud. Inimeste hulgas, kes tolle asjaga tegelesid, oli ka endine

honveedi ülemleitnant Merkäcz, kes oli juba enne sõda võlgade pärast sõjaväest lahti lastud ja sõja ajal sinna jällegi tagasi võetud, lühidalt, ta polnud üldsegi vaene, see eeskujulik abielumees, kes käis Kampal patseerimas oma ilusa Nellyga. Tema, täishabe ainult tugevdab minu kahtlusi. Kui seda kannab mees, kel-lel on noor naine, siis peab tal selleks neetult tungiv põhjus olema. Ilma selle habemeta näeks ta ju oma naise kõrval noorem välja…»

Härra Mrázek kuulas härra nõunikku liikumatult. Viimaks ohkas ta: «Teil on õigus, härra nõunik, mulle tundus algusest peale selles kõiges midagi kummalist olevat... Härra Meerkatz rääkis ehetest, kartis kohutavalt, et tema tuvike viimati tema selja taga kellegi teisega kudrutab, ent seejuures polnud tegemist armukadedusega, vaid murega raha pärast.»

«Täpsemalt üteldes ehete pärast. Kas teate, miks ta neil päevil Dresdenis viibis? Ta oli katsunud Prahas müüa sellist safiiri, mis oli Fuchsi juveeliärile hirmu peale ajanud, ja ka meie saime sellest haisu ninna, ainult natuke hilja. Dresdenis laskis ta kalliskivi spetsialistidel tükkideks lõigata, et see oma väärtusest võimalikult vähe kaotaks. Lühidalt — härra Mrázek, teil oli peaaegu käes kõige suurem aare, mis endises Austria-Ungari keisririigis iganes ära varastatud.»

Härra Mrázek läks kõrvuni punaseks. Sellist tunnustust polnud talle veel kunagi osaks langenud. Pensionäri kohta oli see rohkem kui tubli saavutus. See oli lausa triumf!

«Kas teate ka, härra nõunik, et sellest aardest polnud enam kuigi palju järel? Ma nimelt nägin seda... Tamsemalt üteldes küll seda portfelli, millega härra Meerkatz ara sõitis. Ta oli pidanud sellest kõvasti kulutama tolle raisa peale. Kummaline on, et isegi Keigar ei leidnud kohta, kuhu Meerkatz oli äärde peitnud! Ilmselt asus see köögi-

kapi all! Nemad mõlemad aga otsisid korteris vist pangatresoori võtit!»

Härra Mrázek pahvatas lõbusasti naerma.

Härra nõunik puhus mõtlikult sigarisuitsu: «Omavahel üteldes, seesuguste aarete küljes on alati õnnetusi ja verd. Kuld, härra Mrázek, ei too õnne. Ega seda poissigi roosiline elu ees oota, eriti nüüd, kus ta meil käest ara lippas.»

«Kas arvate, et Viini politsei ta kinni võtab? Noh, siis hirra nõunik Wahl, keda kutsutakse Blut-Wahliks, lakub küll sõrmedki puhtaks!»

Härra nõunik kehitas ainult õlgu? «Ma ei tea, ma ei tea ... Mina arvan pigem, et ta kukub selle bande küüsi, kes teda jälitab. Nondel vendadel on parem informatsioon kui politseil. Et aga Keigar teda kohe siinsamas Prahas külmaks ei teinud, selle põhjuseks olete minu arvates teie. Sest kui teie Keigari ara tundsite, siis vean kihla, et ka tema tundis teid ara. Sellel poisil on alati olnud põrgulik mälu. Mina ütleksin, et need kaks põgenesid öösel teie tõttu. Ühesõnaga — ma tulin teid õnnitlema, härra Mrázek!»

Härra nõunik tõusis püsti, surus härra Mrázekil kätt ja viimasel oli selline tunne, nagu viibiks ta seitsmendas taevas.

Iga kord hiljem, kui härra Mrázek Praha vanalinnas ringi pitseeris, läks ta Certovka äärde, vahtis selle voogudesse ja mõtles elegantsele vanale härrale, kellest ei kuulnud enam iialgi mitte midagi tema ise ega ka mitte keegi politseist.

Ja ka Ungari krooniaaretest ei ole mitte keegi enam midagi kuulnud.

Aarded ja inimesed kaovad. Ainult jõgi voolab lakkamatult edasi.

XI. HÄRRA NÕUNIK PARIISIS

Kui statistika on ebatäpsete arvude täpne summa, peame teadmiseks võtma, et maailmas peetakse iga päev 76 kõige erinevamat liiki kongressi, alates akvaariumikala Scallaria kasvatajate kongressist ja lõpetades hüpnoosi ning sugestiooni eestvõitlejate või kappkellade kollektsionääride kongressiga.

Kuid on väga võimalik, et seda politseinõunike ette valmistatud kongressi polegi kunagi statistikas ära toodud, sest politseinõunikud ei armasta ajaleheartiklite kilinat-kõlinat ja õhtulehtede pasundamist; need mehed eelistavad vaikust ja tähelepandamatust. Sellest hoolimata oli niisugune kongress Pariisis siiski ette valmistatud ja Praha politseidirektsioon suvatses järele

pärida kõrgemalseisvatelt asutustelt, kas poleks paslik sinna kedagi saata. Tollal pandi väga suurt rõhku sõprusele Prantsusmaaga. Prantsuse kindralid külastasid sageli Prahat ja pidasid nii kauneid kõnesid, et dekolteeritud õhtukleite kandvad daamid ei suutnud tagasi hoida imestusohkeid. Prantsuse kindralid olid tõelised sõnameistrid, sest nad kõik olid lõpetanud l'ecole militaire'i, kus peeti loenguid retoorikast. Sõja ajal polnud neil küll sellest oskusest vähimatki käsu, aga kindralid polegi ju tegelikult niivõrd sõja-, kuivõrd just rahuaja suured ninad. Sõjas domineerivad eeskätt seersandid ja veltveeblid. Nojah, see sõprus Prantsusmaaga muidugi kohustas, ja nõnda siis otsustati lõpuks pärast kauakestnud tülitsemist (seda kutsutakse ametlikult kokku-hoiuks), et politseinõunike kongressile Pariisi sõidab mõrvade osakonna juhataja härra nõunik Vacátko. See kõik võttis kaua aega, sest paljud nendest ametnikest, kes oma allkirjaga pidid lõplikult heaks kütma selle reisi koos kind-laks määratud päevarahaga, olid seisukohal, et Prantsusmaale, ja eeskätt Pariisi, peaksid sõitma pigem nemad.

Oma kaastööliste mureliku järelepärimise peale detektiivitoas vastaski härra nõunik seepärast nõnda: «Jah, ma sõidaksin meeleldi, miks siis mitte, seal on ju verine Wahl

214

ja samuti vana Gennap Düsseldorf ist, neid ei näe ju muidu kunagi koos, sinna sõidavad ka härrased Scotland Vardist. Kui inimene poleks lugenud Sherlock Holmesist, ta ei usukski, et need detektiivid tõesti olemas on. Aga minu ema tahtis samuti kogu eluaeg minna palverännakule Lourdes'i ja ometi ei jõudnud ta iialgi sinna, kusjuures ta aga kindlasti läks taevasse. Niisiis mõistate, härrased, isegi, kuidas selle sõiduga on . . .»

Ja härra nõunik siirdus päevaprobleemide juurde, kui nii ara kuulanud raportid nende isikute kohta, kes eile olid Suur-Prahas patustanud seaduste vastu.

On väga tõenäoline, et härra nõuniku abikaasa samal ajal igaks juhuks tärgeldas mehe särke ning lõi need triikraua abil klantsima, et kõvakraed olid eriti kõvad ja et mansetid varustas ta uute nööpidega, sest Pariis on Pariis. Nojah, nii palju siis kongressist, mida võib-olla statistikas ara ei tooda ...

Kuid surmkindlalt polnud selles statistikas ara toodud seda kongressi, mis toimus samal ajal Prahas, ja nimelt «Tichy» hotellis 2ižkovis, kus iidsest ajast peale on koos käinud kena seltskond, enne sõda koguni anarhistidki; vabariigi ajal — kui poliitilised kired vaibusid ja politsei võttis oma järelevalve alla bolševikud — muutus hotell «Tichy» mitmesuguste koosolekute ja tantsuõhtute pidamise paigaks, kusjuures ta hetkekski ei kaotanud oma head mainet tunnihotellina.

Kui siia täiesti ootamatult sisse astus härra Lebowicz Krakovist ja kui ta naeratas sügavalt kummarduvale ülemkelner Patejdlile, lastes helkida oma vastupandamatul hambal, millesse oli paigutatud briljant, oli asi otsustatud. Kelner Patejdli imestunud küsimusele: «Et oleks olla üks labrakas, härra Lebowicz?» vastas kõnetatu: «Ei mingit labrakat, prosze pana, siin tuleb kongress!»

Et härra Lebowizci professioon oli teada nii härra Patejdlile kui ka teistele isiksustele, siis oli selge, et tuleb allmaailma kõige nooblimate liikmete, kassalõhkujate kongress!»

«Nii et võõrustamine olgu kõige kõrgemal tasemel, kui ma ei eksi,» sosistas härra Patejdl.

«Jah, kuid peamiselt kõik see, mis tööks vajalik,» vastas härra Lebowicz. «See tähendab, priimad sigarid, havannad ja virgiiniad, ja šampus, sest kõik muu on viimane solk, härra Patejdl!» naeratas härra Lebowicz oma vastupandamatu briljandiga.

215

«Ja daamid?» palus härra kelner asjalikult informal siooni, et poleks hiljem kongressi ajal enam vaja tülitada.

«Ei, kobiety ei. Või kui, siis pärast... Kuid mulle, panie Patejdle, tellige Must Mary. Privaatselt.»

Siis läks härra Patejdl portjee juurde informatsiooni hankima: missuguse nime all on härra Lebowicz end kirja pannud? Kui ta aga nägi, et oma õige nime all, siis ta tardus: «Jah, siin tuleb midagi tõsist. Pea meeles, Ferdi, et siia saabub veel kaks või kolm samasugust vahvat semu, nagu on ta ise!»

Ja ta läks teatama härra Tichyle, et on vaja Lipperti juurest tellida tõelist sampust, mitte aga

valmistada seda kibekiirelt ise kaheksakroonilisest valgest veinist ja paarist lusikatäiest suhkrust, mida tavaliselt ikka tehakse, kui on kassalõhkujate labrakas, sest kassalõhkujad joovad meeleldi seda, mis on hea maitsega ja paneb vangimaja jahukördist nõrgaks jäänud mao tõsiselt möllama.

«Aga politsei?» ütles tasa härra Tichy, kes pidi mõlemale poole hea olema.

«Ta registreeris end oma õige nime all, tähendab — politsei ei suuda talle midagi teha.»

Samal õhtul jõudis kõhale härra Meyer Viinist, kellele tuli ekstrakannuga Prochäzka poolt õlut tuua, sest tema muud õlut ei joonud, kuid ta andis ka viiekroonilise jootrahaks, nii et talle läks see õlu maksma sampuse hinna ja nii see oligi mõeldud. Ja tema registreeris end samuti oma nime all, kusjuures ta ametiks märkis «kaupmees».

Härra Patejdl ohkas: «Mis ma küll annaksin, kui ma natukegi aimu saaksin, mis siin toimub! See pole juhuslik kokkusattumine, ausõna, nüüd puudub mul siin veel ainult see tõmmu itaallane.»

Ta ei puudunud kaua; härra Maglio Milaanost saabus hommikul ja tellis endale tuppa jalamaid signorina.

Härra Patejdl murdis käsi ja ütles endale, et kindlasti on nüüd hädaohus püha Väclavi krooniaarded; teatavasti asuvad need varakambris seitsme luku taga, iga võti on erineva inimese käes, eeskätt peapiiskop Podlaha käes.

Ta laskis väikese tagumise salongi puhtaks pühkida ja vaatas isiklikult järele, kas redel, mille abil sai salongist katusele ronida ja kõrval asuvasse majade blokki kaduda, on korras.

Kuid seda polnudki tarvis, kongresmenid pidasid end korralikult üleval ja politsei ei sekkunud, sest ühelt poolt

216

polnud selleks põhjust ja teiselt poolt polnud politseil sellest asjast aimugi.

Härra nõuniku kogu mõrvakomisjon vaevles kahtluste küüsis, kas nende šefil ikka õnnestub tõesti Pariisi sõita, et kaitsta seal oma meetodeid ja et kogu maailm teada saaks, et on olemas Vacátko, Bouše, Brůžek ja pensionär Mrázek, ülejäänud härradest rääkimata. Diskuteeriti uute võtete üle kriminalistika vallas, isegi laboratooriumitöötajad hakkasid korraga rääkima sõrmejälgede võtmise uutest meetoditest, ja härra nõunik isiklikult hakkas mõtlema probleemile, mis kummitab Ameerikas, nimelt gangsterlusele; et seda Prahas ei esinenud, selle põhjuseks pidas ta ainuüksi seda toredat asjaolu, et Tšehhoslovakkias pole keeluseadust.

«Gangsterlus, palun väga, härra nõunik, ei saagi minu arvates meil esineda,» ütles asjalikult härra Brtižek, «sest meie oleme õllejoojad, õlu aga ei passi kokku gangsteri-ametiga, selleks peab olema viskit, mis pealegi salakaubana sisse smugeldatud.»

«Peale selle,» lisas juurde härra Bouše oma kogemuste põhjal, «on meil piiritus poliitilise huvi objektiks, nagu tõendavad need meie piirituseafäärid. Aga mind kohutas hirmsasti, et ühe gangsterijõugu eestvedajaks on Ameerikas naisterahvas! See on ju midagi õudset. Nõnda võib ka maailma lõpp kätte jõuda.»

«Kas te mõtlete Carpis-Barkeri jõuku?» täpsustas härra nõunik. «Jah, seda juhib tõesti miss Katy, ja nagu ma lugesin, olevat tema puhastulu viimase paari aasta jooksul küündinud täpselt seitsme miljoni dollarini.»

«See on päris kena summake,» ütles igatseval toonil härra Brüžek. «Nii et ehk leidub ka meil riigikassas paar krooni teie reisi jaoks, et me saaksime siin teada, mida tehakse meie fahhis kogu maailma mastaabis.»

«Ja peale selle, härrased,» tunnistas härra nõunik, «tahaksin ma juhust kasutades näha eeskätt Mõna Lisat. See on kõige mõistatuslikuma naeratusega naine.»

«Ta on siis kõige rohkem Anca Paraplicko moodi,» mainis taiplikult härra Bouše. «Kui Anca juba naeratab, siis on trahter kadunud.»

Härra nõunik ei vastanud. Lõpuks, miks ka mitte. Mona Lisa on juba mitusada aastat surnud, aga Anca elab. See on erinevus, mida ei või nii lihtsalt unustada. Ainult tänu sellele pingele ja nendele asjaoludele saigi

217

võimalikuks, et politsei ei tundnud suuremat huvi «Tichy» hotellis peetava kongressi vastu.

Härra Maglio Milaanost, kes ei võtnud kübarat peast isegi toas ja kes suitsetas tüsedat

havanna sigarit, andis kõrge hinnangu redelile, mis oli aknast käeulatuses, ja. tähendas, et niisugust delikaatsust poleks tema hotelli direktsioonilt küll oodanud.

Härra Meyer imes usinasti õlut, torises, et situatsioon tundub talle ebatavaliselt komplitseeritud olevat, aga õlu on hirmus maitsev. Ta tähendas koguni, et tal on suur himu teha tühjaks üks kassa Plzenis, sealses õllevabrikus.

Härra Lebowicz tähendas mornilt, et niisugune kongress. Pariisis, kus härrad nõunikud nõu peavad, kuidas õigetele meestele kõri peale astuda, on sigadus ja et selle vastu tuleb midagi ette võtta. See ongi kogu käesoleva nõupidamise eesmärk. Sest oma tööalal on just nemad kutsutud ja seatud määrama maailma asjade kulgu.

«Viskame sinna pommi,» ütles otsustavalt härra Maglio ja lükkas oma kübara natuke ülespoole.

«Aber Mensch, see veel puuduks,» vaidles talle vastu härra Meyer. «Meie vajame töötamiseks rahu, mitte aga seda, et Polizei meie kandadel püsiks. Peame ikkagi ette kujutama, mida sel puhul teeks ainuüksi Viinis see nõunik, keda kutsutakse Blutwahl.»

Jah, Verine Wahl, see oli Viini linna Vacátko ja polnud mõistlik teda alahinnata.

«Ma ei pidanud silmas vägivalda,» ütles härra Lebowicz. «Bardzo prosze, panovie, on vaja teha nii, et midagi vapustavat ei juhtuks, kuid politsei oleks siiski häbistatud kogu maailma ees.»

Härra Lebowicz oli lõbus sell. Kord Gdanskis oli ta kolm päeva jooksutanud detektiivi, kes oli arvanud, et ta on juba selle kassalõhkuja jälgedel. Siis oli ta detektiivil käest pagenud ja viimane, jälitamisest puruväsinud, oli selle häbi tõttu pensionile läinud. Ja rohkemat Lebowicz ei tahtnudki.

Seepärast naeratas ta nüüdki kavalalt ja ütles: «Härrased, kahjuks ei saa me kongressi diskrediteerida. Kuid'me võime diskrediteerida selle osavõtjaid.»

Härra Meyer rüüpas mehise sõõmu ja tähendas: «Sehr gut! Aga kuidas neid diskrediteerida? Mina näiteks arvan, et me võiksime asja nõnda korraldada, et nad lihtsalt kohale ei jõuaks.»

Härra Lebowicz vahtis vaikides enda ette.

218

Härra Meyer pidas seda vaikimist nõusolekuks ja jätkas: «Me võiksime seda nõnda teha, et kõik nõunikud laaksid hiljaks rongile või mis tahes muule liiklusvahendile.»

Härra Maglio, kes mõtles oma pommile, tegi hapu näo? Nad saabuvad kohale hiljem, kuid nad saabuvad, ja see on peamine!»

«Seda ühelt poolt,» mainis härra Lebowicz, «ent teiselt poolt, kes julgeks kinni pidada kas või härra nõunik Wahli?»

Härra Meyer oli sunnitud tunnistama, et see on võimatu. «Ajakirjanikud vaevalt kirjutaksid sellest, et härrased hilinesid rongile. See ei huvita neid. Kuid ajakirjanikud sirjutaksid rõõmuga sellest, et kõikidel kongressist osavõtjatel läksid kaduma ... noh, ütleme ... taskukellad,» :ähendas Lebowicz tasa, ent rõhuga.

Härra Meyer ajas silmad jõlli. Ka härra Maglio jättis oma sigari ühest suunurgast teise lükkamise. «Kas härrad saavad aru, kuidas ma seda mõtlen?»

«Jah,» kõmistas härra Meyer. «Aga kas siis nondest härradest keegi tunnistab, et temalt on midagi varastatud? Nad vaikivad ja mitte keegi ei saa mitte midagi teada.»

«Saab teada, sest sellest saavad teada ajakirjanikud. Pariisis on väga kerge ajalehte osta. Ma näen juba neid pealkirju: Politseinike kongress paljaks varastatud ... Mitte ühelgi politseinõunikul pole taskukella .., Taskuvargad sooritasid hiilgavalt oma osavuseksami...»

Tekkis vaikus. Plaan oli lihtne ning geniaalne. Ja tegelikult oli see seotud väga väikese riisikoga.

«Halt,» ütles härra Meyer, «aga nõunik Wahl ei lase enda lähedale mitte ühtegi taskuvarast, sest ta tunneb Viini kõiki selle ala spetsialiste!»

«Ma olen seda arvestanud,» ütles tasa härra Lebowicz. «Temalt varastab keegi Praha spets. Siinse nõunik Vacátko aga teeb paljaks keegi Roomast. Ja nõnda edasi. See asi tuleb täiuslikult ette valmistada ja siis saab kolossaalset pulli. Asi pole taskukellades, vaid selles häbis. Meie inimesed allmaailmas jõuavad äratundmiseni, et isegi polit-seinõunikud pole ilmeksimatud. Ja sellest piisab.»

«Finito,» tähendas härra Maglio. «Aga ikkagi olen ma pommi poolt. Kas või viimasel päeval. Ja

olgu kas või suitsupomm!»

«Jah, see juba passiks,» ütles härra Lebowicz. «Teha seal niisugust haisu, et nad peavad plehku pistma!»

219

Ja härrad naersid kaua ning lõbusalt. Härra Maglio võttis sellise pommi hankimise oma mureks. Temale nimelt meeldis hullupööra tulevärk.

«See tuleb bardzo piekne,» ütles härra Lebowicz vaimustatult. «Lõpuks võime ka nende kohvritele pihta panna. Et kogu lool oleks õige lõpp!»

Ja seepeale siirdus nõupidamine juba puhterialasesse valdkonda. Arutati seda, kuidas panna põntsu kassale Linzis; härra Lebowicz ja tema jõuk olid selle maha märkinud ja vajasid nüüd härra Meyeri abi. Jõuti kokkuleppele protsentide suhtes ja härra Meyer rääkis, mida tema võib lisaks välja pakkuda: eeskätt täiesti ohutut varjupaika Spitallsee ääres asuvas villas, ohutus garanteeritud ja villa spetsiaalse valve all. Koos turismimatkadega ümbruskonda. Ja koos daamidega.

Kongress jätkus väga edukalt. Praha tänavatüdrukud sosistasid üksteisele, et see itaallane on lihtsalt väsimatu. Härra Meyer sooritas õppereisi läbi õllepoodide ja oli lõpuks väga rahul ka trahteris «Kaks Kassi», kus kõrtsmik valas spetsiaalselt tema jaoks pruulitud õlut talle kannu sisse.

Härra Lebowicz puhkas pärast pingutavat kongressi hotellitoas ja Must Mary keerutas end peegli ees, sest ta tahtis mõnevõrragi krunni kerida oma ülivägevat musta juuksepahmakat, mis nii hästi sobis kokku tema heleda jumega. Must Mary polnud tänavatüdruk «Kihvtionnist», ta hoolitses oma maine eest ja tal olid oma kliendid. Ta tegi alati sellise näo, nagu annaks ta audientsi ja nagu poleks ta selline tüdruk, keda võib endale lihtsalt tellida. Ta teadis oma hinda ja näiteks härra Lebowicziga kohtus ta iga kord, kui see võimekas mees juhtus töö asjus Prahas viibima. Tuleb ütelda, et erinevalt nendest preilidest, kes otsisid oma šanssi tänaval, Must Mary ei koputanud oma külalistest politseile. Ta oli kallis, ent usaldusväärne. Alati polnudki talle tähtis raha, vahel eelistas ta koguni lõbu. Ja samuti teadis ta, et reetmise korral himur härra Lebowicz tal väga hellalt, ent asjatundlikult kõri läbi lõikaks.

Must Mary tegi soengu korda ja pöördus tagasi voodisse. Ta embas Lebowiczit ja sosistas: «Issand jumal, oled sina alles võrukael. Kui sa naeratad naisterahvale selle eeshambas sädeleva briljandiga, siis iääb igaühel hing kinni.»

Niisiis naeratas härra Lebowicz uuesti Mustale Maryle

220

ja too sulges õndsalikult silmad ja peaaegu ei hinganudki. Kui ta oli jälle võimeline rääkima, siis tegi ta mureliku näo: «Kuule, mulle meeldib väga, mis sa selle kongressi ;aoks välja mõtlesid, aga mulle tundub, et see nõunik Vacátkole nagu ei passi…»

«Kuidas ei passi?» muutus Lebowicz tusaseks ja hoobilt kustus tema briljandi sära. «Selle mehe peale ihun ma ekstra hammast. Mul on temaga mitu kana kitkuda!»

«Seda küll, kuid talle tuleks tõsine pauk panna, ainult taskukella näppamisest on tema puhul vähe. Peale selle tahaksin kihla vedada, et tollel pikanäpumehel, kes tema suue alla tükib, kahmab ta käest kinni, olgu too siis Viinist või Roomast. Ta ei ole mingi tossike.»

«Kuid samuti ka mitte mingisugune ime Czestochowast,» porises tusaselt Lebowicz, sest see tüdruk rikkus tal ara :ema kõige ilusama kujutelma. Paljaks varastatud Praha nõunik rõõmustas teda eriti.

«Ei ole. Aga kui sa tahad midagi ka minu suust kuulda, siis ma ütlen sulle, et mina oskan väga hästi ette kujutada naisterahvast, kes võiks temasse hullupööra kiinduda. Temas on midagi, mis suudab naisterahvast impresseerida... Kas sa tead, mida tähendab impresseerima? Sa ei tea. Noh, ma ütlen sulle seda teine kord. Nõunikust on näha, et tema oskaks tüdruku nagu kitarri helisema panna. Jah, nüüd sa siis tead, mida mina temast arvan.»

«Nii et tema lööks su minult üle!» ütles Lebowicz kurjakuulutavalt.

Must Mary pistis kudrutama nagu tuvikene ja sundis niimoodi seda neetud keigarit jällegi

endale naeratama lolle briljandiga. Ja ütles siis: «Sinult ei löö mitte keegi naisterahvast üle, isegi mitte issand jumal ise.»

Lebowicz lõi kähku risti ette, sest ta oli Krakovist ja seal on rahvas jumalakartlik.

«Kes aga oskab naisterahva helisema panna, selles on alati olemas hea ning tubli tuum, olgu tal pealegi aastate koorem turjal,» ütles Mary sügavmõtteliselt. «Ja selliselt mehelt ainult taskukell varastada, see on minu arvates vähe. Mina vajutaksin selle Vacátko teistmoodi põlvili. Kõik maailma ajalehed kirjutaksid sellest, aga... Aga pole midagi teha, ta tunneb mind.»

Härra Lebowicz kargas voodist välja just nii, nagu ta oli, ja vahtis Musta Maryt mingisuguses kummalises ekstaasis: «Musikene, sa ütlesid midagi fantastilist!»

Siis heitis ta jällegi korralikult pikali, surus naise kõvasti enda vastu ja Must Mary võis vahetust lähedusest näha tema säravaid hambaid.

«Nõunik Vacátko ajab mul kopsu üle maksa,» ütles Lebowicz tasa. «Loomulikult on taskukellast tema puhul vähe. Võta nüüd teadmiseks, et nõuniku eest hakkan ma isiklikult hoolt kandma.»

«Issand jumal, seda sa ei tohi, ta ju tunneb sind, sina selle neetud briljandiga eeshambas oled tuntud nagu kirju koerl»

«Ara karda, mul on inimesi peenemate tööde jaoks.»

Ja härra Lebowicz hakkas enesekindlalt naerma. See on kummaline, mehel on igasuguseid ideid, kui ta aga on küllalt tark, siis peab ta alati nõu naisterahvaga. Naistel on miski teistmoodi kui meestel vist ainult seepärast, et neil on ka teistsugused ideed. Ta haaras laualt pudeli ja kallas kaks klaasi vahuveini

täis.

Järgmise päeva hommikul lahkusid härrad Prahast. Nad ei pidanudki redelit kasutama, neid polnud siin keegi tülitanud. Ainult mõned allmaailma liikmed said kätte oma ülesanded ja tõid härra Lebowiczi juurde kellegi Mräceki, keda kutsuti Šmoukes; viimane oli tuntud oma siidiste sõrmede ja silmapaistva praktika poolest. Kord oli ta end «Kihvtionnis» siivutult üleval pidanud, ja kui ta arvet tasuda ei tahtnud, siis lohistas Eman isiklikult ta värske õhu kätte. Ja selle eksekutsiooni jooksul, kuigi ta oli täis nagu pinal, varastas ta kelneril taskust pungil rahakoti; selle teoga saigi ta kuulsaks. Tõmmata ära kell vestitaskust mõnel tüsedal isandal, kes talle Pariisis kätte näidatakse, see pole talle probleem.

Neil päevil oli juhtunud seegi, mida härra nõunik enam ei oodanud: politseipresident ise kutsus ta enda juurde ja teatas talle, et nii ministeerium kui ka politsei-direktsioon on otsustanud rahuldada tema palve ja saata ta Pariisi kriminalistide kongressile.

Ja nüüd siis hakkaski härra nõunik sõitma, saadetud härrade detektiivide imetlevatest ning kadestavatest pilkudest ja koormatud suurepäraselt pakitud kohvrist, kus leidusid täpselt kokkupandud särk ja veel üks ülikond, sest proua oli pööranud tähelepanu sellele, et tema mees näeks Prantsusmaal välja igati tipp-topp. Kombekortaselt oli tal kaasas ka toidupaun ja ta oli endale ostnud paremaid sigareid, sest inimene ei sõida ometi iga nädal Pariisi.

Kuid sellesse ülevasse meeleollu, mis kuulub Pariisi-reisi juurde, lõid pidevalt sisse ametimured. Wilsoni raudteejaama hallis märkas ta teenistust pidamas härrasid sellest osakonnast, mis tegeles taskuvarastega. See rõõmustas teda, see oli tõendiks, et politseiorganisatsioon funktsioneerib ka siis, kui kriminaaljälituse šeff ara sõidab. Kuid rahvasumma seas, kes rongi ümber tungles, märkas härra nõuniku terav silm meest, kelle nägu ta tundis allmaailmast, see oli keegi Smoukes, õige nimega Mräcek. Taskuvaras. Mida see siit tahtis? Kuidas siis nii, et Šmoukies heegeldab ümber rongi, aga härrad, kellel ta nimekirjas on, seisavad vestibüülis? Keda Smoukes ootab, keda ta saadab?

Härra nõunik tajus küll Radotini ümber laiuvat meeldivat tasandikku, mis peagi muutus

Berouni poole suunduvaks veetlevaks maastikuks, kuid see Smoukes ei läinud tal meelest.

Kui inimene teenib politseis, on tal vähe võimalusi kõik lihtsalt peast välja visata ja üksnes oma meeldivatele mõtetele anduda. Šmoukesil oli raudteejaamas midagi plaanis. Ja härra nõunik ei teadnud, mis just. Ei, meil ei ole niisugust korda, nagu meil peaks olema! Niipea kui koju tagasi jõuan, annan käsu, et meie inimesed käiksid ka perroonil. Peamiselt just enne seesuguste rahvusvaheliste rongide ärasõitu!

Ime küll, kuid Smoukes ei tahtnud mitte midagi ja tal polnudki üldse plaanis kellegi taskust kella välja tõmmata, kuigi see oleks olnud väike sõrmede nõtkusetreening. Tal oli siin teine ülesanne. Ta pidi veenduma, et rong koos nõunik Vacátkoga hakkas liikuma. Seepeale pöördus ta rahulolevalt tagasi jaamahalli, vältis hoolikalt härrasid, kes olid siin teenistuses, läks jaama postkontorisse ja saatis Pariisi ühesõnalise telegrammi: Sõidab!

Härra nõunik vaatas aknast välja ja sai teadlikuks asjaolust, et seda teed oli ta sõitnud juba palju kordi; ta oli sõitnud siin privaatrongiga ja ekspressiga, ta oli sõitnud pühapäevaks Karlštejni, kuid samuti oli tal õnnestunud siin tabada mõrvarit, käsutades selleks rongiühendusega seotud kombinatsiooni. Rongis loksumine on tüütu. Muidugi, kui su käsutada on wagon-lit, messingkäepidemete ja mugava tugitooliga voodi kõrval, siis on asi sootuks teine. Seesugune vagun lööb raudteel ainult üks kord päevas helkima ja vuhiseb mööda nagu unenägu; lapsedki jätavad käega lehvitamise ja ainult vahivad suuri vaguni-

aknaid, millede taga istuvad kõrgete kraedega härrad ja uhkeid kübaraid kandvad daamid. Sellisesse vagunisse astub restoranvaguni kelner sügava kummardusega ning teatab lõunasöögi aja saksa ja prantsuse keeles.

Nõnda tulid härra nõunikule lõpuks siiski meeldivamad mõtted ja ta unustas täielikult ametimured; ta naeratas, hoidis sõrmede vahel läidetud sigarit, mille otsast tõusis keereldes sinakat suitsu, kuid tegelikult ta ise seda ei teadnudki. Ta tukkus ja oli unustanud aja.

Chebi raudteejaamas polnud just eriti ilus olla, Saksamaa lähedus oli juba ilmne, siin kõlas kohalik kurguhäälne dialekt, millest isegi sakslased aru ei saa, ja rongile tulid baieri raudteelased.

Piki jaama perrooni ruttas noor daam, kelle nägu kattis väike moodne loor; pakikandja, kes vinnas tema kohvrit, otsis uuriva pilguga tema kohta magamisvagunis.

Härra.nõunik avas daamile viisakalt vaguniukse ja aitas ta trepist üles. Daam ulatas talle oma käe, mis oli mustas glasseekindas, ja tänas teda peanoogutusega.

Tavalised vagunid haagiti lahti ja üte piiri sõitis rong ainult kahe vaguniga. Kõik teised vagunid haagiti külge juba Saksamaal, ila ennäe, piiril lehvisid juba Saksa lipud, värskeima poliitilise moe järgi oli üks lipp haakristiga.
Härra nõunik muutus morniks ja pööras sellele vaatepiltdile selja.

Daam astus vagunikoridori ja vaatas läbi avatud akna lippude poole. Korraga ta karjatas ja taandus, hoides käsi näo ees.

Härra nõunik silmitses teda uudishimulikult. Daam võttis käsikaudu kobades taskurätiku ja hõõrus silma.

«Säde, eks?» ütles härra nõunik. Ta oletas, et see daam on sakslanna, ega tahtnd seepärast mitte midagi üteldi lippude kohta, mida daam oli vaatama läinud.

«Kahjuks,» ütles daam saksa keeles.

Härra nõunik võttis galantselt tema käest taskurätiku ja; katsus teda aidata. Daamil olid tähelepanuväärsed hallid silmad pikkade ripsmetega. Mingit puru ta ei leidnud, kuid daam tänas teda; ütles, et tal on nüüd palju parem.

«Ma olin väga uudishimulik, olen Viinist, ja sellest, mis toimub Saksamaal, loeme meie ainult ajalehtedest.»

«Meie, õnneks, samuti,» ütles härra nõunik.

Alles hiljem sai ta teadlikuks asjaolust, et daamil oli väga õrn jume ja et tegelikult oli ta olnud ühe hetke vältel sellele naisele päris siivutult lähedal.

Vabandava naeratusega pöördus daam oma kupeesse tagasi ja härra nõunik jäi üksi. Jah, Viinis on iidsest ajast peale ilusaid naisi olnud, ilmselt on seda teinud tšehhi veri! Härra nõunik oli nimelt patrioot.

Et ta oli kupees üksipäini, siis käitus ta nagu kodus: võttis kingad jalast, kuue seljast ja heitis voodile pikali.

Kui kelner tuli reisijaid restoranvagunisse kutsuma, meenus härra nõunikule, et abikaasa oli talle kaasa pannud šnitsli ja et ta peab selle järelikult ära sööma. Ta kahetses delikaatselt daami seltskonda ja asus isukalt kodust toitu hävitama.

Ilma et ta oleks aimanudki, tõestas ta sellega, et ta on mees, kes hoiab oma au, ja et ta on laitmatute kommetega. Sellelt hoolimata ei läinud see daam tal meelest. Niipea kui inimene on välismaal, hakkab tal veri kuidagi kiiremini voolama.

Vastu ootusi kohtus ta daamiga siis, kui seisis vaguni-koridoris ja vahtis hämarusse mattuvat maastikku. Daam jooksis koridori teisest vagunist, tema taga tuli nähtavale keegi mees, kes ilmselt ütles talle midagi, kuid daam ei pööranud sellele tähelepanu, jooksis piki koridori ja peatus kergendustundega, kui nägi tuttavat.

«Ah, härra,» ohkas ta kergendatult.

Härra nõunik mõõtis meest, kes oli kõhklevalt peatunud ja nõuniku pilgu raskuse all nüüd järsku tagasi tormas. Härra nõunik märkas tema lõual armi.

Daam pööras pead, nagu tahtnuks ta veenduda, et on juba üksi.

«Mis juhtus?» küsis härra nõunik.

«Mitte midagi... See härra nimelt... Ühesõnaga — on olemas mehi, kes arvavad, et üksi reisival naisel on kange igatsus seikluse järele.»

«Kas ta tülitas teid?» küsis härra nõunik sõjakalt, kuid sai korraga teadlikuks asjaolust, et tal on väga vähe õigust sekkumiseks. Nad on ju Saksamaa territooriumil. .

«Ta rikkus ara mu õhtustamise... Arme räägime enam sellest,» ütles ta nördinult. «Olen rõõmus, et te siin olete. Teie juures tunnen ma end kaitstuna.»

Härra nõunik tundis peaaegu häbi, sest ka temal ei olnud keerelnud peas just kõige korrektsemad mõtted. Kuid nüüd ta ütles: «Muidugi... Muuseas, miks te reisite üksinda? Kindlasti pole teil puudust seltskonnast. Teie

mees…» Daam naeratas: «Kas mul peab mees olema? Peale selle ei reisi ma lõbu pärast. Mul on ebameeldiv asjaõiendus, Tegemist on pärandusega, üsna komplitseeritud juhtum, ja nõnda pean selle tõttu Pariisi sõitma.»

«Arvan, et Pariisis olete eriti suures hädaohus, sest prantslased mõistavad hästi, mis on naiselik sarm,» ütles galantselt härra nõunik.

Daam õnnestas teda pilguga nii lõõmavatest silmadest, et härra nõunik tundis, kuidas tal veri pähe tõusis. «Kui teie võiksite mulle mõnikord rüütliks olla...»

«Suurima rõõmuga. Ilmselt peate te mind nii vanaks ja soliidseks, et minu poolt ei ähvarda teid vähimgi hädaoht». Daam puhkes nii valjusti naerma, et keegi avas kupee ukse ja sulges selle jällegi pahuralt. Daam pani sõrme suule ja surus kõigest jõust maha oma lõbusust.

«Hoopis vastuoksa, ma tahtsin just ütelda, et teie selte kõnd oleks mulle kõige meeldivam!»

Härra nõunik kummardas: «Niisiis saab mulle osaks au … Muide, Pariis on suur.» «Kus te elate?» küsis daam.

«Sõidan Pariisi ametiasjus ja nõnda olen ma seotud kindla köhaga, samuti sellega, kui kallist hotelli ma võin endale lubada. Mulle soovitati «Hõtel de Seine'i». See asuvat Pariisi vanalinna tsentrumis jõe lähedal,»

«Jah, see on hurmav, ma tunnen Pariisi. Need veetlevad vanad katused, kõrged korstnad, aknad puuluukidega.. Mina elan Saint-Germainis tädi juures, see on päris lähedal. On vägagi võimalik, et me kohtume. Kui mitte mujal, siis kohvikus «Kaks Magotti». See on võluv paigake ja seal käivad kunstnikud.»

Härra nõunik mõtles, et see pole just selline lokaal, kus temal sobiks istuda, aga ta ei lausunud

sõnagi.

«Ma arvan, et on aeg magama minna,» ütles daam, kui neist möödus konduktor. Härra nõunik ainult ohkas. Ta ei tahtnud magamisele veel mõteldagi.

Daam noogutas talle, tema suudles daamil kätt ja too lipsas kupeesse. Avatud uksest hoovas parfüümilõhna koridori.

Härra nõunik läitis enne uinumist veel sigari. kodus ei teinud ta seda kunagi, aga siin tundis korraga selleks vajadust. Kohvik «Kaks Magotti», ütles ta endale ... Kui ilusasti see kõlab! Kui tädi on niisama armas nagu see daanfli siis võib seal küll meeldiv olla. Muidugi oleks veelgi parem, kui daam oleks seal ilma tädita. Siis kustutas ta sigarijunni ja sulges silmad.

Hommikul saabus rong Gare de l'Esti ja härra nõunik jõudis ainult põgusalt hüvasti jätta meeldiva kaasreisijaga. Teda haaras kaasa inimvool, need suured avarused hakka-sid teda kurdistama ja ta oli rõõmus, kui tema juurde astus tähelepandamatu mees ja tutvustas ennast politseiprefektuuri töötajana, kellel on meeldivaks kohustuseks teda saata. Kergendustundega võttis ta istet tema jaoks määraitud troskas ja sõitis sellest hommikuse raudteejaama Paabelist rahulikumatesse tänavatesse.

Kui ta oleks seda daami raudteejaama ees veel kord näinud, oleks ta üllatunud. Härra, kes oli teda rongis jälitanud ja kelle oli ainult härra nõuniku range pilk minema ajanud, oli jällegi sealsamas ja kutsus daamile parajasti taksot. Oo, kui muutlik on naise süda ...

Kongress avati pidulikult maailma kriminalistika ässade osavõtul. Oli palju sõnavõtte, neist kõige pikem ja kõige arusaadamatum oli Pariisi politseiprefekti oma, mistõttu sellele ka kõige rohkem aplodeeriti. Oma jäikusest vabanesid härrad pidulikul õhtusöögil, mis toimus restoranis (Kaunid Elsaslannad», kus teenindasid näitsikud univormides. Nii univormid kui ka näitsikud pakkusid ebatavaliselt meeldivat vaatepilti ja härrad hakkasid vestlema. Loomulikult oma probleemidest. Hollandi esindaja Van Ruys pajatas skandaalsest mürgitamisafäärist Haagis väga detailselt. Kolmanda roa serveerimise ajal kirjeldas ta parajasti üksikasjalikult ohvri soolte puhastamist, kusjuures laip oli kaks nädalat pärast matmist ekshumeeritud. Tahtes kindel olla, et kõik temast aru saavad, kõneles ta kahes keeles. Peab ütlema, et tema pajatus ei teinud suuremat kahju parajasti serveeritava sauce supreme'i maitsele.

Härra nõunik Vacátko mõtles oma detektiividele ja tõdes, et tänu neile pole tal tegelikult mitte ühtegi skandaalset ja keerulist juhtumit jutustada. Ta rüüpas punast veini ja kiitis seda, nagu tegid teisedki. Kuid ometi pesitses tal südamesopis soov, et siin oleks politseinik Přihoda, kes ;äheks trahterist «Kolm Karu» õlut tooma.

Nagu igal kongressil, nii oli ka sellel siin tihe ning mitmekülgne programm. Pidulikud õhtusöögid vaheldusid vähem pidulikkude lõunasöökidega. Mitte eriti pikad istungid vaheldusid pikkade väljasõitudega, kõik oli hiilgavalt organiseeritud ja kõikjal ootasid tähelepandamatud härrad, kes seda organiseerisid, nii et härra nõunikul oli äärmiselt vähe lootust Mona Lisa mõistatuslikku naeratust

näha Ja kui ta magama heitis oma toas, «Hõtel de Seine'is», ei suutnud ta vabaneda mõttest, et selle vaguni-kaaslannast daami naeratus võiks just nüüd väga huvitav olla.

See oli kongressi kolmandal päeval, kui härra nõunik Vacátko kutsus kõrvale tema Viini kolleeg! «Kas te ei tahaks minult küsida, kui palju on kell?»

«Miks mitte ... Aga miks ma peaksin teilt seda küsima?»

«Kas teil on kell olemas?»

«Miks ta ei peaks olemas olema?» imestas härra nõunik ja tõmbas taskust korraliku sibula keti otsas.

Viini politseinõunik härra Wahl ainult ohkas ja tõmbas taskust — üksnes keti.

Härra nõunik Vacátko jahmus: «Kuidas ma pean seda mõistma? Ega ometi...»

«Jah. See on mult varastatud. Ja mina pole ainus. Sellel inglasest härral on sama lugu. Temal on kett läbi lõigatud. Lihtsalt teistsugune töö, kuid tulemus seesama.»

«Kas te tahate ehk ütelda, et… et need juhtumid on kuidagi seotud?»

«Olen selles veendunud. Ja miks ma teie juurde tulen, kolleeg ... Nimelt ma tean täpselt, millal see lurjus mul kella ara tõmbas. Kui ma hotellist väljusin, tormas mulle otsa keegi mehike, tavaline, mitte midagi erilist. Ja vabandas.»

«Seda nad vahel teevad ja pistavad seejuures käe teie taskusse.»

«Õige... Kuid see poiss, kes mulle otsa tormas ja kelle käed minust kinni haarasid, nagu kukuks ta, see poiss kõnetas mind... tšehhi keeles. Teate ju, meil Viinis on kõrv tšehhi keelega harjunud. Ma kuulsin teda täiesti selgesti ja veel imestasin, et siin on keegi Prahast.»

Härra nõunik jäi mõttesse: «Teie jutu järgi paistab siin tõesti tegemist olevat meie taskuvargaga. Aga miks peaks ta Pariisis tegutsema?»

«Võib-olla ta Pariisis ei tegutsegi, võib-olla sõitis ta siia ainult ekskursioonile.»

Härra nõunik naeratas salamahti: «Härra kolleeg, Praha allmaailm ei ole nii noobel, et saaks endale lubada ekskursioone Pariisi. Meil kodus on niisugused piiratud tingimused, nagu öeldakse. Praha taskuvargad siirduvad ainult haruharva kuhugi kaugemale. Neil on oma köhad ja oma harjumused ja nad peavad nendest kinni.»

«Aga mis siis, kui see asi on natuke teistmoodi? Mis siis,

kui nad sõitsid siia just meie pärast? Kahjuks ei suuda see inglane meenutada, kus ja millal tal tegelikult taskukell keti otsast ara näpistati. Mina mõtlesin selle üle järele ja mulle turgatas pähe, et kõik on vahest hoopis selline väike nali. Soov näidata meile, et allmaailm meid ei karda.» «Ja miks ründas teid just tšehh?»

«Sest nad ei saanud minu peale lahti lasta mitte kedagi Viinist, ma tunnen noid lurjuseid... Teie kallale läheb vahest keegi meie omadest, kes teab.»

«Kas olete sellest juba teatanud?»

Viini politseinõunik ohkas: «Mul on piinlik. Esiteks ei taha ma seda tunnistada, sest see on häbi, ja teiseks ei taha ma, et võõrustajad mõtleksid, nagu ma kaebaksin...» Härra nõunik Vacátko noogutas: «Muidugi, ma saan teist aru ... Andke mulle päev või kaks aega, ma teen üht-teist kindlaks meil Prahas. Võib-olla me saame siiski midagi teada. Muuseas, teie teooria selle kohta, et nad on meile kaela saadetud, näib mulle väga huvitav.»

Ja härra nõunik läks ning palus härrasid prefektuuris, et need võtaksid talle telefonikõne Prahasse. Seal oli parajasti teenistuses härra Brůžek, kes täiesti rabatuna kuulis korraga oma šefi häält.

«Härra Brůžek, lehitsege kohe läbi taskuvaraste-kella-spetsialistide nimekiri. Tehke kindlaks, kas mõni neist pole sõitnud välismaale. Loomulikult ei saa te seda teada passiosakonnast, vaid allmaailmast... Saatke mulle kohe kiirtelegramrri, olgu resultaat ükskõik milline. «Hõtel de Seine», Pariis… Ja helistage minu korterisse. Andke edasi mu naisele, et olen elus ja terve ja et siin on huvitav ... Tänan, lõpp.»

Härra Brůžek kogus silmapilk kokku kõik härrad, keda kätte sai, ja hommikuks oli resultaat käes. Ainsa inimesena tuli arvesse üksnes Väclav Mräcek alias Smoukes, sündinud 1903, pärit Kolinist, vjibib enamasti Prahas, Žižkovis, viimase karistuse kandmisest vabanes poole aasta eest, kellade varastamist teostab angroo. Praegu Prahas ei viibi, kuid üks tüdruk reetis, et Mräcek valmistus Pariisi sõitma. Tüdruk oli seda muidugi naljaks pidanud.

See tulemus oli enam kui hiilgav, härra nõunik tunneb kindlasti rõõmu, kuigi mitte keegi jumala eest ei suutnud taibata, mispärast tal just seda vaja on teada. Et isegi Pariisist ei jäta rahule!

Härra Brůžek helistas härra nõuniku korterisse, kuid mitte keegi ei vastanud; tahtes oma šefi soovi täita, sõitis

229

ta ise kohale. Kuld korteriperenaist ta eest ei leidnud. Et ta aga oli harjunud kõige kohta järele pärima, siis läks ta kojanaise poole.

Tema üllatuseks teatas too talle, et nõuniku proua oli täna hommikul ara sõitnud: «Pariisi, kujutage endale ette! Kiiruga … Ta oli sellest väga ahmi täis, kuid pidi minema, tema abikaasa soovis seda. Nii et hommikuse piima ja saia võtan nüüd mina vastu.»

Härra Brůžek tegi suured silmad, kuid ei söandanud kojanaise ees härra nõuniku mõttesähvatusi kritiseerima hakata. Ta mõtles, et kas on vana hulluks läinud või on teda tabanud naisemehe tavaline õnnetus: prouake hakkas armukadetsema ja sõitis talle järele. Härra Brůžek tundis koguni teatud määral uhkustki: meie vana on selline elu-mees, et kodupolitsei peab teda kontrollima isegi Prantsusmaal!

Korralduse kohaselt saatis ta antud aadressil Pariisi telegrammi, ja kuna see läks riigi arvel, siis lisas lõppu lühidalt: Vastavalt informatsioonile sõitis teie pani täna Pariisi stop Brůžek.

Niisiis sellal, kui härrad Prahas higistasid, et vajalikku informatsiooni hankida, võis härra nõunik puhata. See tahendab, et oleks võinud puhata, kui poleks juhtunud midagi täiesti ootamatut.

Kui ta astus hommikul hotelli halli, et pruukosti võtta, märkas ta oma suureks üllatuseks restoranis väikese laua ääres daami rongilt.

«Lugupeetud daam, millele võlgnen tänu nii meeldiva juhuse eest?» küsis ta viisakalt.

«Siin pole tegemist juhusega, härra ... härra ...»

«Vacátko on minu nimi, mul pole olnud veel aega ennast tutvustada. Vacátko Prahastl»

«Elsa Bayer... Nagu te juba teate, olen mina Viinist.»

«Jah ma tean, et te elate Saint-Germaini bulvaril tädi juures,» hakkas härra nõunik naerma. «Ja ilmselt olete jalutama tulnud…»

«Mitte sinnapoolegi! Te ei arvanud ara … Ma ei ole siin jalutuskäigul.»

«Ja teie ei tulnud siia mind vaatama,» ütles härra nõunik ja tegi kurva näo.

Preili hakkas naerma: «Ei tulnud … Ma nimelt elan siin. Selles hotellis.»

«Kas tohin teada, mis ajast peale?»

«Eilsest saadik. Selle päranduse tõttut millest ma teile

rääkisin, pidi minu tädi kähku Münchenisse sõitma, tema mees oli nimelt sakslane, tal on vaja seal mõningaid dokumente joonde ajada. Kuid viibida ihuüksi võõras korteris, see on lihtsalt jube. Tädi käis mulle küll peale, kuid mina pistsin plehku. Muide, natukene ma arvestasin ka teid. Ütlesin endale, et teiega koos on tore istuda, kuna me mõlemad oleme ju vabad. Kui teil muidugi pole meeldivamat seltskonda.»

«Niisugust seltskonda ei eksisteeri, preili Elsa,» ütles galantselt härra nõunik ja tundis end meelitatuna.

Ta sõi hommikueinet ühe laua ääres selle daamiga, läks, siis Seine'i kaldale jalutama ja talle näis, et täna on eriti ilus ilm, et sillad on kaunimad kui muidu, bukinistide kioskid huvitavamad ja Mazarini gümnaasium oma hiilgavate sammastega lihtsalt suurepärane. Istungile ta hilines, kuid see ei läinud talle üldse korda.

Ta noogutas sõbralikult härra nõunik Wahlile, kes oli morn, ilmselt selle taskukella tõttu, samal ajal kui Scotland Yardi delegaat säilitas inglasliku rahu. Vaheajal teatas ta oma Viini kolleegile, et ta on selle asja käsile võtnud, ja kui ta oli kindlaks teinud, et täna õhtupoolikul minnakse tutvuma Pariisi Surete kriminalistika kollektsioonidega, siis ta teatas, et on hõivatud ega võta osa. Sest tal oli randevuu Luxembourgi aias, ent selline randevuu on inimesel ainult kord elus ja ta ei tohi sellele hilineda.

Oli meeldiv ilm, pinkidel istusid armunud ja lapsehoidjad lastega, härra nõunik jalutas lillepeenarde vahel ja itles endale, et kindlasti oleks see temast sõgedus, kui ta oma vanas põlves läheks Prahas jalutama Petrinile, aga Pariisis on nagu kõik lubatud, Pariisis jääb tõesti aeg hetketi seisma ja inimene vahib võlutult täiesti tavalisi asju, MIS aga siin on hoopiski ebatavalised.

Linnas, mille keskel kõrgub mõttetult raudne torn, lausa koletuslikult röögatu, mis muide on muutunud linna sümboliks, on nii mõnigi asi võimalik.

Ta kuulis oma selja taga liival kiireid samme ja pöördus umber. Süüdlaslikult naeratades hakkas preili Elsa juba eemalt vabandama, tal oli juuksuri juures aega kulunud. Selles linnas, kus naised vabandavad end välja juuksuriga, kui nad on ' armukese pool, kõlas selline vabandus otse poeetiliselt.

Härra nõunik suudles daami kätt ja too naeratas, võttis nõunikul käe alt kinni: «Meie oleme ilmselt narrid, eks?»

«Küllap vist, aga mõnikord on meeldiv ka narr olla.»

Ja siis jalutasid nad kahekesi aias ringi ja nägid rohkesti matkimisele kutsuvaid näiteid, sest Pariisi armunud käituvad vägagi vabalt. Eriti daamile avaldas nende näidete nägemine otse sugestiivset mõju. Härra nõunik polnud kindel, et daam teda mõnel kõrvalisel jalgrajal viimati ei emba.

Hoolimata inimvaimu kõikidest pingutustest pole seni õnnestunud kindlaks teha, kas sellel, mis meie ümber toimub, on mingi sügavam mõte, või on see ainult tühi juhuste mäng, mille sees meie lendleme ringi nagu tuulest kantud liblikad. Kas see, mida me läbi elame, on ainult meie tahtest sõltumatu sündmus või on siin tegemist karistusega ja samuti ka tasuga meie tegutsemise eest?

Kui härra nõunik oli koos preili Elsaga hotelli tagasi jõudnud, et meeldivat päeva lõpetada

meeldiva õhtusöögi ning ööga, ootas teda administraatori juures telegramm. Prahast. Loomulikult on Prantsusmaal tšehhi keel täiesti tundmatu ja nõnda oli ka tekst tugevasti moonutatud. Sellest hoolimata sai härra nõunik aru, et nimekirjas puudub üks taskuvaras, ja nimelt Väclav Mräcek. Telegrammis oli küll Mraceque, aga kui oli tegemist taskuvargaga, polnud: härra nõunikul vaja pead murda, Seda selli ta tundis. Erialaks taskukellad. Selge! Ja pealegi andis telegrammist välja lugeda, et Mräceki kohta räägitavat, et mees on sõitnud Pariisi. Silmapilk sidus härra nõunik telegrammi sisu sellega, mida ta oli näinud, enne kui rong oli liikuma hakanud. Prahas jaamaperroonil oli ometi seisnud seesama tüüp ... Aga härra nõunik oli näinud, et ta polnud rongile läinud. Mis oli teda takistanud? Viimati ehk mina? Ja ta pidi ära sõitma üks päev pärast mind! Küll ma tahaksin kangesti teada, missuguse passiga ta sõitis! Oma passiga mitte, see oli päevselge, ent allmaailmas pole kunagi puudust valedokumentidest ja passi võltsimine on väga kerge. Ja muide, kes tänapäeval nii väga inimesi kontrollib? Kohvrite vastu tuntakse suuremat huvi kui inimeste vastu. Nõnda võib tõesti oletada, et see silmapaistev spetsialist Smoukes on tõesti siin. Ja et tema südametunnistusel on härra nõunik Wahli taskukell...

«Teil on muresid?» küsis õrn naisehääl.

Härra nõunik katkestas oma mõtisklused ja tundis häbi, Tema kõrval seisab unistavate silmadega daam, ent tema dešifreerib siin niisugust ebahuvitavat juhtumit... Kui see juhtum oma ulatuselt muidugi ei oleks rahvusvaheline! Tšehhi taskuvaras teeb Pariisis puhtaks Austria politsei-

232

nõuniku! Ja kes teab, viimati ka tolle inglase... Helde taevas, on see alles häbi! «Jah, mured ... Ebameeldivad teated kodust.» Preili muutus kurvaks: «Kui te need unustaksite üheks päevaks? Või ehk kaheks?» Tema sõnad kõlasid nagu taevalik muusika ja inimene peab vist küll politseinõunik olema, et selle suhtes kurdiks jääda. «Kahjuks, preili Elsa, peate mind vabandama. Mul on väga kahju.»

«Te teete niisuguse näo, nagu lahkuksite minust igaveseks! Kas sõidate viimati Prahasse?» kohkus ta.

«Ei, nii hull see asi ei ole, lähen ühe härra poole. Loomulikult pöördun ma tagasi!»

«Ma ootan teid. Tulge, millal tahate, koputage, ma loen hilisööni ja mul pole mingit plaani, kuidas õhtut mööda saata. Minu tuba on number viisteist.»

«Olete väga lahke,» ütles härra nõunik ja polnud kindel, kas ta natuke ei punastanud. Ausalt üteldes polnud teda veel mitte ükski daam nii varjamatult endale külla kutsunud. Nojah, ütles ta endale, Wiener Blut! Kergemeelne viini veri...

«Loodan, et saate kurjategija enne kätte, kui ma uinun,» sosistas daam lõbusalt ja lehvitas trepist üles minnes härra nõunikule käega.

Härra nõunik. ohkas ja väljus hotellist. Jah, preilike, see kurjategija oleks mul poole tunniga käes, kui me muidugi oleksime Prahas. Aga siin selles inimmeres on väga suur kunst ühte Praha kellakratti üles leida! Loomulikult palun ma prefektuuri, et nad katsuksid teda leida, võib-olla teatakse temast midagi Pariisi allmaailmas, sellised välismaised külaskäigud jäävad harva märkamata.

Ta sammus jõe poole, kust oli prefektuuri ainult kukesamm, ja murdis pead, mida tähendab see täiesti arusaai matu lause telegrammi lõpus: Vastavalt information le sõitis teie pan täna Parisi stop brusek.

«See «brusek» oli muidugi Brůžek, see on selge. Vastavalt informatsioonile sõitis teie pan — arusaadavalt teie pan Mräcek — täna Pariisi... Kuid, moment, see ei klapi ju ajaliselt. Ja kui nad on daatumid sassi ajanud, siis oleks, pidanud Mräcek otseteed raudteejaamast härra nõunik Wahlile järele jooksma ... Aga seda ju ei tehta; kui teda tõesti huvitas Wahl, siis pidi ta nõuniku kõigepealt kirbule võtma. Või oli see jällegi juhus ja esimene, kellele

233

ta peale sattus, oli asjaolude kokkulangemise tõttu Viini politseinõunik? Ei, see asi on kuidagi teisiti... Neetud telegrammid, kas nad ei või neid tähelepanelikumalt vastu võtta! Ja miks, pagana pihta, on Brüžek telegrammis tituleerinud Mräcekit sellise sõnaga: pan… Ja koguni teie pan! Või sõidab ehk Pariisi t e i n e pan, keegi direktsioonist, et aidata mul juurdlust teostada? See ei paista tõenäoline olevat, meie ametiasutuste aegluse juures jõuaks selline inimene siia alles nädal pärast kongressi.

Selliseid musti mõtteid veeretades jõudis ta prefektuuri.

Ta leidis eest härra prefekti, kes hoidis pead käte vahel. Härra nõunik katsus talle oma koolis õpitud prantsuse keeles seletada, et argu kohkugu, et tema tuleb härra nõunik Wahli asjus.

Kui ta oli lausunud selle nime, hakkas härra prefekt oigama, ajas käed laiali ja ütles Corneille' prantsuse tragöödiate stiilis: «Minu härra, te näete siin õiglusejumalanna hävitatud teenrit! Ärge ütelge mulle enam mitte midagi, ma tean kõik.. Taskukellad... Ja härra Brightif samuti... Kuid see pole veel kõik! Juba kõhnas kell on varastatud kriminalistide kongressi delegaadilt! Vaadake siia, siis mõistate minu lüüasaamise suurust!»

Ja härra prefekt ulatas talle mõned ajalehed, kus oli sellest juba kirjutatud, loomulikult mürgisel toonil. Kahjuks ei osanud härra nõunik nii palju prantsuse keelt, et nautida ajalehestiili finesse, mis olid viinud härra prefekti täielikku šokiseisundisse.

«See on seeria, see on ettekavatsetud, härra kolleeg,» ulgus prefekt, «see tabab kõiki härrasid ... See on selline häbi, mida ma üle ei ela. Kogu maailma ees näen ma välja nagu idioot!»

Härra nõunik katsus Pariisi prefekti lohutada, kuid tal polnud selleks küllaldaselt sõnaosavust. Kolmandaks ohvriks oli langenud Belgia kriminalist, ja kuna tema oskas prantsuse keelt, siis oli ta teinud suurt lärmi, ja seepeale olid juba reageerinud ka ajalehed ja nüüd Pariisi allmaailm naerab ja härra prefekt mõlgutab tõsiselt errumineku mõtteid.

«Härra prefekt, mina arvan, et see kõik on ainult eksperiment ... Seni pole see õnnestunud. Meid on siin kakskümmend ja vaata, ainult kolm taskukella... Mul näiteks on oma alles.»

«Te ei tea, mis teid ootab!» tahendas prefekt süngelt, kes nägi praegu kogu maailma mustades värvides.

«Seda ma ei tea,» ütles härra nõunik lepitaval toonil. Ta tahtis veel midagi ütelda, kuid ei lausunud enam sõnagi. Ta vahtis prefekti ja tema silmad olid korraga klaasistunud, vaatasid kuhugi kaugusesse. Niisugune nägu oli tal alati, kui tal õnnestus mõnel juhtumil sabast kinni sasida ... Te ei tea, mis teid ootab ... Muidugi, prefekt oli seda ütelnud hea õnne peale, ent tegelikult on selles suur õde. Kui siin tõesti möllab Šmoukes, siis on selge, kuidas see asi välja näeb, ja minu taskukella ta näppama ei tule, sest mina tunnen teda ja tema tunneb mind. Mind tuleb kellast vabastama keegi teine... Aga kas ta tuleb ainult taskukella pärast?

Härra nõunik nagu virgus ja ütles: «Andestage, härra prefekt, ma vajusin mõtetesse. Te väljendasite huvitava mõtte ... Luban endale teile teatavaks teha, et olen kind-
laks teinud järgmise asjaolu! Prahast on ara sõitnud üks taskuvaras, taskukellade spetsialist, ja Prahas on tuvastatud, et ta on Pariisis. Kui lubate, annan teie inimestele tema kirjelduse ja nime. Võib-olla satute kusagil tema jälgedele. Ta ei oska sõnakestki prantsuse keelt, nii et temaga peab siin keegi koos töötama ja teda juhtima. Teen ette-
paneku sellise väiksemat sorti jälitusaktsiooni korraldamiseks.»

«Härra, te annate mulle tagasi mu au,» ütles härra prefekt pidulikult. «Olen teile südamest tänulik! Joogem seila peale!»

Seda nad tegidki, ja kuna Prantsusmaal juuakse ainult prantsuse konjakit (nemad võtsid küll muide armanjakki, kuid härra nõunik ei saanud sellistest erinevustest sotti), oli see meeldiv napsitamine. Härra prefekt kutsus kohale oma sekretäri ja andis talle korraldusi.

«Ja veel midagi,» lisas härra nõunik. «Soovitaksin soojalt, et hotellis, kus elavad üksikud härrad, peaksid pidevalt valvet teie inimesed.»

«Vaga õige,» noogutas prefekt. «Seni me valvasime meie istungeid, lõunasööke, ekskursioone ... Hotelle muidugi mitte! Me arvasime, et härradel on suurem vabaduse
tunne, kui nad on juba kord Pariisis... Kas seame selle sisse, Gaston?» . .

Sekretär Gaston oli nõus. Ja tahendas ühtlasi, et Blanche'i väljakul toimub õhtusöök ühes öölokaalis ja et härra prefektil oleks juba aeg sinna sõita. Kõik preilid on valitud silmas pidades härrade delegaatide delikaatset elukutset ja nõnda pole tarvis mitte midagi karta.

«Kui seal sellest hoolimata peaks üksainus taskukell kaotsi minema, siis lasen end maha,»

tähendas härra prefekt äärmiselt otsustavalt ja tegi härra nõunikule ettepaneku sõita koos temaga. Härra nõunik lõi kõhklema, talle meenus, et loomulikult oleks parem kahekesi õhtustades lõbusasti aega veeta, ent siis ütles ta endale, et ta pole sõitnud Pariisi lõbutsema, vaid ameti huvides, ja et prefekti pakkumist on raske tagasi lükata.

Kui preili Elsa minust natukenegi hoolib, siis ta ootab ...

Iga eskapaadi puhul armastuse vallas soovib aastates mees, et teda armastataks. Naisele aitab, kui talle seda kinnitatakse. Kui ilus on inimlik meeletus!

Ta istus koos prefektiga musta limusiini, mis kihutas seejärel piki tänavaid tõelises politsei tempos, ila sellal kui toimus lõbus õhtusöök, kus esitasid tantse daamid, kelle ainsaks kehakatteks olid papagoisuled (neidki oli üsna napilt), hakkas tööle politseiaparaat ja kümned ning sajad mehed otsisid Vaclav Mracekit alias Smoukesit Praha-Žižkovist. Niisugust au polnud Praha allmaailmale veel kunagi osutatud.

Lõbus õhtu venis ebatavaliselt pikaks. Impulsi selleks, et õhtu lõpeks võimalikult hilja, andis tegelikult mees, kes oli kõige vähem naernud, härra Bright, kes teatas, et temale ei lähe aeg enam korda, sest temal ei ole kella, ja kes kutsus teisi kahjukannatajaid üles, et nood samuti keelduksid lokaalist lahkumast. Tuli välja, et see inglane on tähetarga iseloomuga ja armastab läbi pudelipõhja taeva poole vaadata. Temaga ühines ka ümmargune härra nõunik Wahl; ainult ihne belglane rääkis kõrgendatud häälel, et tema taskukell oli luksuslik mälestusese ja et sellel on tohutu väärtus.

Südaöö oli ammugi möödas, kui lokaali astus härra prefekti sekretär ja sosistas midagi oma šefile kõrva. Härra prefekti nägu lõi särama, ta palus vaikust, laskis tuua uued pudelid ja tilistas lusikaga vastu klaasi. Ta tõusis püsti ja pidas tseremoniaalse kõne sellest, et kuigi juhtus teatud kahetsusväärne intsident, on Pariisi politsei valvsus muutunud kõnekäänuks ja temale ei jää märkamatuks isegi hiir, rääkimata kuldkelladest...

Ja imestushüüete kõlades andis ta üle kolm taskukella k olmele varga ohvriks langenud härrale, sest politsei oli need täna öösel leidnud ühe ülesostja käest, kellele need olid müüdud koos informatsiooniga, et tegemist on eriti väärtuslike taskukelladega, sest need kuuluvad valismais-

tele politseiametnikele. Ülesostja polnud sellest vaikinud, ja nõnda oli mainitud asjaolust teada saanud politsei...

Härra nõunik Wahl ja ka härra Bright võtsid kellad vastu liigutatult, nagu oleks neile kätte antud kõrge aulasu. Belglane aga peitis oma kella kiiresti tasku. Nimelt oli liiga hästi näha, et see on tavaline nikkelsibul ja et selle väärtusega oli mainitud härra liialdanud.

Seepeale tegid välja uusi pudeleid need, kellele nende varandus oli tagasi antud, ja lõbusus puhkes jällegi.

Härra prefekt kallutas end härra nõunik Vacátko poole: «Mida te selle kohta ütlete, härra?»

«See on hiilgav .. . Muidugi oleks parem olnud, kui nad oleksid tabanud tolle taskuvarga. Aga muuseas see kinnitab, et neid ei huvitanud niivõrd vargus — siis poleks nad neid kellasid nõnda presenteerinud — kuivõrd just naljatamine. Allmaailm ütleb teile sellega, härra prefekt: tähelepanu, meie oleme siin ja teie kongress on meile naljanumber ... Kahjuks.»

Härra nõuniku jutt rikkus natuke härra prefekti suurt optimismi, kuid muidu oli tuju suurepärane ja preilid selles asutuses polnud juba ammu näinud parimates aastates härrasid nii lõbusatena.

Kummalisel kombel istus härra nõunik vaikides, ehkki just tema oli olnud see, kes oli andnud impulsi kogu aktsiooniks. Ta mõtles järele. Ta oli saanud teadlikuks asjaolust, et on põhjust järele mõtelda, sest oli olemas mõningaid asju, mis olid äärmiselt segased ning kummalised. Aga siin, kus vahutab šampanja ja lobisevad preilid, loomulikult neid asju ara ei lahenda. Härrad läksid laiali alles hommiku eel. Täpsemalt: nad veeti laiali.

Härra nõunik läks tee peal autolt maha ja kõndis hea hulga maad jalgsi. Ta kõndis kaua ning aeglaselt, et oleks aega järelemõtlemiseks.

Pariis ärkab hommikul raskelt nagu iga suurlinn. Siis kuulub ta tänavapühkijatele, tuhaurnide

tühjendajatele, joodikutele ja viimastele tänavatüdrukutele. Härra nõunik imestas, kui palju musti nägusid on hommikul Pariisist need, kes pühivad tänavaid, need, kes kastavad voolikutest kõnniteid, need, kes laadivad veoautodele jäätmeid, ja ka teenijatüdrukud, kes peavad varahommikul üles tõusma, need kõik on tulnud siia Aafrikast. Et Pariis võiks olla lõbus ja kaua magada.

Kuid ma ei ole tulnud siia selleks, et järele mõtelda

237

Prantsuse koloniaalriigi üle, torises endamisi härra nõunik. Mina pean selgeks tegema oma probleemid.

Niisiis eeskätt preili Elsa... Väga veetlev daam ja minust oli vist küll rumalus, et ma sellelt õhtusöögilt parajal ajal ara ei kadunud ja lasksin teda jõhkralt ennast oodata hotellitoas. Kuivõrd ma arutlen nagu mees, siis ma olin lihtsalt loll... Kui ma aga hakkan järele mõtlema nagu politseinõunik, siis kerkib kohe esimene mõistatus. Eile ütles ta mulle, et soovib, et ma varsti tabaksin kurjategija ... Aga kust võib ta teada, et ma olen politseist? Ma pole talle seda ju ütelnud! Kas ta võis seda hotellis teada saada? Vaevalt, sest hotelliankeeti ametit ei märgita. Passi on mul kirjutatud «ametnik» ... Aga miks peaks ta üldse hotellis minu elukutse järele küsima? Kas tal on minuga siis tõsised kavatsused? Või vestleb ta minuga ainult seepärast, et ma olen politseist?

Teiseks: mida tähendab tegelikult telegrammi viimane lause ... Missugune minu pan sõitis Pariisi?

Ja edasi: preili sõlmis minuga tutvuse rongis. Siis ta kadus... Korraga ilmus nähtavale hotellis. Kas ma pean tõesti uskuma, et tädi pidi ara sõitma ja õetütrel hakkas korteris hirm? Kas see kõik ei ole liiga läbipaistev?

Muuseas, mees, sulle on see kõik läbipaistev alles nüüd; veel eile sa selle kallal pead ei murdnud. Ja see kõige tähtsam: talle on väga oluline, et ma külastaksin teda tema toas. Mispärast tegelikult? Ja mispärast just sellel ööl?

Pole midagi parata, kuni see kõik pole selgunud, ma lihtsalt tema poole ei lähe. Eks näeme, mida ta ette võtab. Võib-olla ta solvub... Siis ma olin lollpea, langesin oma professionaalse kahtlustamise ohvriks ja võin oma Pariisis viibimist ainult kurbusega meenutada. Või ta saab sellest aru ja on jällegi niisama armas ja siis... Siis ma vabandan tema ees ja langen tema jalgade ette, lillekimp käes.

Ja kolmandaks: keegi pidi need taskukellade vargused organiseerima. Kui mitte muu pärast, siis lihtsalt selleks, et anda ajalehtedesse sõnum, missugune häbi on tabanud kriminalistide kongressi. Kas keegi Prahast? See taskuvaras Šmoukes viitaks sellele. Kuid ma tõesti ei tea, kellel Praha allmaailmast oleks huvi sellise mõnevõrra kallist raha nõudva vembu vastu. Ei, ei, Šmoukes on siin ainult angažeeritud. Tema taga seisab keegi teine, kõige tõenäolisemalt Pariisi allmaailma peamees. Härra prefekt juubeldab oma politsei edu puhul. Kuid Pariisi politsei läks

238

lihtsalt ülesseatud lõksu. Ülesostjatele ei müüda ometi varastatud taskukelli koos nende omanike aadressidega.

Vaata aga, ütles ta endale, see nägi välja nagu kongress, ent ometi on see keeruline kriminaaljuhtum! Ja mina riägin välja nagu soliidne härra, ent ometi olen ma ehtne don-žuan!

Kui ta hotelli jõudis, oli ta väsinud, aga peas hakkas tal üht-teist klaaruma.

Hallis istusid kaks härrat ja lugesid ajalehti. Härra nõunik astus nende juurde ja küsis tasa: «Kas politsei?»

Härrad ei vastanud.

«Mina olen Vacátko Prahast.»

Nüüd härrad naeratasid. Üks ütles: «Te tunnete meid?»

Seepeale naeratas jällegi härra nõunik. Oma ala inimesi ometi tuntakse, eks?

«Ega te ole märganud, kas keegi on külastanud daami toas number viisteist?»

Härrad polnud märganud. Härra nõunik läks administraatori juurde. Siin teati, et keegi härra oli ilmunud kesköö paiku ja küsinud, kas daam toas number viisteist on kodus. Kui ta oli saanud jaatava vastuse, oli ta lahkunud. Üles minna polnud ta katsunud.

Härra nõunik võttis võtme, läks tagasi kahe härra juurde ja ütlesT «Palun, ärge lahkuge, arvan, et

mul läheb teid vaja.»
Kui ta oli jõudnud oma tuppa, avas ta palkoniukse. Siit polnud raske astuda naabertoa palkonile, ja see oli hea.
Ta laks uuesti alla ja tegi kindlaks, et kõrvaltuba on tühi. Ta palus, et tuba lahti tehtaks. Teenistuses viibiv administraator kõhkles, kuid hallis istuvad härrad noogutasid talle, et ta seda teeks.
Härra nõunik võttis end oma toas riidest lahti ja pesi end kaua... Vahepeal oli linn juba ärganud, Buci tänavalt kõlasid köögiviljamüüjate hüüded. Kokkuhoidlikud Pariisi naised olid juba sisseoste tegemas ja lõid lahingut iga sõu pärast. Härra nõunik raseeris end hoolikalt ja kaua. Ta vaatas kella (see oli tal veel olemas) ja tegi kindlaks, et rong Prahast on just viie minuti eest jõudnud Gare de l'Esti. Kui nad midagi plaanitsevad, siis peab see iga hetk algama.
Kui ta.oli vannitoast tagasi pöördunud, lükati tema toa uks ägedasti valla. Lävel seisis preili Elsa Viinist, Tal oli seljas väga armas, lausa volangidest koosnev hommiku-

mantel. Ja kuigi volange oli palju, ei suutnud nad nägusa mantlikandja keha varjata. Muide, see polnudki nende ülesanne.
Preili nägu oli ärev. Ta astus sisse ja, pööramata tähelepanu sellele, et härra nõunik on samuti riides — leebelt üteldult — väga koduselt, hüüdis: «Jumala nimel, kaitske mind!»
«Otsekohe, preili, ma ainult panen end riidesse, kui lubate…»
Härra nõunik lükkas lahti kapiukse ja astus selle taha, et oma pükse kinni nööpida ja trakse üles tõmmata. Mees, kellel on püksid rebadel, suudab daami kaitsmisel äärmiselt vähe korda saata.
«See mees rongilt, kas mäletate?» plagistas preili hambaid.
«Jah, ma mäletan teda. Arm näol. Mis temaga lahti on?»
Preili ajas silmad jahmunult pärani, ilmselt üllatas teda härra Vacátko mälu.
«Ta oli minu toas!»
«Kas ta on seal praegugi?»
«Ma ei tea. Ma jooksin otseteed teie juurde. Mida ma pean tegema?»
«Minu arvates helistama administraatorile, et too kutsuks kohale politsei,» tähendas härra nõunik asjalikult.
«Mitte mingi hinna eest, ma kardan!»
Preili kartis tõepoolest. Nii väga, et haaras härra nõunikul kaela ümbert kinni ja liibus tema vastu. Daam oli mähkunud parfüümipilve ja volangide vahelt välkus ihu, ükskõik kuhu härra nõunik oma kimbatuses ka ei vaadanud.
«Hästi, preili, aga niimoodi me seda asja ei lahenda.»
Ime küll, aga preili otsustas selle lahendada omal kombel. Ta laskis härra nõuniku lahti ja ronis tema voodisse.
«Tulge minu juurde,» ütles ta tasa, kuid otsustavalt.
Härra nõunik naeratas. Noh, kas sa näed, asi hakkab selgeks saama. Aga sina, mu kullake, mängid seda osa hiilgavalt! Kui palju kell juba on… No muidugi, troska peaks raudteejaamast iga hetk siia jõudma. Mida ei õnnestunud korralikult ette valmistada eile, seda peab kuidagi improviseerima nüüd. Tegelikult pidid nad mind leidma sinu voodist, lipakas! Lühikese tutvuse järel... See oli vist niimoodi välja arvestatud, et oleme täna hommikul meeldivalt väsinud ja magame kauem... Et aga muutus programm, siis muutus ka taktika.
Juba teel hotelli oli ta taibanud, et telegrammi lõpp

kõlas nii: Vastavalt informatsioonile sõitis teie pani täna Pariisi.
See tähendab eile… Ja täna on ta Pariisis. Ja saabub just praegu.
Miks ta siia sõitis, see pole veel teada, naised on mõnikord täiesti ebaloogilised; aga võib-olla on selles sügavam loogika, kui inimene suudab hoobilt taibata. Kindlasti pole paremat afääri sellest, kui delegaadi tabab armukesega voodis tema enda naine! Keegi on selle kokku nuputanud lausa geniaalselt!

«Tulge minu juurde… Te olete paha!» virises preili.

«Teie vastu ei saa ju paha olla. Kuid mulle näib, et teie meele järgi toimimise jaoks olen ma… noh, ma ütleksin… liiga paksult riides!» tähendas asjalikult härra nõunik.

«Kas on siis nii raske end riidest lahti võtta? Või ehk pummeldasite te kogu öö ja murdsite mulle truudust?»

«Ei seda, ega teist,» naeratas härra nõunik, «ma mõtlesin kogu aeg ainult teie peale!»

Sellel hetkel hakkas keegi ust prõmmima. Preili voodis kiljatas.

Härra nõunik tõstis rahustavalt käe.

Natuke aega valitses hääletu vaikus.

Prõmmimine kordus: «Monsieur…»

Preili karjatas ja kummalisel kombel ei katnud end tekiga, vaid hoopis vastuoksa, heitis vaiba pealt ja nööpis hommikumantli lahti.

Härra nõunik pani sõrme huultele: «Vaadake, et te mind ei reeda!»

Ja pilgutas elumehelikult silma preilile, kes vahtis teda natuke kõhklevalt. Siis avas härra nõunik kuuldamatult palkoniukse ja kadus.

Preili irvitas. Ta mõtles, et voodis või palkonil — see on ju ükskõik.

Härra nõunik astus naaberpalkonile ja kadus kõrvaltuppa. Küll on hea, kui sul on alati olemas ettevalmistatud taganemistee! Ta paotas tähelepandamatult koridori viiva ukse ja piilus läbi kitsa prao.

Ta ei imestanud üldsegi, kui nägi oma naist. Imestama aga pani teda mees, kes saatis tema naist ja kandis tema kohvrit. See polnud mitte keegi muu kui härra Lebowicz Krakovist. .

Lebowicz põrutas veel kord rusikaga ukse pihta, sus tormas ta õlaga vastu ust. Ta oli kogenud mees. Kuid uks pol-

nudki lukus ja prantsatas valla. Härra Lebowicz lendas sisse. Proua Vacátko nägi ilmselt preilit ja karjatas. Siis astus ta tuppa.

Ja sel hetkel sööstsid trepist üles kolm meest fotoaparaatidega.

Härra nõunik jooksis trepist alla ja möödus neist. Politseinikud seisid hallis ja ootasid trepi poole vahtides, mis nüüd saab.

«Härrad, nüüd kähku!» ütles härra nõunik. «See mees seal üleval, kes saatis toda naist, on kassalõhkuja Lebowicz. Kõva poiss, olge teda arreteerides valvsad. Selle naisega, kelle ta siia tõi, on kõik korras. Muuseas, see on minu naine. Ja see preili voodis, see võtke samuti kinni kui tunnistaja!»

Härrad vaatasid hämmastunult teineteisele otsa; ülevalt kuuldus erutatud naisehääli. Ei jäänud muud üle, kui härra nõuniku kännul trepist üles joosta.

Toas seisis nagu piinapingil proua Vacátko, vahtis preilit voodis ja seda härrat, kes oli teda nii kenasti jaamas oodanud ja siis siia toonud. Ta ei saanud mitte millestki aru; muidugi, kui ta nägi preilit voodis, kus pidi lamama härra nõunik, hakkas talle midagi köitma. Aga kus on siis tema mees, kes oli teda nii tungivalt siia kutsunud?

«Kus ta on, kurat võtaks?» karjus saksa keeles preili Elsale ka härra Lebowicz, kes näis härra nõunikust eriti suurt puudust tundvat. Ilma härra nõunikuta oli see kõik ilmaaegu!

«Ma ütlen teile, et ta on palkonil,» hüüdis preili.

Ajakirjanike kätes sähvis magneesiumi valgus, kuigi tegelikult mitte midagi huvitavat näha polnud. Ainult nii palju, et see vanem proua on võtnud käsile tolle kokoti siin voodis. Niisugune foto kulub hiljem marjaks.

«Kas otsite mind, härra Lebowicz?» kõlas hääl ukselävelt ja tuppa astus härra nõunik, keda saatsid kaks Prantsuse politseinikku.

Ta osutas härra Lebowiczile, kes ei jõudnud isegi naeratada, et lasta särada oma kurikuulsal briljandil. Härrad surusid ta endi vahele ja üks pani tal käed raudu. See oli kiire ja professionaalne töö.

«Teil pole õigust,» karjus härra Lebowicz. «Ma olen välismaalane .. Ma ainult saatsin seda prouat raudteejaamast!»

«Nüüd aitab, Lebowitcz! Te kuulutasite kongressile sõja ja olete selle kaotanud! Te nuputasite minu jaoks välja

242

küllaltki palju raha nõudva ning keerulise triki, kuid see ei läinud teil läbi!»

«Teil pole tõendeid,» karjus tusaselt Lebowicz.

«On küll. Te tõite siia Prahast, loomulikult valepassiga, Mräceki, hüüdnimega Šmoukes. . . Tollesama, kes varastas härra nõunik Wahlilt taskukella … Te tõite siia valepassiga ka teisi isikuid, näiteks selle proua! Politseiprefekt soovib kangesti teiega tutvuda. Marss!»

Vahepeal oli üks härradest ka preili voodist välja tõstnud ja viis teda karmilt ukse poole, volangidele tähelepanu pööramata.

Ajakirjanikud suunasid oma võttevalmid fotoaparaadid Lebowiczile ja preili Elsale. Ja siis härra nõunikule. Tunni aja pärast peab eriväljaanne müügil olema.

Kui tuba oli tühi, pöördus härra nõunik oma naise poole: «Ja mis on sinuga lahti?»

«Mis on minuga lahti?» ütles proua nördinult. «Ma nägin siin juba küllalt! Kes see lipakas oli?»

«Kaaslasena mestis tolle kassalõhkujaga, kelle ma lasksin arreteerida... Kuid ma küsin täiesti tõsiselt, mis on sinuga lahti? Sa ju ometi tead, et sa oled siin valepassiga!»

Proua hakkas värisema ja võttis toolil istet: «Mina? Mis juttu sa ajad? See pass toodi mulle politseidirektsioonist... Kiiresti, kiiresti, sina olevat saatnud telegrammi, et ma Pariisi sõidaksin. Et siin mehkeldavat kõik daamikestega, ja niisiis pean mina... Issand jumal, ma ei tahtnud, ma kartsin, aga see härra teie juurest tõi mulle minu passi ja sõidupileti!»

«Politseinõuniku naisel peab rohkem mõistust olema, minu armas! Sinuga ei rääkinud mitte keegi politseidirektsioonist, vaid nood olid ju allmaailma liikmed! Näita seda passi… Ja sõidupiletit… See on ainukesena õige ja seda võib ainukesena Lebowiczi ausate tegude hulka arvata. Kuid ma ei saa mitte kuidagi sulle auks arvata seda, et sa olid võimeline mind kahtlustama! Jäta nüüd! Ma ei taha mitte midagi kuulda!»

Härra nõunik tõstis käe, kui proua katsus tema jutusse sekkuda, ja naine vaikis.

«Tegelikult tuleks ka sind arreteerida ja kähku piiripunkti saata, kus meie omad su vahistama peaksid. Nii on asjalood, mu armas, nii! Esialgu aga puhka ja heida pikali,»

«Voodisse, kus põõnas see lipakas? Mitte iialgi!» karjatas proua kaeblikult.

243

«Heida siis kanapeele. Oled koduarestis selle ajani, kuni politseiprefekt sulle minu eestkostel loa annab, et sa võiksid valepassiga siia minu juurde jääda ja Pariisi vaadata. Selle raha eest, mida sinu peale kulutas kassalõhkuja Lebowicz, kes tahtis mind korralikult täis teha. Ja äärepealt oleks see tal õnnestunudki.»

«Jeesus Kristus,» puhkes proua nutma ja viskus oma mehele kaela. «Olen mina alles rumal hani.»

Härra nõunik raputas heasüdamlikult pead: «Ei ole, sisse kukkusid teised härrad ... Sina muidugi said karistada oma kehatu armukadeduse eest.»

«Ma siis heidan sinu voodisse,» sosistas proua. Härra nõunik naeratas ja silitas teda: «Kõrval on vannituba, tee endale elu mõnusaks. Mina pean nüüd laskma kõik korda seada. Homme lõpeb kongress, ülehomme läheme kahekesi Louvre'isse Mona Lisat vaatama. Aga praegu lasen ma sulle siia hommikueine tuua…»

Seepeale abikaasad suudlesid ja härra nõunik läks .prefektuuri, et teatadal kogu kornplott kongressi vastu on likvideeritud ja see on ainult aja küsimus, kunas härra Lebowiczi ülestunnistuste põhjal arreteeritakse kõik need spetsialistid, keda ta endaga on kaasa toonud.

Sellal kui härrad istungit pidasid, karjusid tänavatel ajalehepoisid: «Eriväljaanne, sensatsioon kongressil! Monseiur Vacatko paljastas rahvusvahelise kassalõhkuja, kes tahtis häbistada kogu Euroopa kõige kuulsamaid kriminaliste!»

Kui härra nõunik järgmisel päeval seisis Louvrels Mona Lisa portree ees, silmitses ta

tähelepanelikult tema naeratust. Oma südamesopis meenutas ta preili Elsat, õrna kõhklusi ja läbinägelikkust ja ta ütles: «Ma väidaksin, et see naine naeratab seepärast nõnda, et ta palju teab. Inimene, minu armas, peab alati teadma midagi rohkem nondest teistest, et ta võiks naeratada!»

Pariisi kohal kaardus rahuvikerkaar ja härra Vacatko ning tema proua jalutasid käevangus Notre-Dame'i poole Pariisi kevade roosas vines.

XII. KOHATA INGLIT

See oli tavaline seintelt tükati varisenud krohviga üürikasarm Žižkovis. Härra Brůžek läks trepist üles harjunud sammul; ta läks kõhklematult, kogu lugu oli tegelikult väga lihtne, nii et päris imesta, kui rumalasti need inimesed tegutsevad. Igaühel on oma harjunud töötamisviis, piisab pilgu heitmisest kahele-kolmele kaardile ja ongi selge, et see sissemurdmine on Vendelin Kuba töö. Noh, ja nüüd ta seda meest vahistama lähebki. Kuivõrd tema Kubat tunneb, laseb too mees ainult pea longu ja tuleb kaasa, too on kogenud mees niisugustes asjades; kui talle detektiiv isiklikult järele ei lähekski, vaid saadaks talle postkaardi, ta tuleks ise neljandasse osakonda. Aga eeskiri on muidugi eeskiri ja härra nõunik soovib Kubat kohe luku a riivi taha panna ...

Ta kavatses oma kombe kohaselt just jalutuskepi käesidemega uksele koputada, kuid märkas siis, et uks polegi päris kinni. Ta lükkas selle valla ja astus väikesesse pimedasse kööki; teda üllatas natuke see, et siin polnud lauda ega tooli, pagana pihta, siin nägi välja niimoodi, nagu oleks keegi ara kolinud! See halvendaks kõvasti Kuba olukorda, kui ta pärast täna öösel tehtud tegu oleks korterist kadunud. Siis kuulutatakse ta üleriiklikult tagaotsitavaks ja see pole kunagi hea. Ole lahke, ja mina arvasin, et leian ta kindlasti eest, sai härra Brůžek pahaseks. Kõrvaltoas krabistas keegi, kapiuks kriiksus. «Kuba!» hüüdis härra Brůžek käskivalt.

«Jah, kohe…»

Härra Brůžek ei oodanud ja avas hoogsalt kõrvaltoa ukse. See oli nimelt elutuba; siingi polnud pooli asju, ainult kapp seisis nurgas ja selle ees oli Vendelin Kuba, jalas tumedad püksid, kes katsus kõigest väest oma valge tärgeldatud särgi kätist mansetinööbiga kinni panna.

Mõlemad mehed silmitsesid teineteist hämmastunult. Esimesena toibus Kuba: «No näe, missugune külaline .. Kas on midagi juhtunud, härra inspektor, et just teie siin olete?»

«Küll teada saate ... Ma näen, et te valmistute kuhugi minema!»

Kuba naeratas, tema inetu rõugearmiline nägu lõi särama mingisuguse erilise kirkusega: «Nojah, kui on juba kord nii, siis seisab ees pikk tee.»

«Pikale teele asute koos minuga, kui osutub tõeks see kõik, mida me esialgu peame teie kätetööks, Kuba!»

Kuba käed vajusid rippu: «Härra inspektor, ärge pange pahaks, lubasin endale ainult väikese nalja ... Ma valmistun tõesti kogu elu kestvaks pikaks teeks, nagu üteldakse.»

Härra Brůžek tajus, et kõik pole tõesti päris korras, ja laskis pilgul ringi käia: «Kas te otsustasite just täna ära kolida?»

«Just täna ma seda ei otsustanud, kui ma aga juba kord korterit vahetan, siis jätan need paar mööblitükki naabritele ja lähen ainult kohvriga,» seletas rõugearmiline Kuba sõbralikult.

«Aga koos minuga neljandasse osakonda, et oleks klaar, ja siis juba kuhugi kaugemale, ütleme, et näiteks Borysse, Vendelin! Te ju teate kaubamaja «Te-ta», eks?»

«Kes siis seda ei teaks! Jungmanni väljaku ääres, üksik kauplus ... Aga mis sellega siis on?»

«Täna öösel oli seal keegi ringi vaadanud. Õue kaudu, oli teise korruse akna sisse vajutanud ja siis alla lattu ... Aga mis ma teile ikka jutustan, teie teate seda ju minust paremini! Teie tavaline tee. Nii et ärge nähke vaeva nende mansetinööpidega, meie ei pane etiketile rõhku, meile piisab, kui üles tunnistate! Lähme!»

Mees vahtis härra Brůžekit nii jahmunud pilguga, et Brůžek ise hakkas pomisema: «Ärge te mul siin kokku varisege. See pole esimene kord!»

«Aga härra inspektor, ausõna, ma ei tea, millest te räägite! Missugune õu, missugune aken

teisel korrusel? Ma ei tea mitte midagi, ma pole mitte kusagil olnud, sest niisugustele asjadele ei taha ma enam mõteldagi.. .Jah, ja samuti olen ma selle ameti jäädavalt maha jätnud.»

Härra Brůžek irvitas ja ütles lõbusalt: «Teada puha, alati valdab inimest selline kahjutunne ja ta ütleb endale: enam mitte kunagi... Kui ta aga türmist välja tuleb, siis vaatab natuke ringi ja laseb jällegi kenasti siia ning sinna ja valib jällegi välja mõne suurema kaupluse, läheb õue poolt akna kaudu sisse... Kuba, see on ju teie stiil, kas tahate seda eitada? Muide, kuhu te siis kavatsesite minna ainult niisama, ainult kohvriga?»

«Küllap imestate, härra inspektor, kuid mina... Mina abiellun täna keskpäeval.»

Härra Brůžek hakkas nüüd murdvaras Kubat niimoodi vahtima, nagu näeks ta viirastust. Ta võttis koguni istet ainsal krägiseval toolil, mis nurgas seisis.

«Ja nõnda tahtsite eile veel üht-teist pulmapeo jaoks muretseda, mis? Nojah, neil on seal ju kõike, ka toitu, tänapäeval on selline kaubamaja kõige etem... Noh, niisiis vedas teil, ja nagu näete, meil samuti! Oleksite pidanud nõnda korraldama, et pulmakülalised väga palju ei sööks, sest see kõik tuleb teile hiljem kaela raskendava asjaoluna.» Kubal õnnestus mansetinööp kinni panna ja ta ohkas valjusti.

«See kõik, mida te suvatsete rääkida, on eksitus, ma pole mitte kusagil olnud, kus sellega, enne pulmi Karlickaga! Kui te teda näete, siis mõistate, et inimesele võiks nii mõndagi pähe turgatada, kuid surmkindlalt ei lähe ta murdvargust sooritama. Mina olen puhas nagu liilia, härra inspektor, ja kuna ma pean pulmi, siis olen rõõmus teid siin nähes, sest see on suur au, kui pulma tuleb niisugune härra, nagu olete teie.»

«Nii, nüüd aitab, Kuba! Kuulake mind hästi. Ma ei ole siin nalja pärast, ja samuti ei ole ma siin ainult selle murdvarguse pärast, sest meie selliste asjadega enam ei tegelegi, need kuuluvad nüüd üleminspektor Panekile ja tegelikult oleks pidanud tema selle varguse pärast siia saatma oma mehed. Kuid seal tolles kaubamajas on kahjuks ka üht meest pussitatud, no ärge vahtige nii imestunult, te teate hästi, keda... Teie teele sattus öövaht ja te lõite ta lömmi, Kuba! Omavahel üteldes, sest ma ei taha teie eest mitte midagi varjata, esialgu on sellel mehel veel eluvaim sees, paluge jumalat, et arstid ta päästaksid, vastasel juhul on see mõrv, ja selle eest saate juba küll eluaegse vangistuse, ja see olekski kõige tõenäolisemalt see pikk tee, millest te rääkisite!»

Vendelin Kuba läks näost halliks: «Palun, seda küll mitte! Seda nüüd küll mitte! Lüüa kedagi noaga, no seda ei või te minult mitte kuidagi nõuda... Seda pole ma iialgi teinud ega teegi... Härra inspektor, ma ei salga, minu kontos on paar murdvargust, ja kui juba on sellest jutt nelja silma all, siis minu kontos on kolm sellist karplaatsarust, neid võiks rohkemgi olla, kuid kõiki ei ole te avastanud. Nüüd aga olen sellele lõpu teinud, ma abiellun ja mul on

töökoht, ma olen ju väljaõppinud lukksepp ja sõjaväes olin ma relvameister, mul on fain elukutse ja minu tulevane ei tea minust mitte midagi halba ega saagi teada, sest mina olen oma muukraua minema visanud, ja selle värgiga on aamen igaveseks ajaks. Ma ei ole mitte milleski süüdi ja mitte kuhugi ma teiega ei lähe, sest see on eksitus, neetud eksitus, ja ma panen imeks, kuidas see võis just teiega juhtuda, teist ometi räägitakse, et teie ja härra Bouše ja üldse kõik härra nõuniku detektiivid hakkavad tegutsema ainult siis, kui asi on sihker. Ja nüüd te hirmutate mind siin millegi seesugusega, mida pole olemas, ja mul värisevad käed nii tugevasti, et ma ei saa seda teist nööpi kinni, aga mina pean olema nagu nõelasilmast tulnud, te ei arvaks seda ara, kuidas Karlicka selle kõik teada saab, ta ainult kompab korraks ja ütleb mulle kohe: sul on kätiseäär kulunud ... See on lausa ime, kuidas ta kõike teab ... Härra inspektor, nii tõesti kui minu kõhal taevas on issand jumal, mul pole selle kaubamajaga mitte mingisugust pistmist ja ma palun teid väga, otsige mujalt, sest mina seal ei olnud ja kurjategija põgeneb teil käest ja mina pean abielluma, sest seda ei või ma Karlickale teha, et lükkaksin pulmad edasi... See oleks talle kohutav, nagunii on ta mulle mitu korda ütelnud: Venda (ta kutsub mind nii ilusasti, mitte Vendeliniks nagu teised inimesed), kui sa seda minuga tõsiselt ei mõtle, siis karistab sind jumal.

Ja mina ütlen talle alati: kallis tüdruk, mina olen oma elus väga sageli nii mõndagi kihva keeranud, aga seda ma kihva ei keera. Ma mõtlen seda tõsiselt ja mulle ei lähe üldse korda, et., , Jah, härra inspektor, ma ütlen teile nüüd kõik, see Karlicka Novakovä, kelle ma täna oma seaduslikuks naiseks võtan, on ingel, ta on muusikaõpetaja, kujutage endale ette, mina olen rõugearmilise näoga ja nii sassiläinud eluga, nagu see mul on, aga tema on muusikaõpetaja … Ta ei tea minust mitte midagi halba, ja mina seepärast juba sellest hetkest peale, mil ma nägin teda tänaval, kuidas ta ei saanud üle tänava minna, ja.kuidas ma siis võtsin tal käe alt kinni, ma taipasin sellest hetkest peale, et tegemist on teistsuguse maailmaga ... Teate, Karlicka ei tea, et mul on sihverplaat rõugearme täis, ja loomulikult ei aima ta, et mul on rinnal tätoveering ja kui ma liigutan kõhtu, siis liigub ka see tätoveering ja see on hirmus labane, kuid tema ei tea sellest kõigest ja ta ei pea sellest ka iialgi teada saama. Tema on nimelt pime, härra inspektor. Ja mina võtan

ta endale naiseks. Ja hakkan tema eest hoolitsema, et ta ei peaks seisma trotuaaril ja paluma kedagi, et too teda üle tänava viiks, kui ta on teelt eksinud ...

Noh, ja nüüd te siis teate seda ja teate samuti, et niisugusele naisele ei või ma teha mitte midagi halba ja ma palun teid väga, uskuge mind, sest te teeksite Karlicka õnnetuks surmatunnini, kui ta teada saaks, et te kahtlustate mind mõrvas, siis ta loomulikult mulle naiseks ei tuleks. Aga mul on juba töökoht, niisugunegi õnn on mulle osaks saanud, hakkan tööle «Tresoria» firmas, sest see on ju minu fahh. Nii kaua olen lukke lahti muukinud, et oskan nüüd meisterdada selliseid, mida mitte keegi enam lahti ei muugi.»

Vendelin Kubal kuivas pärast seda pikka rutukat kõnet suu sootumaks ara, ta peatas oma jutuvoolu ja hingas sügavalt. Siis pani ta käed kokku: «Ma pole iialgi palunud, te teate seda, härra inspektor, ma olen vastu võtnud, mida mulle kohus on andnud, sest mulle oli see üsna ükskõik. Kui inimesel pole, mille nimel elada, siis on talle üksta-kama, kui palju ta türmis istub. Aga nüüd on mul mille nimel elada, nüüd viin ma Karlicka altari ette ja ütlen: Veel kaks astet, veel üks, aitab, ja nüüd põlvitame ... Ma ütlen talle kõike väga tasa, et inimesed mitte midagi ei 'märkaks, kas usute, et me lähme kahekesi mööda tänavat ja mitte keegi ei tea, et tema on pime? Inimesed ainult vaatavad minu sihverplaati ja ütlevad: Tüdruk, kus su silmad olid, et võtsid endale sellise juurika.»

Ja endine murdvaras ning praegune firma «Tresoria» töötaja (see firma toodab lukke ja kassasid) pööras näo kapi poole ja otsis taskust taskurätiku, nagu liigutaks teda tema enda kõne.

Härra Brůžek istus toolil liikumatult. Ta ei olnud hetkekski kahelnud, et Vendelin põhiliselt ei valeta. Täiesti võimalik, et tal täna on tõesti pulmad, täiesti võimalik, et ta on tõesti nii sõgedaks läinud, ja kuna kogu tema elu on olnud nagu ketist pääsenud koera märatsemine, siis liigutas teda abitu tütarlaps, kes on pime. Aga siin on käsk ja siin on ka see hommikune vestlus Panekiga, kes talle täiesti veenvalt tõestas, et viis, kuidas kurjategija kaubamajja tungis, on täpipealt Kubale iseloomulik.

«Vaadake, Brůžek, asi on ju päevselge, vaadake neid kolme kaarti. Kõik kolm on tegutsenud ühtmoodi, kuid see kaart on juba välja langenud, sest Hornat on surnud, see

ta hakanud selles kahtlema. Lõpuks pole siin mitte ühtegi otsest tõendit, enne kui hakkab rääkima — kui muidugi hakkab — see öövaht! Esialgu ongi just seal kogu juhtumi kõige nõrgem koht. Kuba polnud mitte kunagi relva kasutanud . . .

«Hästi, Kuba, kuna tegemist on teiega! Pange end riidesse ja ma sõidan koos teiega raudteejaama ja siis pulma-majja. Pruut ei saa ju teada, et ma olen kriminaaljälitusest, kui … Noh, kas mõistate!»

«Ja teie viibiksite pulmas kui külaline, eks? See oleks mulle suur au, härra inspektor! See näitab, et kõik on hoopis teisiti!»

Härra Brůžek, kes sai õiglusest põhiliselt paremini aru kui endine murdvaras Kuba, polnud selles nii väga veendunud. Et oma kimbatust varjata, pistis ta kiruma: «Kurat võtaks, andke

käsi siia, ma panen teil selle mansetinööbi kinni!»
Ja nõnda nad valjusid Zižkovi üürikasarmust: mees mustas ülikonnas, peigmees Kuba, ja mees jalutuskepiga, keda mõned siin Zižkovis tundsid. Aga kaua aega nad piki tänavat ei kõndinud, Kuba peatas esimese voorimehe ja koos sõitsid nad Smichovi raudteejaama ootama rongi Radotinist.
Kui ema ei saabu, siis leiti tema onnist midagi, mõtles härra Brůžek, sest sandarmid olid seal kindlasti juba hommikul. Siis ei tule mingeid pulmi.
«Härra inspektor, kui mu ema peaks hakkama ajama mingit juttu kas või sellest, et tema on kohanud inglit, siis ärge tehke väliaei tema on natuke … noh nii … kummaline aga külas ütlevad kõik tema kohta, et ta on hull. Pole ka ime, kui mõtelda, missugune elu tal on olnud: vallaline lehmakarjus poisipõngerjaga, te suudate ju seda ette kujutada, eks! Ja kuidas minuga oh, teate . . Kuid mu ema on heasüdamlik ja mul on talle nn mõndagi tasuda. Inimene on oma elu eest paljudele inimestele võlgu kuid mina olen sellele tulnud alles viimase ajal ja ma arvan, et selle arusaamani on mind viinud just Karlicka.»
Härra Rrüžek mõtles, et Kuba liialt filosofeerib, see pole kunagi hea, eriti sellise lukulõhkuja puhul, nagu on — või ehk oli? — murdvaras Kuba, kellele ükski lukk polnud küllalt tugev.
«Kas teie ema kohtab sageli neid ingleid, nagu- te ütlesite?» küsis härra Brůžek, kui nad kahekesi piki perrooni jalutasid.

«Kuidas kunagi, mõnikord kaua aega mitte... Aga teate, et tal on vahest ka natuke õigus? Mina olen endale mitu korda ütelnud, et ka mina olen oma elus juba koha-; nud inglit,. . Härra inspektor, te vist arvate, et ma olen oh-oh, eksitle, kuid mina näiteks kohtasin esimest inglit, kui ma olin poisike. Ja see oli meie vahtmeister, nagu tollal sandarmeid kutsuti, vahtmeister Vräna. Tookord ma võtsin jaarmargil esmakordselt tahvli šokolaadi; ma polnud seda iialgi söönud ja see lebas seal kioskiletil nii ahvatlevalt, et rõõm vaadata. Ma krahmasin sellel kraest, aga samuti krahmas minul kraest too laadakaupmees ja pistis karjuma, inimesed jooksid kokku, kaupmees nahutas mind ja kohale tuli ka härra vahtmeister. Ta kiskus mu välja tollest raevunud inimeste kobarast, Kui poiss oleks nälja pärast varastanud saiapulluka, ma poleks sõnagi lausunud, seletas pagar, aga ta võtab siit šokolaadi, sellist inimest pean mina vargaks! Kui te müüksite saiapullukaid, küllap räägiksite siis teistsugust juttu, ütles härra vahtmeister ja lisas, et viib mu ära. Kui olime juba laadaplatsilt lahkunud, ütles ta mulle: Oled sina alles lollpea! Selle tembu eest ootaks sind kasvatusmaja! Ja läks ning ostis mulle kaupmehe juurest suhkrupea ja viipas siis käega, et ma jalga laseksin.»
See on huvitav, mõtles härra Brůžek, kuidas inimesed räägivad ühtmoodi, kui nad rongi ootavad, ja teistmoodi, kui nad istuvad meil kantseleis toolil ja peavad tunnistusi andma...
«Ja siis ma kord nägin teda Itaalia frondil kaevikutes, korraga kõndis ta traattõkete vahel, nii et ta polnud ei meie ega itaallaste poolel, ja mitte keegi teda ei tulistanud, ja mulle näis, et ta vangutab pead ja ütleb: Inimesed, inimesed, mida te küll teete …»
«Ega te ole täna juhuslikult rummi rüübanud?» naeratas härra Brůžek.
«Te ei usu mind, ma tean... Kui te aga vähemalt seda usuksite, et tolles öises murdvarguses polnud minu näpud mängus!»
Õnneks sõitis parajasti rong jaama ja härra Brůžekil ei olnud vaja vastata.
Külaeit, kes nüüd saabus, ei paistnud vähimalgi määral hull olevat. Ainult siis, kui nad sõitsid trammiga, tõmbas ta taskust välja mingisuguse vana korallkaelakee, milliseid oli kunagi ammu müüdud palverännakutel, ja ütles:

«Ma viin selle pruudile, kindlasti pole sa talle mitte midagi ostnud, nüüd on tal vähemalt seegi!»
Kuba silmitses koralle ja seepeale härra Brůžekit ega lausunud sõnagi. Küllap ta mõtles

sedasama, mis Brůžekki: pruut ei näe ja selline asi võib mõnikord heagi olla.
Ja nõnda jõudsid nad Karlinis asuvasse korterisse, kus valmistuti pulmadeks. Peigmees Kubat tervitati tormiliselt. Keegi onu pruudipoolsest suguvõsast, punapõskne külataat, ajas käed laiali: «Ja sina muudkui rääkisid, et peigmees on jalga lasknud ... Selliseid juhtumeid tuleb ette .... Kuid tema läks jaama emale vastu! Niisiis, härrad, istuge ja võtke pirukat.»
Kuba ema kihistas ainult naerda.
Pruut polnud enam verinoor, kuid siiski rühikas, tal olid kaunid sõrmed ja valge nägu; tema pimedad silmad ekslesid ringi sihitult, ja kui ta kellegi poole näo pööras, siis ainult seepärast, et paremini kuulda. Ta sirutas käe oma peigmehe poole, kornpas teda ja naeratas: «Sul on seljas tärgeldatud särk, no oled sina nüüd alles keigar ... Ja lips... Ilus, mis?» lisas ta, kui oli seda puudutanud.
Vendelin Kuba oli kohevil, ta sai hästi aru, et pulm on hirmsas hädaohus, ent ometi ei suutnud ta uskuda, et teda võidaks lihtsalt ara viia. Ta taipas, et Karlicka kuuleb võõraid samme ja teatas kõigile: «Ma tõin kaasa tuttava, me tunneme teineteist juba kaua, eks ole härra inspektor!»
«Brůžek on minu nimi,» ütles kähku härra inspektor, et olukorda päästa. «Brůžek.»
Ta andis pruudile kätt ja tundis, kuidas selle sõrmed kergelt värisesid, nagu oleksid nad tahtnud uuest külalisest rohkem teada.
«Mina ja härra Kuba, meie oleme juba paar aastat tuttavad .. . Võib-olla peame veel korraks ara käima, on juhtunud selline asi… Lihtsalt on vaja töö juures üht-teist teha, eks ju, Kuba!
«Nojah, aga võib-olla ka mitte ...» ütles Kuba paluvalt ja vaatas anuvalt härra Brůžekile otsa.
Natuke aega valitses ebamäärane vaikus, siis tõi pruudi isa naabrite juurest tooli uuele pulmakülalisele ja punapõskne onuke ehtis härra Brůžeki rohelise mirdi ning valge lindiga: «Et me näeksime välja nagu noormehed! Jah, ja siin on mul midagi täiesti primissima, ise pirnidest pruulisin, seda peame kindlasti mekkima.»
«Kus sellega! Ma olen ju teenistuses, see tähendab tööl,»

ütles härra Brůžek ja taipas, kust on pärit selle vilka taadi jutukus. Ta laskis pilgul toas ringi käia, kuid ei näinud mitte kusagil midagi sellist, mida oleks võinud öösel varastatud asjade hulka arvata.. Laual seisis kaks pudelit tavalist veini ja liual olid kodus küpsetatud pirukad. Ja samuti oli seal väike korvpudel, mille oli kaasa toonud punapõskne onu. Ja härra Brůžek, et täiesti järjekindlalt jälgi ajada, maitses sellest korvpudelist; ta tegi kindlaks, et tegemist on tõesti kodus valmistatud pirniveiniga, kuid see maitses nii suurepäraselt, et oleks au teinud isegi Lipperti kaubastatud markidele.
Olukord tervikuna polnud muidugi roosiline, Vendelin Kuba heitis rahutuid pilke härra Brůžekile, kes mängis siin pulmavõõrast. Härra Brůžek pilgutas talle silma, et nad läheksid natuke kõrvale.
«Kuulge, mulle tuli üks mõte. Teie alibit eilse öö kohta võib ometi kinnitada teie tulevane?»
«Teie ei arva ometi, härra inspektor, et ma öösel tema juures magasin. Enne pulmi!» protesteeris murdvaras Kuba.
Härra Brůžek tegi mureliku näo? «Mina mõtlesin seda hea pärast... Nimelt kui te juhuslikult tema juures olite, ent pulmad jäävad ara, siis on tema tunnistusel jõudu. Kui ta aga on juba teie abikaasa, siis ei tarvitse kohus tema tunnistust arvestada! Ja kui te olite tõesti nii vooruslik, et te tema juures ei olnud, siis ei näe mina muud võimalust, kui teid ara viia,»
Vendelin Kuba ohkas: «Siis palun teid, et see sünniks pärast pulmi. Lõpuks on mul õigus abielluda isegi siis, kui ma oleksin midagi korda saatnud ... Aga mina pole mitte midagi teinud.»
«Hästi, ma võtan selle oma vastutusele. Pruudi pärast... Teie sõidate kirikusse ja mina sõidan politseidirektsiooni... Annan raporti, mis ja kuidas, ja pärast laulatust tulen siia jälle tagasi. Ja mida ütleb härra nõunik, seda ma ka teen. Selge?»
Kuba noogutas ebakindlalt. Sattuda altari eest vangikongi — see perspektiiv ei vaimustanud teda küll eriti.
«Kui saab selgeks, et teie pole süüdi, seda parem,» lisas veel härra Brůžek.

«Muidugi saab selgeks, et ma pole süüdi,» ütles murdvaras Vendelin kurvalt, «aga millal? Ja mida teeb siis Karlicka? Ta saab ju teada, missugune on olnud minu

minevik... See on ainus asi, mida ma pole talle rääkinud.»

«Kui ta teid armastab, saab ta kõigest üle,» tähendas härra Brůžek lohutavalt ja pöördus tagasi külaliste hulka. Ta teatas, et kahjuks polnud tal aimugi, millisele tähtsale sündmusele ta satub täna, ja et ta peab tööle tagasi minema, kuid ta tuleb hiljem uuesti. Ja punapõsksele onukesele tõotas ta pühalikult, et seda pirniviina nad kahekesi veel alles trimpavad. Kõik kahetsesid kooris, et nii meeldiv härra peab ära minema. Ainult pime pruut pööras kummalisel kombel end härra Brůžeki poole, näol mingisugune murelikkus; võib-olla tundus pulmakülalise lahkumine talle halva endena.

Härra Brůžek sammus aeglaselt politseidirektsiooni poole. Kui see oleks võimalik olnud, oleks ta läinud veelgi aeglasemalt, sest ta kartis, et saab härra nõunikult peapesu. Ta läks mõnevõrra niimoodi, nagu läheb koerust teinud koolipoiss. Praegu oleks ta pidanud juba koos delik-vendiga härra nõuniku kabinetis istuma. Aga tema joob mingis pentsikus pulmas noorpaari terviseks!

Kui ta jõudis kantseleisse, leidis ta eest härra Bouše.

«Noh, kuidas läks? On see Kuba sul käes?»

«Ära parem küsi,» ütles Brůžek.

«Kas vana on seal?»

«Momendil mitte, jooksis presidendi juurde, mingisugune suur nõupidamine ... Aga ta tuleb tagasi ja tahab kohe sind näha.»

«Just selles see häda ongi!» ohkas härra Brůžek.

«Kas ta laskis su käest jalga, mis?» kissitas härra Bouše asjatundlikult silmi.

«Oleks see ... Midagi seesugust pole ma veel läbi elanud. Ta võtab naise!»

«Narr. Vangla on paar aastat, aga abielu on ju vangi-minek eluajaks,» koukis härra Bouše välja oma elukogemuste sügavikust.

«See asi siin on väga tõsine ning komplitseeritud, kallis sõber. Ma ei julge vanale seda üldse, üteldagi, kuid ma lasksin tal minna, et ta saaks abielluda. Ja pärast seda toon ta siia. Ma nimelt ei ole tema süüs nii väga veendunud! »

«Võid rahulikult olla, sest hommikupoolikul, kui sa olid juba ara läinud, leidsid Päneki mehed tolle kaubamaja õuelt muukraua. Ei mingeid sõrmejälgi, nad tegutsesid kinnastes, täielikult puhtaks hõõrutud, kui see neil sissemurdmisel käes oli… Kuid laboratooriumis sellega ei

lepitud ja vaadati see riistapuu põhjalikult üle ja mis sa kostad: teisel otsal, sellel, millele rõhutakse, on paar sõrmejälge. Ja kõik Kuba omad.»

«See pole võimalik!»

«Asi on nii, nagu ma ütlen. Kas tead, mis on võimalik? Sissemurdmisel olid tal loomulikult kindad käes ... Aga kunagi varem, kas või näiteks siis, kui ta seda muukrauda pauna pani, siis ta unustas ja võttis selle kätte niisama ... Noh, ja sõrmejälg jäi sinna, kust ta seda hiljem kindaga maha ei nühkinud.»

«Välk ja pauk!» ütles härra Brůžek araks lüües ja lükkas kõvakübara kuklasse, sest ta polnud seda veel maha võtnud. «Ja mina oleksin teda peaaegu uskunud! Muide, mida andis inventuur kaubamajas? Mida tegelikult ara viidi?»

«Selles punktis on lugu hästi, kahju on väike, võetud on ainult paar pudelit. Kui abiellutakse, siis on see loomulik.»

«Isegi see pole loomulik, mu sõber, sest selles pulmas juuakse kodus valmistatud pirniveini. Muide, see vein on suurepärane.»

«Poleks olnud toda öövahti, oleks see kõik köömes, paar kuud türmi.»

Härra Brůžek oli oma kõvakübara lõpuks peast võtnud ja vedas end mõtlikult kroonudiivanile?

«Noh, näed nüüd! Muide, kui Kuba juba midagi ette võttis, siis oli teada, et teda ei pidanud ükski lukk ja et ta oskas endale midagi väärtuslikku valida. Ja korraga räägid sa siin mulle: paar pudelit kärakat... Kaubamajas, kus on ilusaid asju lademes! Kui palju ta võis neid pudeleid ara viia? Kümme, viisteist .. See on üks asi, mis mind häirib. Ja siis see teine, aga minu arvates on see kõige tähtsam: Kuba pole olnud iialgi relvastatud, sest ta teab, mis see hiljem maksma läheb. Ja korraga pussitab öövahti. Seleta mulle see ära!»

Härra Bouše noogutas? «Nojah, kummaline küll, aga nõnda see ikkagi on. Kõike juhtub!»

Härra Brůžek mõtles, et on olemas ka niisuguseid asju, mis ei juhtu.

Nõunik Vacátko ei tulnud tagasi, nõupidamine venis ilmselt pikale. See-eest aga ilmus inspektor Panek, kelle kompetentsi kuulusid nüüd igat liiki murdvargused.

«Noh, mis? On ta juba siin?» kõlas tema suust.

«Kes? Kuba? See asi on korras,» pomises härra Brůžek.

«Aga kas ei teinud meie poisid seda ilusasti, mis? Leida muukraud sõrmejäljega, see on lausa ime! Kuba on selles loos kõrvuni sees ja teda ei päästa miski. Ja see öövaht läheb ilmselt kah veel talle kraesse. Selle eest saab ta hulk aastaid, härrased! Mulle teeb peaaegu tuska, et see läks nüüd teie aruandesse. Jah, ja siin on tunnistajate seletuste protokoll, andke see härra nõunikule. Keegi raudteelane rääkis sellist juttu, et kui tema varahommikul tööle läinud, siis näinud ta kaht poissi jooksmas Jungmanni väljakult Karli platsi poole. Ja nad olevat midagi kandnud.»

«Kaks poissi? Ja mis on sellel ühist Kubaga?» imestas härra Brůžek.

«Ilmselt oli see Kuba ja veel keegi!»

«Kuba kellegi teisega? See mulle küll ei istu,» raputas härra Brůžek pead.

Inspektor Panek tõstis sõrme: «Üks moment, siin sa eksid. Viimasel korral olid nad kahekesi. Kubal oli keegi noor poiss kaasas. Tolle nimi oli Berousek, ja too pidas ühelt poolt vahti ja teiselt poolt aitas Kubat. Räägiti, et ta kasvatavat endale järeltulijat… Nii et nad võisid olla kahekesi ka nüüd! Aga küll ta ise meile seletab.»

«Esialgu uitab ta veel ringi,» ohkas Brůžek.

«Pole ka ime, ta teab, et see lugu läheb tal neetult kalliks.»

Ja inspektor Panek läks oma kantseleisse.

Härra Bouše jälgis silmanurgast oma kaaslast ja vaikis. Härra Brůžek kaalutles parajasti, et kui neid oli kaks, siis võis too teine öövahti pussitada... Seepärast Kuba nii kangesti eitabki! Ei taha kaassüüdlast sisse vedada!

«Tead mis, Brůžek? Pane hõlmad vöö vahele ja mine pulma tagasi. Vanale ütled, et sa teda antud aadressil ei leidnud, et sa pidid kõigepealt kindlaks tegema, kus ta elab, ja et sa tood ta veidi hiljem, sest ta on vahepeal abiellunud. Naisevõtt pole karistatav, nagu teada, see on rohkem lollus... Noh, ja rüüpa ka minu terviseks pirniveini, raina pole seda veel mitte kunagi joonud. Aga mis kõige tähtsam, too Kuba siia, tema juba mäletab, kuidas see asi oli, ja kui ta näeb jällegi trellitatud akent, see mõjub selleie poisile vägevasti.»

Härra Brůžek ei lausunud sõnagi, härra Bouše asjalik jutt tundus talle väga õige olevat. Ta tõusis, tõmbas kuue selga ja valmistus lahkuma.

«Aga miks sa tegelikult ei taha teda kinni võtta?» küsis härra Bouše.

Härra Brůžek kehitas õlgu: «Vist seepärast, et ma temast liiga palju tean … Ja et mul on tema pruudist kahju. Aga see on Kuba mure! Tegelikult hakkan ma tema peale vihaseks, saama. Ja ma toon ta siia, selles võid kindel olla!»

Härra Brůžek tormas välja, ta oli vihane enda peale, Kuba peale, kõige peale, mis oli nii keeruliselt sassis ning sõlmes, ja ta ütles endale: selle vaese pimeda naise eest peaks ta veel kõvema karistuse saama!

Valge lint koos mirdioksakesega oli tal taskus, ent nüüd viskas ta need minema. Mis siin teeselda! Lähen sinna, ütlen: Kuba, Vendelin, tulete minuga kaasa ja valmis!

Aga nagu ikka juhtub, kõik kukkus välja hoopis teisiti. Üürimaja Karlinis viadukti juures oli vaikne, korteriukse taga valitses samuti vaikus, ja kuigi ta kaua uksekella helistas, mitte keegi ei tulnud avama. Härra Brůžekil jäi hetkeks süda seisma. No olen mina alles igavene eesel! See poiss on mul plehku pannud! Nad kõik on ara läinud!

Moment, kuid see kõik ei saanud ometi pettus olla, ütles ta endale ivakese aja pärast, kui esimene vihahoog oli üle läinud. Nad vist saabusid kirikust, Kuba tegi peole kiiresti lõpu, saatis külalised koju ja ise kadus. Ja see on ka muidugi häbiks, sest see tähendab, et teda tuleb jumal teab kus taga ajada ...

Vastaskorteri uks avanes ja välja vaatas naabrinaine: «Kas teie helistate Novakite uksekella? Aga neil on täna ju pulmad!»

«Just seepärast helistangi! Siis on inimesed tavaliselt kodus, eks?» torises härra Brůžek.

«Nad on veel trahteris, kõige tõenäolisemalt Šroubeki juures, aga mina soovin Karlickale õnne, ta leidis endale tubli mehe, kes hakkab tema eest hoolitsema…»

Jah, väga tubli mehe, mõtles härra Brůžek. Kuid siis ta tänas naabrinaist ja läks lähimasse trahterisse. Tulin siia kui pulmaline, ent unustasin täiesti, et on aeg lõunat süüa, sai ta pahaseks enda peale ja tellis trahteris guljašši. Ja Bouše arvab, et ma pidutsen! ohkas ta, kui murdis leivakäärust tükke kastme sisse.

Kuid härra Boušel polnud palju aega sellele mõtelda, kus parajasti prassib sõber Brůžek. Kui härra nõunik oli tagasi jõudnud, pidi härra Bouše vaikides ara kuulama ülemuse torisemise, et Brůžekil võtab hirmus palju aega, enne kui

ta saab kätte tavalise varga, kes ainult juhuse tõttu on nüüd sattunud hoopis kangemasse kästi...

«Nojah, juba on asi nii, et see lollpea sai ametikõrgendust ... Nimelt see öövaht suri haiglas just asja. Tavajise noahoobi tõttu, pagana pihta, on see alles ebaõnn, mis? Vana inimene! See võib maksta Kubale elu. Röövmõrv ei ole naljaasi. Tänapäeval on kohtud selles suhtes rangemad kui varem.»

Härra Bouše ainult vilistas vaikselt. No tere hommikust, nüüd on Brůžekil küll rõõmu laialt! Kui ta ainult selle Kubaga võimalikult ruttu siia jõuaks.

«On ju võimalik, et härra Brůžek teda ei leiagi, küllap Kuba kadus Prahast, kui ta teab, millega hakkama sai. Muidu ta mõrvar ei olnud, härra nõunik, ta oli korralik inimene.» Härra nõunik ainult naeratas hapult. Kanäe, mida võib tähendada korralik inimene!

Siis helistati ühest komissariaadist kusagilt Hloubetinist. Kohaliku kordniku erutatud hääl teatas, et on leitud surnud inimene.

«Kas teate kindlasti, et ta on surnud? Kas doktor käis juba seal?» küsis härra nõunik väsinult. «Vastasel korral pole see meie asi!»

«Teatan, et surnud on ta kindlasti, ja selle läbi, et ta vist suitsetas ja tema voodis võtsid õled tuld, selle, palun väga, tegi kindlaks härra komissar.»

«Noh, näete nüüd, kui kärmas šeff teil on. Nõnda kirjutagegi protokolli, sest selliseid juhtumeid on kogu Praha täis, ja valmis!» soovitas härra nõunik, kelle mõtted keerlesid kogu aeg tolle öövahi ümber.

Kuid hääl komissariaadist ei kaotanud ka pärast seda nõuannet oma pealekäivust: «Palun väga, härra nõunik, teatan, et siin on asjaolusid, mis meid sunnivad teid appi paluma. Esiteks pole tegemist ühe inimesega, vaid neid on seal kaks. Niisiis üks on surnud ja teine jällegi ei ole… Ja siis on siin esemeid, mis tekitavad kindlaid kahtlusi!»

«Kindlaid kahtlusi... Milliseid kindlaid?» kurjustas härra nõunik edasi.

«Niisiis ebakindlaid, kui lubate,» parandas kohkunud kordnik, kellel ei tulnud just sageli rääkida mõrvade osakonna šefi endaga. «See pole siin lihtne lugu!»

Härra nõunik lõi lõpuks käega: «Noh, olgu siis, kui see

surnu seal on! Jätke ta sinna, nagu ta on, me sõidame kohale. Ja mitte midagi paigast liigutada!»

«Siin pidi paigast liigutama, sest kustutati tulekahju, ja hiljem veeti too surnu välja, too elav kah ...»
«Miks too elav siis jalga ei lasknud, kui seal tulekahju oli?» imestas härra nõunik.
«Ta ei suutnud ... Ühelt poolt oli ta suitsust uimane ja teiselt poolt oli ta purupurjus,» teatas kordniku hääl mõningase uhkustundega. «Võib oletada, et just tema põhjustaskі tolle teise surma.»
«Huvitav,» venitas härra nõunik. «Ja kes seda oletab, et see esimene mõrvas tolle teise? Või ehk see teine tolle esimese?»
«Meie härra komissar, palun väga. Tema on nüüd kuriteopaigal ... Mind aga saadeti teile helistama.»
«Noh, hästi, hästi. Oodake!»
Härra nõunik pani toru ara. «Härra Bouše, need politseinikud teevad kõik asjad endile väga lihtsaks. Annavad aga üle kõrgemale instantsile, selleks oleme meie, ja valmis. Politseidirektsioonist veelgi kõrgemat aga ei ole, nii et mina ei saa seda asja mitte kellelegi kaela määrida! Hloubetinis... See on ikkagi Praha territooriumil. Küll näete, et siin on tegemist õnnetusjuhtumiga, nii et meid alarmeeriti täiesti ilmaaegu... Seejuures on meil praegu tähtsamaid asju!»
Härra nõunik oli pahur. Mõttetu surm ärritas teda alati. Kui inimene tapab kire, armastuse või raevu tõttu, siis on see arusaadav. Kuid pussitada surnuks pensionär, kes öövahina endale lisaraha teenib, on mõttetu. Tollel poisil, kes sinna vargile läks, pidid närvid üles ütlema, muidu poleks see võimalik olnud!
Ta ohkas. See juhtum tuleb korralikult läbi .mõtelda, mitte aga sõita kurat teab kuhu mingisugust surnut vaatama.
Enne kui härra Bouše tuli autoga, jõudis härra nõunik läbi lugeda tolle raudteelase tunnistuse ja pistis selle siis suhvlisse, sest tollel tunnistusel polnud mingit mõtet. Kuni nad pole Kubat pigistada saanud, seni on kõik nagu piitsaplaks vette.
Hioubetinis selgus, et tegemist polnud korteriga, nagu härra nõunik oli arvanud, vaid mingisuguse kuuriga, mis asus samasuguste ebamäärase otstarbega ehitiste vahel. Tulekahju oli märganud keegi aednik juba lõuna paiku ja alarmeerinud ümbruskonna. Ja alles siis, kui inimesed olid

kokku jooksnud ja tuld kustutama hakanud, olid nad märganud kuuris kaht meest. Siis helistati politseisse ja kõhale kutsutud doktor tegi kindlaks, et üks mees on surnud vingugaasi kätte ja teisel on vingumürgistus. Viimast oli katsutud kunstliku hingamisega elustada, kuid siis oli ta saadetud hospidali, sest mehel oli küll eluvaim sees, kuid ta ei tulnud meelemärkusele.
Politsei oli tähele pannud, et inimesed tallavad siin klaasikildude otsas ja tal polnudki vaja suuremat vaeva näha, et avastada tervet hulka nii purustatud kui ka puutumatuid pudeleid selliste peenete jookidega, et neid marke ei tundnud isegi kohalikud vilunud kordnikud. Kindluse mõttes tehti üks pudel lahti, nuusutati, mekiti (et kindlaks teha, kas on tõesti tegemist kärakaga, kui pudelile ori.kirjutatud «Remy Martin») ja siis rüüpas seda «martinit» ka kohalik komissar ja ilmselt tänu sellele muutus tema pilk nii teravaks, et ta märkas, kuidas ühe koiku alt (koikus lebas täistopitud õlekott) vahib välja selline paun, millist kannavad installaatorid. Tolles paunas aga polnud installaatori tööriistad, vaid hoopis murdvarga omad, eeskätt muukraudade kimp, väga professionaalselt valmistatud instrumendid. Härra komissar jõudis otsusele — vist ikka selle «martini» mõju all — et nood kaks olid kuhugi sisse murdnud ja seejärel oma saagiretke tähistamiseks pummeldanud, kusjuures üks oli otsustanud teisest vabaneda ja korraldas selle asja niimoodi, et tekitas tulekahju...
Ta seletas oma teooriat hämmastunud politseinikele ja lisas: «Sellest kirjutatakse ajalehtedes, kulla mehed, küll näete! Näitame, mida oskame!»
Kui ta tegi oma teooria teatavaks härra nõunikule, polnud ta enam nii kindel, ja kui ta märkas kriminalisti pilku, kaotas ta täielikult julguse.

Kuuris valitses kohutav virvarr ja härra nõunik silmitses seda armetult laastatud ruumi sünge pilguga.

«Härra komissar, see pole kuriteopaik, vaid sealaut. Kõik on siin segi tambitud, lihtsalt ei tea, kust otsast alustada.»

«Härra nõunik, see kuur siin põles, ja oli õnn, et ümberkaudsed inimesed selle ära kustutasid, sest vastasel korral oleksid langenud tuleroaks kõik need kuurid ja osmikud siin ümbruses.»

«Nojah, aga kuidas ma nüüd selgusele jõuan, mis siin juhtus? Mind paneb imestama, et teie selle nii kindlalt

teada saite! Mina näen ainult üht: siin oli tulekahju ja need kaks meest — te ütlete, et neid oli kaks, eks ole? — pummeldasid siin. Ja punkt. Rohkem siin kindlaks teha ei saa. Kes need kaks meest olid?»

«Palun, seda me ei tea,» ütles komissar koheldes.

«Te ei tea… Ja kutsute meid kohale, nagu peaksime, meie seda teadma! Kas neil polnud siis mingeid dokumente?»

«Mingiks perlustratsiooniks polnud aega, see surnu oli juba natuke söestunud ja kanti välja, ent too, kes veel hingas, ei rääkinud samuti...» lobises komissar.

«Nii et see viisakuseta mees ei esitlenudki end teile!» sekkus härra nõunik mürgiselt ja heitis tähendusrikka? pilgu härra Boušele. Too tegi täiesti ükskõikse näo ja vaatas poolpõlenud kuuri üle — ilma tulemusteta.

«Kas mitte keegi siin neid ei tundnud? Kas mitte keegi polnud neid siin näinud? Sest need kaks meest, minu härrad, pidid seda paika tundma ammu. Nad ei jooksnud siia peitu juhuslikult! Nad magasid siin pidevalt, see on selge, ja siia tulid nad ka end varjama. Siin pidi ometi öösel tuli põlema!»

Politseinikud vaatasid üksteisele otsa ja kehitasid õlgu. Nad ei teadnud mitte midagi. Kes siis tahtis käia sellises kolkas!

«Ja miks te tegelikult arvate, et üks mees siin hirmus salakavalasti tegutses?» küsis härra nõunik.

«Tegemist oli ju röövitud saagiga,» seletas komissar vaimustusega. «Ja ilmselt suurema noosiga, kui heidate pilgu sellele paunale, eks? Minu arvates üks, see mees, kes oli vähem purjus, võttis tollelt teiselt, kes oli päris pommis, ära kõik raha, kui oli tolle mehe, noh, ütleme, uimaseks löönud. Ja siis kuurile tule otsa pistnud, kusjuures ta ise oleks äärepealt samuti elu kaotanud.»

«Huvitav. Aga kus see raha siis on?»

«Peame oletama, et põles ara,» keerutas komissar.

«Nagu selles salmikus: kus see vesi on, härjad jõid selle ara, kus need härjad on, isandad sõid need ara, kus need isandad on, surnuaeda maetud ... Teil ei ole mitte ühtegi tõendit! Peale selle pauna … Ja mis see seal on?»

Nurka oli visatud jopp, mis selle tulekahju kustutamise käigus oli kõvasti kannatada saanud.

Komissar kehitas õlgu: «Mingi kalts... Vist ühe mehe oma, kes siin oli…»

«Ja teie pole seda veel läbi vaadanud? Aga mis siis, kui seal on rahatasku dokumentidega! Või see raha, mille tõttu siin mõrvati, nagu te suvatsete kinnitada.»

Üks kordnik tõstis jopi usinasti üles, raputas seda tugevasti ja vangutas pead: «Siin pole mitte midagi.»

«Mitte midagi,» kordas härra nõunik ja heitis uuesti pilgu härra Boušele. Too tõstis ainult silmad taeva poole ja sulges pauna, mille oli hoolikalt läbi vaadanud.

Härra nõunik läks jopi juurde, mille seest kordnik polnud leidnud mingeid tõendeid, ja kompas seda hoolikalt uuesti. Ta heitis kordnikule hävitava pilgu, tõmbas kindad kätte ja pistis käe jopi taskusse.

Kuuris valitses pinev vaikus, Härra nõunik tõi taskust lagedale noa. Sellise, mis oli nüüd moodi läinud ja mida ihkasid endale kõik logelejad, kes olid neid näinud Metsiku Lääne filmides. See nuga ajas hirmu peale, sest ta avanes vedrule vajutamisega.
Härra nõunik vajutaski — ja tera paiskus välja. Ta silmitses seda uurivalt väikese sisselöödud akna all, kus oli kõige rohkem valgust. Käeviipega kutsus ta kohale härra Bouše. «Viige see laboratooriumi, noateral on midagi. Võibolla, et kuivanud verd.» Härra Bouše mässis noa puhta rätiku sisse. «Noh, palun,» lõi komissar särama, «kas ma ei ütelnud? Ta tapeti!»
Härra nõunikul oli kohaliku komissari kohatust optimismist nüüd kõrini: «Palun teid, kui üks mees tappis teise noaga, miks ta siin siis tulekahju tekitas? Ja kui ta tahtis tulega jälgi hävitada, miks ta siis ise jalga ei lasknud? Me ei tea ju veel sedagi, kas, ta üldse meelemärkusele tuleb! Vingugaas, härra komissar, pole nali! Siin pidi juhtuma midagi muud. Aga mis?»
Härra nõunik kõndis hävinenud kuuris rahutult edasi-tagasi.
Siis jäi ta seisma. Võttis uuesti kätte märja kortsunud jopi ja pöördus kohalike politseinike poole: «Härrased, kui te toda surnut autole paigutasite, kas tal oli jopp seljas? Ja see teine, kes veel elus oli, kuidas oli ta riides?»
Kordnikud vaikisid, nad häbenesid ütelda, et tolles möllus polnud nad sellistele pisiasjadele tähelepanu pööranud. Kuid üks neist, vana mees, pensionieelik, võttis valveseisangu ja ütles asjalikult: «Härra politseinõunik, teatan, et

see surnu oli ainult särgiväel. Ma mäletan seda … sel teisel, keda doktor veel läbi vaatas, oli seljas selline kulunud kuub, nagu neid nüüd kannavad poisid, sest doktor nööpis selle lahti, kui kuulas ta südant… Ja selle all oli tal särk, mille doktor lõhki rebis. Ja kui lubate, siis mõlemad olid veel noorukid, nii kahekümne aasta ringis ja nad olid siin purjutanud, nii et hoia ja keela!»
Kordnik raporteeris seda kõike valveseisangus. Komissar ainult muigas, ta ei pidanud oma alluva tunnistusi mitte millekski, sest see ei sisaldanud mitte midagi huvitavat.
Härra nõunik oli teisel arvamusel. Ta noogutas kütvalt: «Tänan teid ... härra …»
«Kordnik Kadrnožka, Jan,» lausus politseinik valveseisangus.
«Teie tähelepanekud on meile suure väärtusega. Kordnik Kadrnožka Jan pälvib teenistusalast kiitust, härra komissar!»
Komissari naeratus kadus ja ta lõi kannad kokku.
Härra nõunik osutas kuurinurka: «Noh, nüüd on meil vähemalt natukenegi ettekujutust, mis siin juhtus. Need kaks hakkasid siin jooma ja siis üks nendest — see, kes on juba surnud — heitis koikusse ukse juures. Ja kuna tal joomisega oli palav hakanud, võttis ta kuue seljast. See teine aga oli endale võtnud koiku seal akna all, millel pole klaase ees, nii et seal oli jahedam. Ja samuti jättis ta endale kuue selga. Tal vedas, sest selle väikese akna kaudu hoovas kuuri värsket õhku. Kui mõlemad selle vägeva purjutamise peale magama jäid, kukkus vist ühel hõõguv sigaret käest. Otsustades selle järgi, kuidas seinad on põlenud, ma ütleksin, et sellel, kes oli ukse juures. Seal võtsid tuld õled ja kuuriseinad. Noh, ja lõppu me juba teame. Jopp kuulub surnule, niisiis oli tal taskus nuga ja ...»
Härra nõunik hakkas silmitsema härra Boušet, kes oli küll oma šefi juttu kuulanud, ent kogu aeg neid maas vedelevaid klaasikilde vahtinud, Mõlema mehe pilgud kohtusid.
«Teie aina uurite neid pudeleid, härra Bouše!»
«Uurin tõesti,» möönis härra Bouše. «Mulle tuli selline kummaline mõte, härra nõunik. Võib-olla rumal, võib-olla ekslik…»
Härra nõunik ohkas, ja pööramata tähelepanu ümberringi valitsevale pinevale vaikusele, ütles ta: «Kas teate, et mulle ka?»

«Kaubainaja,» ohkas härra Bouše. «Kallid alkohoolsed joogid.»
«Õige, kulla mees! Ja tolle raudteelase tunnistus, kes nägi, kuidas piki Jungmanni tänavat

pagesid kaks meest Karli platsi poole, kott üle õla!»
Ja mõlemad kriminalistid naeratasid.
«Nii et see nuga võikski siis olla mõrvarust,» lisas peaaegu pidulikult härra nõunik.
«Mina olen seda ju kogu aeg ütelnud,» ei suutnud härra komissar enam vaikida ja ajas nina püsti.
Härra nõunik mõõtis teda jaheda pilguga: «Ainult et see mõrv, armas härra komissar, ei toimunud siin, vaid Praha teises otsas!»
Härra komissar ajas vaid silmad jolli.
«Nii et, härra komissar, helistage kiiresti sinna kliinikusse ja küsige, kas nad on tolle teise juba meelemärkusele saanud. Või parem sõitke sinna ise … Ma vajan tema tunnistust, mõlema siin olnud poisi nime ja kõike, mis toimus kaubamajas «Te-ta». See on teie suur juhus.»
Härra komissar ajas selja uuesti sirgeks. «Noh, härra Bouše, ka meie võime minna! Ootan teie telefonikõnet, Härra komissar!»
Härra nõunik tõstis käe oma kõvakübara äärde ja politseinikud, eesotsas komissariga, saluteerisid talle samal viisil.
Kui nad sammusid auto poole, ütles härra Bouše: «Need, kes pagesid Karli platsi poole, olid niisiis need kaks... Aga kus oli siis Kuba?»
Härra nõunik ei vastanud.
«Siin kuuris lõppes tolle kaubamaja röövimine,» jätkas härra Bouše. «Nii et peab jälle küsima: kus oli Kuba!»
Härra nõunik peatus: «Kus ta oli? Pigem — kus on ta praegu, härra Bouše!»
«Härra nõunik,» ütles autos härra Bouše, «on väga tõenäoline, et te mu läbi sõimate, kuid ma pean seda ütlema. Ma nimelt tean sellest Kubast üht-teist. Tähendab, ma ise seda ei tea, mulle ütles seda Brůžek.»
«Kas tal on Kuba juba käes?»
«On ja pole ... Ega te ei vihasta, kui me sõidaksime nüüd laboratooriumi ja sealt kohe ühte pulma?»
Härra nõunik tahtis läita sigari, kuid tema käsi põleva tikuga peatus niimoodi, et ta oleks ärepealt oma sõrmed ära kõrvetanud.

«See pulm, palun väga, pole kaugel. Karlinis, viadukti juures,» lisas veel härra Bouše. Ja sirutas siis teenistusvalmilt härra nõuniku poole põleva tiku ...

Lõbusad külalised, nagu ikka, tulid pulmasöömingult hilja.
Härra Brůžek igavles trahteris, ta oli joonud juba kolm õlut, lugenud läbi ajakirja «Pražsky Ilustrovany Zpravodaj» kaks vana numbrit, saanud teada, et ta võiks suitsetamisest vabaneda ja säästa nõnda raha ning tervist, kui ta telliks endale firma «Hydiko» käest karbikese tablette «Ara suitseta!», huviga oli ta teada saanud, et on olemas vahendeid rinnapartii suurendamiseks ja peast eemale-hoidvate kõrvade õgvendamiseks. Et tal neid imevahendeid vaja ei läinud, siis luges ta läbi veel kõik kosjakuulutused ja kahetses, missugused hiilgavad võimalused ta oli elus mööda lasknud, maksis kinni oma tagasihoidliku lõunasöögi ja läks uuesti tollele pulmapeole. Ta nägi siin välja nagu lõbus ja palavalt oodatud pulmakülaline, nõnda soojalt tervitati teda, eeskätt tegi seda punapõskne onuke, kes ei suutnud külaliste hulgast leida ühtegi partnerit oma pirniveini degusteerima. Peigmees oli vaga tõsine ega joonud.
Kuid härra Brůžek polnud samuti heas tujus ja vaatas Kubale tähendusrikkalt otsa. Pilguga osutas ta kõrvaltoale, et tahaks seal Kubaga natuke rääkida. Pruut, kes nagu tajus seda pinevust, pöördus härra Brůžeki poole: «Kahju, et te ei saanud olla koos meiega. Võib-olla pole te isegi söönud... Kuid meil on ju pulmapirukat! Kallis isa, ulatage seda!»
«Teie käest võtan ma selle loomulikult vastu,» ütles härra Brůžek viisakalt.
«Te oleksite pidanud koos meiega kirikus olema,» ütles korraga Kuba ema. «Seal polnud mitte ühtegi inglit. Mitte ühtegi inglit nii suures kirikus.»

Ta hakkas naeru kihistama, võttis jälle istet kanapeel ja jäi vait.

Pruut ootas natuke aega, astus siis härra Brůžeki juurde ja ütles: «Kas te võisite jällegi töölt ara tulla?»

Härra Brůžek jahmus. Naise sõnades oli midagi rahutukstegevat.

«Karlicka, ma ajan härra Brůžekiga kõrvaltoas veidike juttu,» ütles talle rahustavalt Vendelin..

«Hommikul sa ütlesid, et härra on inspektor... Kas politseist?» küsis pime tasa.

Vendelin hakkas köhima ja ka härra Brůžekil kulus ivake aega, enne kui ta suust sai: «Aga ei… Inspektor küll, kuid raudteelt... Raudteelt, preili, see tähendab proua, palun andestage, ma unustasin. Ja meie jutt on ainult ametialane. Firma «Tresoria», kus härra Kuba töötab, peab meile... ma ütleksin... üht-teist valmistama.»

Naine ei ütelnud midagi, ainult noogutas, leidis käsikaudu toolileeni ja võttis istet. Härra Brůžek pages kähku kõrvaltuppa, talle järgnes värske abielumees Kuba.

«Helde taevas, ta on tähele pannud, et ma hommikupoolikul midagi välja lobisesin,» hakkas Kuba kurtma. «Aga see asi sai juba korda, eks?»

«Mitte miski pole korras, kõik on koguni halvemaks läinud. Kuna te. mulle valetasite, Vendelin, ja seda ma teile ei kingi!»

«Ma pole teile sõnagi luisanud, nii tõesti kui minu köhal taevas on issand jumal!»

«Jätke issand jumal rahule, teil tuleb teda veel väga vaja. Politseis on teie sõrmejälg muukraual, mille te seal kaubamajas ära kaotasite.»

«Missuguses majas, ma pole mitte kusagil olnud!»

«See on teie asi, kui kaua te tahate eitada. Kuid see sõrmejälg paljastab teid, ehkki olete otsustanud valetada. Ma ei tea, keda te tegelikult varjate, mees? Te polnud seal ju üksi!»

Vendelin Kubal oli selline nägu peas, nagu lämbuks ta! «Issand jumal, härra inspektor, see on ju läbinisti täielik lollus!»

«Ei ole, Kuba, ei ole … Sellal kui ma teid ootasin, helistasin meie neljandasse osakonda. Mul on teile kurb uudis. See öövaht, keda te noaga lõite, on surnud. Nii et tegemist on röövmõrvaga ja see on väga halb! Kui ainult peaks selguma, et öövahi tappis teie kaaslane, kes oli seal koos teiega.»

Kuba istus masendatult toolil. Ta vaikis. Ta oli valge nagu sein ja hingas riskelt. Ta nägi välja, nagu oleks teda tabanud ajurabandus. Ta käed värisesid.

«Noh, teeme sellele loole lõpu, eks? Ütelge külalistele, et tulete minuga kaasa mingi töö pärast... Kas või, et meil on vaja avada kassat, mille lukk on rikki läinud. Ja et tulete tagasi hiljem, et nad ei ootaks.»

«Aga Karlicka, Karlicka,» hakkas kurtma murdvaras ning värske abielumees Vendelin Kuba.

Härra Brůžek avas ukse ja ütles karmilt: «Lähme!»

Teises toas, kuhu olid kogunehud külalised, jäid kõik vait. Kõik nägid, kui kahvatu on Kuba. Tema naine ei näinud seda, kuid ilmselt tajus ta seda pinget ja karjatas tasa.

«Mina... Mina tulen tagasi,» ütles Kuba ja astus ettepoole. Sellel hetkel helises uksekell. Tungivalt, kaks korda.

«Külalised tulevad,» hüüdis lõbus punapõskne onuke, kes oli valmis jälle klaase täis kallama.

Pruudi isa läks ust avama ja taandus siis lävelt kähe härra ees, kes uksest sisse astusid. Härra Brůžek kähvatas. Nüüd on mu laul lauldud, härra nõunik saabus isiklikult, Bouše on mind reetnud.

«Meie kolleeg, härra Brůžek, ei ütelnud meile, et ta on pulmas, ja meie otsime teda!» hakkas lõbusalt seletama härra Bouše. «Meie oleme samast asutusest kust temagi.»

Härra nõunik noogutas. Sellal seisis jahmunud Kuba nagu soolasammas ja härra Brůžek ei teadnud üldse, mida ütelda. Härra nõunik astus pruudi juurde: «Meie tulime teid õnnitlema abiellumise puhul, proua ... nüüd siis juba proua Kuba, eks?»

«Jah,» ütles pime. «Kas need on samuti sinu tuttavad, Venda? Nagu see härra, kes juba siin on?»

«Jah,» ütles Vendelin Kuba.

«Te olete natuke üllatunud, proua, eks?» ütles härra nõunik. «Aga sellega tuleb leppida.»

«Nii et joome terviseks!» hüüdis onuke ja hakkas vehkima korvpudeliga. Ja valas kohe kõikidele. Härra Brůžek torkas oma klaasi ette. Ta tundis, et nüüd vahelduse mõttes tabab ajurabandus jällegi teda, ja ta vajas tublit lonksu, mis teda jalule paneks.

«Niisiis seltskonna terviseks!» ütles härra nõunik.

Ülejäänud külalised tundsid kerget kimbatust ja vaikisid, pruudi isa ainult ohkas, see-eest aga elustus onuke, ja seni vaikides kanapeel istunud ema lausus korraga? «Need on inglid, need on inglid!»

«Kas te mõtlete meid, proua?» küsis härra Bouše imestunult. Ta ei mäletanud, et keegi oleks teda kunagi ingliks pidanud.

«Härra Kuba, tegelikult peaksime teid kaasa võtma, et te meile kõik ametlikult ara seletaksite, aga . . . me ei taha teie pulmi häirida, nii et ajame selle asja siin joonde.

Läheksime ehk kõrvaltuppa, eks,» ütles härra nõunik. «Seal on meil parem rääkida. Noorproua vabandab meid, me ei ole seal kaua.»

«Mina olen juba härra Kubaga rääkinud, härra nõunik, ja samuti olen ma juba ametlikult käskinud tal minuga kaasa tulla,» ütles väärikalt härra Brůžek.

«Kuna te ei teadnud seda, mida teame meie,» ütles härra nõunik. Ta käskis ukse sulgeda ja võttis istet. Ta viipas härra Boušet, kes tõi lagedale pauna. Kui Kuba seda nõgi, siis ta karjatas.

«Kas see on teie oma?» küsis härra nõunik.

«Jah ... Issand jumal, jah ... Kuidas see teie kätte sattus? Ma ju viskasin selle ara!»

«Aga enne kui te selle minema viskasite, vaatasite ilusasti üle kõik need riistad, mis teil selle sees olid, eks?» sõnas härra Bouše.

«Vaatasin küll. Teadagi, lõppude lõpuks ... Kuid ma viskasin selle kõik ara, ausõna! Kuidas see on siia sattunud?» ahastas Vendelin Kuba.

«Kuhu te selle viskasite?»

«Meie maja juures, seal, kus elab ema ... Karjuseonni lahedal on väike kuristik, sinna ma selle viskasin, sest andsin endale vande, et ei võta neid enam kätte, sellest ajast peale ei võta, mil õppisin tundma Karlickat... Tema ei tea mitte midagi, härrased. Te ise nägite, ta on...»

«Me teame,» ütles härra nõunik tasa. «Niisiis kinnitate, et teie kodu juures... Aga kas te tunnete kedagi Berousekit?»

«Tunnen, kuid ma pole teda näinud sellest ajast saadik, kui… Noh, kui ta koos minuga kinni istus. Ma isegi ei tea, kuhu ta kadus.»

«Kuid meie seda juba teame,» ütles härra nõunik. «Aga kas tema teadis, et te selle pauna sinna viskasite?»

«Kuidas võinuks ta seda teada, härra nõunik! Seda ei teadnud mitte keegi!»

«Peale teie ema, eks?»

Nüüd jäi tummaks ka Vendelin Kuba. Ivakese aja pärast ta ütles: «Jah, seda ma ei tea.. . Võib-olla ta nägi mind.»

«Härra Brůžek, ta tervitas meid nii kenasti, kutsuge ta siia!»

Kuba ema ilmus ukselävele ja muheles rahulolevalt.

«Kulla ema,» ütles härra nõunik lõbusalt, «kui meie oleme lausa inglid, nagu te ütlesite, siis rääkige meile

kenasti puhast tõtt, Kas te leidsite selle pauna sealt oma kodu lähedalt kuristikust, mis?»

Memm raputas pead: «Mis te nüüd! Kuidas mina, vanainimene, kuristikku roniksin .. Aga kui tuli see mees . . . »

«Missugune mees?» imestas Vendelin.

«Noh, see mees, kes hiljuti meil käis ja rääkis, et tema tundvat sind, et olevat sinuga koos olnud … Ja et ta otsib sind… Ja ma ütlesin talle, et sinuga on juba lõpp, et sina oled endale teise tee leidnud ja et sinust saab kord ingel.»

Ja ta naeratas jälle.

«Noh, ja siis te ütlesite tollele mehele, et Vendelin viskas need riistadki ara, eks! Kuristikku!» lisas härra nõunik.

«Ütlesin küll, kuid see pole patt!»

Härra nõunik naeratas. «Täpselt võttes on see patt, ent teadmatus, nagu me teame, ei tee pattu.»

Härra nõunik noogutas, et sellest aitab. Vendelin viis ema jälle tagasi. Kui ta naasis, oli temaga kaasas Karlicka.

Härra nõunik köhatas: «Nii et see asi on selge! Too mees oli Berousek ja ta leidis endale kaaslase. Ja nad tegid seda Kuba vana meetodi järgi. Ja muukrauaga. Aga ärge laske oma pulmi ara rikkuda, meie läheme kohe minema, noor-proua!»

Pime astus tuppa? «Härrad, ma ju tean kogu tänase päeva, et see härra, kes tuli siia koos Vendaga, on politseist. Sellest hetkest peale, mil Venda selle välja lobises.»

Vendelin Kuba ainult ägas.

«Ma nimelt tean temast kõik, mida ta on teinud ja missugune olnud ... Kuid mina arvan, et peamine on see, missuguseks inimene muutub, aga mitte see, missugune ta on olnud... Ma ütlesin endale, et kord ta ütleb mulle seda nagunii, kui see lakkab teda piinamast... Pole ju kerge sellest vabaneda. Nagu pole kerge ka pimedat endale naiseks võtta.»

Härra nõunik tõusis püsti, läks Karlicka juurde ja võttis tal käest kinni: «Ärge nõnda rääkige, mina arvan, et tema puhul on see tema õnn, ja et hoopis vastuoksa, polnud kerge endale meheks võtta Vendelin Kubat. Me tulime siia vabandama, me oleksime ta äärepealt kinni pannud.»

«Head inimesed,» hüüdis siiralt härra Brůžek, «kui noor-proua teab, kes ma olen, siis ütlen teile, et ma mitte kuidagi ei tahtnud Vendelini kinni võtta!»

«Ja samuti esitlesite ennast siin seadusevastaselt pulma-

külalisena,» ütles härra nõunik rangelt. «Kuid teil oli hea nina, Brůžek. See aga on politseis väga tähtis!»

Ja noorproua poole pöördudes lisas ta: «Mul on nimelt väga osavad abilised!»

Siis läksid kõik tuppa tagasi ja onuke oma korvpudeliga leidis selles pulmas, kus ei joodud, ometi viimaks väärilist hindamist. Härrad kütsid pruuti, peigmeest ja seda pirni-veini ja lõpuks muutus tuju nii ülevaks, et noorproua istus klaveri taha ja mängis — nii ilusasti, nagu seda ainult pimedad oskavad — pulmamarssi «Lohengrinist», mis kõlas nagu inglitiibade kähin.

Ja sellega lõppesid endise murdvarga Vendelin Kuba pulmad. Kui külalised olid lahkunud, ütles talle härra nõunik: «Teil oli elus väga palju õnne, te olete nimelt tõesti kohanud inglit. Kui inimesel alati veaks, näeks maailm teistmoodi välja!»

XIII. TŠAIRE, LAKEERITUD TEEKARBIKE

Läksin hommikul nagu tavaliselt muuseumi, oma väikesesse kambrisse päris katuse all, et jätkata ühelt poolt tobedat lipikute kirjutamist ja teiselt poolt meeldivat tööd Tokugawa varajase perioodi mõningate probleemide kallal; nagu te kindlasti aru saite, tunnen ma huvi jaapani kunsti vastu ja minu hoole all on jaapani kollektsioonid. Kindlasti on see mõnevõrra ebatavaline eriala, kuid ma ei saa millegi muuga tegelda. On kriisiaeg ja on suur ime, et ma sain sellegi koha, kuigi siin palk on väga väike; minu ema ei lakka kiitmast jumala headust, nagu öeldakse, sest kui filosoofiadoktor, kelle kitsam eriala on kunstiajalugu, saab tänapäeval viiesajakroonilise kuupalgaga koha, siis on see lausa imede ime.

Loomulikult pean ma hoolas olema, sest muuseumid on läbilõhki tarbetud asutused, vähemalt paljude nende arvates, kes selle üle otsustavad; on muidugi tõsi, et ainult vihmastel õhtupoolikutel tulevad siia armunud, keda jahedus on pargipinkidelt pakku peletanud. Jälgin neid kurvalt, sest oma noorusest hoolimata pole ma armastust tundnud, ja samuti on mulle vastumeelt nende ükskõiksus haprate miniskulptuuride ehk netsukate suhtes, mis arvukalt eksponeerituna on meie kollektsioonide uhkuseks ja peale selle hinnatakse neid kogu maailmas kõrgelt. Meil on siin eksemplare, mille pärast meid kadestavad mitmed muuseumid.

Nojah, ma läksin hommikul õigel ajal tööle ja leidsin oma hämmastuseks, et meie vana hoone paraaduks on lukus. See oli kummaline, ilmselt remonditi jälle midagi. Noh, otsustasin siis minna tagaukse kaudu, üle õue. Aga õu oli täis politseinikke, veidi kaugemal seisis must politseiauto, ja mind lasti sisse alles siis, kui olin uksel seisvale politseinikule seletanud, et ma siin töötan. Kõik muuseumitöötajad olid kogunenud õuele ja vahtisid, kuidas paralleelselt majaseina külge kinnitatud vana raudredeliga kerkib ülespoole Praha tuletõrjujate mehhaaniline redel ja

kuidas kaks erariides meest sellel redelil uurivad hoolikalt majaseina. Kõikjal valitses pinev meeleolu ja kohkunud vaikus. Ma ei teadnud, kelle poole pöörduda, sest minu ülemus härra Toman, osakonnajuhataja, oli sõitnud eile kuurorti, ja nõnda teatas mulle vanapreili Korečková sosinal, et on juhtunud kohutav asi. Keegi oli muuseumi sisse murdnud ja roninud mööda redelit üles —; tegelikult küll mitte, ta oli juba ülevalt alla roninud — ja kukkunud ning surma saanud, härra doktor, see on jube, kuid siin ta lebas! Ja preili osutas laudade ja vanade telliskivide hunnikule, mis oli siia jäänud jumal teab missugusest remondiajast, ja mulle näis, et mõnel kivil on kuivanud verd ja mul läks süda pahaks.

Preili Koreckovà teatas mulle samuti, et see mees oli siia roninud ilmselt öösel, nagu seda vargad ikka teevad, kuid ta oli alla sadanud ja lamanud siin ilma igasuguse abita selle prahihunniku otsas, purustatud pea ja murtud luude-liikmetega kuni hommikuni, kuni oli saabunud härra Pleskot, uksehoidja, ja tõstnud lärmi. Ja kohe seepeale oli jõudnud kõhale preili,.sest ta kannatab unetuse all ja tuleb tööle juba kella seitsmeks. (Tegelikult tuleb ta nii vara kohale seepärast, et soovib oma ülemuste kiitust pälvida.) Ta tahtis mulle jutustada kõige mitmesugusemaid üksikasju tolle mehe murtud luudest-liikmetest. On lausa jahmatamapanev, kuidas see natuke koomiline vanatüdruk, kes on pühendunud täielikult oma kanaari linnule, tunneb huvi jubedate üksikasjade vastu.

«Võib-olla see karjus siin öö otsa, enne kui suri,» sosistas ta mulle ja soovis teada saada minu arvamust.

Lõin ainult käega ega teadnud, mida ma pean tegema. Oli ju mõeldamatu, et ma läheksin nüüd üles oma kambrisse ja anduksin rõõmuga haikude lugemisele; need väikesed luuletused on iseloomulikud just Tokugawa perioodile. Ja nõnda ma jäin samuti õuele ja vahtisin, kuidas mehed redelil aegjaselt liiguvad seinaga paralleelselt, ja lõpuks hüüdis üks neist alla: «Paistab, et ta on siit alla kukkunud!. . . » Ja ta sidus vana raudredeli pulga külge valge lindi. Siis andis ta märku, et .ta alla lastaks. Ja me kõik vahtisime seda vana metallredelit, mida me olime iga päev näinud, ent mida me polnud tähele pannud; see oli siin täiesti tarbetu ja pärines veel tollest ajast, mil Prahas kardeti hiiglatulekahjusid. Ja korraga oli see mingisugune hoopis teine redel, ja me vahtisime pulka, mille küljes lehvis valge lint ja ütlesime endile jubedustundega: see mees

kukkus väga kõrgelt, ilmselt libises pimeduses tal käsi, võib-olla oli öösel kaste maha langenud ja redel oli niiske…

Võdisedes kujutasin endale ette, kuidas inimkeha kukkus sügavikku, keeras end õhus, käed olid võib-olla laiali, nagu oleks ta tahtnud midagi haarata, ent keha kukkus, kukkus, kuni kostis kontide ning laudade pragin. Sulgesin silmad, toimekas uksehoidja härra Pleskot märkas seda ja ütles: «Jube, mis?» Noogutasin.

«Ta oli seal üleval, teie juures,» ütles asjalikult härra Pleskot, ja kui ma talle küsivalt jäin otsa

vahtima, lisas ta: «Ärge kartke, ma käisin juba seal üleval. Mitte midagi kohutavat pole ta korda saatnud, akuraat, et oli mingi traadijupiga akna lahti teinud ja sisse roninud. Kollektsioone pole ta puudutanudki.»

«Miks ta sinna siis ronis?»

«Kes seda teab, mis inimestele tänapäeval on sisse tükkinud, ja niimoodi see lugu hiljem lõpebki,» tähendas ta põlastavalt.

Ma tahtsin üles joosta, mulle tundus võimatu, et varas ronis viiendale korrusele asja ees, teist taga. Kuid just sel hetkel väljusid hoonest kaks härrat, peas kõvakübar, ja neid saatis muuseumidirektor härra Janicek ise.

Teda me nägime harva, tema resideeris peahoones ja siia vanasse muuseumi tuli ta ainult aeg-ajalt; ta ei saanud eriti hästi läbi härra Tomaniga, kes oli veel hiljuti olnud kustoseks, ent korraga oli edutatud osakonnajuhatajaks; tegemist olevat olnud poliitilise protežeerimisega. Direktorist räägiti peaaegu avalikult, et ta on saamatu ja et on ainult aja küsimus, millal meie muuseumis kogu juhtkond vahetub, aga härra direktor ei rääkinud härra Tomanist üleüldse, ja see oli veelgi halvem.

Minu üllatuseks osutas direkjtor minule ja üks härra suundus minu poole. Mehhaaniliselt läksin talle vastu, olin segaduses ja tundsin hirmu. Mida siis minult võidakse tahta?

Ma kuulsin, kuidas direktor üttest «Härra doktor Havel on noor, kuid võimekas mees... tema annab teile kõige paremat informatsiooni.»

Mees, kes kandis kõvakübarat, ootas minult nüüd ilmselt seda kõige paremat informatsiooni, aga mina ei teadnud mitte midagi muud peale selle, mida preili Koreckova oli jõudnud mulle sosistada.

«Inspektor Bouše,» ütles mees ja kergitas küünemusta võrra oma oktoobrit. Tegin kummarduse.

«Nii et teie hoole all on ülemine korrus?»

«Jah,» ütlesin lämbuval häälel. «Jaapani kollektsioonid.»

«Ajame natuke juttu, eks? Lähme teie kantseleisse.» Ja ta andis mulle märku, et ma läheksin ees. Nõnda ma läksin ja me sammusime vaikides kaua trepist üles, kuni jõudsime 'minu pööningukambrisse. Ma ei pidanud vastu, läksin akna juurde ja vaatasin alla; iialgi polnud ma sel-lise ängistusega teadlikuks saanud asjaolust, kui kõrgel see tegelikult asub!

Politseiinspektor märkas minu jahmunud pilku ja noogutas: «Jah, polnud mingi nali siit alla lennata.»

«Kas me ei peaks minema kõigepealt kollektsioone üle vaatama?» küsisin ma.

«Seal me juba olime. Seal on kõik korras. Muide, ega sellel vargal polnudki taskutes midagi eriti kallihinnallst. Ma lihtsalt ei saa aru,» ütles ta avameelselt. «Praegu näeb see välja niimoodi, nagu oleks ta ainult üles roninud, mitte midagi leidnud ja jälle sama teed mööda tagasi läinud... Kuid teda tabas ebaõnn ja ta libises alla. Nagu spetsialistid praegu kindlaks tegid, üsna akna all, mille kaudu ta oli siia tulnud.»

Ma vaatasin uuesti välja, kuid minu kambrist polnud redelit näha, see jäi majanurga taha.

«Ma ei usu, et ta siit mitte midagi ei leidnud. Meil on siin esemeid, milledel on kõrge hind!»

Ta silmitses mind üsna umbusklikult: «See, mida mina nägin, see ei paistnud küll kõrget hinda maksvat. Savinõud, väikesed vaasid ta laekad... Vargad jahivad rohkem kallihinnalisi esemeid. Ja kulda.»

«Kui mõned väikesed ehted maha arvata, siis kulda meil siin ei ole. Jaapani kunst ei pidanud sellest metallist lugu.»

«Targad inimesed,» ütles inspektor Bouše ja lisas kohe: «Muidugi käesoleval juhul...»

Ta tõmbas taskust välja paberikotikese ja selle sees olid mingid killud. Ettevaatlikult puistas ta need lauale.

«Vaadake neid, ha ra doktor, need olid sellel mehel kuuetaskus. Muud mitte midagi. Ilmselt purunes see kukkumise tõttu.»

Need olid väikese lakeeritud karbi tükid.

«Härra inspektor, kuid see on väga kallihinnaline ese!»

See on tšaire, teeanum, nelisada aastat vana, unikaalne eksemplar!» karjatasin ma ja katsusin värisevate kätega murdunud tükke kokku seada.

Issand jumal, ütlesin ma endale, see oli vist kõige väärtuslikum ese meie kollektsioonides! Kui kuu aja eest siin viibis härra Webster, see tähendab Londoni härra Toman, ühe sealse osakonna juhataja, kes härra Tomaniga võrreldes on muidugi tõeline asjatundja, siis avastas ta selle

karbikese jalamaid, ja ehkki ta polnud eriti jutukas, hakkas ta korraga rääkima hirmus palju, et see olevat unikaalne ning suurepärane, ja et London ostaks selle ara, kui seda müüdaks, aga muidugi seda vist ei müüda… Ja et seda aaret pole üldse kirjeldatud erialalises kirjanduses ja et Praha muutub selle karbikese tõttu asjatundjate huvi keskpunk-tiks, ja nõnda edasi ja nõnda edasi. Ta oli viinud selle karbikese peopesal akna juurest veidi varjulisemasse , kohta, et nautida selle laki erilisi varjundeid; laki väitis ta olevat fantastilise.

Üht-teist sellest kõigest jõudsin ma politseiametnikule rääkida ja tema tegi ainult suured silmad ja tahendas siis, et ta peab informeerima härra nõunikku. Siiski ei saa ta neid kilde mulle jätta, sest politseile on need asitõendiks, ja vähemalt algul tuleb need lisada protokollide juurde; pärast juurdluse lõppu antakse need loomulikult muuseumile tagasi.

«Võib-olla liimib mõni konservaator selle veel kuidagi kokku,» ütlesin ma, «kuid endist väärtust tal muidugi enam ei ole.»

«Ja kui suur see väärtus võib umbes olla? Sada? Kakssada?»

Kehitasin õlgu ja muigasin kergelt: «Vabandage, et muhelen, kuid siin pole üldse tegemist meie kroonidega. Siin on jutt inglise naeltest. Välja arvutada seda ei saa, kui aga Londoni muuseum võiks selle ära osta, siis räägitaks kümnetest tuhandetest. Mõistagi naelsterlingitest.»

Härra inspektor ainult vilistas ja vangutas pead veel siis, kui oli killud jälle kotikesse tagasi pannud.

Ja just siis mulle turgataski pähe mõte, mis mulle tollel päeval enam rahu ei andnud, päeval, mil mitte keegi veel ei teadnud, kes on kurjategijana toime pannud selle kummalise ning näiliselt ebaefektiivse röövimise. Mõte, et kurjategijaks on ilmselt selline inimene, kes tšaire väärtust teab, inimene, keda ma vahest tunnen... Peletasin selle mõtte endast eemale, kuid see naasis tüütava järjekindlu-

sega. Jälgisin nüüd ennast tähelepanelikult, et ma sellest mõttest politseiinspektorile ei iitsataks. Ta nagi küll välja heasüdamliku onukesena, aga kes teab, viimati on see ainult mask, viimati võtab ta mul sõnasabast kinni ja pole ju minu asi kurjategijat jälitada. Mina võin ainult tekitatud kahju ligikaudselt kindlaks määrata...

Kui olin politseinikuga hüvasti jätnud, ei jäänud ma oma kambrisse, vaid ruttasin kollektsioone üle vaatama ja jooksin nende keskel siia ning sinna, katsudes vähemalt laias laastus muud kahju kindlaks teha ... Nagu näis, ei puudunud siin mitte midagi peale selle karbikese — tegelikult peale kildude, mis olid sellel õnnetul mehel taskus ja mis politsei asitõendina oma hoolde võttis. Alles olid jäetud Buddha kujukesed, mille oleks ilmselt ara viinud mõni võhikust varas, sest need olid ilusad ja mitmed olid koguni metallist ja üks — see kõige väiksem — oli paksult üle kullatud, kuid nende hind oli tühine, sest selliseid kujukesi leidub rohkesti kõikides antikvariaatides ja samuti võite neid osta firmalt «Stanek», kes impordib teed ja hiina ning jaapani kaupu. Ma tormasin vitriinide juurde, kus asusid pisikesed netsukad, luu- või nefriit-nikerdused, niis asendavad jaapani kimonol sõlge või nööpi. Ka siin oli kõik korras …

Tuli uksehoidja ja palus mind alla minna. Minuga tahtvat rääkida härra direktor ise. Nõnda ma siis korrastasin lipsu, vedasin sõrmed läbi sõnakuulmatute juuste ja jooksin alla.

Kuurorti sõitnud härra Tomani kantseleis istus nüüd muuseumidirektor ja siin oli ka vanem härra, keda direktor väga lugupidavalt kõnetas.

«Härra nõunik, see on meie noor töötaja, kunstiajaloo spetsialist, härra doktor Havel.»

Härra noogutas heasoovlikult ja tema silmad puhkasid minul mingisuguse erilise tähelepanelikkusega.

«Härra Bouše rääkis mulle juba oma jutuajamisest teiega.. Väga huvitav. Minu nimi on Vacátko.»

Tegin kummarduse.

«Arvan, et on vaja kõiki muuseumi eksponaate põhjalikult kontrollida. Kindlasti on teil

muuseumis täpsed esemete nimekirjad, nii et see ei valmista raskusi.» «Muidugi,» noogutas direktor.

Mina poleks iialgi sellist sõna lausunud, sest ma tean hästi millist korralagedust ma sedastasin, kui olin asunud oma praegusele töökohale, ja kui kaua tuli mul nimestikke

täiendada, mis korras ei olnud. Ma ei taha ennast kiita, kuid nüüd on juba olemas ülevaade sellest, mis meil jaapani kunsti osakonnas üldse leidub, kataloogitud on koguni kõik puulõiked; see töö, oli varem tegemata. Härra Toman, kes oli tavaline kustos ega mõistnud kunsti, pidas paljusid kunstiteoseid ainult trükitud makulatuuriks. Nõudis mult palju vaeva, enne kui jõudsin talle selgeks teha, mida tähendavad «mööduva elu kunst» ja niinimetatud ukiyoe koolkonna pildid, millede poolest on kuulsad sellised meistrid nagu Hokusai või Hiroshige.

Vist oleks vähe kasu olnud, kui ma oleksin tahtnud nüüd õpetada politseinõunikku ja ühtlasi ka härra direktorit,. kes sellest samuti mitte midagi ei tea.

«Ma vaatasin kollektsioonid üle ainult põgusalt, ma pole heitnud veel pilku raamatute ja puulõigete osakonda, kuid mulle näib, et seal pole mitte keegi üleüldse käinud,» tähendasin ma.

«Ent ikkagi, kurjategija ronis mööda redelit üles ja avas teie korrusel akna, et kollektsioonide juurde pääseda. See on tuvastatud. Tõsi küll, ka meile näib, et ta pole kuhugi kaugemale läinud. Ilmselt ta kiirustas ja asus jalamaid tagasiteele. Saatuslikule teele ...»

«Ja kes ta oli?» prahvatasin ma.

Härra nõunik naeratas: «Teate, kui röövel oma tööle läheb, siis tal reeglina passi kaasas ei ole. Muide, härra doktor, te ahendasite tunduvalt meie juurdlusala! Ma ei kahtle, et me ta leiame.»

«Mina?» imestasin ma ja ilmselt ka punastasin veidi. Direktor silmitses mind vaimustusega. Ta oli rõõmus, et tal on siin nii võimekas ametnik.

«Teie nimelt tundsite ara nende esemete väärtuse, ja nõnda on meile selge, et see polnud tavaline varas... Spetsialistide ja kollektsionääride kohta on teada, et oma kirest aetuna võivad nad isegi tappa. Ja nüüd küsimus: kas tunnete mõnda inimest, kelle kohta võiks ütelda, et ta on kollektsionäär?»

Ma naeratasin: «Inimesed, kes tegelevad jaapani kunsti problemaatikaga, tulevad vaevalt arvesse selliste meestena, kes roniksid mööda vana redelit viiendale korrusele.»

Politseinõunik noogutas! «Loomulikult... Ma ei mõtlegi geda, et te ütleksite meile kurjategija nime. Pigem isikuid, kes võiksid meid juurdlusel mõnevõrra aidata. Peale selle ma ei arva, et mõni spetsialist ise oleks otse vargile läi-

nud. Piisab viisaka hinna nimetamisest, ja ma kinnitan teile, et leidub inimesi, kes ülesande raha eest täidavad.»

Kanäe, mõtlesin ma, härra nõunikule on pähe turgatanud seesama mõte mis mullegi! Kuid ma ei saa ometi politseile nimetada ilmsüütuid inimesi, kelle ainsaks patuks on see, et nad tegelevad jaapani kunstiga.

Kehitasin õlgu: «Ma tõesti ei tea... Aga ma mõtlen selle üle järele.»

Härra nõunik mõõtis mind uuesti pika pilguga ja ainult noogutas vaikides. Siis pöördus ta härra direktori poole: «Mind hämmastab, et muuseumis, kus säilitatakse nii väärtuslikke esemeid, pole öösel valvurit. Eriti siis, kui aknad jäävad lahti.»

Direktor pöördus minu poole ja küsis rangelt! «Mida see tähendab, et aknad lahti jäetakse?»

«Ma ei tea sellest mitte midagi. Kes selle akna siis lahti tegi?» imestasin ma.

«Ma ütleksin, et akende sulgemine ei käi härra doktori töökohustuste hulka,» naeratas härra

nõunik ja vaatas mind jälle oma uuriva pilguga.

«Kui ma oleksin näinud lahtist akent, ma oleksin selle sulgenud,» ütlesin ma.

.«Muidugi,» noogutas nõunik. «Peale selle saab vana akent suhteliselt kergesti avada traadiga, piisab ainult alumise riivi ülestõstmisest. Eriti siis, kui keegi polegi seda riivi kinni vajutanud, nii et aken ongi tegelikult lahti, ilma et seda keegi teaks.»

Ja mulle tundus jälle, et tema sõnad varjavad midagi, kuid ma ei julgenud temalt küsida.

«Mis puutub öisesse valvurisse, härra politseinõunik,» ütles direktor, «siis pean teie tähelepanu juhtima sellele, et loomulikult on ta meil olemas. Ent järsu haigestumise tõttu ei käi ta momendil tööl. Võib-olla te küsite nüüd, et miks me pole talle otsinud asendajat. Esiteks kuulub see härra Tomani kompetentsi, kes on siin juhataja…»

«Ja kes on puhkusel?» tähendas nõunik; ilmselt oli ta hästi informeeritud.

«Jah, kuid ma andsin juba korralduse, et ta siia kutsutaks,» sõnas direktor püüdlikult. «Pean lisama, et isegi praegusel ajal pole kerge leida sobivat immest öise valvuri ametikohale, kui on vaja ainult asendajat. Valvur, härra Peterka, tuleb üsna pea tööle tagasi. Tal tõmmati hammas välja. Arvatavasti tuleb ta homme tööle.»

«Väga huvitav,» ütles härra politseinõunik. «Väga huvitav! Niisiis kurjategijal lihtsalt vedas!»

Härra direktor ei lausunud sõnagi. Ilmselt ei saanud ta mitte millestki aru, kuid mina silmitsesin härra nõunikku jahmunult. Ma kuulsin tema sõnades — kui mitmendat korda juba — kahtlustavat tooni!

«Miks võttis endale just nüüd puhkuse härra Toman, kogu osakonna juhataja?» küsis veel politseinõunik.

Direktor kehitas õlgu ja muutus tusaseks. Ta ei rääkinud härra Tomanist kuigi meelsasti ja kindlasti ei tahtnud ta temast kõnelda minu kuuldes. Niisiis ma tõusin püsti ja tegin kummarduse nii politseinõunikule kui ka direktorile.

Kui olin väljumas, kuulsin direktorit mõnevõrra hapult ütlevat: «Härra Toman tegeleb innukalt poliitikaga… Ta kuulub Praha linnavalitsusse Rahvaühtsuspartei esindajana.»

Mida ta edasi rääkis, seda ma ei tea, aga kindlasti ta härra Tomanit ei kiitnud, ja võib-olla nelja silma all isegi kurtis, et härra Toman on saanud oma ametikohale ülekohtusel teel ja vastu direktori tahtmist, et ta pühendub hoopis innukamalt istungitele raekojas kui oma ametialasele tööle ja et ta üldse peab tööd muuseumis millekski kõrvaliseks ... Muide, sedasama rääkisid ka paljud teenistujad. Kuid mul ei sobi nende asjade üle kohut mõista, minul on oma töö, niisiis võin ma rahul olla, ja kuna mind ei huvita auavaldused ega karjäär, siis ei tunne ma kadedust, kui keegi teine neid jahib.

Mul pole vist vaja ütelda, et tollel päeval muuseumis ei töötatud, inimesed liikusid kas sõnatult või ainult sosistasid, lakkamatult kõneldi sellest kohutavast öisest juhtumist, preili Koreckovägi jättis laisklemise ja tuli minu juurde katusekambrisse, et teada saada, mida olid minuga rääkinud politseiametnikud. Kuid mina olin parajasti süvenenud kollektsioonide kontrollimisse ja mul polnud aega temaga lobiseda.

Ma lahkusin töölt väga hilja, kuid võisin ka teatada direktorile peahoonesse — tema helistas jalamaid kriminaalpolitseisse —, et kõik esemed on alles.

Isegi seal, kus oli omal ajal olnud suur korralagedus — raamatute ja puulõigete osakonnas —, ei leidnud ma lünki. Ja loomulikult rõõmustas see mind.

Koju jõudsin ma hilja. Ema oli mind juba oodanud kannatamatuse ning hirmuga. Laual lamas ajaleht, selles oli

artikkel muuseumis juhtunu kohta pealkirjaga «Karistatud varas».

Kui olin emale ütelnud, et ma pole toda varast näinudki, et ma olen temast ainult kuulnud, ohkas ta kergendatult. Kuid sellest hoolimata ei vabanenud ta kartusest, et mind hakatakse üle kuulama, ja ta soovis minu suust kuulda kinnitust, et see kõik ei avalda vähimatki mõju minu

edasisele tööle muuseumis. Tegelikult kartis ema pidevalt: algul, et ma seda kohta ei saa, ja kui ma olin selle saanud, et ma kohast jälle ilma jään. Ta teadis liiga hästi, et vaese inimese elu on rist ning viletsus, ja ta ei oodanud iialgi midagi head. Võib-olla see sünge veendumus oligi andnud talle jõudu kasvatada poega nende kroitserite eest, mida ta teenis keldripoes pesurulliga, lükates seda raginal edasi ja tagasi.

«Ma lähen natukeseks välja, olen kogu päeva laua taga istunud,» ütlesin ma pärast sööki.

«Mine, poeg, mine, muidu jääd veel tiisikusse,» ütles ema.

Kuid ma ei läinud jalutama, võtsin istet veidi kaugemal maja taga tühjal väljal, kus töötud päev läbi kaarte mängisid ja kuhu nad õhtul tulid, et veidi värsket õhku hingata ning armatseda. Paljud nendest, kes siin käisid, olid minu sõbrad lapsepõlvest peale. Vahel oli päris mõnus nendega juttu puhuda, kuid täna tahtsin ma üksi olla. Ema oleks mind kodus vaevanud küsimustega, ent mul oli vaja iseendalt küsida.

Sest see, mis oli muuseumis juhtunud, polnud kaugeltki nii lihtne, nagu kirjutas õhtuleht. Ja mina teadsin seda ...

Mina tulin ju esimesena mõttele, et see polnud tavaline varas. Mulle sähvatas pähe isegi tema nimi, ehkki tegemist polnud spetsialisti ega kollektsionääriga, vaid pigem vaheltkauplej aga. Härra Karel Reif.

Kas see võis tema olla?

Kehitasin õlgu. Mäekülje all mustendasid Zižkovi üürimajad ja taevasse ilmusid esimesed tähed. Oli kuulda naeru, armatsejate summutatud hingamist, ja kusagilt kaugelt lõõtspilli.

Härra Reif oli härra Tomani sõber, vähemalt nõnda paistis see olevat siis, kui mina muuseumi tööle tulin. Mitu korda oli ta härra Tomanit muuseumis külastanud ja mind oli hämmastanud, kui väga teda huvitas, kus miski ese muuseumis asub. Härra Reif müüs nimelt antiikesemeid ja polnud ime, et ta oli end etableerinud eriti jaapani kuns-

tile ja üldse idamaistele esemetele, sest see oli parajasti suurmoeks. Jaapani lehvikud ja jaapani pildid, sageli maitsetud ja ilma kunstiväärtuseta, täitsid väikekodanlikke salonge.

Reif on noor mees, ütlesin ma endale, ja mööda redelit üles ronimine ei valmista talle raskusi. Ent miks pidi ta ronima mööda redelit sinna, kuhu ta oleks võinud mugavamalt ka trepi kaudu minna? Kui ta oleks tahtnud midagi ära võtta, oleks ta võinud seda teistmoodi teha. Ta võis millal tahes siia tulla, vitriini avamine pole teab kui raske, ja mitte keegi poleks teda kahtlustanud.

Kas tõesti mitte? Kas poleks just temale langenud kahtlus, sest teati, et ta äritseb selliste esemetega ja et ta on Tomani tuttav?

Aga miks ma üldse arvan, et see oli Reif? Ja miks ma üldse vaevan end asjaga, mis peaks mulle täiesti ükskõik olema. Mina pole selles varguses süüdi, mina akent lahti ei teinud, mina võin täiesti rahulik olla ...

Jah, see avatud või sulgemata aken, mille kaudu kurjategija oli sisse tunginud! See on teine asi, mida ma ei tohi unustada. Kui see oli tõesti Reif, siis oli tal võimalik minna muuseumi täiesti märkamatult juba õhtupoolikul, tõmmata üles aknariiv koridoris, sest aknaid ju mitte keegi nagunii ei kontrolli, minna siis rahulikult koju ja öösel redelilt ainult akent müksata, et see avaneks …

Minutaoline mees ei peaks muidugi niimoodi fantaseerima, selle peaksin ma jätma teistele, minu kohuseks on tegelda Tokugawa perioodiga ja jätta saatuse poolt karistatud varga isiku kindlakstegemine politseile, kellel on selleks tööks paremad eeldused.

Politsei on eeskätt erapooletu, mina aga kindlasti seda ei ole.

No muidugi, ma ei ole erapooletu, ma olen ju härra Reifi peale vihane! Ja millisel koomilisel põhjusel! Ma vihkan teda nagu armunud tudeng. Proua Tomanova pärast...

Mõnikord inimene lihtsalt peab endale ütlema näkku karmi tõtt, peab endale ise tõtt tunnistama, sest keegi teine ei saa talle seda meelde tuletada; keegi teine nimelt ei tea seda.

Minu lähedalt läksid mööda Rattapöia Tonda ja Pikk Dora, keda mõnikord kutsuti lihtsalt Důra. Nad olid tihedasti teineteise ligi liibunud ja ruttasid, mind nad ei märganudki. Kas poleks parem kah siia mõni tüdruk tõmmata ja jätta

282

rumalustele mõtlemine? Kas ei õpeta meid idamaine tarkuski, et inimene peab kasutama elu? Just jaapanlased on selle kunsti meistrid, nagu seda muide tõendab ka nende raamat armastuskunstist, niinimetatud «Kevadpildid» ...

Näe, ja just siin ma tegelikult põrkasingi esimest korda kokku härra Reifiga! See juhtus tollal, kui ma hakkasin tõsiselt koostama nimekirja sellest kõigest, mis asus meie osakonna fondides, ja kui ma tegin kindlaks väga tõsiseid lünki. Mitmed seda sorti raamatud olid defektsed, nendes puudus illustratsioonidega lehti.

Ma olin tollal veel täielik kollanokk, ja nõnda ma teatasin sellest härra Tomanile, kuid too ainult naeratas: «Vaatasite läbi ja teile jäi üht-teist vajaka? Õpetlik, mis?»

Ma punastasin: «Seda mitte, palun, aga nad peaksid siin olema…»

Härra Toman noogutas ja ütles siis: «Kindlasti, aga küllap need raamatud olid defektsed juba varem... Siin on asju mitmesugustest pärandustest ja teate ju, kuidas see käib...»

Siis ma veel ei teadnud seda, et Kaubanduspanga ühel direktoril on kõige kuulsam pornograafiakollektsioon Prahas ja et härra Reif on temaga palju huvitavaid äritehinguid sooritanud. Seda enam, et kunagi oli ta ise olnud pangaametnik, kuid kriisi ajal ta vallandati ja ta oli endale leidnud uue elatusala. Illustratsioonid armastuskunsti käsitlevatest raamatutest võisid kindlasti niisuguse kollektsiooni ehteks olla.

Kas käsutas härra Reif ara oma tutvuse Tomaniga ja lõikas lihtsalt mõned pildid välja ning müüs maha?

Kui härra Toman mulle tookord korralduse andis, et ärgu ma erutugu raamatutes leiduvate pisikeste defektide pärast ja jätku ma uuest nimistust mõned asjad lihtsalt välja, siis ma kuuletusin; ma ei saanudki mitte midagi muud teha, oleks olnud sõgedus konflikti sattuda kõikvõimsa mehega, kelle ainsast sõnast oleks piisanud, et mind mu kohalt minema lennutada.

Kui härra Toman Rahvaühtsuspartei kandidaadina olj valitud Praha linnavalitsuse liikmeks, siis nägime meie teda tööl veelgi harvemini. Ja samuti ka härra Reifi… Aga võib-olla oli ste tingitud sellest, et mul oli nüüd valmis nimekiri kõige kohta, mis leidus meie osakonna fondides, ja järelikult polnud enam võimalik midagi ara hiivata.

Võimalik, et seepärast härra Reif mind eriti ei armastanudki. Aga miks juhataja visalt nõudis, et ma nimekirja

283

korda teeksin? Kas nad on pahuksisse läinud? Või hakkas ta kartma selle äritsemise pärast? Pärast põhjalikku inventuuri polnud enam mingit lootust midagi maha sahkerdada. Reif ei saanud siit enam mitte midagi.

«Ainult varguse teel!» ütlesin ma poolvaljusti ja tõusin püsti.

Aeg oli juba hiline.

Kui läksin tagasi meie maja poole, olin nagu purjus.

Muidugi on võimalik, et kõik mu arutlused on täiesti tarbetud ning koomilised, et kõik oli hoopis teisiti, sest Toman on aus inimene ja vaheltkaupleja Reif istub parajasti kusagil kohvikus ega tea mitte midagi. Minu koomiline teooria pole mitte midagi väärt, see on ainult minu vihkamise vastukaja, sest kord nägin ma härra Reif i koos proua Tomanoväga, mis lõi mulle südamesse sügavama haava kui suurelt samurai vibult lennutatud nool.

Mis puutub naistesse, siis on mu looji halvad, ma olen olnud nendes asjades alati saamatu. Muidugi tean ma, mis on naine, ja Zižkovis oleks raske seda mitte teada, siin armastusega suuremat ei tseremoonitseta, kuid mina igatsesin teistsugust armastust, ja nõnda ma valisin selle armastuse objektiks proua Helena. Loomulikult naiivselt ja rumalalt, tema ei tea sellest mitte

midagi ega saagi iial teada, sest ta naeraks mu välja, talle ei paku huvi mingisuguse väikese doktori rumal imetlus, kes istub kogu päeva ninapidi tarkades foliantides ja oskab paremini jutustada šogunite valitsuse probleemidest kui sellest, mida naisterahvas kuulda tahab.

Kui jõudsin koju, siis ema juba magas. Meie väikeses kambris, mille aken õue poole, ronisin ma teise seina ääres asuvasse voodisse ja soovisin oma mälust kustutada kõik selle, mis mind piinas.

Nagu saaks inimene kurja eest pageda, nagu ei järgneks see talle varjuna! Ainult rõõm lendab minema liblikatiivul, nagu räägib üks Meidži ajastust pärinev haiku.

Mis on siis minuga juhtunud?

Juhuslik vargus muuseumis on minus vallandanud nii palju kokkukuhjunud kibestumust, et ma lihtsalt otsisin, kelle kaela seda kallata. Ja nõnda kõlbas mulle tundmatu varas, kellele ma panin nimeks härra Reif, ja kõike halba, mis mind oli idanes tabanud, hakkasin ma tema kaela veeretama. Inimene on harva päris õiglane.

Härra Toman oli mulle mitut puhku toonitanud, et paljude vabale kohale kandideerijate hulgast oli tema mind

välja valinud ja et ma pean talle järelikult tänulik olema. Hiljem oli mulle küll preili Koreckovä ütelnud, et ma eksin, et mind valiti seepärast, et mul oli kõikide kandidaatide hulgas kõrgeim kvalifikatsioon. Nagu oleks see praegusel ajal otsustava tähtsusega! Aga võib-olla otsustas hoopis see, et härra direktoril oli kohataotlejate hulgas oma soosik, kes oli relvastatud Rahvussotsialistliku Partei liikmekaardiga, mida jällegi härra Toman ei võinud lubada, ja nõnda ta toetas mind, kuigi mul polnud mitte ühtegi liikmekaarti ja ma seda saada ei tahtnudki. Aga selles asjas ma eksisin, üsna varsti ütles mulle härra Toman, et mul oleks aeg kirjutada sooviavaldus tema parteisse astumiseks. Kui mulle miski oli vastumeelt, siis just see partei, mille liikmed armastasid kända halle särke, röökida loosungeid rahvast ja tõsta kätt. Mina olin pärit Zižkovist, ja meie seal oleme hellad selliste asjade suhtes.

Tollal minu hea ema pistiski halisema, et mina pidavat siiski laulma selle laulu, kelle leiba ma söön, ja lõpuks on see kõik üks bande. Ta hoiatas mind tõsiselt, et mul mõttessegi ei tuleks riidu minna härra Tomaniga, kes on minu vastu lahke; härra Toman kutsus mind koguni oma suvilasse, mis tähendas kindlasti austusavaldust. Kaua aega ma lükkasin kutse tagasi, sest kartsin, et ta mulle just seal ulatab allakirjutamiseks sooviavalduse astuda nende parteisse, mis kord võidab, nagu ta mulle kinnitas, sest kõik muutub täielikult. Aga mina soovisin, et kõik — hoopis vastuoksa — jääks nii, nagu on, et ma püsiksin oma ametikohal ja et minu emal säiliks lootus kord ometi hüvasti ütelda sellele kohutavale pesurullile seal keldripoes ja et ta võiks inimväärselt elada sellest, mida mina teenin. Kahjuks ei paistnud «sialgu küll sellist ilusat tulevikku mitte kusagilt. Lõpuks, ütlesin ma endale, ega see mul tükki, küljest võta, kui ma alla kirjutan, pole ma esimene ega viimane. Aga see oli mulle ebameeldiv. Ma tundsin, et minuga äritsetakse, ja mulle ei meeldinud, et just härra Toman mind niimoodi maha müüb.

Tegelikult olin ma tema heaks juba küllalt teinud, oma põhjaliku inventuuriga olin pannud piiri edasisele korralagedusele kollektsioõnides ja mis kõige tähtsam — oma allkirjaga olin ma kinni katnud kõik, mis seal iialgi oli juhtunud, kõik need defektsed või kaotši läinud trükitooted.

Meie vahekord oli kummaliselt pinev, me käitusime teineteise suhtes viisakalt, see tähendab mina tema suhtes;

tema oli minu vastu pigem isalik; varsti kuulus minu kohustuste hulka tema varjamine direktori eest, Millal iganes direktor talle ka ei helistanud, mina pidin ütlema, et härra Toman on tööl, ent on just praegu kuhugi läinud, ehkki ta polnud muuseumis üldse nägu näidanud. Muide,

kui härra Toman oli saanud oma partei esindajaks Praha raekojas, hakkas ka direktor temasse tähelepanelikumalt suhtuma, sest ta kartis. Need kaks härrat, kes kuulusid erinevatesse parteidesse, ei varjanud muide üldse oma suhtumist teineteisesse ja muuseum sai nende arvel nalja ja kandis hoolt selle eest, et kumbki neist kohe teada saaks, mida üks on teise kohta ütelnud.

Kuid mina ei pööranud sellele tähelepanu ja uurisin meelelahutuseks revolutsiooni elemente Meidži ajastu algusest.

Lõpuks pidin ma siiski ühel pühapäeval sõitma Karlštejni, kus härra Tomanil oli suvila. Aimasin, et see on igav lugu, kuid näen siiski proua Helenat, ja see korvab mulle kõik. Alati, kui proua oli muuseumis käinud, olin hämmastunult endalt küsinud: kust selline punsunud näo ja kiilaspeaga inetu ning vastik mees on niisuguse naise leidnud? Mõnel inimesel on ilmselt uskumatul kombel õnne. Kord oma abikaasa juuresolekul rääkis härra Toman mulle rohkete silmapilgutuste saatel, et tema oli meelega abiellunud vanas eas ja soovitas mulgi temast eeskuju võtta.

«Vallaline mees elab nagu inimene, ent sureb nagu koer, sellal kui naisemees, kallis kolleeg, elab nagu koer, ent sureb nagu inimene. Inimene peab selle ikke oma turjale võtma alles vanas eas.»

Ma silmitsesin tema naist, kes kuulas seda juttu vaikides ja mingisuguse salajase põlastusega.

Kõiketeadev preili Koreckovä levitas kõikides osakondades juttu, et härra Toman on leidnud oma naise maalt ja et too oli olnud orb ja mees oli temast teinud proua, nii et naine peab selle eest mehele tänulik olema. Proua Helena nägu oleks tõesti hoopis paremini sobinud tütarlapsele, kes läheb hommikul heinamaale, kui prouakesele, kes kannab viimase moe järgi silmadele tõmmatud kübarat.

Tegelikult, mis ma endale ikka valetan? ma läksin sinna, oma ülemuse suvilasse, lõpuks ainult seeparast, et näha proua Helenat. Et näha tema naeratust, et vaadata tema pruunidesse silmadesse, milledes peitusid lõbususe varja-

tud sädemed; härra Tomaniga tal ilmselt kuigi lõbus ei olnud. Jah, ma olin proua Helenat näinud vaid paar korda, kuid olin temasse armunud. Saamatu tohmani tüüpiline saatus.

Tema pärast kõmpisin väikesest raudteejaamast üles mäkke, et leida lõpuks keset suvilaid, mis praegu kerkivad Praha ümber, härra Tomani residentsi. Pean ütlema, et see ei paistnud just suvemaja olevat; selle väljendi järgi, mida kasutab tänapäeva suvitaja, oli härra Toman filister, tal olid akende ees kardinad ja jalgradadele liiva puistatud, ja kui ma olin kõhale jõudnud, nägin teda täislaaditud käruga metsaserva poole suunduvat, et sinna maha panna umbrohtu, mis rikub tema aeda ega lase tal rahulikult magada.

Kord võtsid mind tuttavad poisid Žižkovist kaasa nende asulasse, seal olid tõeliselt viletsad hütid, ainult küttepuud, tulekolle ja kuuseokstega käetud kõvad narid... Härra Tomanil oli pigem peenike villa, kuid ma ei kadestanud teda, ma kujutlesin tema noort naist ja ütlesin endale, et proua Helenale peab siin väga meeldima…

Ja kuna ma tahtsin näha proua Helenat, mitte aga oma ülemust, siis ma ei jäänud ootama, millal härra Toman metsast tagasi jõuab, vaid läksin otseteed suvila juurde. Ja seal kuulsin ma summutatud mehehäält; ma ei saanud aru, mida ta rääkis, kuid see hääl oli pealekäiv, veenev ja nõudev. Ja siis kõlas proua Helena armas hääleke kohku-nult: «Te olete hulluks läinud, Karel… Ei, pole võimalik, mu mees on ometi kodus.»

Ja mehehääl sosistas uuesti pealekäivalt ja naine ilmselt tõrjus tagasi, kaitses ennast.

Ja siis tekkis vaikus, pikk kohmetu vaikus, nagu ikka, kui kaks inimest liibuvad teineteise ligi, ja ma sain aru, et olin tulnud asjatult, sest mina poleks iialgi julgenud teha seda, mida tegi mees, kes oli Helenaga rääkinud. Ja see mees oli Karel Reif.

Mul oli tunne, nagu oleksin ma end kõrvetanud, ma ei teadnud kohe, mida ette võtta, kuid mulle oli selge, et ma ei saa suvilasse minna, et ma ei oskaks teha sellist nägu, nagu poleks ma mitte midagi kuulnud.

Ja nõnda ma taandusin aeglaselt suvila juurest, pidades silmas, et mitte keegi mind ei märkaks.

Nood kaks mind ei näinud, sest neil oli teineteisega liiga palju tegemist, ja härra Toman meisterdas metsa ääres kompostihunmkut. Ma kadusin puude vahele ja pöördusin tagasi raudtee-

jaama. Et rong ei liikunud, siis läksin ma Prahasse jalgsi, ja see oli pikk, ent meeldiv jalutuskäik; mul oli aega oma sõgedusest kaineneda.

Õigus on Buddha pooldajail, kui nad põlgavad elujanu. Kuivõrd õnnelikum on inimene, kes elab ilma ihadeta! Muide, mis muud mul nüüd üle jäi, kui vabaneda ihast proua Helena järele?

Härra Toman kahetses järgmisel päeval, et ma polnud tulnud, Helena oleks kindlasti rõõmustanud ... Kuid mina vabandasin end pakilise tööga ja samuti sellega, et ma olen raamatukoi ja vaevalt ma oleksin osanud ilusat prouat lõbustada.

Härra Toman ei lausunud sõnagi.

Ta vist unustas kõik ega kutsunud mind enam külla. Kuid ta ei unustanud mulle meenutamast, et ma lõpuks sooviavaldusele alla kirjutaksin. Mul ei jäänud muud üle kui noogutada ja võtta blankett kaasa. Kuid suur tööhulk takistas mind pidevalt seda blanketti täitmast ning alla kirjutamast. Näib, et suur poliitilise töö hulk takistas ka härra Tomanit mulle seda meelde tuletamast. Ta oli muide minu allkirjas täiesti kindel, ma ei saanudki enam keelduda.

Sellest ajast peale ma Härra Reifi ei sallinud, ja vist seepärast sähvataski mulle kohe pähe tema nimi, kui ma sain teada vargusest. Selles polnud mitte mingisugust detektiivi deduktsiooni, selles oli lihtsalt raev mehe vastu, kes oli olnud minust õnnelikum. Või ainult kiirem?

Hästi, oletame, et see oli Karel Reif. Aga kuidas seletada, et ta läks just seda karbikest käppama? Kust võis ta teada selle hinda? Ta oli küll osav ja võib-olla mõnevõrra ebaaus oma tehingutes antiikesemetega, ilmselt sahkerdas ta maha mõned pildid armastuskunsti raamatutest, vahest ka terved raamatud. Aga kunstiteoste tõelistes hindades oli ta võhik, ja tal ei võinud aimugi olla, kui palju võib saada neljasaja aasta vanuse teekarbikese eest.

Kuid ka seda väidet võib kummutada. Ta võis seda ju teada saada härra Websterilt! Ei, ei võinud, härra Webster oleks vaevalt rääkinud vaheltkauplejaga. Muidugi võis härra Webster kõnelda sellest karbikesest kellelegi teisele Londonis ja too võis sõita Prahasse ja palgata mehe, kes pidi talle varastama selle asjakese... Kas aga polnud siin jälle mängus härra Reifi näpud? Lühidalt — jällegi lõi läbi mu verejanuline püüe teda sellesse loosse mässida.

Kunas ma uinusin, ei tea. Ärkasin muserdatuna ja pahurana. Vaevalt olin ema sigurikohvi ara joonud, kui jooksin muuseumi.

Kuid ma ei leidnud seal eest härra Tomanit, kelle juures olin lootnud oma kaalutlustele lahendust leida. Uksehoidja teatas mulle saladuslikult, et härra Toman on hommikust peale politseis. Tarbetu kuulsus, aga juhataja vastutab juba kord paljude asjade eest. Eeskätt selle eest, et siin polnud öösel valvurit... Härra Pleskot oli küll härra Tomanit alati aupaklikult tervitanud ja kõnetanud teda härra nõunikuna, kuid nüüd rõõmustas ta varjamatult tema raskuste pärast. Lõi välja kogu kibestumus, mis alluvasse inimesse kogunenud. Ta ennustas, et härra Toman läheb juurdluse alla teenistuskohustuste hooletusse jätmise pärast. Selle mõiste all kujutles härra Pleskot midagi kohutavat.

Kõige huvitavam oli, et tal oli õigus. Kui härra Toman tagasi jõudis, oli ta ilmselt tüma, vastas vaevalt tervitusele, ja kui ma läksin tema juurde, ta minuga peaaegu ei rääkinudki. Esitasin talle meie kogude kontrollimise tulemused. Ma olin nende kallal hoolikalt töötanud ja mind üllatas väga, et ta need paberid kui täiesti ülearused kõrvale lükkas.

«See politseinõunik nõudis neid,» ütlesin ma vabandavalt.

Ta lõi ainult käega ja ütles siis: «Mida see aitab! Tegelikult pole ju mitte midagi kadunud.»

«Helde taevas, härra juhataja, kas lakeeritud tšaire pole siis midagi?» ütlesin nördinult.

Härra Toman lõi uuesti käega, nagu peletaks eemale mõnda tüütavat kärbest.

«Ja kas teatakse juba, kes see tegelikult oli?» küsisin ma.

«Loomulikult mitte. Kandke see asi… kuidas seda kutsutaksegi ... tšaire? ... lihtsalt maha, ja sellega on see lugu meie jaoks kombes!»

«Arvan, et laseme ta kokku- liimida. Loodan, et see õnnestub! Meie konservaatorid on hirmus osavad!» Juhataja võttis istet tugitoolis oma laua taga ja sulges väsinult silmad.

«Kas lähete kuurorti tagasi?» küsisin ma.

Ta hakkas tusaselt naerma: «Kas te direktorit ei tunne! Tema on veendunud, et öösel pean siin valvama mina. Lollpea. Nagu oleksin mina midagi teha saanud... Nagu

289

teaksin mina midagi! Nagu poleks mul hullemaid muresid.»

«Muidugi,» ütlesin ma, «see on ju selge.»

Ma tahtsin temalt veel küsida, kas ta pole näinud härra Reifi, kuid ma ei julgenud. Ta oleks võinud küsida, miks ma seda teada tahan, ja ma oleksin pidanud talle rääkima oma pentsikust kahtlusest. Nõnda ma taganesin kantseleist välja ja arvatavasti ta ei märganudki mu lahkumist.

«Mis ma ütlesin? Võetigi juurdluse alla,» tähendas härra Pleskot, kui ma möödusin tema portjeeloožist. «Jah, nii läheb see alati, kui juhataja lendab jumal teab kus ringi ja jätab oma töö hooletusse. Selle kohta on eeskirjad ja nendega pole mingit nalja.»

Kui ta oli oma õpetliku kõne lõpetanud, helises telefon. Härra Pleskot tegi väga püüdliku näo, pomises midagi kuuldetorusse ja pani selle siis ara. Ta heitis mulle jahmunud pilgu.

«Helistas direktor, eks?» naeratasin ma.

«Ei, helistas politsei. Ja kutsus teid. Peate minema neljandasse osakonda Bartolomejska tänaval.»

Ja ta vaatas mulle ainiti otsa, nagu tahaks minuga hüvasti jätta.

Neljanda osakonna hoones oli korrapidajale ilmselt instruktsioon antud ja mind lasti kohe trepist üles. Ilmus härra Bouše ja viis mind härra nõuniku juurde.

«Härra doktor, me näitame teile selle muuseumivarga fotot... Pole just kuigi kena pilt, teadagi, kui inimkeha kukub viiendalt korruselt, siis jääb järele märg plekk. Aga vaadake seda siin.. Viimati olete seda meest millalgi muuseumis näinud, viimati on ta seda külastanud.»

Kummardasin vaikides.

Härra nõunik asetas lauale mõned fotosuurendused. Silmitsesin neid. Pilguheit surnule pole just meeldiv, surnu peidab endas alati midagi jubedat. Ta ei ole enam lihtsalt inimene. See on ainult inimkeha teisel pool maailma piiri.

Ma vahtisin uurivalt esimest ning teist fotot, kolmanda juures aga hakkasid mul käed värisema. Tõstsin pea. Härra nõunik silmitses mind oma visa pilguga.

Langetasin pea lauaplaadile lähemale, asetasin selle foto uuesti enda ette ja kähvatasin: «Issand jumal... See pole võimalik!»

«Kas te tunnete seda meest?» küsis härra nõunik ja vaa,' tas minu selja taha, kus seisis inspektor Bouše.

290

Noogutasin: «Nimelt... Jah, arvan, et tunnen ... Ehkki loomulikult pole sellises seisundis kerge kedagi ara tunda ... Aga see on siiski tema!»

«Kes?»

«Karel Reif.»

Kui ma lahkusin, olles laias laastus ära rääkinud kõik, mida ma härra Reifist teadsin (loomulikult jätsin ma välja tolle episoodi suvila juures, kus ma teda tegelikult ei näinud, ainult kuulsin), ütles härra nõunik peaaegu lõbusalt: «Ma teadsin, härra doktor, et te meid aitate!»

Ma tunnistasin: «Mulle turgatas see nimi juba meelde, aga… Ma ütlesin endale, et läbi pea välgatanud mõtet ei või ometi faktina esitada! Karel Reif! Kui ta oleks tulnud normaalselt päeva ajal, mil saalides nagunii peaaegu mitte kedagi ei ole, ta oleks võinud selle eseme mugavasti kätte saada.»

Härra nõunik raputas pead: «Vist poleks võinud. Esiteks ütlete teie ise, et seal on saalid peaaegu tühjad, niisiis mitte täiesti, ja teiseks ma arvan, et kui ta poleks surma saanud, vaevalt oleks keegi teda kahtlustanud, just selle varguse ebatavalisuse tõttu. Ent hoopis vastuoksa, selle

põhjal, mida te olete rääkinud, võis ta teada, et öine valvur on haige, ta võis teada, et mööda redelit jõuab ta aknani viiendal korrusel, ta võis kunagi varem muuseumi sisse astuda ja selle akna avada …»

Ma vaikisin. Tegelikult ma ei saanudki mitte millelegi vastu vaielda. Olin sellest kõigest nii vapustatud, et ma polnud võimeline mõtlema.

«Sellest, et te surnus tundsite ara härra Reifi, ärge rääkige mitte kellelegi!» tuletas mulle meelde härra nõunik. «Meil on oma meetodid, kindlasti mõistate seda.»

«Muidugi... Aga mida ma ütlen oma juhatajale, härra Tomanile?»

«Teile on parem, kui te ei ütle mitte midagi.»

«Selles on teil õigus,» ütlesin ma siiralt ja tagasiteel sain teadlikuks asjaolust, kui tark on ikkagi see härra nõunik. Oli ju võimatu teatada seda muuseumi töötaja-
tele, kes Reifi vahest ei tundnudki, ent neile oleks piisanud sellest, kui nad oleksid teada saanud, et ta oli härra Tomani sõber.

Et ma sellest raakida ei tohi, see on hea teiseski mõttes: vähemalt ei pea ma kartma, et see tragöödia minu vahendusel ulatub proua Helena kõrvu! Ma oskan kujutleda,

mida see talle tähendab. Ta leidis selle mehe juures troösti oma üsnagi ebaõnnestunud abielus.

(Kuid tunda andis ennast ka armukadeduse okas: kui proua Helena oleks valinud trööstijaks mind, siis ei takistaks nüüd miski meie õnne... Kuid ma olin siiski niivõrd arukas, et laitsin sedamaid iseennast sellise jälgi mõtte pärast.)

«Noh, mis siis oli?» uudishimutses uksehoidja Pleskot, niipea kui olin avanud ukse.

«Mitte midagi, paar küsimust,» pomisesin ma. «Kas härra Toman on oma kantseleis?»

Uksehoidja pilgutas silma: «Kus sa sellega, juba läks minema… Te ju tunnete teda, eks? Mis temal viga! Ta teab, et temaga ei saa mitte midagi juhtuda, sest härrased võtavad ta oma kaitse alla! Kes kord on juba pinnale ujunud, see on nagu kork, teda ei uputa mitte keegi.»

Härra Pleskot oli lihtsalt filosoof.

Tunnistan ilma südametunnistusepiina tundmata, et minust polnud asja tollel päeval ega ka paljudel järgnevatel päevadel ja et mu töö muuseumis võrdus nulliga. Mõtlesin lakkamatult Reifile, analüüsisin kõiki argumente, mis mul olid olemas, katsusin ara arvata tema surma põhjust ja peamiselt tundsin imestust iseenda üle, et tegelikult juba siis, kui mul polnud mitte ühtegi tõendit, tuli mulle mõte, kes võiks olla kurjategija. Ilmselt võib inimene tõeni jõuda ka intuitsiooni abil, ehkki teadus-likule töötajale on selline meetod lubamatu.

Ja ma hakkasin kogu juhtumit uuesti analüüsima. Tuletasin meelde, kuidas olin näinud Karel Reifi esmakordselt, kuidas teda oli mulle tutvustanud härra Toman. Ja meenutasin, et juba tollal oli ta ütelnud midagi selles vaimus, et nüüd on lõpp, sest mina tunnen asja ja sean kollekt-sioonid korda.... Tollal oli see mulle rõõmu valmistanud, et ta mind nii kõrgelt hindab.

Ent kas ei tahtnud Toman tollal ütelda, et lõpp on Reifi vargustel muuseumikogudest? Kas ta nendest teadis? Ja miks ta lubas? Miks vaikis?... Olin alati olnud veendunud, et ta oli lasknud seda sündida seepärast, et ta lihtsalt mitte millestki aru ei saanud ja et ta suuremat ei taibanud muistsete puulõigetega trükiste haruldusest. Aga mis siis, kui asi oli hoopis teisiti? Mis siis — see oli julge mõte, ent lihtsalt turgatas mulle pähe —, kui Toman sai ka teatud osa härra Reifi äritehingutest, ja seepärast laskis tal möllata fondides, ja seepärast võttis lõpuks tööle mind, et ma

viimaks ometi korra majja teeksin, nii et Toman võiks Reifi edasisest toetamisest keelduda?

Ja Karel Reifi vahekord proua Helenaga? Millal see algas? Kas sellest ajast peale, mil mina ilmusin Karlštejni suvila juurde? Või oli see tollal ainult väike stseen selles vahekorras, mis oli olemas juba varem? Ja kas Toman seda teadis?

Ta vaikis, kui Reif «armastuse raamatutest» pilte vilja rebis, kas seepärast, et ta teadis nende kahe vahekorrast? Või sundis teda vaikima tema naine?

Või oli see kõik teisiti ja Tomanit ei huvitanud mitte miski peale oma poliitilise karjääri ja talle oli ükstapuha, mida teeb Reif fondides, kuhu ta muidugi poleks pidanud pääsema, ja mida teeb Reif tema kodus, kus tal samuti polnud midagi otsida?

Inimene usuks meeleldi, et mingisugune jumal või saatus, lihtsalt mingisugune üleinimlik jõud, tõstis oma karistava käe, kui mõõt oli täis saanud, ja Reif libises redelilt ja lendas koos oma röövsaagiga muuseumi õue mustendavasse kuristikku, sest nüüd pidi teda karistus tabama! Kas võib inimene midagi seesugust uskuda? Loomulikult ei või.

Aga mis siis juhtus tollel saatuslikul ööl ülemisel redelipulgal, viienda majakorruse kõrgusel?

Nagu ma olen juba ütelnud, minu kambri aknast polnud redelit näha, seda varjas majanurk. Inimene pidi minema läbi kollektsioonide saali, siis nägi ta otse enda ees redelit tollest aknast, mille kaudu kurjategija oli sisse tunginud.

Ja ma seisin seal nüüd uuesti ja silmitsesin uuesti seda redelipulka, millelt Reif oli alla kukkunud; selle küljes lipendas praeguseni valge pael.

Tõsi küll, ka aknast oli näha, et sein on seal mõnevõrra kriibitud, nagu oleks keegi tahtnud sealt kinni haarata... Nii palju kui mina Reifi mäletasin, oli ta sihvakas ning tugev mees. Ma ütleksin, et minuga võrreldes oli ta sportlik tüüp. Ta oli minust vanem, kuid ma poleks tahtnud temaga kokku põrgata, mul poleks olnud vähimatki šanssi. Ja kui kujutlen, kuidas ma ronin redelit mööda üles (selle mõtte juures läheb mul südame alt õõnsaks), siis näib mulle, et suuremat vaeva nõuaks minult ülesronimine kui allaminek. Aga tema kukkus alla tagasiteel, kui see karbike oli tal juba taskus. (Muide, selle hinna võis ta teada saada Tomanilt, kes ju Websteriga kokku puutus!

Toman võis täiesti juhuslikult jutu sees mainida, missugune röögatu hind on sellisel väikesel karbil, ja Reifile piisas sellest. Aga samuti — jumala eest! — võis ta seda teada saada proua Tomanovält!).

Noh, aitab, aitab, jälgi ühte, ühtainukest mõttelõnga, muidu lähed hulluks ja sa ei saa kätte mitte midagi! Ütles talle seda kes tahes, ta teadis, et tegemist on väikese aardega ja nõnda ronis ta üles seda ara tooma... Ja siis oli tal karbike käes ja ta pistis selle taskusse. Ta teadis, et tal on praegu seal paar tuhat naelsterlingit, ja see peaks kindlasti olema eriline ning väga meeldiv tunne… Ja nüüd pöördub ta tagasi ja tal on juba olemas kogemus, kuidas mööda redelit ronida. Ent seejuures kukub ta alla!

Aga see on tõesti kummaline.

Ja ta kukub redelilt tegelikult juba üleval, päris akna juures. Ilmselt hetkel, mil ta oli jalad juba redelipulgale saanud ja mil ta võis juba aknast lahti lasta ja raudsest redelipulgast kinni haarata. Hetkel, mil ta oli juba võidumees.

Ma ei tea, kui sageli ma olin käinud seda redelit läbi akna vaatamas, enne kui ma tulin mõttele, mis mulle varem poleks isegi mitte unes viirastunud. Kui ma vaatasin sellest aknast välja ja astusin paar sammu tagasi, põrkasin ma vastu vahast mannekeeni, mis kujutas jaapani samuraid täies relvastuses; tal oli vööl kaks mõõka ja käes oda. Loomulikult pole sellel kõigel vähimatki teaduslikku tähtsust ja ta seisab siin pigem külastajate rõõmuks, kes armastavad niisuguseid asju. Minu ettevaatamatu liigutuse tõttu lõi vahakuju kõikuma, olin rõõmus, et ta pikali ei kukkunud, ent oda langes tema vahasest kämblast ja ma jõudsin selle üle noatera kinni püüda. Ja nõnda ma siis seisin siin odaga, mida jaapani keeles kutsutakse jari, ja selle odaga astusin ma akna juurde ja korraga tundus mulle, et ma tean, mispärast Reif nii ootamatult alla sadas.

Seepärast, et ta lükati redelilt alla ... Seeparast, et siin ootas teda keegi, kes oli peidus samurai laia kostüümi taga … Ja see keegi jälgis, kuidas Reif ronis aknast sisse, kuidas ta läks vitriini juurde, avas selle väikese muukrauaga, pistis taskusse väikese tšaire, ronis siis jälle aknast välja ja otsis jalgadega ettevaatlikult redelit. Ja see oligi hetk, mil Reif ei teadnud, kas kõvemini kinni hoida aknast \õj. juba redelipulgast, see oligi hetk, mil tema. tasakaal oli enam kui ebakindel

Ja sellel hetkel astus too keegi välja vahakuju tagant, võttis oda, mis toetus samurai vahast käe najale, hüppas akna juurde ja torkas sellega meest, kes otsis redelil tasakaalu.

Võib-olla ta tekitas isegi torkehaava, aga kes otsiks mingit pisikest haava kehal, mis hetk hiljem prantsatab vastu maad sodiks.

Võib-olla Reif karjatas, aga mida see luges keset ööd. Võib-olla ta röökis, kui lendas mustavasse sügavikku, aga see möire oli liiga lühike, et kellegi tähelepanu äratada.

Ja siis oli kuulda ainult puidu raginat, kui inimkeha kukkus lauahunnikusse, ja hädakisa vaikis, ainult kinga- või sõrmejäljed jäid seinale, millest inimene oli tahtnud kinni haarata… Ja selles kohutavas vaikuses, mis nüüd saabus, piisas, kui asetada oda jälle vahakuju käe najale ja minna trepist alla.

Vahtisin tardunult relva oma käes, mul oli tunne, nagu oleks mu peas alla veerenud mingisugune laviin, mis korraga paljastas kogu kuriteo tõelise mõtte. Ma astusin akna alla, kummardusin üle aknalaua, oda peos, ja ennäe, ma küündisin täpselt redelini.

Kordasin oma liigutust mitu korda, torkasin odaga mitu korda kujuteldavat sissetungijat.

«Suurepärane, härra doktor,» ütles mu selja taga tuttav hääl. Ma pöördusin ja punastasin. Saaliuksel seisis politseinõunik Vacátko.

«Ma helistasin teile, kantseleis teid polnud, kuid portjee kinnitas, et te olete majas. Nõnda ma siia tulingi. Teete tähelepanuväärset treeningut...» Ta silmitses mind tõsiselt.

Näost tulipunasena tahtsin oda oma kohale panna, kuid härra nõunik tõstis käe: «Ei, demonstreerige mulle seda. See on ju muinasjutuline idee! Ma ei tea, kui võimekas kunstiajaloolane te olete, aga ma tean, et teil on kombinatsioonimeelt ja et te võiksite hea kriminalist olla… Kuid teile ei pakuks see elukutse vist huvi, ja minulgi valutab selle ameti tõttu aeg-ajalt pea. Ja samuti süda... Kuulge, kuidas te tegelikult tulite mõttele, et keegi selle Reifi redelilt alla tõukas?»

«Mulle näis kogu aeg, et ta ei saanud ometi kukkuda niisama iseenesest,» pomisesin ma.

«Mulle samuti,» noogutas härra nõunik. «Ja mispärast see teile nõnda näis?»

«Kuna ma tundsin Reifi, Ta oli sportlase tüüpi, ja kui ta

suutis üles ronida, siis oleks ta suutnud ka jälle alla minna.»

«Jah, ka mina arutlesin samuti. Kuulge, see teie idee, et kurjategija käsutas seda oda, see tundub mulle tähelepanuväärne. Ja äärmiselt lihtne, sest see oli ju käepärast!»

Härra nõunik võttis minu käest järi ja katsus sellega redelini küündida. Siis silmitses ta odaotsa; «Pole väga terav, võib-olla ei jätnudki jälge, ent tõukamiseks piisas. Aga võib-olla oleks ka jälg leitud, kui doktor poleks seda arvukate väliste vigastuste hulka arvanud... Aga kuidas te tulite sellele mõttele, et siin oli kaks inimest? Niisiis kurjategija Reif ja too teine, kes sai kurjategijaks siis, kui Reif ise muutus ohvriks... Kummaline vahetus, eks ole?»

«Reif ei saanud üksi olla, härra nõunik. Algusest peale pidi neid kaks olema. Kuidas oleks ta teada saanud selle karbikese hinna? Kuidas oleks ta õuele pääsenud? Ja üles selle poikvel akna kaudu… Ja ta teadis, et öist valvurit ei ole…»

Ma peatusin.

«Ja edasi?» küsis härra nõunik.

«Edasi pole enam mitte midagi, issand jumal, vahest juba aitab. See teine, niisiis see kurjategija number kaks, pidi olema siit. Muuseumist!»

Härra nõunik noogutas: «Õige tähelepanek!… Ja kes siis?»

«Ma ei julge seda üteldagi,» ohkasin ma.

«Te ei julge... Noh, hästi, aga kes siis julgeb? Kas mina? Niisiis ma ütlen teile, et selline isik viibis siin tõepoolest. Jaapani kollektsioonide asjatundja, kellel on kõikjale ligipääs, kes teab, millel on kõrge hind... Ühe sõnaga — teie, härra doktor.»

Ta näol püsis naeratus, aga mul jooksid külmavärinad üle turja.

«Ent see ju … Teate isegi, et mina ei ole … Ehkki ühes asjas on teil õigus. Tunnistan teile, et ma ei sallinud härra Reifi.»

«Kas nende trükiste ja piltide pärast?»

«Teiste asjade pärast... Kuid ma tean, et on olemas teine inimene, kellel on palju põhjusi teda tõeliselt vihata. Ma tean seda, mida politsei vist ei tea. Karel Reifil oli vahekord härra Tomani naisega. Ma tean, et ka proua Tomanovä polnud ükskõikne. Kahjuks …»

«Ja teie ka mitte, eks? Jah, nõnda see asi käib.»

296

Härra nõunik võttis istet külalistele määratud plüüs-sohval ja läitis aeglaselt sigari.

«Et võiksite täiesti rahulik olla, me teame sellest vahekorrast. Teie ütlesite seda detsentselt, meie oleme harjunud seda ütlema otseselt. Reifil oli intiimvahekord proua Tomanoväga ja härra Toman oli niisiis sarvekandja. Ja kaua aega.»

Ma ohkasin! «Sel juhul on vist kerge kurjategijat kindlaks teha, eks ole?»

Härra nõunik mähkis enese suitsupilve sisse ja ütles siis vaikselt: «Jah, ka mina mõtlesin samuti. Kuid siin ei klapi üks asi. Sellel ööl, mil see lugu juhtus, polnud härra Toman Prahas.»

«Tõsi küll, ta oli sõitnud kuurorti... Aga kas ei võinud ta kusagil õhtuni siin peidus olla? Või öösel Podebradyst tagasi pöörduda? See pole ju nii kaugel!»

«Ei ole, kuid me tegime kindlaks, et ta jõudis kuurorti täpselt kohale ja et ta magas tollel öösel täiesti kindlasti raviasutuses. Arst käis tema juures koguni kaks korda. Ja mis puutub vihkamisse, siis selleks oli põhjus küll olemas, kuid varem... Nüüd on olukord neil kodus muutunud. Tomanid nimelt lahutavad, kui te seda ei tea.»

Ma imestasin: «Seda ma ei tea. Härra Toman pole seda sõnakesegagi maininud.»

«Ja kui inimesed lahutavad, siis ei tunne nad teineteise vastu mingit sümpaatiat, enamasti aga piinavad neid mõru vihkamine ja armukadedus. Härra Toman resigneerus, kui ta aru sai, et tema naine ei katkesta vahekorda Reifiga, kuid sellisest mehest pole enam mõrvarit.»

«Ja kes see siis oli?»

«Keegi teine. Kas teil pole pähe turgatanud, miks ta valis just selle öö? Noh, siis ma ütlen teile seda. Esiteks oli see esimene öö, mil Toman polnud Prahas. Teiseks oli see võib-olla viimaseid öid, mil öine valvur polnud veel tööle asunud... Järgmiste ööde kohta ei võinud kurjategija seda enam nii kindlasti teada. Ja nõnda pidi ta kiirustama. Ta mõtles selle välja hiilgavalt, asjatundlikult. Kõigepealt informeeris ta Reifi, et teab väikesest esemest, millel on hiiglasuur väärtus. Ta veenis Reifi, et seda eset võib ara viia ilma riisikota, sest tema võib asja organiseerida niimoodi, et tagumine õuevärav on valla ja aken viiendal korrusel pole riivis, sinna aga on kerge redelilt ronida … Ja rahaahne Reif laskis end ahvatleda. Reifi informeerijal oli väga loogiliselt töötav aju. Ta mõtles

297

vähemalt kaks käiku ette, nagu malemängija. Ta valmistas kõik ette ja reetis Reifile kõik — see tähendab, kõik, mis tollele kõlbas. Ta ütles Reifile, et tal on õuevärava võti, kuid jättis ütlemata, et tal endal on ka muuseumi tagaukse võti. Tal oli vaja, et Reif roniks mööda raudredelit… Ta ise läks mööda treppi üles ja siin, saalis, kus me oleme praegu, ta ootas. Samurai vahakuju taga, tema laia kostüümi taga, tema suurte varrukate taga… Ja selle oda läheduses, mida ta hakkab kasutama niipea, kui Reif asub tagasiteele ...» Ma karjatasin: «Aga härra nõunik, te räägite ju Tomanist!»

«Mitte sugugi, mu sõber ... Räägin tõelisest kurjategijast. Räägin inimesest, kes teab, et Toman on sõitnud kuurorti ja et nii õuevärava kui ka muuseumiukse võtmed asuvad kodus nagu tavaliselt, kirjutuslaua ülemises suhvlis.»

Ma vahtisin politseinõunikku nagu viirastust: «Aga siis see… Siis see… Ei! See pole võimalik! Te ei mõtle seda ometi tõsiselt!»

«Mõtlen küll,» ütles härra nõunik kurvalt ning kindlalt. «Ma räägin, nagu te juba taipasite, proua Helena Tomanovast, kelle me natukese aja eest tema korteris arreteerisime.»

Haarasin pea käte vahele, mul oli tunne, et see lõhkeb. Nõjatusin jõuetult vastu vitriini.

«Kuid ta ometi armastas Reifi! Ma tean seda… Ma kuulsin!»

Härra nõunik naeratas kibedalt: «Te ei tunne küllaldaselt naisi, härra doktor. Armastus muutub neil täiesti seaduspäraselt vihkamiseks. Nimelt kui proua hakkas lahutama — loomulikult Reifi tõttu —, asus viimane taganema. Kuni oli tegemist abielus naisterahvaga, seni proua

Tomanovä huvitas teda. Kui proua aga talle ütles, et saab tema naiseks, lõi Reif kõhklema. Peale selle, ta ei saanudki midagi muud teha. Nimelt oli ta ise naisemees... Sellist asja armuke juba naljalt ei kannata. Ei kannatanud seda ka proua Helena Tomanovä. Tema vihkamine aitaski tal valmis sepitseda selle komplitseeritud, ent absoluutselt loogilise plaani. Muide, kõik jooksis talle nagu iseendast sülle. Ka Toman ise … Ja see juhus öise valvuriga ... Nõnda ta lõpuks veeniski Reifi, et koos teenivad nad hea pataka raha. Aga võib-olla ka Reif — ta polnud mitte mingisugune suur karakter - spekuleeris, arvas, et niipea

298

kui karbike käes, laseb ta jalga ning vabaneb ühelt poolt tüütavast armukesest ja teiselt poolt vajadusest temaga rahasummat jagada. Reif oli libe sell. Proua Helena.oli julmalt kaval.»

«Ja härra Toman?»

«Härra Toman tegelikult viiski mind jälgedele. Kui ma näitasin talle tapetud Reifi fotot, kohkus ta ja ütles: siia võis teda saata ainult Helena ... Loomulikult pidime kõike põhjalikult kontrollima, sest lõpuks vihkas ka tema oma naist rohkem kui tolle armukest. Kuid saatus on halastamatu. Tomanová on vanglas ja Toman ise suremas. Ta kannatas välja, et naine teda pettis, ta kannatas lõpuks välja sellegi, et naine tappis oma armukese. Kuid ta ei kannatanud välja teadmist, et see tähendab tema poliitilise karjääri lõppu.»

«Ma arvan, et nad kaitsevad teda!»

«Eksite. Isegi nii pöörases parteis, nagu on see tema oma, ei saa jääda ükskõikseks, kui selle esindajaid hakatakse vintsutama ajaleheveergudel. Härra Tomanit tabas täna raske südameatakk. Nii et kui tahate, siis on selle daami südametunnistusel kahe mehe elu. Nojah, mõlemad mehed omal kombel tegid ka talle kahju.»

«Jah, härra nõunik, see on õige jutt! Tegelikult oli ta ohver.»

Härra nõunik tegi grimassi? «Ärge olge romantik, härra doktor! Sest kui meie juurdlus oleks alanud mõnest halvemast otsast, siis oleksite kindlasti teie kahtlusalune olnud, ja ehkki me lõpuks poleks mitte midagi tõestada suutnud, oleks sellisest juurdlusest piisanud, et teid teie kohalt vallandada. Ja seda proua Tomanovä ilmselt arvestaski, sest tema mehel oli kaljukindel alibi, teil aga mitte. Nii et ärge haletsege teda, tema poleks teid haletsenud.»

Härra nõunik tõusis püsti. Nagu unes läksin ma teda saatma. All portjee juures olid härra Pleskoti ümber kogunenud muuseumitöötajad ja nad lugesid ühiselt erivälja-annet. Naismõrvarist oli selles vähe juttu, palju kirjutati aga konkureeriva partei tuntud esindajast härra Tomanist. Härra nõunik vaatas minu poole, nagu oleks tahtnud ütelda: näete nüüd, et mul oli õigus ... Juba läks lahti!

Vaatasin talle järele, kuidas ta eemaldus, seljas kevadpalitu ja peas kõvakübar, ja ma ütlesin endale: kuidas ma võisin arvata, et mina lahendaksin ära sellise juhtumi! Ja seejuures ma isegi ei tänanud teda!

299

Hea seegi, et ema sellest kõigest ei tea. Ta sureks hirmust, sest tema seisukoht, et vaese inimese käsi käib siin maailmas alati halvasti, on kõigutamatu. Isegi siis, kui tal on õigus!

Läksin aeglaselt oma kambrikesse seal üleval ja tundsin, kuidas mu hinges miski kokku varises. Proua Helena, missugune lollpea ma ometi olin!

Laual lebas veel ikka see vana sooviavaldus härra Tomani parteisse astumiseks, mille ta oli mulle kaela määrinud. Kergendustundega viskasin selle prügikorvi.

Istusin, pea käte vahel, kui helises telefon. Kõlas direktori hääl: «Kas teate juba? Õudne, mis? Kuna härra Toman muuseumi tagasi ei pöördu, või kui pöördubki, siis kindlasti enam mitte oma senisele ametikohale, võtke käesolevast hetkest peale üle tema funktsioonid... Loomulikult näitab see minu suurt usaldust teie vastu ja ma loodan, et te seda õigesti hindate!»

Kogelesin midagi lugupidavat.

«Hästi, hästi, me räägime sellest veel,» tähendas direktor sõbralikult ja pani telefonitoru ara.

Ema, sul pole siiski alati õigus! Vaata, missugune õnn mulle osaks sai!

Ja siis sain ma teadlikuks asjaolust, et küllap üsna varsti toob direktor mulle blanketi ja

avaldab soovi, et ma tema parteisse astuksin...

XIV. SAATEKS

Tšehhi kirjanik Jiři Marek (sündinud Prahas 1914. aastal) on avaldanud seni kolmkümmend proosateost: jutustusi, romaane, muinasjutte, reportaaže, reisikirju. Nendes kõikides on ta püüdnud olla rahvalik jutuvestja, kes tahab inimesi end kuulama panna ja seepärast pajatab meeleldi tõestisündinud juhtumitest. Mitut puhku on ta korranud, et ta kirjutab «igale lugejale», mida tuleb mõista niimoodi, et ta ei huvitu analüütilisest ega intellektuaalselt komplitseeritud kirjandusest, vaid usub traditsioonilisse juhtumisse, selle köitvusse ja eetilisse ning kasvatavasse tähtsusesse. Marek on alati tahtnud pajatatud juhtumite kaudu saavutada vahetut kontakti tavaliste inimestega, kes võib-olla ise on läbi elanud sündmusi, millest tema on jutustanud. Kirjanik soovib oma lugejatega nagu muhedat juttu ajada, vürtsitades seda mõnikord satiiri või irooniaga. Tema juttudes — nagu eluski — leiame traagikat ja huumorit, teravmeelsust ja tundelisust, rusuvat muret ja optimismi.

Suure populaarsuse on Marek võitnud oma «Panoptikumidega», milledest käesolevas teoses pakutakse eesti lugejale mõningane valik. Seni on neid ilmunud kolm raamatut («Vanade kriminaaljuhtumite panoptitikum» 1968, «Patuste inimeste panoptikum» 1971 ja «Praha linna panoptikum» 1979) ja just nendes lugudes on Marek suutnud suurepäraselt rakendada oma jutustajatalenti. Kirjanik ise on ütelnud oma «Panoptikumide» kohta järgmist:

«Need ei ole jutustused, need on juhtumid. Kui te lehitseksite vanu ajalehti, siis leiaksite nendest kriminaaljuhtumeid, mis on olnud ajendiks nende raamatute kirjutamisel. Ma tahtsin näidata, kui aeglaselt ning raskelt (ja sageli ainult juhuse läbi) pääseb võidule õiglus. Ja ülistada neid, kes õiglust jalule seadsid: neid endiste aegade politseinõunikke ja heasüdamlikke onukesi meenutavaid detektiive, kes ei pidanud oma tööd kangelasteoks, vaol paratamatuks kohuseks. Et siin on tegemist ammuste juhtumitega, siis oli võimalik ka veriseid asju võtta hoopis kergemini, muhelusega. Sest lõpuks ka omaaegne laadaballaad kohutavast mõrtsukatööst kutsub meis praegu esile ainult muheluse!»

Tšehhi kirjanduskriitika on «Panoptikumide» puhul veel esile tõstnud ka seda vana Praha atmosfääri, mida Marek on suutnud nii hästi kujutada oma lugudes. Nende paremaks mõistmiseks paar sõna tolleaegsest olukorrast.

Austria-Ungari monarhia varemetele kerkisid pärast Esimest maailmasõda uued riigid, nende hulgas ka Tšehhoslovakkia. Seniste olusuhete purunemine, sõjaga kaasnenud majanduslik ja moraalne allakäik, inimeste toorestumine — see kõik hoogustas kuritegevuse kasvu. Ja aastatel 1920—1925 muutus Praha koguni Euroopa kurjategijate omalaadseks tsentrumiks. Tema asend kontinendi südames võimaldas kiiresti siia tulla, ent mis veelgi tähtsam — kiiresti ka lahkuda. Sõit ühest riigist teise võimaldas vähemalt ajutiselt politsei käest pääseda. See kõik

lõigi selle omapärase õhkkonna, milles toimub käesoleva raamatu juhtumite tegevus.

Ja lõpetuseks autorilt lugejatele:

«Kui me jutustame tänapäeva inimese saatusest, siis me polegi nii hinnus kaugel ammuaegsetest inimsaatustest, sest nii minevik kui ka olevik sulavad kokku ja me ootame läbematult, mida toob tulevik.

Kes kuulab meie juhtumeid, sellele saab osaks suurim rõõm siis, kui ta nendes ootamatult avastab iseenda.

Niisiis, kui te leiate minu kangelaste tegevuses midagi tuttavat, siis pole ma asjatult jutustanud, ent kui te hüüatate — näe, see olen ju minal —, siis viibin ma õnne tipul.»

TÕLKIJA